

VELUWS HANDWOORDENBOEK

VELUWS

HANDWOORDENBOEK

H. Scholtmeijer

1^e druk

2011

UITGEVERIJ VAN DE BERG ALMERE

Omslag: Edith Pijpers, Hierdens Boerenechtpaar.
Collectie Stadsmuseum Harderwijk

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Scholtmeijer, H.

Veluws handwoordenboek ; H. Scholtmeijer - Almere : Van de Berg

ISBN 978-90-5512-359-9

NUR 525

ISBN 9789055123599

© Uitgeverij Van de Berg, 2011 Almere

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.uitgeverijvandeberg.nl & www.streekboeken.nl

Verantwoording

Dit boek is een samenvatting van het driedelige *Woordenboek van de Gelderse Dialecten/Veluwe* (WGD), en tegelijkertijd meer dan dat. Het WGD is een thematisch woordenboek, waarin per deel alle woorden zijn opgenomen die bij het betreffende thema (mens, huis, wereld) horen. Daarvoor werden, naast een grote enquête onder sprekers van het dialect, ook alle plaatselijke dialectwoordenboeken doorgenomen op woorden die in dat thema zouden passen. Maar er staan natuurlijk ook heel wat woorden in die plaatselijke woordenboeken die niet onder een van die thema's vallen, en toen ik toch bezig was om ze woord voor woord door te nemen, besloot ik ook die woorden te noteren, met de gedachte om ze te zijner tijd nog eens bijeen te brengen.

Voorts konden om financiële redenen destijds niet alle woorden die op de ingevulde vragenlijsten stonden, in de gedrukte delen opgenomen worden. Van de in de inleiding van het WGD gedane belofte om alle woorden op een website te publiceren is tot op heden niet veel terechtgekomen. De complete verzameling van antwoorden vormt echter wel de basis voor dit woordenboekje.

Ten slotte verscheen rond de afronding van het WGD het *Barnevelds Woordenboek* van H. van de Giessen e.a. Dat was niet meegenomen in het WGD, maar kon om verschillende redenen niet buiten beschouwing blijven: doordat het een tot voor kort vrij onbekend deel van het Veluws beschreef, door de gedetailleerdheid van de beschrijving, en door de bijzondere kwaliteit van de woordverzameling. Dat laatste blijkt ook uit de opname van oudere woordenlijsten, waaronder het belangrijke werk van W. van Schothorst. Om al deze redenen levert dit Barnevelds Woordenboek een groot aandeel van de hier gepresenteerde woorden.

De lokale woordenboeken die voor dit werk zijn doorgenomen, zijn:

- Apeldoorn:** M. van der Schaaf-Kamphuis, G.J. de Vries-van het Loo, E.J. de Bar, *Apeldoorne woord veur woord*. Apeldoorn-Ugchelen: Dialekt Werkgroep “Hermen Bomhof”, 1998.
Krek wa’j zek. Sprèèkwoorden – riempies – zegswiezen – uutdrukkingen uut ‘t Oost-Veluws dialekt van Apeldoorne en de noaste kontreinen. Apeldoorn-Ugchelen: Dialekt Werkgroep “Hermen Bomhof”, 1989².
- Barneveld:** H. van de Giessen, G. van den Brink, D. Veldhuizen en H. van der Vlist (red.), *Barnevelds Woordenboek. Het dialect van de West- en Midden-Veluwe*. Barneveld: BDU, 2008.
- Bunschoten-Spakenburg:** M. Nagel en M. Hartog (red.), *Woordenboek van Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk*. Bunschoten: Historische Vereniging “Bunscote”, 1996.
- Elburg:** *Woordenboek Elburgs. Dialect en enige wetenswaardigheden omtrent Elburg*. Elburg: Arent thoe Boecop, 1982.
- Epe:** A. van den Bremen-van Vemde en L. van den Bremen, *Woordenboek van het dialect van Epe*. Epe: Historische vereniging “Ampt-Epe”, 1982.
A. van den Bremen-van Vemde en L. van den Bremen, *Anvulling op ut Woordenboek van het dialect van Epe*. Epe: Historische vereniging “Ampt-Epe”, 1988.
- Hattem:** K. Mulder, *Woordenboek Hattems dialect*. Hattem: Heemkunde Hattem, 1992.
- Heerde en Wapenveld:** L. Bosch, *Beknopt Heerder Woordenboek*. Heerde: Van der Most (z.j. = 1940). Herzien en aangevuld in: D. Otten en A. Klein Kranenburg, *Woordenschat van het Heerder en Wapenvelder dialect*. Heerde: Heerder Historische Vereniging (z.j. = 1979), en in: Dialectwârkgroep Heerde/Waopmvelde, *Nieje Heerder Woordnboek*, 2004.
- Huizen:** A. Kruijning-Teeuwissen en J. Rebel-Gooijer, *Waarde Nicht Lieve Meutjen. Briefwisseling tussen Meutje Aartjen en Nicht Jannetjen in de jaren 1923-1925*. Huizen: Historische

Kring Huizen, 2005.

Nijkerk: 't Niekarks. *Umgangstaol, uitdrukkinge en gezegdes*. Nijkerk: Stichting "Oud Nijkerk", 1998².

Nunspeet: F. de Boer, L. Bonhof e.a., *Bie Bart in de rie*. Nunspeet: Heemkundige Vereniging Nuwenspete, 1996.

Oldebroek en Wezep: *Zo zegge wie dat....in de gemeente Oldebroek*. Oldebroek: Oldheidkundige Verenege "De Broeklanden", z.j.

Putten: *Putters praoten*. Putten: Stichting Puttens Historisch Genootschap, 2003.

Scherpenzeel: J. Dorrestijn, *Noe begriep 'k joe*. Scherpenzeel: "Oud Scherpenzeel", 1998.

Urk: Jo Daan (red.), *Woordenlijst van Urk*. Zutphen: Walburg, 1990. [Herdruk uit P.J. Meertens en L. Kaiser, *Het eiland Urk*. Alphen aan den Rijn 1942].

Wapenveld: zie Heerde.

Wezep: zie Oldebroek.

Uit het Woordenboek van de Gelderse Dialecten en uit de lokale bronnen zijn vooral de woorden opgenomen waarvan het verspreidingsgebied de hele Veluwe betrof, of een flink deel ervan, dus woorden die in meer dan een bron voorkomen. Wanneer een woord of specifieke betekenisomschrijving (voornamelijk) tot een plaats of streek beperkt bleek, is dat achter het woord tussen haakjes aangegeven. De aanduiding 'W.-Veluwe' betekent, dat het woord in kwestie afkomstig is uit het Barnevelds Woordenboek, dat blijkens de ondertitel (het dialect van de West- en Midden-Veluwe) meer omvat dan het Barnevelds alleen. Andere aanduidingen met Veluwe, zoals N.O.-Veluwe of O.-Veluwe, geven aan dat het woord in meer dan een lokale bron uit dit gebied is aangetroffen, waarbij in het laatste geval het Apeldoornse woordenboek overigens vaak de meest complete bron bleek. Het jaartal 1874 achter een plaatsnaam geeft aan, dat de bron het *Algemeen Nederduitsch en Friesch Dialecticon* van Johan Winkler, uit 1874, is. Sommige woorden zijn ten slotte overgenomen uit de *Reeks Nederlandse Dialectatlassen*.

Niet, of weinig, opgenomen zijn de woorden die:

1. noch in vorm, noch in betekenis afwijken van het Nederlands, of die eenvoudig, met een regelmatige klankverandering, tot het Nederlands te herleiden zijn. Wanneer een woord dat ook in het Nederlands voorkomt, verschillende betekenissen heeft, zijn doorgaans alleen de betekenissen opgenomen die afwijken van het Nederlands. Woorden die op zichzelf identiek zijn aan het Nederlands, maar voorkomen in dialectuitdrukkingen, zijn wel opgenomen.
2. een lokale situatie aanduiden (straatnamen, dorpsfeesten e.d.).
3. beperkt zijn tot een bepaald beroep. Het vergt dan een encyclopedische aanpak om de betekenis goed weer te geven, en dat gaat het bereik van dit woordenboek te boven.
4. een volkomen verouderde, sinds lang uitgestorven leefwereld beschrijven. Ook hier geldt het bezwaar dat een korte omschrijving niet volstaat, en dat een encyclopedische schets van de context noodzakelijk is om de betekenis te doorgronden.

De woorden onder categorie 1 zijn wel terug te vinden in het WGD, die onder 2, 3 en 4 ook in de lokale woordenboeken, en dan vooral in het Barnevelds Woordenboek, dat aan die categorieën een apart supplement wijdde. Het zou mooi zijn wanneer er nog eens een groot Veluws Woordenboek zou komen, waarin de woorden uit al die andere woordenboeken naar Barnevelds voorbeeld bijeen zouden worden gebracht. Maar die prentie en intentie heeft dit woordenboekje nadrukkelijk niet.

Tot het Veluwse dialect, of sterk daaraan verwant, worden in de dialectologie ook enkele dialecten gerekend van plaatsen die geografisch niet tot de Veluwe behoren. Het gaat dan om de Zuiderzeeplaatsen Urk, Bunschoten en Spakenburg, en Huizen. Ook de woordenboeken of woordenlijsten uit die plaatsen zijn doorgenomen, zoals in het overzicht op de vorige bladzijden is te zien. Woorden uit die dialecten zijn echter minder frequent opgenomen dan woorden uit de plaatsen die op de eigenlijke Veluwe liggen.

De Veluwse dialecten

Indeling

Het Veluws is een verzamelnaam voor dialecten die (net als overal in Nederland) van plaats tot plaats verschillen, maar die zich bij nadere beschouwing in min of meer homogene groepen laten samenvatten. Over het algemeen onderscheidt men daarbij drie varianten:

1. het oostelijke Veluws
2. het westelijke Veluws
3. het zuidelijke Veluws

De Oost-Veluws dialecten worden gesproken in het gebied tussen de IJssel en de heuvels van de Veluwe. Deze dialecten vertonen duidelijk overeenkomst met wat er aan de andere kant van de IJssel, in de Achterhoek en Overijssel gesproken wordt. De rivier werkt nauwelijks dialectscheidend, en is dus veel minder een dialectgrens dan de heuvels van de Veluwe zelf.

De westelijke Veluwse dialecten zijn de dialecten van de Gelderse Vallei. Deze vormen een eenheid met wat in het oosten van Utrecht (het Eemland) gesproken wordt, en zelfs nog met het oosten van het Gooi. De westgrens wordt gevormd door de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi. Het zuidelijke Veluws wordt gesproken langs de Rijn, en vormt een eenheid met de dialecten van het Rivierengebied. Ook hier zien we dus het algemene Veluwse beeld: de rivier is niet dialectscheidend, de heuvels zijn dat daarentegen wel.

Over de precieze loop van de grenzen bestaat geen consensus, maar een goed criterium lijkt het al dan niet diftongeren (als tweeklank uitspreken) van woorden die in het Nederlands tweeklanken (*ij*, *ou*) hebben:

	dijk	hout
Oost-Veluwe	diek	holt
West-Veluwe	diek	hout
Zuid-Veluwe	dijk	hout

De ongediftongeerde (*ie, uu*) uitspraak wordt vaak als typerend voor het Nedersaksisch (de dialecten van Noord- en Oost-Nederland) gezien. In dat opzicht zijn de Oost-Veluws dialecten geheel Nedersaksisch, de West-Veluws zijn dat voor de helft, en de Zuid-Veluws zijn het in het geheel niet. Overigens is de westelijke grens van het Nedersaksisch niet als een duidelijke lijn te trekken, maar loopt het Nedersaksische karakter van de taal in het westelijke Veluws geleidelijkaaf af. In feite is het Veluws, en dan vooral het westelijke Veluws, een overgangsgebied tussen de Oost-Nederlandse en de West-Nederlandse dialecten.

De scheidslijn tussen oostelijk en westelijk Veluws wordt gevormd door de heuvels die van noord (Hattem) naar zuid (Arnhem) over de Veluwe lopen, en die de Veluwe verdelen in een naar de IJssel en een naar de randmeren gekeerde helft. Maar het noorden van het aan de voormalige Zuiderzee grenzende gebied staat open voor invloeden uit Overijssel (Kampen), en daar, in Wezep, Oldebroek en Elburg, spreekt men toch weer een wat oostelijk dialect. Waar die noordoostelijke invloed botst op wat uit het zuiden en westen komt (dat is rond de Hierdense of Leuvenumse beek), zijn zeer bijzondere dialecten ontstaan: Elspeet, Nunspeet, en vooral Doornspijk. Dat laatste dialect neemt op de Veluwe een geheel eigen positie in, maar stemt merkwaardigerwijs wel in belangrijke aspecten overeen met de dialecten van Urk en van Emmeloord op het voormalige eiland Schokland.

Hieronder zullen we op enkele taalkundige bijzonderheden van het Veluws ingaan: eerst die in verschillende delen van de Veluwe aanwezig zijn, dan die welke tot een deel van de Veluwe beperkt zijn. Het gaat dan voornamelijk over klanken, en over twee vormverschijnselen. Karakteristieken op het gebied van de woordenschat blijven buiten beschouwing: die zijn in de woordenlijst volop te vinden.

Nederlandse tweeklanken zijn in het Veluws niet gediftongeed

Hiervoor hebben we het al gehad over woorden die in het Nederlands een *ij* hebben. In het oostelijke en het westelijke Veluws hebben die een

ongediftongeerde klank, *ie*. Feitelijk hebben ze daarin een ouder taalstadium bewaard: ook het Middelnederlands heeft nog een *ie*, waaruit later de *ij* ontwikkeld is. Zo'n taalkundige ontwikkeling heeft de Veluwe in eerste aanzet ook gekend, en nog altijd is in Nunspeet en omstreken te horen dat de *ie* er wat anders klinkt dan de Nederlandse *ie*, meer als een gerekte korte *i*. Dat is de eerste stap geweest in de ontwikkeling tot de volledige tweeklank *ij*, maar die ontwikkeling heeft in de Veluwse dialecten niet doorgezet, en is soms alweer teruggedraaid naar het punt van uitgang: de *ie*.

Vergelijkbaar is de situatie met betrekking tot een andere Nederlandse tweeklank, namelijk de *ui*. Ook hier hebben Oost- en West-Veluwe nog een oude, niet-gediftongeerde klank bewaard, en wel de *uu* (*huus*, *uut* etc.). In het oosten vinden we in sommige woorden zelfs niet de *uu*, maar een nog oudere klank: de *oe*. De *oe* en de *ie* worden in het oostelijke Veluws voor een *v* of een *z* extra lang: *doe:ve*, *wie:ze*. Dit is in het woordenboek verder niet aangegeven.

Opmerkelijk is, dat we in het westen de *uu*-klank ook aantreffen in woorden die in het oosten een *ie* hebben (en in het Nederlands en het Zuid-Veluws een *ui*). Het gaat dan om woorden als *vuuf*, *puup*, *Bubel* etc.: woorden met medeklinkers (*v*, *f*, *b*, *p*) die met geronde lippen worden uitgesproken. Onder invloed van die geronde medeklinkers ronden de lippen zich ook in de klinker, en zo ontstaat dus de *uu*. Dit verschijnsel vinden we dus voornamelijk in het westelijke Veluws, maar niet overal in dit gebied. Bovendien is het rondingsproduct in het Doornspijks en in het Urks niet *uu*, maar eerder iets als *eu* of *ee*.

Umlaut van lange klinkers

Woorden met een lange klinker (*aa*, *oe*, *oo*) kunnen in het oosten en ook in het westen van de Veluwe klankverandering door umlaut hebben ondergaan: *keis*, *kejs* (kaas), *greun*, *gruun* (groen). Dat is opmerkelijk, want umlaut van lange klinkers (bekend uit het Duits en de oostelijke Nederlandse dialecten) vinden we in het Nederlands niet. Dit verschijn-

sel vindt dus in de West-Veluwse dialecten zijn westgrens. Een *ee* in woorden waar het Nederlands een *aa* heeft vinden we ook wanneer de klank gevolgd wordt door een *r* en eventueel nog een medeklinker: *peerd*, *keers*.

Nederlands *aa* is in het Veluws een *ao* (en soms ook een *aa*)

Oost en west kennen zowel de *ao* als de *aa*, maar de verdeling over de woordenschat is totaal verschillend. In het oosten is dat een historische verdeling: woorden die altijd al een lange klinker hebben gehad, worden hier met *ao* uitgesproken. Is de klinker pas later (door rekking in open lettergreep) een *aa* geworden, dan is deze een *aa* gebleven. In het noordwesten hangt de keuze voor *aa* of *ao* af van de medeklinker die erop volgt. Is dat een medeklinker die met de lippen wordt gevormd (zogenoeten labialen), dan blijft de *aa* een *aa*. Voor andere medeklinkers vinden we een *ao*. In het zuiden en zuidwesten wordt elke *aa* een *ao*. We kunnen dat zien aan het woord *slaapkamer*, waar de eerste *aa* vanouds lang is, en de tweede later door rekking in open lettergreep lang geworden is, en *water*, met een door rekking lang geworden *aa*:

	Oost-Veluws	Noordwest-Veluws	Zuidwest-Veluws
slaap	slaop	slaap	slaop
kamer	kamer	kamer	kaomer
water	water	waoter	waoter

In het oosten is alleen de vanouds lange *aa* van *slaap*- een *ao* geworden. In het noordwesten worden beide *aa*'s in *slaapkamer* gevolgd door een labiale medeklinker, en zijn dus *aa* gebleven. Maar voor de niet-labiale *t* is een *ao* ontstaan. In het zuidwesten zijn alle *aa*'s tot *ao* geworden.

Naast *ao* ook *ae* en *äö*

In sommige woorden is de Nederlandse *aa* niet een *ao*, maar een *ae*, dat is de klank van het Franse woord *crème*. Deze klank komen we echter

vaker tegen in woorden die in het Nederlands een *ee* hebben: *mael* ‘meel’, *daeken* ‘deken’, *kael* ‘keel’, *baeter* ‘beter’. In het westelijke Veluws is de *ae*-klank, op een paar woorden na, verdwenen, in het oosten komt deze nog wel veel voor. In het oosten vinden we ook de klank *äö*, dat is de klank die voorkomt in het Nederlandse woord *freule*.

Westelijk Veluws: *sj* en *oe*

Hierboven werd al gewezen op de uitspraak *uu* in plaats van *ie* in woorden met geronde medeklinkers, d.w.z. medeklinkers die met geronde lippen worden uitgesproken. Dat kunnen we beschouwen als assimilatie of aanpassing: de klinker past zich aan bij de medeklinkers. Zo’n geval van assimilatie vinden we ook in de uitspraak *sj-* in plaats van *sch-*: de *ch* (achterin de mond uitgesproken) wordt onder invloed van de *s* (voor in de mond uitgesproken) tot een *j* (ook voor in de mond uitgesproken). Oorspronkelijk heeft die *sj-* in een groot deel van de westelijke Veluwe en in het oostelijke Utrechts bestaan, maar nu is het zo goed als uitgestorven. We vinden de *sj*-uitspraak nog wel in het Limburgs, en ook in het Engels en het Duits. Het Nederlands is met zijn *sch-* een buitenbeentje in de familie van Germaanse talen, en het Veluws vormde met zijn *sj-* weer een buitenbeentje in Nederland.

In het centrale deel van het westelijke Veluws komt de uitspraak *oen* in plaats van *on* voor (*moend*, *hoend* etc.). De *oe* in plaats van *oo* (*zoemer*, *voegel*) kent een groter verspreidingsgebied: het hele westelijke Veluws.

Oostelijk Veluws: *-t*, *ä*, *ee* en *oo*

In het oosten worden de meervouden van werkwoorden in de tegenwoordige tijd vervoegd met een *t*: *wie loopt*, ‘wij lopen’ *wie warkt* ‘wij werken’ etc. Dit verschijnsel komen we in bijna heel Oost-Nederland tegen (en daarbuiten niet). Het is ook al een oud verschijnsel: in het Oudsaksisch, met bronnen die teruggaan tot de negende eeuw na Chr., zien we het verschijnsel al, en het is binnen de familie van Oudgermaanse talen ook typerend voor dat Oudsaksisch. Dit Oudsaksisch is de stamvader van de Nedersaksische dialecten in Nederland en Duitsland.

Net als aan de oostelijke kant van de IJssel wordt ook in het oosten van de Veluwe de korte *a* uitgesproken als de klank die tussen de Nederlandse *a* en *è* inhangt, klinkt als de *a* in het Engelse woord *cat*, en vaak wordt geschreven als *ä*. Ook in de uitspraak van *ee* en *oo* in woorden die in het Nederlands *ie* resp. *oe* hebben (*zeek*, *voot*) stemt de Veluwe met de meer oostelijk gelegen dialecten overeen.

Zuidelijk Veluws: *g* en *gij*

Verschijselen die we associëren met de zuidelijke dialecten, zoals het persoonlijk voornaamwoord *gij* en de zachte *g*, komen ook ten noorden van de Rijn nog wel voor. Het woord *gij* is niet zo ver doorgedrongen, en in onze tijd misschien ten noorden van de rivieren ook al helemaal verdwenen. De zachte *g*, die vaak in verband wordt gebracht met de katholieke geloofsovertuiging, heeft zich (zij het in minder zachte vorm dan in Brabant en Limburg) over grote delen van de Veluwe weten te handhaven.

De Veluwe ligt in het hart van het Nederlandse taalgebied, op de grens van drie grote dialecten: de oostelijke, westelijke en zuidelijke dialectgebieden. Van alle drie vinden we op de Veluwe wel wat, en vooral die combinatie van die drie geeft het Veluws een geheel eigen kleur.

Literatuur

- H. Scholtmeijer (2002): ‘Veluws’. In: *Utrechts, Veluws en Flevolands* (Taal in stad en land deel 10), Den Haag: Sdu, p. 79-102.
- H. Scholtmeijer (2008): ‘Gelderland ten westen van de IJssel. In: H. Bloemhoff e.a. (red.), *Handboek Nedersaksische Taal- en Letterkunde*. Assen: Van Gorcum, p. 270-293.
- H. Scholtmeijer (2008), ‘De taalkundige karakteristiek van het West-Veluws’. In: H. van de Giessen e.a. (red.), *Barnevelds Woordenboek. Het dialect van de West- en Midden-Veluwe*. Barneveld: BDU, p. 7-11.

Spelling en leeswijzer

De spelling in dit woordenboek is dezelfde als die in het Woordenboek van de Gelderse Dialecten gehanteerd wordt (en ten dele ook in het Woordenboek van de Overijsselse Dialecten (WOD) en het Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten (WALD)). Uitgangspunt van deze spelling is dat ze zoveel mogelijk aansluit bij het Nederlands, en de achterliggende gedachte daarbij is, dat de lezer van het hedendaagse dialect vooral vertrouwd is met het Nederlandse spellingbeeld.

Ook voor klanken die niet, of zelden, in het Nederlands voorkomen, is de schrijfwijze van het WGD gehanteerd. Het gaat hier om de volgende spellingen:

ao: dat is de lange *o* die voorkomt in de tweede lettergreep van het woord *controle* (in andere werken wordt deze klank ook wel gespeld als *oa* of *òò*)

ae: dat is de lange *e* die voorkomt in de eerste lettergreep van het woord *crème* (in andere werken wordt deze klank ook wel gespeld als *ea* of *èè*)

äö: dat is de klank die voorkomt in de eerste lettergreep van het woord *freule*.

ä: dat is de klank die voorkomt in het Engelse woord *cat*.

Tweeklanken worden ook op de Nederlandse manier gespeld, maar tweeklanken die niet in het Nederlands voorkomen hebben hun eigen schrijfwijze: **aj, aej, uj, i-j, uuj, euj, aoj**.

In een klein deel van het noordoosten van de Veluwe (Hattem) wordt de *h* aan het woordbegin vaak weggelaten. Dat is om praktische redenen niet in dit woordenboek weergegeven. Bij woorden die met een *h*-beginnen moet men voor de Hattermer uitspraak dus de *h*-wegdenken.

In een wat groter dialectgebied als de Veluwe komt het natuurlijk vaker voor dat woorden met dezelfde betekenis in één klank verschillen. Om de lijst niet onnodig lang te maken, en eindeloos betekenissen te herhalen, is als ingang (eerste woord) telkens voor een bepaalde variant gekozen, meestal het woord dat het eerst in het alfabet komt. De woorden die in één of enkele klanken daarvan verschillen, zogeheten klankvarianten, staan daarachter. Alleen dat eerste woord is vet gedrukt, de rest is cursief. Ook de samenstellingen, afleidingen en uitdrukkingen die met het woord of zijn varianten kunnen worden gevormd, staan cursief.

De klankvarianten worden ook nog eens genoemd op de plaats waar ze volgens het alfabet zouden moeten staan. Daar wordt dan wordt niet de hele betekenis gegeven, maar volstaan met een verwijzing (bijv. **aarden**: zie anaoren). Als de variant vlakbij het woord zou komen te staan waarnaar verwezen wordt, blijft die vermelding op de plaats waar het volgens het alfabet hoort achterwege.

Ook woorden die in het geschreven Nederlands op *-en* eindigen (bijv. meervouden van werkwoorden en zelfstandige naamwoorden) vertonen op de Veluwe variatie in de uitspraak: soms blijft de *e* achterwege (paradoxaal vaak ‘het inslikken van de *n*’ genoemd), en soms de *n*. Die variatie is in het woordenboek niet verdisconteerd: net als in het Nederlands schrijven we in alle gevallen *-en*. Dit sluit aan bij de spelling van het Woordenboek van de Gelderse Dialecten, en de andere dialectwoordenboeken die hierboven genoemd zijn.

Vaak zien we van een woord twee varianten: een met en een zonder (zwakke) *e*. Voorbeeld: *tuut* en *tute*. Dit schrijven we dan als volgt: **tuut(e)**. Vooral bij het zoeken van een woord met een lange klinker dat eindigt op een zwakke *e* moet men er dus op verdacht zijn, dat dit op een andere plaats in de alfabetische lijst staat dan waar men het dacht aan te treffen.

Bij het doornemen van de verschillende lokale Veluwse woordenboeken, blijkt dat een woord soms met een *ei* en soms met een *ij* is gespeld (voorbeeld: *zijver*, *zeiver*). Dat berust niet op een uitspraakverschil, en daarom is in dit woordenboek per woord telkens voor één spellingwijze gekozen. Als het woord niet met de spelling *ij* te vinden is, kan het lonend zijn om de spelling met *ei* te zoeken – en omgekeerd.

Overigens vinden we *zeivel* ook wel als *zeifel* en zelfs als *seifel*. Die varianten zijn blijven staan, omdat er een uitspraakverschil aan ten grondslag kan liggen. Alleen als het om evident dezelfde uitspraak gaat, is er voor één bepaalde schrijfwijze gekozen. Woorden met een *s* zijn dus ook onder de *z* te vinden, en omgekeerd; woorden met een *f* zijn ook onder de *v* te vinden, en omgekeerd.

Wederkerende werkwoorden (bijvoorbeeld *zich wassen*) kunnen verschillende wederkerende voornaamwoorden hebben: *hem wassen*, *zich wassen*, *ze eigen wassen*, *z'n eigen wassen*. In dit woordenboek is steeds *zich* geschreven. De verschillende varianten van *zijn* en *wezen* in uitdrukkingen zijn steeds geschreven als **wezen**, de verschillende varianten van *hebben* (*hen*, *hem*, *em*) als **hebben**.

In sommige samenstellingen (woorden die gevormd zijn door twee of meer woorden aan elkaar te plakken) staat ook in het woord dat als ingang is gebruikt (aan het begin van de regel) een deel schuingedrukt. Dat betekent, dat dat deel allerlei klankvariatie vertoont, die echter voor (de betekenis van) die samenstelling wat minder relevant is. In plaats daarvan is het Nederlandse woord gekozen. Voorbeeld: *botterhorloge*. In werkelijkheid komen de vormen *botterhallozie*, *botterhorlozie*, *botter-orloge*, *bottergelosie* voor. Die veelheid aan vormen in het tweede deel van de samenstelling versluiert echter het zicht op waar het hier werkelijk om gaat: dat het woord voor *horloge* in samenstelling met *botter* kan optreden (en dat dat een eigen betekenis heeft).

Vaste verbindingen van woorden (zogeneten collocaties) zijn te vinden onder het eerste deel van de verbinding. Zo is de dialectnaam van de plant ‘salomonszegel’ te vinden als **grote lelie**, en niet als: **lelie, grote**. Alleen als dat eerste deel niet uit inhoudswoorden (werkwoorden, zelfstandige naamwoorden of bijvoeglijke naamwoorden) bestaat, wordt het achteraan geplaatst: **lichte cavalerie, een van de**: prostituee.

Uitsluitend wanneer twijfel kan bestaan over de woordsoort, is deze door een afkorting weergegeven (bez.vnw.: bezittelijk voornaamwoord; bn.: bijvoeglijk naamwoord; bw.: bijwoord; pers.vnw.: persoonlijk voornaamwoord; voegw.: voegwoord; ww.: werkwoord; znw.: zelfstandig naamwoord). Een asterisk (*) voor een woord in de betekenisverklaring betekent dat dat woord elders in de lijst als ingang opgenomen is.

Woordenlijst

A

aalt(e): vloeibare mest, urine van het vee.

aanders: anders; *aanderstom*: andersom (W.-Veluwe).

aar: ander.

aarden: zie anaoren.

aardmenneke: (witte) kwikstaart.

aarfelijk besmettelijk (W.-Veluwe).

aarg: gierig (W.-Veluwe).

aarm: arm.

aarmmeister: diaken (W.-Veluwe).

aarmoed, *aaremoej*: zie armeu(j).

aarmpien: hermelijn.

aarnd, *aarns*: ergens.

aarnst, *aars(t)*: anders.

aarst: ernst (W.-Veluwe).

aart(e): erwt; *aartegaard*: stok waarlangs de erwtplant wordt geleid (W.-Veluwe); *aartepoel*: peul (W.-Veluwe); *aarteschuw*: zie schieuw.

ach(t) geven: opletten, zorg dragen voor (O.-Veluwe).

achendeel: 1. een-achtste deel; 2. veertig pond (boter).

achteran doen: nadoen; *achteran kijken*: nakijken, *iemand achteran wizen*: nawijzen; *iemand achteran praoten*: napraten (W.-Veluwe).

achterbroek: deel van een paardentuig; *de konte in de achterbroek gooien*: dwars zijn.

achterdeeldeer, *achterdeer(e)*: in een boerderij de grote, meestal uit meerdere delen bestaande buitendeur, die toegang bood tot de deel; *een konte as een achterdeure*, *een konte as een boerenachterdeure*: dik achterwerk.

achterdoems, *achterduums*: onverhoeds, geniepig, achterbaks.

achtereers: achterwaarts, achterstevoren, *achtereers raegenen*: regenen uit het oosten of noorden.

achtereinde, *achterende*: 1. achtereind; 2. bedrijfsgedeelte van een boerderij; 3. wendakker, het eind van de akker waar de ploeg gekeerd wordt.

achteren, *van...*: achteraf (W.-Veluwe).

achterende: zie achtereinde.

achterheer: achteraan, achterheen (O.-Veluwe).

achterhuus: bedrijfsgedeelte van een boerderij.

achterkontig: schijnheilig, achterbaks (W.-Veluwe).

achterkouwsig: geheimzinnig, onoprecht (W.-Veluwe).

achter laoten liggen, *nie veul*....: lui zijn, weinig uitrichten (W.-Veluwe).

achterlijk: laat, traag (W.-Veluwe).

achterluuk: luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

achterslag: ongunstig gevolg (Oldebroek, Wezep).

achterummekiekertjen, *achterummekiekertien*: 1. drie-kleurig of wild viooltje; 2. bepaald kinderspel.

achteruut: uitgang aan de achterzijde; *achteruutsmieten*: ophouden (met iets) (W.-Veluwe); *achteruutleggen*: opzij-leggen, sparen (O.-Veluwe).

achterveurgeven: een pak voor de broek geven.

achtig: in combinatie met een bijvoeglijk naamwoord: nogal, bijv.: *heetachtig*: nogal heet (W.-Veluwe).

achtponder: roggebrood van acht pond.

acht-uresbakje: koffiedrinken in de avond.

adam-en-eva: monnikskap (*aconitum napellus*).

aente: eend.

aer: ader.

aerb(a)eze, *aerdb(a)eze*: aard-bei.

aerden: besmetten.

aerpel, *aerepel*: aardappel; voor samenstellingen zie ook eerpel.

aerpie: hermelijn.

aeten: eten; *aeterieje*: etens-voorraad (O.-Veluwe).

aeve(r)dässe, *aevendassen*: hagedis.

aevenaar, *aeventer*: zie evenaar.

aevenalliens: zie evenalleens.

aevenolder: zie evenolder.

aevenwels: evenwel, toch wel (O.-Veluwe).

af:- in samenstellingen zie ook onder *of*:-

affeerns: 1. zaken; 2. narigheden.

affer, *after*: achter.

afferpinnetje, *afterpinnetje*: bagagedrager van een fiets (W.-Veluwe).

affeseren, *offeseren*, *aveceren*, *avveseren*: 1. opschieten, voortmaken; 2. goed met elkaar overweg kunnen.

affronteren: beledigen (Oldebroek, Wezep).

affein: enfin.

afgemierd: heel erg.

afnemen, *afranken*, *afriffelen*: draden afhalen van bonen.

africhelen, *afrikken*: zie richen.

afschonzen: afschuinen.

after: zie affer.

afwasschort: schort dat tot het middel reikt, dus zonder bovenstuk.

afwaswa(o)ter: slappe koffie.

agotie, angotie: negotie.

aisk: walgelijk (W.-Veluwe).

ajem: adem; *achter de ajem:* kortademig.

ajeu, ajuu(s): tot ziens.

aker: 1. (koperen) kookpot die boven het open vuur gehangen werd; 2. klein melkbusje (2 liter).

akkederen, verakkederen:

1. mee eens zijn; 2. tot overeenstemming komen.

akkelei(e): akelei (*aquilegia vulgaris*).

akkermangien,

*akkermannegien, akkerman-
netje(n), akkermännetjen,
akkermännegie, äkkermän-
negien:* 1. (witte) kwikstaart;
2. staartmees.

akkoniet: monnikskap
(*aconitum napellus*).

aks(e): (grote) bijl.

aksie: ruzie, drukte.

akster, äkster: ekster.

albino(mus): alpinopet.

aldemieter: (tussenw.) of het zo wezen moest, of de duvel ermee speelde (W.-Veluwe).

**alderbassend, aldergloepends,
alderglunigst, alderniekt,
aldernoods, alleriezelig:**
geweldig, heel erg.

**aldergruwelijks, alderjee,
alderkriemelijks, aldermorend:**
uitroep van verbazing,
verwondering.

alderweggens: overal.

alevel, allewel: alhoewel,
desalnietteminstaannde,
desalniettemin.

**algees niet, algies niet, egies
niet:** in het geheel niet.

alhaoste: weldra, spoedig.

alias: 1. gehaaid persoon;
2. onaangenaam persoon
(Oldebroek, Wezep).

allebeneur: (tussenw.) goed dan,
vooruit dan maar (W.-Veluwe).

alledag: kalender.

allee: laan.

alleend: alleen.

alleens, allens, alliens: gelijk van
uiterlijk, hetzelfde.

alleisien: langzamerhand
(Oldebroek, Wezep).

**allemendig, allementig,
allemeugend:** 1. uitroep van
verbazing, verwondering,
bastaardvloek, 'allemachtig';
2. geweldig.

allemits, almits: soms,
misschien.

allene, allenig, allenig: alleen.

aller-: zie alder-.

allewel: zie alevel.

allicht(e): 1. waarschijnlijk;
2. vanzelfsprekend.

alliens: zie alleens.

alloziej: horloge.

almits: zie allemits.

alpinopet: bloedblaar.

alskaante: (aan, van) alle kanten (W.-Veluwe).

altemet: zo nu en dan, soms (Oldebroek, Wezep).

alteratie, alteraasie, veralteraasie: opschudding, verwarring, verbouwereerdheid, schrik; *veraltereerd:* van zijn stuk gebracht.

altiedbleuier, altoosbleuier: vlijtig liesje (impatiens walleriana).

altoos: altijd.

alumner zo veel: 1. minstens zo veel; 2. ruim zo veel (W.-Veluwe).

amborstig: kortademig.

ampart, ampat, ampät: 1. bijzonder, eigenaardig; 2. versterkend bw.: zeer, erg.

amperan, schamperan: amper, nauwelijks.

an wezen: 1. uitgeput wezen; 2. klaar wezen (Oldebroek, Wezep).

anaoren, aarden: besmetten, aansteken; *anaorend:* besmettelijk.

anbaeteren: beter worden, genezen.

anballen: aankleven van vuil of sneeuw aan de klompen.

anbeeld: aanblik, beeltenis (O.-Veluwe).

anbelangen, anbetreffen: betreffen, aangaan.

anbenzen, anbeuzen, anbussen: aansporen, opzweepen.

anbezemen: 1. met snelle stappen komen aanlopen; 2. opschieten (W.-Veluwe).

anbienden: overdrijven.

anblekken, anblessen, blessen: markeren van bomen die gekapt moeten worden.

anbodden, anboesteren: met veel drukte aan komen stuiven (W.-Veluwe).

anboeren: 1. rustig aan doen; 2. erop vooruitgaan (Hattem).

anbossen: meer worden, aanwassen.

anbrengen: volbrengen.

anbroeken: aanklungelen.

anbussen: zie anbenzen.

andacht, veur de kommen: te binnen schieten (W.-Veluwe).

anderdaags: de volgende dag;

andermaarns: de volgende morgen; *andernaovens:* de

volgende avond (O.-Veluwe).

anderstom: andersom.

anderweg, anderweggens:

1. ergens anders; 2. anderzijds.

andoen: 1. bezoeken; 2. voortmaken

andrieven: opdrijven (Oldebroek, Wezep).

an-emaakt: opgescheept (zitten met iets).

anemoon: bosviooltje (*viola sylvestris*).

an-esteuken: wormstekig.

anfle(er)teren: even snel op bezoek komen (Putten).

anfoeksen: bij spelletjes stiekem over de lijn proberen te beginnen (Putten).

angaan: 1. drukte maken, tekeer gaan; 2. langs gaan, (kort) bezoeken; 3. aanslaan, opkomen van plantjes; 4. beginnen, doen.

angloepen: 1. brutaal aankijken; 2. aanstaren.

angonzen: op een drafje aan komen lopen (van vee).

angotie: zie agotie.

angriezen: afschuw inboezemen.

anha(o)len: 1. aanhalen; 2. groeien; 3. opschieten; 4. te betekenen hebben; 5. beginnen, veroorzaken; 6. contact zoeken; 7. bepaald kinderspelletje; 8. snel verder gaan; 9. (hooi) binnenhalen; 10. elkaar afhalen; 11. liefkozend strelen.

anheugen: ophogen.

anhitsen, anhissen: ophitsen.

anhold, anhoud: afleiding, aanspraak; *anhoud hebben:*

1. steun hebben; 2. een herinnering aan iets hebben.

anjelier: 1. anjer; 2. kleine anjer.

anjongen: (spottend) vermeerderen (O.-Veluwe).

ankende: aankomende, volgende.

an-keren: (de vloer) vegen.

anketsen: (een lucifer) aanstrijken (W.-Veluwe).

ankiek: bekijks (Hattem).

anklaaw: (znw.) enkel.

ankoenderen: langzaam lopen (Oldebroek, Wezep).

ankommeling, ankomelink:

1. puber; 2. adolescent.

ankriegen: 1. ter hand nemen; 2. nederlaag lijden (Oldebroek, Wezep).

ankrummelen: 1. langzaam werken; 2. langzaam, met kleine stapjes komen aanlopen.

ankuren: aanstellen (W.-Veluwe).

anlanden: door vorst ergens aan vast gaan zitten (O.-Veluwe).

anlangen: geven (Hattem).

anlieken: egaliseren.

anluujen: door erfenis verkrijgen (O.-Veluwe).

anmaken: opschieten.

anmoeken: doorwerken, doorprutsen (W.-Veluwe).

annemen: (ww.) in aanmerking komen (W.-Veluwe).

annemen, annemmen, anneming, annemming: (znw.) openbare belijdenis van het geloof;

annemer, annemeling:

belijdeniscatechisant;

*annemerspla(o)te, annemers-
kaart, annemersblad:*

belijdenisplaat, plaat die
herinnert aan de openbare
belijdenis van het geloof.

annemoon: bosviooltje (*viola
sylvestris*).

anoekeren: voortwoekeren
(W.-Veluwe).

anouweren: ouder worden.

anpaoten, anpoten: besmetten
(met een ziekte).

anpiepen: pijp roken.

anpietsen: opzweepen (O.-Velu-
we).

anpoteren: aanpoten, opschieten
(O.-Veluwe).

anpoten: 1. bij spelletjes stiekem
over de lijn proberen te beginnen,
vgl. anfoeksen (Putten); 2. zie
anpaoten.

anprissenteren: presenteren
(O.-Veluwe).

anrekommanderen,
anrikkemederen: (< recom-
mander) aanbevelen.

anroepen: (iemand) afhalen.

ansajen: (een hond) ophitsen.

anschoren: leunen.

anschrieven: (een kind) aan-
geven.

anslaon: 1. overdrijven; 2. door-
groeien van planten; 3. stotteren;
4. aanslaan v.e. waakhond; 5. sa-
lueren; 6. nat worden (van kle-
ren), doordrenkt worden, bv.

van de mist.

anspanning: rijtuig, wagen met
twee of meer voorgespannen
paarden (W.-Veluwe).

ansprekelijk: aardig, prettig
(W.-Veluwe).

anstaarking: koffie voor de
werkende boer op het land
(W.-Veluwe).

anstendig: fatsoenlijk,
behoorlijk (O.-Veluwe).

anstoten: stotteren (Oldebroek,
Wezep).

ante, änte: eend.

anteuten: kletsen.

antodden: 1. kalmaan doen;
2. aanslepen.

antrekkelijk wezen: zich de
dingen sterk aantrekkelijk,
gevoelig wezen.

antrekken: aankleden.

antrekkelijk: (van een koe)
zichtbaar drachtig.

antrekking op iets hebben:
ergens door gegrepen worden.

antuten: nippen, bedachtzaam
drinken.

anvallen: luid blaffen van een
hond om alarm te slaan (W.-
Veluwe).

anwens: aanwensel, gewoonte.

anwiesbaor: publiekelijk, in het
oog lopend (W.-Veluwe).

anwiezing: teken van Hoger
Hand (W.-Veluwe).

anwinnen: 1. aansterken, beter worden; 2. meer worden; 3. verkrijgen; 4. vooruitgaan (in zaken).

anzet: aanleiding; *anzetten:* beginnen.

anzuten: 1. vermeerderen (bijv. van geld); 2. als gewoonte krijgen, verslaafd aan iets raken; 3. erger worden (O.-Veluwe).

aof-: in samenstellingen zie ook onder *of-*.

aojem: adem; *achter de aojem:* kortademig.

aojer: ader.

aok(e)lijk: heel erg (W.-Veluwe).

aol(e): paling.

aolbes: zwarte bes.

aolkruud: kruizemunt (mentha).

aom: adem.

aomd, aomen, aomp(en): oven.

aor(e): 1. ader; 2. aar, ook aar van de lisdodde; 3. adder.

aorend: mannetjesduif.

aors: anders.

aos: nageboorte van een koe.

aoseletaosie: woede (W.-Veluwe).

aosem: adem; *achter de(n)*

aosem: kortademig.

aoven(d): 1. oven; 2. avond; *anden aovend:* failliet (W.-Veluwe); *aovendbloem:* teunisbloem (oenothera) (Klarenbeek);

aovendzwalvie: nachtzwaluw.

aover-: in samenstellingen zie onder *over-*.

apart: bijzonder, eigenaardig.

apehaor: zware shag.

apenjaoren, in de zitten: puberen.

apino: alpinopet.

apostelpeerde, de... gebruiken: te voet gaan (*per pedes apostolorum*) (O.-Veluwe).

appelepo: à propos.

appelsien(e): sinaasappel.

aremoejen: klagen (W.-Veluwe).

ares, argsel: vel (papier) (W.-Veluwe).

arfe, ärfte: erwt.

ark, ärk: het totale gereedschap van een eekschiller.

arkel, arker, ärker: erker.

arm, ärm: 1. (znw.) arm; *mit ärms en bene thuus kommen:* ongetrouwd zwanger gaan; *mit de kromme ärm gaan:* op kraamvisite gaan (waarbij een mand met etenswaren voor de jonge moeder aan de arm werd meegenomen) (O.-Veluwe); 2. (bn.) arm; *armejaoger:* veldwachter; *ärmenbuul:* collectezak van de diaconie.

ärmelienter, armeling,

ärmelingien: 1. wezel; 2. hermelijn.

armeluus koe, koo: geit.

armeu(j), *armoe(d), arremoej, aaremoej, aarmoed, ärmoe, ärremoe:* 1. armoede; 2. ruzie; 3. narigheid; 4. ziekte; *armeujen, ärmoeien:* klagen, jammeren.

armoejig: armetierig (bijv. een plant die niet groeit).

ärpien: hermelijn (O.-Veluwe).

asdat, *asdät:* (voegw.) dat.

asem: adem; *achter de asem:* kortademig.

asgat, *askolk, assegat, assekolk:* het gat in de vloer waarin (heel vroeger) het open vuur brandde.

äsebässie: borrel.

astrant, *onstraant:* (< fr. assurant) 1. brutaal; 2. heel erg.

asvaarken, *asvärken, asvarken:* stoffer.

ätte: erwt (O.-Veluwe).

attraperen: betrappen (O.-Veluwe).

augustushout: liguster (W.-Veluwe).

aujecloje: eau de cologne.

aveceren, *avveseren:* zie affeseren.

B

baakster: 1. baakster; 2. voed-vrouw.

baal: jute; *baalscholk*: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

baandel: hoepel.

baandeloos: 1. onhandelbaar; 2. (rundvee) niet meer drachtig kunnen worden.

baander, *baanderdeure*: in een boerderij de grote, meestal uit meerdere delen bestaande buitendeur, die toegang bood tot de deel.

baanderen: zie banderen.

baandgaard: bosje bijeengebonden stro of riet, o.a. gebruikt bij dakbedekking.

baandho(e)nd: kettinghond.

baarg: zie barg.

baarke: berk.

baas *op de plekke woor de bezem steet*: (uitdrukking) minderjarig.

baaskerel: grote man.

babbelegoegies: nutteloze praatjes.

badstoflappies: katoenen maandverband.

baede, *baere*: bed. Ook in samenstellingen: *baedestae*: bedstede; zie verder voor samenstellingen bedde-

baedepan(ne), *baerepan(ne)*: zie beddepan(ne).

baeteren: zie beteren.

baevertien: zie beverdine.

baeze: bes.

baggelaors: soort turf.

baggelen, *baggeren*: wentelen in het zand, kuiltjes maken (door kippen).

bajjer: branieschopper (Apeldoorn).

bakendoek, *bakendoek*: doek waarin vroeger wel de zuigeling werd gewikkeld.

bakhuus, *kaokhuus*: bakhuis (bij een boerderij), voor het bakken van brood (en ook wel koken) en als zomerverblijf.

bakkei(e): baksteen (O.-Veluwe).

bakkerstorre: kakkerlak.

bakkes: onderkaak.

bakkie pleur: slappe koffie.

bakt erop, *het....*: (uitdrukking) het vriest heel hard (O.-Veluwe).

bal: gat in een kous of sok.

balatum: vloerzeil, soort (goedkoper) linoleum.

balder: zand, modder, aangekoekte grond (W.-Veluwe).

balg: 1. buik; 2. dikke buik; 3. lichaam.

balie, *baolie*, *belie*: 1. (zinken of houten) teil, tobbe; 2. hengselmand in de vorm van een kom.

balk: 1. zoldering boven de *deel; 2. zolder waar de netten te drogen hangen; 3. hooizolder.

balk(e)duuster: pikdonker (Oldebroek, Wezep, Heerde).

balken: 1. (ww.) ondiep ploegen; 2. (znw.) zolder boven de deel.

balkengat, *balkgat*: opening waardoor het hooi naar de zolder opgestoken wordt.

balkesliet: in lengterichting gezaagde tak of stam.

balkhaos, *balkhaze*: kat.

balkluuk: luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

ballem: behalve (Hattem).

ballen: 1. (znw.) gewichten van een kettinguurwerk; 2. (ww.) plakken van sneeuw onder de klomp; 3. (ww.) zool aanbrengen onder een klomp.

banddoeken: katoenen maandverband.

bandel: hoepel; *bandelen*: hoepelen.

banderen, *baanderen*: 1. grove taal uitslaan; 2. doelloos rondlopen; 3. opjagen; 4. te keer gaan.

bandrekel: ondeugende jongen.

banger: bang (Oldebroek, Wezep).

banne (*hout*): stapel hout;

bannen: stapelen.

baog(e): boog; *regenbaog(e)*: regenboog.

baok: pit van pruim of perzik.

baolie: zie balie.

baom: bodem (O.-Veluwe).

baord: baard; *baordhenne*: scheldwoord voor iemand met een baard; *baordsjraper*: barbier; *de board derof ekregen*: een pak slaag gehad (O.-Veluwe).

baore: zwezerik.

baoskerel: grote man.

baoskonte: dik achterwerk.

baovenschoer: overkapping bij grote boerderijdeuren die naar buiten opengingen.

barebaks: barbier.

barg, *baarg*: 1. hooiberg;

2. gecasteerd varken; 3. berg, heuvel; *baargroei*: een van de houten palen waarop de kap van de hooiberg rust.

bark(e), *bärke*: berk.

barm, *bärm*, *baarm*: berm.

bärmä(r)tig: meelijwekkend (Hattem).

barrebakse, *barrebokse*: barbier.

bas(t)(e): 1. lichaam; 2. boom-schors; 3. de wat dikkere schil om bijvoorbeeld een sinaasappel of een citroen; 4. notendop.

basternachtegaal: heggenmus.

bastig: groot, met flink postuur.

bateren: ergens doorheen lopen (Apeldoorn).

bats: (znw.) 1. schep, spade; (bw.) 2. recht op de man af; 3. trots; *batskop*: nijdas (Nunspeet).

bavel: navel.

beatrice: primula, sleutelbloem

be-avond: (van wasgoed)

vochtig geworden in de avondlucht.

bebbe: onaantrekkelijke vrouw (Oldebroek, Wezep).

bedde *ekommen w(a)ezen, in....:* een kind gekregen hebben.

beddegaanstied: tijd om naar bed te gaan.

beddekaste, beddekoetse: bedstede.

beddepan(ne), berrepan(ne), baedepan(ne), baerepan(ne):

soort pan met een deksel, vaak van koper, aan een lange steel, waarin gloeiende kooltjes gingen. Voor het slapengaan werd die in bed geschoven, waardoor het bed voorverwarmd werd.

beddeplank(e), van de (of):

precies 9 maanden na de huwelijkssluiting geboren; *trouwen over de beddeplank(e):* vlak voor de bevalling trouwen.

beddesteen, beddestien,

beddekeie: verwarmde steen die

in het bed gelegd wordt (als een kruik).

bedoen, zich: zich bevuilen.

bedoenege, bedonege: drukte (Oldebroek, Wezep).

bedoes: beduusd, in de war, versuft (N.-Veluwe).

bedreten: bang, angstig (W.-Veluwe).

bedrief: 1. bedrijf; 2. schuld, verantwoording (Hattem).

bedroef(d): (bijwoord): 1. bedroevend, verdrietig; 2. heel erg.

bedrogen: (van een koe) schrield (W.-Veluwe).

bedrummeld: bedremmeld, beteuterd (O.-Veluwe).

beduu(j), niet van ...: onbelangrijk.

beekslag: doorwaadbare plaats in een beek.

been, bien: 1. voet (kust van vm. Zuiderzee); 2. been; *iemand de benen rech zetten:* de waarheid zeggen; *van de benen smieten:* gaan zitten; *iemand bij de benen vatten:* beetnemen, voor de gek houden; *de bienen over de repe slaon:* overspel plegen.

beenhakker: vleeshouwer, slager (W.-Veluwe).

beerd: baard.

bees: bes.

bees(t): zie biest.

beestig: hevig (W.-Veluwe).

begapen: overzien, aankunnen.

begeven: bezwijken.

begriepje: (kleine) ruimte, oppervlakte (W.-Veluwe).

begroten: spijten, aan het hart gaan; *zich begroten:* zich boos maken (W.-Veluwe); *begrote-lijk:* 1. spijtig; 2. duur (O.-Veluwe).

behei: 1. heibel; 2. drukte.

beheims: 1. stiekem, heimelijk; 2. geheimzinnig; 3. omheind (W.-Veluwe).

beieren: zich met slingerende armen en benen voortbewegen (Apeldoorn).

beiska(a)nten: (van) weerskanten, beide kanten.

beka(a)nt: bijna.

bekasie: struikgewas, bosschage.

bekeukelen: zie bekoekelen.

bekken: 1. ruzieachtig praten; 2. met stemverheffing praten.

bekkesniejen: met messen vechten.

bekketrekkerskruud,

bekketrekkersstruik: sleedoorn.

beklag met iemand hebben: iemand beklagen (W.-Veluwe).

beklateren: bekletsen (Apeldoorn).

bekoekelen, bekukelen, bekeukelen: 1. beetnemen (Oldebroek, Wezep); 2. begoochelen, betoveren (W.-Veluwe).

bekwaom: 1. nuchter, niet dronken; 2. gezond, normaal;

3. van de grond: klaar om bewerkt te worden.

bel(le): 1. druppel aan de neus; 2. glas; 3. vod; 4. bloem (v.e. fuchsia); 5. bel.

belachen (worden): uitgelachen worden (W.-Veluwe).

belaezen: bezweringen uitspreken (O.-Veluwe).

beleg (hebben): een uitvlucht hebben (O.-Veluwe).

belie: zie balie.

belle(n)blo(e)me, bellefoks, bellegiesbloeme, bellegiesplante, belleplant(e), bellepot: fuchsia.

bellekar: wagen van de Hardewijker visventers (W.-Veluwe).

belleman: 1. dorpsomroeper; 2. lijkbidder; 3. tolgaarder (W.-Veluwe).

belroos, belroze: 1. wondroos; 2. de bof.

bels: 1. kleine blauwe pruim; 2. zwaargebouwd paardenras.

bemaken, bemaoken: iemand iets vermaken, legateren.

ben(ne), bende: mand met twee oren of handvaten; *bennewagen:* rieten kinderwagen (Nunspeet).

benaam(p), venaam: vooral, met name (O.-Veluwe).

benamen: iemand iets vermaken, legateren (Apeldoorn).

benderen: stevig maar onbeheerst lopen (Apeldoorn).

beneffen: naast, opzij, benevens.
beniffelen, *beniefelen*: bedriegen (Apeldoorn).

benodigen: nodig hebben.

bent: 1. slecht gras; 2. zegge (Oldebroek, Wezep).

bentepollen: pijpenstro (molinia caerulea) (Heerde).

benzelen: stoeien.

benzen: aansporen, opdrijven.

berappen: overzien, aankunnen.

berekend: 1. verstandig; 2. sluw.

berekken: ergens bij kunnen komen (O.-Veluwe).

bereklok: berenklauw (heracleum sphondylium) (Velp).

beren: mest op het land brengen; 2. de zeug naar de beer brengen; 3. heen en weer lopen, ijsberen; 4. schreeuwen, tieren.

bereurte, *breurte*: beroerte.

bergbellen: klokjesgentiaan (gentiana pneumonanthe).

berichten: aanzeggen, verzoeken (W.-Veluwe).

beron van Epscheuten, *beron van Uppelscheuten*: verwaand persoon (Apeldoorn).

berre: bed. Ook in samenstellingen: *berrestae*: bedstede; voor andere samenstellingen zie bedde-.

bes(se), *bessel*: bes.

besaps/*besjaps*/*besoeps*, *niet veul(e)*: niet veel waard.

bescheiden, *iets*....: bedingen, als voorwaarde stellen (W.-Veluwe).

beschot: opbrengst (van granen, aardappelen).

beseibeld: 1. belabberd; 2. betuurd.

besesterd, *ben je*...: ben je gek! (W.-Veluwe).

besjaps: zie besaps.

besjester, *besjesterse broek*: (broek van) manchester stof.

besjimmeld: beschaamd, verlegen (W.-Veluwe).

besjoechelen: besjoemelen, bedriegen.

beskampen: beschimpen (Hattem).

beskeid geven: antwoord geven (Hattem).

beslaopen: geslachtsgemeenschap hebben.

beslot: verband, samenhang (O.-Veluwe); *gien beslot op hebben*: incontinent zijn.

besoeps: zie besaps.

besommen: sparen, opzij leggen (W.-Veluwe).

bessem: bezem; *bessemstelle*, *bessemstael*: bezemsteel (O.-Veluwe).

bessen: 1. betten van een wond; 2. hout in warm water leggen om het te buigen; 3. een lap of stuk ergens in- of aanzetten (W.-Veluwe).

bessevaar, *bessesmoer*:

grootvader, grootmoeder
(Oldebroek, Wezep).

bessien: 1. glas bessenjenever;
2. oude vrouw.

bestaon: (znw.) 1. karakter; *van goed bestaon wezen*: een goed karakter hebben (Oldebroek, Wezep); *een leed bestaon*: een onaangenaam karakter (W.-Veluwe); (ww.) 2. durven, wagen.

beste kamer: pronkkamer.

besteken: beramen (ongunstig)
(W.-Veluwe).

bestellen: opdragen, verzoeken te doen; *bestelderig*: bazig
(O.-Veluwe).

besterd (klemtoon op eerste lettergreep): 1. snel groeiend dier; 2. mens met een goed karakter (W.-Veluwe).

bestriejing: aanvechting, verzoeking (van gelovigen)
(W.-Veluwe).

bestrieksel, *raor*: vreemd persoon (Nunspeet).

besukkeld, *ben je*....: ben je gek?
(W.-Veluwe).

betangel, *betengeling*, *betingel(ing)*: tengelwerk, het met jute bespannen houten latwerk waar, bij een enkele halfsteens muur, het behang tegenaan gehangen werd.

betansie, *van niet veul*: van weinig belang (Oldebroek, Wezep).

bete: melde.

beteren, *baeteren*: herstellen, beter worden.

beteumen: in toom houden, beteugelen (O.-Veluwe);

beteumd, *beteun(d)*, *betuun*: schaars, beperkt.

betippen, *het* *kunnen*: het voor elkaar kunnen krijgen (Nunspeet).

betje(n): beetje (O.-Veluwe).

betrekking: verbondenheid.

bettem: bedding, laagje takken onderin een hooiberg (Nunspeet).

betunen: omheinen; *betunink*: omheining; *betuun*: zie beteumen.

beugeltas(se): tasje dat aan een (zilveren) beugel zit die door middel van een scharnier open en dichtgemaakt kan worden.

beukel: beukenootje.

beun(e): kleine verhoging (bijv. onder het kabinet, of in het gras).

beun(der)en: 1. stoeien; 2. ploeteren (O.-Veluwe).

beus, **beuze**: 1. boos; 2. stormachtig, regenachtig; 3. vast, ononderbroken; 4. erg, zeer, in hoge mate.

beuten, *boeten*, *buten*: 1. vuur aanleggen; 2. oprakelen van vuur.

bevangen: (bn.) 1. kortademig; 2. dampig; 3. (van een paard) stijf.

beverdine, bevertien,

baevertien: dikke stof voor jas of broek.

bevertien, beverties, bevertje: trilgras.

bevinden: ervaren.

bevrejen: omheinen (W.-Veluwe).

bewassige: het (gratis) laten wassen van kleren (Nunspeet).

bewies: heel klein beetje (O.-Veluwe).

bewössen: vaak gewassen.

bewouwssel: zie gewoud.

bewus: bewustzijn (O.-Veluwe).

beze, bezie: bes.

bezeibelen, bezeiken: bedriegen.

biddeman: bedelaar, schooier (Apeldoorn).

bie, bie, bieje, bi-j: (znw.) bij; *biejeboer:* imker; *biejenschoer:* bijenvolk; *witte biejen:*

sneeuwvlokken; *biemeze,*

biemieze: koolmees; *bi-jmees:*

pimpelmees (Hattem); *bieje-*

vreter(tje): 1. koolmees;

2. pimpelmees.

biebringen: opleveren (W.-Veluwe).

biedag: zie biezonntag.

biedehand: 1. bijdehand;

2. onder handbereik; 3.

aanwezig; *biedehands,*

biejhands: linkslopend (paard, bij een tweespan).

biehörten: zo nu en dan (O.-Veluwe).

biejbeuren: streng aanpakken (Oldebroek, Wezep).

biekaanst, biekans: bijna.

bie(j)kook(sel), biekaok, bi-j-kaok: groente.

bieloper: iemand die geen moeilijk of verantwoordelijk werk verricht (W.-Veluwe).

bieluchen: (ww.) bijlichten (O.-Veluwe).

bien: zie been.

biengsten: hard slaan (Hattem).

bies, biestemelk: eerste melk die de koe geeft; *biestepannekoek:* pannenkoek uit beslag van biest.

biesloek: bieslook.

biest, bees(t): 1. dier; 2. rund;

biestevleis: rundvlees; *beeste-*

koper: veehandelaar; *beeste-*

mark: veemarkt.

biestaejen, biestaen: 1. soms, bij vlagen, 2. hier en daar (O.-Veluwe).

biester: 1. bijzonder, erg; 2. van weer: onbestendig; 3. van de

grond: arm, schraal; 4. recal-

citrant, eigenzinnig; 5. lelijk,

afschuwelijk; *in de biester, in de*

biesterbane: in de war; *biester*

kiesen: lelijk kijken (Nunspeet).

bietekuul: stapel voederbieten (W.-Veluwe).

bietenbrugge, *iemand de op helpen*: iemand af laten gaan (Apeldoorn); *met iemand de bietenbrug up gaon*: bedrogen uitkomen (W.-Veluwe).

bietiejen, *bietoeren*, *bi-jtoeren*: soms.

bieze: 1. bes (Elburg, Oldebroek, Wezep); 2. bies.

biezondag, *biezundag*, *biedag*: verzamelnaam voor Tweede Paasdag, Pinksterdag, Kerstdag en Hemelvaartsdag.

biggenvangers: O-benen.

bi-j-: zie onder bie(j).

bik aan de konte: zitpijn (Hattem).

bil(le): 1. bil; 2. dij, bovenbeen; *billen*: wortels die boven de grond uitsteken; *bilkalf*: kalf met stevig achterdeel, geschikt om vergemest te worden (O.-Veluwe); *billetikker*: 1. lange zwarte jas; 2. horloge dat in de broekzak gedragen werd.

bilderig: zie bulderig.

biljartbal(le): kaal hoofd.

bindbanden: de twee banden van het schort die om het middel vastgeknoopt worden.

binneboel, *binnenspul*: orgaanvlees (hart, lever, longen).

binnen: (ww.) wezen, zijn.

binnenkort: onlangs (W.-Veluwe).

birk(e): berk.

birrelijg: ongeduldig, zenuwachtig.

bitjen: beetje (O.-Veluwe).

bitteling: bindwilgen, tenen (W.-Veluwe).

bitterkruid: salie (*salvia officinalis*) (Elburg).

bittersap: sap van de paardenbloem (Wapenveld).

bitterneuze: paarskleurige neus van iemand die veel drinkt.

bizz(er)en: druk doen, gejaagd lopen; *bizzerig*: gauw aangebrand, kattig (Apeldoorn).

blaak: rook door het veenbranden ontstaan.

blään, *blääjn*, *blaaie(n)*, *blaaier*, *bladen*: bladeren.

bladmoes: snijbiet.

blaekens: mazelen.

blak: 1. (bn, znw.) windstil(te); 2. (bn.) bloot, kaal.

blaksem!: bliksem! (krachtterm).

bländeren: zie blenderen.

blaoderen, *blaoren*, *blaoje(n)*, *blaojer*, *blaojere*: bladeren.

blaorenblad, *blaorendistel*: berenklaauw (*heracleum sphondylium*).

blaosbalk, *blaozeballek*: blaasbalg.

blaosies: waterpokken.

blaozen: opscheppen, snoeven;

blaozepupe, *blaozepiepe*: druktemaker (Oldebroek, Wezep).

blauwbes: bosbes.

blauwbloem(e), *blauwbössie*: korenbloem (*centaurea cyanus*).

blauwbroek: 1. angstaanjagend figuur uit het volksgeloof; 2. moerasgas.

blauwe klokjes, *blauwklökkien*: klokjesgentiaan (*gentiana pneumonanthe*).

blauwe knoopjes: knoopkruid (*centaurea jacea*) (Klarenbeek).

blauwe kraoltjes: blauwe druifjes, blauwe druifhyacint.

blauwe vlieg: paardenvlieg (*gastrophilus intestinalis*).

blauwmannetje: heggemus (*prunella modularis*) (W.-Veluwe).

blauwnaogeltsie: sering.

blauw paapje(n): 1. pimpelmees; 2. heggemus; 3. roodstaart.

blauwschokkers: kapucijners.

blauwsjuut: gesprongen ader (Nijkerk).

bleer: blaar (Ermelo, Putten, Nijkerk, Appel).

bled: blad.

blees: 1. het deel van een bos graanhalmen waar zich de aren bevinden; 2. de harde vliesjes van een klokhuis (Putten).

bleik(e): bleek, grasveldje.

bleikens, *blekens*: mazelen.

blekken: 1. verwijderen van de bast; 2. ondiep omspitten (in de herfst).

blender!: krachtterm.

blenderen, *bländeren*: hard huilen van kinderen.

bles-änte, *bles-eente*: meerkoet.

blesen: zie anblesen.

bleu: bloesem.

bleujen, *bloeien*: 1. bloeien; 2. bloeden; 3. (van bomen) sap verliezen.

bleuken: blaffen.

bleusel, *bleu(j)sem*: bloesem.

bleuten, *bloten*: 1. de tweede snee gras maaien en de pollen egaliseren; 2. onkruid of niet gegeten gras uit een weiland of akker halen.

blezen: uitgedorste (lege) aren (Nunspeet).

bliendaos, *bli(e)nde haze*: daas, steekvlieg.

bliende, blinde: vensterluik (O.-Veluwe).

bliendemoer, *bliendemoor*: blindemannetje (Oldebroek, Wezep).

bliende slange: hazelworm (Nunspeet).

bliende vliege: paardenvlieg (*gastrophilus intestinalis*).

blienzilver: Berlijns zilver, zilver vermengd met geelkoper.

blikken *horloge*: goedkoop horloge.

blikskaters, *blikslagers*,
blikstien!: krachtterm.

blinder!: krachtterm.

bloedader, *bloedaor(e)*,
bloedore: ader.

bloedblaar: alpinopet.

bloedbrood: soort bloedworst.

bloedkrallen: bloedkoralen
(O.-Veluwe).

bloedzweer(e), *bloodzweer*:
steenpuist.

bloeien: zie bleujen.

bloem(e): 1. bloem; 2. (kamer)-
plant; 3. bloesem.

bloken: verbranden van rommel
(Apeldoorn).

blökerd: opschepper.

blökken: benauwd hoesten,
rochelen, blaffen.

blond oge: 1. blauw oog;
2. blauwtje (lopen); *blonde
plekke*: blauwe plek op het
lichaam; *blond en blauw*: bont en
blauw.

blooien: 1. (znw.) bladeren
(Nunspeet, Elspeet); 2. (ww.)
bloeden; 3. (ww.) (van bomen)
sap verliezen.

bloos, *bloot*: alleen, slechts.

blote mouwen: blote armen;
blote onderbroek: de bij heet
weer en bij het werk op het land
zonder 'overbroek' gedragen
blauwe keperse onderbroek; *met
blote poten*, *blote voeten*: op
kousenvoeten; *blote kinderen in*

het gras/gres: stampopot met witte
bonen en snijbonen.

blootachtig: (van vee) mager,
met weinig vlees (W.-Veluwe).

bloten: zie bleuten.

bloter: 1. kaal hoofd; 2. iemand
die bloot (zie bleuten).

blubber: sperma (vm.
Zuiderzeekust).

bluister, *bluuster*: 1. scherf van
een geëmailleerd
gebruiksvoorwerp; 2. schilfer;
bluisteren, *bluusteren*: 1. af-
schilferen, afbladderen; 2. storm-
achtig waaien (Apeldoorn);
bluisterig, *bluusterig (wezen)*:

1. te veel gegeten hebben;
2. ongezond rozig (Oldebroek,
Wezep); 3. stormachtig, ruw.

bluk: 1. blok; 2. melkblok, melk-
krukje.

blukkieft: kwikstaartje
(W.-Veluwe).

blukkgig: groot, zwaar (W.-Velu-
we).

blujen: bloeien.

blusem, *bluu(j)*, *bluu(j)sel*: bloe-
sem.

bluu(j)end holt: forsythia (Apel-
doorn).

bluu(j)ers: pronkbonen.

bluuster, *bluusteren*, *bluusterig*:
zie bluister.

bobbelässens: onbenullig
persoon (Hattem).

bobbert: (iemand met een) groot, dik hoofd (misprijzend) (W.-Veluwe).

bod doen: een mondelinge boodschap overbrengen (bij overlijden: *bod zeggen*).

boddeken: in het zand scharrelen, ronddraaien (door mussen) (W.-Veluwe).

bodden: 1. flink te keer gaan; 2. (op)stuiven van zand of stof (W.-Veluwe).

boddel: borrel.

boebelig: hobbelig (Nunspeet).

boek: buik; *mit de boek tegen de punte van de taofel an elopen wezen:* zwanger zijn.

boeken: (ww.) beuken, slaan.

boekend: boekweit; *boekende-meel, boekendebrood, boeken-depap:* boekweitmeel etc.

boekesmaon, boekweitenmaone: (periode van) volle maan eind augustus/begin september, waarin er bij maanlicht kon worden geoogst: minder heet werk, en avonddauw die de zaadjes vasthoudt.

boeketorretje: lieveheersbeestje (Huizen).

boeksen: 1. schors van eikenhout kloppen; 2. (ww.) bonzen; 3. hard werken, er flink tegenaan gaan.

boekslaogen: zie buukslaon.

boekweitenmaone: zie boekesmaon.

boengerd: boomgaard (Putten).

boengsen: bonken (Apeldoorn).

boereduuts: wartaal (W.-Veluwe).

boere(n)jongens: rozijnen op brandewijn.

boere(n)meisjes: abrikozen op brandewijn.

boere(n)moes: boerenkool.

boerenerfhuus: openbare verkoop, vaak van een nalatenschap wanneer over de verdeling onenigheid bestond.

boerenklokje: akelei (*aquilegia vulgaris*).

boerennachtegaal: heggenmus.

boerenpronkers: duizendschoon (*dianthus barbatus*).

boerenroos: pioenroos.

boes(e)kool, busekool: 1. witte (soms ook rode) kool; 2. rare kerel (Oldebroek, Wezep).

boesteren: 1. hard werken; 2. met geweld of brute kracht ergens doorheengaan; 3. wild spelen; 4. razen, te keer gaan; 5. stormachtig waaien; *boesterig:* stormachtig, onstuimig.

boeten: zie beuten.

boeteren: rusteloos bezig zijn (Putten).

boetskop: klein, gedrongen figuur (Apeldoorn).

boezem: schoorsteenmantel.

boez(d)eroen: donkergekleurd werkoverhemd.

boffer: dikke pannenkoek.

bok, bij de doen: voor de gek houden.

bök(ke): 1. beuk, beukenboom; 2. haagbeuk; *bökkenboom(e):* beukenboom.

bokkem, bökkem, bokken: bokking.

bokkie zijn: erbij zijn, de pineut zijn (W.-Veluwe).

boks(e): 1. broek; *boks mit botte:* magere man; *de achterbokse antrekken:* terugkrabbelen; *de bokse bekeken hebben:* een pak slaag gekregen hebben; 2. (kinder)box.

boksen: hard werken (Oldebroek, Wezep).

bol(le): 1. stier; 2. dikke buik; 3. dikke man; 4. boomstam; 5. (bn.) zacht; 6. (bn.) van wind: aangenaam warm, vol en zacht
bol(le)kalf: 1. stierkalf; 2. onbe-nullige jongen (Hattem).

bölken: 1. loeien; 2. huilen; 3. schreeuwen.

bollenkruid: wolfsmelk (Apeldoorn).

bollig: 1. tochtig (v.e. koe); 2. manziek.

bombiel: stomdronken.

bom-ies: bom-ijs, ijs waar het water onderuit gelopen is.

bommenluuk: klep van een *klepbroek.

bomneus: dikke neus.

bonekei: 1. steen op het deksel van een pot met ingemaakte groenten; 2. voorverwarmde steen die 's winters in het bed wordt gelegd.

bonenstael: bonenstaak.

bone(n)staak: magere man.

bongel, bungel: verzwaarde ketting aan het been van een paard.

bongerd: boomgaard.

bongsen, bonksen: bonken.

bonk(e): (bn.) 1. heel veel; 2. groot (een bonke van een meid); 3. (znw.) grote hoeveelheid.

bonken: stampen.

bonkerige lucht: lucht met dikke, zware wolken.

bonneur: vitrinekast, kast met glazen deuren waarin men allerlei siervoorwerpen plaatst.

bont um de kop: pokdalig.

bonte piet: scholekster.

bontertje: bonte geit.

booi: boodschap, tijding; *booiën:* aanzeggen, uitnodigen (om te komen) (W.-Veluwe).

boom: paal in het midden van de grote boerderijdeur, die weggenomen kon worden als bijvoorbeeld een wagen naar binnen moest.

boomspek: appel.

boos: heel erg, verschrikkelijk (W.-Veluwe).

booschuppen: winkelen, inkopen doen (W.-Veluwe).

bordenliet: houten rand in kamer of keuken waarop sierborden waren geplaatst.

borend vol: boordevol (W.-Veluwe).

börg: 1. gecastreerd varken, 2. borg.

börre, borde brengen, te: te berde brengen.

borstels (*boven het oog*): wenkbrauwen.

bos look: sjalot

bosblad: afvalblad uit het bos, als toevoeging bij mest gebruikt (W.-Veluwe).

bosduif, bosduuf: houtduif.

bosduvel/bosneger, eruut zien als een.....: er verwilderd uitzien.

bosempe: bosmier (*formica rufa*).

bosgres: pollen gras die na beweiding zijn blijven staan (O.-Veluwe).

boskazie: struikgewas, bosschage (O.-Veluwe).

bosneger: zie bosduvel.

bospest: vogelkers, prunus.

bossen: takken tot bossen binden.

bosschop: boodschap.

bot: (znw.) 1. bot, been (zie ook botten); 2. bot (vis); *bot in de*

schottel: ongedacht voordeel, fortuin (W.-Veluwe); *botboer, botjager:* visventer; *botkar:* kar van de visventer.

boterbloem: dotterbloem (*caltha palustris*).

boterham: twee sneden brood op elkaar.

bots: plotseling.

botsen: heen en weer schommelen op een stoel met een klein kind om het in slaap te krijgen (W.-Veluwe).

botte drei: korte draai, scherpe bocht met de wagen (W.-Veluwe).

botte(n)kaste, böttenkaste: 1. lichaam; 2. (deel van het) geraamte.

botten: lichaam; *in de botten:* inwendig; *in de botten gaon:* aan het werk gaan; *an de botten kommen:* de wacht aanzeggen; *iemand an de botten willen:* iets van iemand willen (O.-Veluwe); *botten Aolt:* magere man; *bottenwark, bottenbrekens werk, bottebrekers werk/waark:* zwaar werk; *bottekraaker:* 1. chiropractiker; 2. fysiotherapeut.

botter: 1. boter; 2. margarine; *botter van de magere koe, botter van de magere varkens:* margarine; *er de botter uutbraojen:* de bloemetjes buiten zetten

(W.-Veluwe); *bottermelk*: karnemelk; *botterstip*: boterjus.

botterbleumpies: speenkruid (*ranunculus ficaria*).

botterbloem(e): 1. boterbloem (*ranunculus*); 2. gele plomp (*nuphar lutea*); 3. dotterbloem (*caltha palustris*).

bottergaar: (te) gaar gekookt.

botter(bonnen)horloge: oorspr. horloge gekregen bij boter, later: goedkoop horloge.

botterknolle: 1. kleine knolraap, gele voederknol; 2. oorspr. horloge gekregen bij boter, later: goedkoop horloge.

botterwienter: zachte winter, kwakkelwinter.

botterzoad: huttentut (plant).

bouw: 1. te veld staand gewas; 2. bewerking van het land; 3. oogst(tijd); *de bouw d'r in hebben*: in verwachting zijn; *bouwboer*, *bouwman*: akkerbouwer, of boer met overwegend akkerbouw; *bouwkamp*: door heggen, wallen of sloten omgeven akkerland; *bouwla(a)nd*: akker, akkerland.

bouwen: 1. (diep) ploegen; 2. de tuin, het vee en het bouwland van elkaar bekijken; 3. een wandeling maken.

bouwheertje: witte kwikstaart (W.-Veluwe).

bouwmeister: hoogste knecht, paardenknecht; *bouwmeistertien*: (witte) kwik-staart.

bovendeure: voordeur in een boerderij, die alleen opengaat bij een bruiloft en een begrafenis (trouwen en rouwen).

bovendorpel, *bovendrumpel*: het bovenste, liggende gedeelte van een deurkozijn.

bovenluuk: luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

bovenschoer: overkapping bij grote boerderijdeuren die naar buiten opengingen.

bozem: schoorsteenmantel.

braaierd: zie braojer.

braand, *brand*: 1. koorts; *de braand komt eruut*: gezegd als iemand puistjes of zweertjes op zijn gezicht heeft; 2. brandstof, *grote brand*: brandstof voor het vuur (heide, hout, turf e.d.); 3. *gien brand hebben*: geen haast hebben.

braandbriefje: in het volksgehoof een briefje dat onheil brengt (W.-Veluwe).

braanderig: moeilijke stoelgang hebbend (Nunspeet).

braandiezer: slechte leerling, zittenblijver.

braekeberend: brokkenpiloot (O.-Veluwe).

brak: ondeugende jongen (W.-Veluwe).

brake: braaksel.

brakhaftig: gammel, bouwvallig (Apeldoorn).

brandmuur(e): muur die het woongedeelte van een boerderij afgrenst van het bedrijfsgedeelte.

brandnaetel, *brandnettel*, *brandnekketel*, *brandnetie*: brandnetel (urtica).

brandstee: brandblaar.

braodertjes, *bräödertjes*, *breuderties*: kleine aardappelen die in de schil worden gebakken.

braoier(d), *braaierd*: 1. dikke, luie man; 2. slechte, onbetrouwbare kerel (Nunspeet); 3. opschepper (Apeldoorn); rakker, deugniet (W.-Veluwe).

bräönes: 1. slechterik; 2. opschepper (O.-Veluwe).

breef: brief; *brevenbode*, *brevenloper*: postbode.

breek(e)bonen, *braekebeuntjes*: sperziebonen.

breisem: 1. brasem; 2. deugniet (W.-Veluwe).

brekebeen: heermoes, (akker)-paardestaart (*equisetum arvense*) (W.-Veluwe).

bremmen: 1. breeuwen (Oldebroek, Wezep); 2. branden, bijten (W.-Veluwe); *bremmerig*, *brimmerig*: zuur; *bremstig*: 1. branderig van smaak; 2. wel-

lustig, brandend van hartstocht (W.-Veluwe).

bret: wagenplank.

breteelen, *brettels*: bretels.

breuderties: zie braodertjes.

breudjen *in de äöven lopen*, *met een....*: in verwachting zijn.

breujen: 1. (uit)broeden; 2. broeien; 3. dooreenroeren van meel en water en zo slobber maken voor de varkens.

breune erwten: kapucijners.

breunes(hout): vogelkers, prunus, vuilboomhout, sprekelhout (Putten).

breur: broer.

breurte: zie bereurte.

briebel: druppel aan de neus.

brie(j): pap.

briejen: brijen, de r-klank met de huig uitspreken; *briebek*: Zwollenaar (het Zwolse dialect kent de brij-r).

brievebojer: postbode.

briezel: 1. chagrijnig persoon; 2. zeurder, drammer; 3. rakker, deugniet; *briezelen*: drammen, zich humeurig gedragen;

briezelig: dwars, negatief.

brij, *bri-j*: pap.

brik(ke): 1. sintels; 2. tweeassig voertuig.

brillen: huilen, schreien.

brimmerig: zie bremmen.

brink: 1. erf rond een boerderij; 2. brink, (begroeid) dorpsplein.

brisselen: 1. sudderen, stoven;
2. koken.

brits: 1. billen; 2. houten lat.

brod: broedende kip of kip met kuikens.

broddeken: 1. prutsen; 2. (van vogels) een zandbad nemen;
3. op een hoop kruipen; 4. zich schurken; 5. broeden; 6. achteraan komen.

broddelen: lang en zachtjes koken.

broddiklapje: broddellap, werklap van een meisje dat leert handwerken (W.-Veluwe).

brods, bröds, bruids: 1. broeds;
2. stuurs, nors, onvriendelijk;

brodskont: 1. broedse kip;
2. iemand die te veel bij de warme kachel zit.

broedselig, brutselig: broeierig.

broek, brook: 1. pantalon;
2. laaggelegen, vochtig weiland (ook: *broekla(a)nd*); *an de broek:* (van een kind) zindelijk;
uut de broek moeten: behoefte doen; *brook met botten:* magere man.

broeken: niet opschieten met het werk (Apeldoorn).

broekesje: mannetje, ventje (Putten).

broekophouders, broekophouders: bretels.

broekspiepe grondstuk met lange en smalle vorm.

broes: zie bruus.

broetsen, brotsen, brutselen:

1. bakken (van een ei); 2. opwarmen; 3. braden, koken, stoven.

brogge: snee brood.

brökkien: zie brukkien.

brom, een in hebben:
dronken zijn (W.-Veluwe).

brommel: 1. braam; 2. bromvlieg; *brommelstruuk:* braamstruik.

brommen: overdadig en uitgelaten feestvieren; 2. met vrolijkheid ergens van spreken (W.-Veluwe).

brommer(d): bromvlieg.

bronzen: burlen, het bronstig loeien van herten (W.-Veluwe).

broodboom: grove den (pinus sylvestris).

broodbuul: broodzakje (van textiel).

broodkoffie: slappe of opgewarmde koffie (O.-Veluwe).

broodkrummel: veldbies (O.-Veluwe).

broodmeule: mond (misprijzend bedoeld).

broodschool: gelegenheid om tussen de middag op school te eten.

broodzak: dikke buik.

brook: zie broek.

brotsen: zie broetsen.

brotten: (van vogels) een zandbad nemen (Putten) (vgl. brodedeken).

brujerig: broeierig.

brug: snee brood.

brugdoek: doek waarin het brood voor tussen de middag meegenomen wordt (W.-Veluwe).

brugemspuup: versierde bruidegomspijp, het hele verdere leven bewaard.

brukkien, brukjen, brökkien: snee brood.

brulen: huilen.

brul(le)ft, brul(le)fte: bruiloft (N.O.-Veluwe).

brummel: braam; *brummelknop:* knop in de halsboord of aan de das van boeren (W.-Veluwe).

brune berend: kruizemunt met donker blad.

brune hond verzupe, een....: behoefte doen.

brusen, bruzen: 1. bruisen, schuimen; 2. briesen; 3. opschieten, snel groeien (W.-Veluwe).

brussels lof: witlof.

brutselen: 1. zie broetsen; 2. geïmproviseerd, haastig iets klaar maken (W.-Veluwe).

brutselig: zie broedselig.

brutseltje: prakje.

bruuds: zie brods.

bruuksien: jongetje (O.-Veluwe).

bruus, broes: 1. schuim; 2. kaam, substantie die bovenop de ingemaakte groente kwam te staan.

bugen: 1. erop af vliegen; 2. er hard tegenaan gaan; 3. zich met grote snelheid voortbewegen (W.-Veluwe).

buikweek: buikziek.

buiskreie: bonte kraai (Apeldoorn).

buisman: 1. koffiestroop; 2. surrogaatkoffie.

buizen: 1. opjagen; 2. bulderen; 3. stoeien; 4. hard werken.

bukkem, bukken: bokking.

bul: 1. stier; 2. jongste knecht

bulderig, bilderig: 1. nors, stuurs; 2. (van weer): onstuimig (W.-Veluwe).

bulken: 1. boeren, oprispen; 2. hoesten; 3. huilen; 4. loeien; 5. hard schreeuwen.

bulkeze: forse, opgroeiende jongen (Apeldoorn).

bulsteren: lawaaierig bezig zijn (Hattem).

bulzing, bulzi(n)k, bunsem, bunzik: 1. bunzing; 2. kwajongen.

bungel: 1. opgroeiende jongen (Apeldoorn); 2. zie bongel.

bunte, buntgras: (slecht, dik) gras dat op lage gronden groeit.

buntepollen: pijpenstro (molinia caerulea) (Heerde).

bunzig: 1. (znw.) bunzing;

2. (bn.) bang.

bunzik: zie bulzing.

burriehout: houten balk waarmee een boerenwagen verbreed kan worden.

busekool: zie boes(e)kool.

busse: 1. autobus; 2. brievenbus;

3. (zieken)fonds; 4. conservenblik; *busgruunte*: blikgroente (Apeldoorn).

bussel: bosje stro of takjes (O.-Veluwe).

bussen: aandringen, opjagen.

buten: 1. zie beuten; 2. buiten; *hee kan nao buten kieken*: (uitdrukking) hij heeft een gat in een kous of sok.

butenbeender: buitenbeentje (Apeldoorn).

butendät: bovendien (Apeldoorn).

buu, *buuj(e)*: bui.

buug-ies: bom-ijs, ijs waar het water onderuit gelopen is; *buug-ies mäken*: snel over dun ijs lopen (Hattem).

buuknaegel, *buuknaogel*: navel.

buukörgel: trekharmonica.

buukpenzen: zwaar hijgend ademhalen (W.-Veluwe).

buukrot, *buukziek*: buikziek, aangestoken, half verrot (van vruchten).

buukslaon, *boekslaogen*:

1. (zwaar) hijgen; 2. kortademig zijn.

buukziek: zie buukrot.

buul(e): 1. kwajongen; 2. zak, buidel; *karkbuul*: collectezak; *armenbuul*: collectezak van de diaconie.

buulties: wanten.

buurt(e): 1. buurt; 2. dorp;

buurte maken: bij nieuwe vestiging kennis maken met de burens en aansluiten bij de gewoonten van de buurt (Apeldoorn).

buus(se): 1. broekzak; 2. (onder)rok.

buusterig: stormachtig.

buutjes: (grote) voeten (spottend).

B.Z.K.: pruimtabak (oorspr. een merknaam).

C

ceebee(tje(n)): 1. citroenbrandewijn; 2. citroenjenever.

centedrieter: vrek (Putten).

chili: chilisalpeter(zuur), kunstmest.

chinamat: vloermat gemaakt van fijne biezen of rijststro.

choekelao, chucola, chukela: chocolade.

chocoladeplant: weegbree (W.-Veluwe).

christusblad: witte krodde (thlaspi arvense) (Elburg).

citroentje(n), *citruuntie(n)*: citroenvlinder.

cocksiaanse regen: ‘gereformeerde’ regen: fijne regen, motregen.

courage: 1. lust, animo; 2. pit, energie (W.-Veluwe).

D

daaldersplasien, *daalderspleksien*: heel mooi plekje;
daalderswärk: zeer goed werk (O.-Veluwe).

daank op hebben, *d'n...*: on-dankbaar behandeld worden (W.-Veluwe).

daarde, *darde*: derde; *darde been*: wandelstok; *daarde oge*: aars; *daarde haalf*: tweeën-eenhalf.

daarm: darm; *daarmen in de kop hebben* verstandig zijn (W.-Veluwe).

daarp: dorp; *daarper*: dorpeling.

daege (hebben), *de....*: ongesteld (wezen).

daeken: zie deken.

dael(e(n))(-): zie deel-.

dag deurzagen, *de*: dutten, soezen.

dagdeugde, *dagdeuze*: 1. dagelijks; 2. iedere dag wat (Oldebroek, Wezep).

dagens: overdag (N.O.-Veluwe).

daggelder: dagloner; *daggeldersloontje*: karig loon; *daggelderssigaartje*: goedkoop sigaar-tje.

daghuurder: dagloner; *daghuurderskoe*, *daghuurdersko*: geit.

dagslaoper: 1. geitenmelker, nachtzwaluw; 2. kwartel.

dak op het huus, *er zit....*: gezegd wanneer iets geheim moet blijven (er zijn niet-gewenste toehoorders).

dakhave, *daklook*: huislook (*sempervivum*).

dakhaze: kat.

dälderren: denderen (Hattem).

dale: (naar) beneden, neer.

dalie: dadel.

dalles, *d'nhebben*: het verloren hebben, niets meer bezitten na een spel (W.-Veluwe).

dalven: drementelen, onrustig heen en weer lopen.

dam(me): 1. toegang tot erf, weiland of akker; 2. erf rond een boerderij; 3. grote hoeveelheid;
dampaal: paal aan het begin van een erf.

dammaat, *dammet*: oppervlakte-maat: ongeveer 5400 m².

dameetjes: zo aanstonds, dadelijk (W.-Veluwe).

dammel, *dammelholt*, *dammer*, *dammestruik(e)*, *damper*, *damperpolle*: jeneverbes(struik).

dampen: roken; *dämpie*: trekje aan pijp of sigaret.

dampig: kortademig.

danderen: zwerven, afdalen (W.-Veluwe).

daorteweggens: daar ergens, elders (O.-Veluwe).

daorumshalve, daorvandan: daarom, om die reden.

daos: 1. (znw.) grote dwaas; 2. (bn.) suf, verward (W.-Veluwe).

darde: zie daarde.

darg: kaam, substantie die bovenop de ingemaakte groente kwam te staan.

darp, dārp: dorp; *darper:* dorpe-ling.

darrel: 1. fijt, ontsteking en ettervorming aan de vingertop waar wild vlees uit groeit; 2. dar, mannetjesbij.

dauwelen: stoeien (O.-Veluwe).

dauwnetel, dauwnettel: dovencel.

daze: paardenvlieg (Nunspeet).

deddel: smeerpoets.

dederzaod: huttentut (camelina sativa) (W.-Veluwe).

dee: die.

deeg hebben: 1. tevreden zijn; 2. ergens plezier van hebben; 3. voordeel van iets hebben (W.-Veluwe).

deel(e), dael(e): 1. bedrijfsge-deelte van een boerderij; *boven an de daele:* gedeelte van de deel dat tegen het woongedeelte aan ligt; 2. alleen de (dors)vloer in het bedrijfs gedeelte van een

boerderij 3. het het bedrijfsge-deelte van een boerderij met uitzondering van de stallen; 4. stenen vloer, in schuur, keuken of gang.

deel(en)deur(e), dael(en)-deur(e): 1. in boerderijen de deur die vanuit het woongedeelte toegang geeft tot de *deel (vnl. O.-Veluwe); 2. in boerderijen de zij- of achterdeur die toegang geeft tot de spoelkeuken, het klompenhok of de *deel, en die alleen door mensen gebruikt werd, niet voor het vee of de wagens; 3. in een boerderij de grote, meestal uit meerdere delen bestaande buitendeur, die toegang bood tot de *deel.

deeldeurbalk, daeldeurbalk: paal in het midden van de grote boerderijdeur, die weggenomen kon worden als bijvoorbeeld een wagen naar binnen moest.

deeman: duivel, demon; *deemans:* demonisch; *deemanswerk:* moeilijk werk.

deemster: nevel, mist; *deemsterig:* nevelig.

deer(e)n, deerne, deernchen, deernsjen, deerntie(n), deerntje(n), deertien, deertjen, dere, dere(n)tje: 1. meisje; 2. dochter; 3. verloofde.

deil: deel, part, gedeelte (O.-Veluwe).

dek: dekens.

deken, daeken: rieten of strooien dak.

dekseldag!: uitroep van woede.

delder: 1. (znw.) brutale on-deugd; 2. (ook: *dender, delders!*) krachtterm: donders!

del(le): 1. laagte in het land-schap, dal; 2. gat in de weg.

dele: zie deel(e).

delenmure, daelenmure: muur die het woongedeelte van een boerderij afgrenst van het bedrijfsgedeelte.

delorig: boos, kwaad (Hattem).

dempig: kortademig.

dender: zie delder.

denderen: hotsen, schudden (W.-Veluwe).

den eerd: zie eerd.

den(ne): 1. den; 2. lariks; *den-appel, denneknop, dennerots(e)*: dennenappel, sparappel.

deneent, dennen, dent: die, die ene, diegene (O.-Veluwe).

dere, dere(n)tje: zie deer(e)n.

der: er (ook in samengestelde woorden: deraover, dernaas, dertussen etc.).

derek: direct.

deuj: dooi; *deujen:* dooien; *deujweer:* dooiend weer.

deukei: ei met een barst erin.

deupen: dopen.

deur: door.

deurdenken: nadenken.

deurdoen, deurdoon: 1. afboe-ken, kwijtschelden; 2. door-werken, doorgaan.

deurgaon, er op....: 1. sterven; 2. ingaan op een geboden prijs.

deurheer: doorheen (O.-Veluwe).

deurkellen: tintelen; *deur-ekeld:* verkleumd.

deurreuker, deurreoker, deurreukpiepe: witte pijp (van kalk), waarop bij stevig doorro-ken een (bruine) tekening, bijv. van een molen, tevoorschijn kwam.

deurslag: vergiet.

deurslaan: overdrijven (N.O.-Veluwe).

deurtrekken: 1. pijnlijk aan-komen; 2. aantrekken van vocht (W.-Veluwe).

deurtunen: 1. doorvlechten; 2. stoppen van sokken (O.-Veluwe).

deurwassen spek: spek met veel vet.

deuze: 1. doos; 2. toilet.

dewiel: terwijl, intussen, onder-wijl (O.-Veluwe).

dichtachtig: bijna (W.-Veluwe).

dichte zakken: (ww., van de lucht) betrekken.

diede: deze.

diejen, den....: die daar.

diek: 1. dijk; 2. weg (ook over de heide).

diensdag, *diensedag*: dinsdag.

diensien, *diensjen*: betrekking als hulp in de huishouding.

dier: dier, meerv. *dieren* en *diers*.

diesel, *diestel*: distel.

dieserig, *diezerig*, *diesig*: nevelig.

diezak, *diezek*: 1. zak aan de binnenzijde van een rok; 2. broekzak.

diggelwark: aardewerk.

dik(ke): 1. verzadigd; 2. dronken; 3. dik; 4. zwanger; *de vrouwe dikke maken*: een kind verwekken; *dikke sjulk*: zie scholk; 5. (bw. v. graad) erg; 6. veel, talrijk; 7. rijk; 8. ruim.

dikke(ls): dikwijls.

dik-an-de-lippe: likeur.

dikbalg: dikke man.

dikke jennen: gedopte snijbonen.

dikke todde: dikke vrouw.

dikke toeter, *trom*: zwangere buik.

dikkels: dikwijls.

dikkop: kikkervisje.

dildallen: 1. speels en beweeglijk zijn (Oldebroek Wezep); 2. onzeker lopen (Hattem, Apeldoorn); 3. iemand voor de voeten lopen (Apeldoorn).

dimman: duivel; *te dimman(s)!*: duivels, deksels!

dimdammen: 1. twijfelen; 2. redetwisten.

dingseldag: dinsdag (O.-Veluwe).

dingsigheid, *dinksigheid*: kleinigheid; *en dingsigheden meer*: enzovoort.

dinzes: dinsdags (N.O.-Veluwe).

disse(nde): deze.

dissel: distel.

disselen: bekvechten, redetwisten (O.-Veluwe).

dissent: deze (O.-Veluwe).

d'noven: oven.

dodde: 1. bebroed ei waar geen leven meer in zit; 2. onweersbui (Oldebroek, Wezep); 3. fluim (Hattem); 4. doekje met iets zoets, om op te zuigen; 5. dot, grote hoeveelheid; 6. gele lis (iris pseudacorus).

dodde wezen: in verwachting wezen (Nunspeet).

doddegat, *dodsgat*, *nodnest*: jongste kind in een huisgezin.

doddenore: aar van de lisdodde.

dodderig: 1. lui; 2. slaperig; 3. verdord (Hattem).

dodekop: rode kleurstof waarmee *portland-cement gekleurd wordt.

dodnest, *dodsgat*: zie doddegat.

doedel: 1. grote sukkel (Nunspeet); 2. zak, buidel.

doedeldop: doetje (Hattem); 2. goedgezak (Apeldoorn).

doek: 1. luijer; 2. omslagdoek;
uut de doeken: (van een kind)
zindelijk.

doeken, doekies, doekjes:
katoenen maandverband.

doekentjen: doek waarin vroeger de zuigeling werd gewikkeld.

doel: grenspaal.

**doemeneer, dommeneer, dome-
neer:** 1. dominee; 2. beflijster.

doende hebben mit: te maken
hebben met (O.-Veluwe).

doenderkop: kikkervisje.

doener en laoter: iemand die
veel doet én regelt (Putten).

doenker: donker; *doenkere
maon:* nieuwe maan.

does(ter)en, doezelen, doezen:
dutton, soezen; *doesterig,
doezelig:* 1. lui; 2. slaperig;
doeskop: slaperig, ongewassen
persoon (O.-Veluwe).

doeve: duif; *doevenslag:* duiven-
til.

dojjer: slome, luije man of vrouw
(O.-Veluwe).

dokken: de dubbelgevouwen en
vervolgens samengebonden,
ofwel gedraaide bosjes stro die
onder dakpannen werden
gestoken.

**dokter, met iets veur de
eweest wezen:** ervaring met iets
hebben (W.-Veluwe).

doktersgaang: doktersvisite;
gien doktersgaang: geen geld

kostend, derhalve geen grote
verspilling.

dol: (znw.) rolrond handvat
(W.-Veluwe).

dol (in het hoofd): (bn.)

1. dwaas; 2. duizelig.

dolle donderdag: dag in oktober
waarop knechten en meiden hun
loon voor een heel jaar ontvingen
(W.-Veluwe).

dollebotteren: z'n gang (laten)
gaan (W.-Veluwe).

dollen 1. druk bezig zijn; 2. ijlen.

Dollen: (znw.) dolerenden,
gereformeerden.

domineeskaarmis: bevestiging
van een nieuwe lidmaat.

domineeskisje, één uit het...:
dure sigaar.

dommel: dennenappel, sparappel
(Klarenbeek).

dompen: 1. opkrikken; 2. over-
hellen; 3. (van vuur) uitdoven
(W.-Veluwe).

domperd: neus.

donderbaard, donderbaord:
huislook (sempervivum tecto-
rum).

donderbui, donderschoer: on-
weersbui; *het dondert:* het on-
weert.

donderjuggie(n): vlinderstrik.

donderpad(de): 1. strontje in het
oog; 2. kikkervisje.

**donderpadder, donderparre,
donderkop:** kikkervisje.

donders: donderdags.

donk: hoogte in een moeras of ander laaggelegen land.

donkere maon(e): nieuwe maan.

dood, doof: gevoelloos (van ledematen, m.n. vingers).

dood doen: slachten (W.-Veluwe).

dood en weg: dood en begraven (W.-Veluwe).

doodboer: degene die het lijk met zijn paard en wagen naar het kerkhof brengt (W.-Veluwe).

doodvlekke: moedervlek.

doodweg, dooieweg: 1. (znw.) (vaste) route waarlangs de overledene naar het kerkhof wordt gebracht; 2. (bn.) domweg, keihard, doodleuk (O.-Veluwe); *dooiefonds*, *dooienfonnis*: begrafenisfonds; *dooiwa(o)gen*, *doowagen*: boerenwagen waarop de overledene naar het kerkhof wordt gebracht.

doop: jus (vm. Zuiderzeekust).

door(e), doorne: 1. eidooier; 2. doorn (mv. *dores*).

doorn, doren: doorn (mv. *dores*).

doowagen: zie doodweg.

dopneuze: kleine neus.

dopoge: slaapkop.

doppe: 1. dop, deksel; 2. slaapkop.

doppen: 1. dutten, soezen; 2. de hoed afnemen.

döppen: 1. pellen van een ei; 2. gooien, werpen (O.-Veluwe).

doppers, döppers: doperwten.

dopzeuve: boekweitzeef.

dorpel, dörpel: drempel.

dore(n): 1. doorn; 2. dorenhaag (haag- of meidoorn); 3. (ei)-dooier; *doresstruik*: braamstruik.

dörgättien, dorregat: 1. jongste kind; 2. onvolgroeide appel; 3. jongste vogeltje uit het nest.

dotselig, dotsig: dom, suffig (W.-Veluwe).

dotskoegel: 1. grote ijzeren knikker; 2. grote hoed; 3. domme vrouw (W.-Veluwe).

dotten: oogdrek, slaap in de ooghoeken.

dotter, dotterbloem(e): 1. dotterbloem (*caltha palustris*); 2. gele plomp (*nuphar lutea*).

dotterig: zwak, lusteloos (W.-Veluwe).

d'oven: oven.

dovekool: uitgedoofde kolen, bewaard (in een doofpot) voor hergebruik.

douwelen: 1. stoeien; 2. jengelen.

draagbanden: draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden.

drabbig: klef, waterig.

drach(t): klederdracht.

draf, op een....doen: dadelijk doen (W.-Veluwe).

dragvliege: bromvlieg
(Nunspeet).

draod: (was)lijn; *an de draod kommen:* aan de telefoon komen.

draoden, draojen: draden
afhalen van bonen.

draodnaogel, draodnegel:

1. draadnagel; 2. vervelende
kerel; *draodn(a)egelen:* 1. dwars-
drijven; 2. plagen.

drao(j): 1. loommakend (weer):
2. lui, vadsig; 3. onaangenaam,
lastig; 4. stug (Uddel 1874);
draoje kerel: dwarsligger (El-
speet).

drapsen: onnodig (heen en weer)
lopen (Apeldoorn).

drebs: dravik, onkruid in de rog-
ge (W.-Veluwe).

dree: drie (verouderd).

drees: sukkel; *malle drees:* mal-
loot; *kouwelijke drees:* koukleum
(W.-Veluwe).

dreestikken: zie driestikken.

dreet: 1. scheet, wind; 2. kleinig-
heid.

dregen: dralen, twijfelen (Olde-
broek, Wezep).

drei: draai, bocht.

dreibord: iemand die steeds van
mening verandert (O.-Veluwe).

dreigättien: koket meisje
(Hattem).

dreiwi(e)nd: wevelwind.

drek: 1. direct, onmiddellijk;
2. etter.

drekhane: hop (*upupa epops*).

drel(le): 1. lichtzinnig meisje;
2. slordige, vuile vrouw; 3. vieze
doek; *drellerig:* manziek.

drent: 1. dier met hangende
oren; 2. lomp persoon (W.-Velu-
we).

dreten: behoefte doen.

dretsje: restje, kliek (W.-Velu-
we).

dreugdoorn: gaspeldoorn (*ulex*
europaeus) (W.-Veluwe).

dreulig: druilerig.

dreutelen: dreutelen (Oldebroek,
Wezep).

driedraodskoffie: heel sterke
koffie (O.-Veluwe).

driekaant: driehoekig.

driekus: dromer (W.-Veluwe).

dries: 1. kaam, substantie die
bovenop de ingemaakte groente
kwam te staan; 2. braakliggend
stuk grond.

driespant: de constructie met
drie poten waarop het blad van
de *klapta(o)fel rust.

driest: 1. braakliggend land,
woeste grond; 2. schraal gras-
land; 3. pijpenstro (*molinia*
caerulea).

driestikken, dreestikken:

1. redetwisten, bekvechten;
2. bepaald kinderspel (Apeldoorn).

driestrookjesmuts: kleder-
drachtmuts met strookjes aan de
voorkant.

driet bietje: klein beetje (W.-Veluwe).

drieten: 1. behoefte doen; 2. een wind laten; 3. klungelen.

drietent(e): bangerik (Hoenderloo).

drieterig: aan de diarree.

drietton(ne): toilet

(oorspronkelijk de ton waarvan de inhoud wekelijks werd uitgereden over het land).

drieverig: tochtig zijn van hazen of konijnen.

driewegeblad: weegbree (plantago) (W.-Veluwe).

drif: aanspoelsel (Hattem).

drink(ens)plaats,

drink(ens)plek: natuurlijke of gegraven waterplas in een weiland als drinkplaats voor het vee; *drink(ens)bak, drink(ens)pomp, drink(ens)ton(ne):* bak etc. waar het vee uit drinkt.

drinkensbussie, drinkenskrukke: drinkbusje van blauw emaille (O.-Veluwe).

drobbel, droebel: groepje bomen, struiken of planten.

droebelen: dribbelen, met kleine pasjes lopen (W.-Veluwe).

droefmutse, droeviesmusse: bepaald soort klederdrachtmuts, vergelijkbaar met de knipmuts.

droeltsje: kopje koffie.

droenken, dronkend: dronken.

drok: druk.

dronge: zie drung.

dröp: drop.

druil: duivel, boze geest (W.-Veluwe).

druilderig, drulerig: druilerig.

druillerig: afwezig in gedachten, niet meer helder denkend (W.-Veluwe).

drullegien, drulletje: sukkel.

drultje: kopje koffie (W.-Veluwe).

drummel: dreumes (O.-Veluwe).

drummelen: 1. dommelen, licht slapen (W.-Veluwe); 2. dren-telen, met kleine pasjes lopen (O.-Veluwe); *drummelig:* dom-melig, soezerig, indommelend.

drumpel: drempel.

drung, dronge: opeengedrongen, dichtopeen.

drup: drop.

druul: 1. sloom persoon (Putten); 2. vies restje, bijv. koud geworden koffie (W.-Veluwe).

druup: 1. druppel; 2. snottebel.

druusderig: 1. niet fris; 2. draaierig (W.-Veluwe).

dubbeld: dubbel; *dubbelde brog-ge:* snee brood met roggebrood.

dubbele liester: grote lijster (Nunspeet).

dubbelloops (jach)geweer: fijne kam, tegen luizen en roos.

duchten: dunken, van mening zijn (O.-Veluwe).

dui: dooi, *duien:* dooien; *duie snee:* natte sneeuw (Uddel).

duk: dikwijls (Gelderse Vallei).

dukers, te...!: te deksel! (W.-Veluwe).

dummelen: 1. dutten, soezen; 2. beginnen te dementeren;

dummelig: 1. kinds, dement; 2. vergeetachtig.

dundar, dundas: onbetrouwbaar persoon.

dunder: overtreffende trap van *dun*.

dunne pap, dunne pudding: vla.

dunnig: klef, waterig.

dunsel: jonge bomen die geveld zijn om een bos uit te dunnen (W.-Veluwe).

dunslaoperig: licht slapend (Oldebroek, Wezep).

duren: 1. houdbaar houden; 2. verdragen, uithouden (O.-Veluwe).

durpel: drempel.

dusak, te....!: te deksel (W.-Veluwe).

dut(te): deuk (in een hoed).

duul: 1. kuiltje (in de weg, in bed, bij het knikkeren) (Putten); 2. duil, lisdodde.

duum: 1. duim; *z'n duum in het vest steken:* hooghartig, trots zijn (W.-Veluwe); 2. oude maat (ca. 2,5 cm); 3. de pin van het scharnier van een (boerderij)deur.

duumbord: sierbord op de schoorsteenmantel.

duustere maone: nieuwe maan.

duvel: 1. duivel; 2. deuvel, houten pin.

duvel(s)draod: prikkeldraad (Hattem).

duvelkaarten, duvelkaorten: speelkaarten.

duvelkarvel: duivenkervel (*fumaria officinalis*) (Apeldoorn).

duvelsdiek: dennenhars (Hattem).

duvelsdrek: valeriaan (W.-Veluwe).

duvelskaters: krachtterm.

duvelsneigaoren: warkruid (*cuscuta*) (O.-Veluwe).

duveltjen, duveltien: soort kolenkachel.

duveschoon: duizendschoon (*dianthus barbatus*).

duzendbloeme: ridderspoor (*consolida regalis* of *delphinium consolida*).

duzendschoon: perzikkruid (*polygonum persicaria*) (Velp).

dwalm: 1. walm; 2. (ook *dwelm*) sloom persoon.

dwarrel, dwärrel: 1. weerbarstige pluk haar; 2. dubbele haarkruin; 3. graan dat door de wind in elkaar is gedraaid (O.-Veluwe).

dwarsen: mond (misprijzend bedoeld).

dwarsover: (van de) overkant (W.-Veluwe).

dwelm: zie dwalm

E

eau de klonnie: eau de cologne.

echel: bloedzuiger (W.-Veluwe).

edik: azijn.

eeg(e), eegd, eegde: eg.

eejpel: zie eerpel.

eek: 1. eik; 2. eikenschors;

3. looizuur.

eek(t): azijn.

eekappel: galappel.

eekkloppen: (ww.) eikschillen.

eekmulder: meikever.

eekster: ekster.

eeltpitte: likdoorn.

eempe, eemt(e): mier; *eemtenpol:* mierenhoop.

eemter: (Oldebroek, Wezep) zie evenaar.

eenderha(o)ndig,

ienderhaandig: 1. onhandig;

2. verlegen; 3. zich ziek voelend zonder te kunnen zeggen wat eraan scheelt; 4. onwillig; 5. onverschillig.

eenderweggens: enerzijds (O.-Veluwe).

eengaal, eengaol: zie egaol.

eenhands(e) snee: dikke snee brood.

eenkhoorn: eekhoorn (O.-Veluwe).

eenleuper, eenleupen/ienleupen
man of vrouw: vrijgezel.

eente eend.

eenteumig: eenzelvig (O.-Veluwe).

eentig, eeltig: mensenschuw (W.-Veluwe).

één-toet-mem: precies hetzelfde (O.-Veluwe).

eerappel: zie eerpel.

eer(d)baeze, eer(d)bees, eerdbeij, eerdbere, eer(d)beze, eerdbieje, eer(d)bieze: aardbei

eerd(e): aarde; *boven eerde (staon):* opgebaard.

eerd, den....: 1. (vroeger) het open vuur dat diende ter verwarming en voor het bereiden van maaltijden; 2. de plaats waar het open vuur gestookt werd; 3. (kolen)kachel; 4. de grote kamer aan de voorzijde van het boerenhuis, in gebruik als pronk-kamer of dagelijks verblijf (in de winter); 5. het gehele voor bewoning bestemde voorhuis van een boerderij: *op den eerd wezen.*

eerder: vroeger.

eerkauwen, eerkewwen: herkauwen.

eernkukentien: lieveheersbeestje (Oldebroek, Wezep).

eerpel, eejpel, eerappel, erepel:

1. aardappel; *eerpels op stam:* ongerooide aardappels; *een grote*

eerpel ineslikt hebben, van de nije eerpels esnoept hebben: zwanger zijn; 2. gat in een kous of sok; *hee hef een eerpel op bo(r)d laoten liggen, hie het z'n eerpels niet op, hie hef 'n eerpel te vulle egaeten:* hij heeft een gat in een kous of sok.

eerpelboek: opgezette buik.

eerpelbroek, aerpelzak: drollenvanger, pofbroek.

eerpelplutje:

aardappelschilmesje.

eerpelschulk: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

eerpelzom(m)er, aerpelzom(m)er: oudewijvenzomer, periode van zomerse dagen in de nazomer of in de herfst.

eester: ekster (W.-Veluwe).

eeuwig leven: muurpeper (sedum acre).

eeuwige bruid: vlijtig liesje (impatiens walleriana).

effenveule, effenvölle: evenveel; *'t is mien effenveule:* het kan me niet schelen (O.-Veluwe).

egaol, eengaol, eengaal: 1. egaal, gelijk; 2. gelijkmatig; 3. geregeld, onophoudelijk (Oldebroek, Wezep).

ege: eg.

egelantier: egel.

eggel: bijdehand meisje (Hattem).

egies niet: zie algees niet.

eiber: ooievaar.

eigen: zelf; *z'n/ d'r eigen:* zichzelf, haarzelf.

eigenbouw: 1. verbouw voor eigen gebruik; 2. tabaksteelt op eigen grond.

eigendom: zwarte eeltplek op knieën en voeten (W.-Veluwe).

eigens(t): zelf; *van eigens:* vanzelf.

eigenzellers: zelf, persoonlijk (W.-Veluwe).

eikehouten broek: manchester broek (W.-Veluwe).

eikelboom: eik.

eikertie: eekhoorn.

eilaever, eileuver, eilever: 1. ooievaar; 2. pinksterbloem (Oldebroek, Wezep).

eindelse, eindigste: laatste (W.-Veluwe).

ekel: eikel; *ekelboom, eke(n)boom:* eik.

ekeltjen: eekhoorn.

eken: eikschillen.

eker, ekertie(n), eke(r)ten: eekhoorn.

ekneuterd, eknötterd: kreukelig, gekreukt.

eksverkeerd: geheel verkeerd (W.-Veluwe).

elkene, elkiene: iedereen.

elks: (van) ieder.

ellewaorenwinkel: manufacturenzaak (Nunspeet).

elsum, elze: priem.

empe: 1. mier (*lasius niger*);

2. bosmier (*formica rufa*);

empenbult, empennest,

empenplaatse: mierenhoop.

empen: vervelend doen, klieren (O.-Veluwe).

emperig: 1. lichtgeraakt, korzelig; 2. (bij paarden) eenkennig (O.-Veluwe); *emperd:* lichtge-

raakt persoon.

ende, iets bi-j het ende (h)ebben: ergens mee bezig zijn (Hattem).

endeste, endste: laatste (Oldebroek, Wezep).

eng, neng, enk: 1. hoog bouwland; 2. weide omzoomd door houtgewas. Zie ook kamp.

engels bed, engels ledikant: ledikant met spijlen.

engels hemd: overhemd.

enk: zie eng.

enkeld: 1. soms; 2, alleen; 3. fijn van bouw (Oldebroek, Wezep).

ent(e): eend.

entegen: 1. tegemoet; 2. op tegen (O.-Veluwe).

entweer: poosje (Oldebroek, Wezep).

erebeez: aardbei.

erepel: zie eerpel.

eriken: herkauwen (W.-Veluwe).

erke: erker.

es: (hooggelegen) bouwland.

essik: azijn.

estemieren: (< fr. *estimer*) in z'n waarde laten (O.-Veluwe).

estrik, estriek, estrich, estring: (ongeglazuurde) plavuis.

eten-deur-de-warre, eten-deur-mekaar/-mekoor, ete-oender-mekaar: stampopot.

etgreun, etgruun: gras na de eerste keer maaïen.

euj(e): ooi.

eulderrein: eau de cologne (Nunspeet).

eur, eurluu: (bez. vnw., pers. vnw.) haar, hun.

euvels, euvellijk: erg, zeer (W.-Veluwe).

evedaes, evedesse, everdaes, everdas(se), everdes: hagedis.

evenaar, aevenaar, evener, eventer, aeventer, evender, nevender, nevel, eemter: bij een wagen of ploeg die door meer dan één paard wordt voortgetrokken: de dwarsbalk waaraan de *oosthouten vastzitten.

evenalleens, evenalliens, aevenalliens: gelijk, hetzelfde.

evenolder, evenouwer, aevenolder: iemand van dezelfde leeftijd.

evewels: evenwel (W.-Veluwe).

ezelen: hard werken (O.-Veluwe).

ezelsoren: mansoor (*calla palustris*).

F

fabrieksbotter: margarine.
falderaps: vreemd van uiterlijk (O.-Veluwe).
feil(e), veile: dweil.
fernuus, fenuus, fornuis, fornuus: 1. fornuis; 2. kolenkachel; *fornuuskachel:* (gas)kachel; *fenuuspot:* grote (60-120 liter) ijzeren kookpot, vaak ingemetseld in het *bakhuus (O.-Veluwe).
fidderen: beven van zenuwachtigheid (Oldebroek, Wezep).
fiedeldans, fieteldans: sint-vitusdans (zenuwziekte).
fiolet(te): anjer.
fiemelen: priegelen, prutsen, ook: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt.
fien: rechtzinnig, zeer godsdienstig; *fienen:* (ekv. en mv.) rechtzinnige; *fiene regen:* motregen; *fiene ziepse:* fijn tener meisje.
fienachtig: (van rogge) schraal (W.-Veluwe).
fiester(d), fiesterbule: koukleum.
fiesteren: bibberen, beven of rillen van kou, angst of koorts; *fiesterig (weer):* koud, miezerig weer; *fiesterige wienter:* zachte winter, kwakkelwinter.

fiesterwerk: fijn prutswerk (Oldebroek, Wezep).
fietelo: margarine (uit de merknaam Vitelo).
fieten: geslachtsgemeenschap hebben.
fietsien, fitsien, fiezeltjen: klein beetje (N.O.-Veluwe).
fiezelfoezel: slappe koffie.
fik: fijt, ontsteking en ettervorming aan de vingertop.
fiks: goed gezond, welvarend (W.-Veluwe).
fiksachtig: behoorlijk (W.-Veluwe).
fillepine: lupine.
filleseteren: feliciteren.
fits: zie vits; *fitsien:* zie fietsien.
fittige, fittink: fitting.
flädde, flarre: losbandig meisje of vrouw (O.-Veluwe).
fladde: flard.
fladden, flärken: abrikozen op brandewijn (O.-Veluwe).
fladderak: citroenbrandewijn.
flakke: plak, snee (O.-Veluwe).
flamboos: framboos.
flander: pruim tabak.
fläöken: flemen, slijmen; *fläökerd:* slijmerd, flikflooier, mooi-prater (N.O.-Veluwe).
flap: bof (ziekte).

flaproos: klaproos, papaver (W.-Veluwe).

flärken: zie fladden.

flatsen: (weg)gooien (W.-Veluwe).

flebber: kus, zoen (W.-Veluwe).

fledder: dunne snee brood.

fleeg: zie vleeg(e).

fleer(e): 1. praatzieke vrouw;

2. draai om de oren.

flensje: dunne snee brood.

flep(pe): klep van een pet.

fleppen: 1. achterbaks smoezen;

2. met kleine slokjes drinken;

3. klokkend of smakkend geluid

maken; 4. veel drinken; 5. slij-

men; 6. zoenen; 7. geslachtsge-

meenschap hebben (W.-Veluwe).

fleren: (van zich af) gooien.

fles(se), fluus: veenplas.

fleter: 1. dunne snee brood;

2. klap, oorvijg.

fleuris: pleuris,

borstvliesontsteking (W.-Veluwe).

fleurs: 1. plens, scheut, golf,

straal water; 2. slappe, brij-

achtige massa; *fleursen:* morsen,

knoeien (W.-Veluwe).

fleut: penis; *fleuten:* urineren

(W.-Veluwe).

flidderken: flensje.

fliester, flitter, flikker, flinter:

1. dun plakje, schijfje; 2. dunne

snee brood.

flietertje: flensje.

flikkerdasjen, flikkerstrikkie:

vlinderstrik.

flikkersje, flikkertsie, flintertien:

flensje.

flitter: zie fliester.

flodderhokse: sloddervos, slor-

dig gekleed persoon.

floddermusse, floddermutse:

soort knipmuts, voor dagelijks

gebruik.

flodders: abrikozen op brande-

wijn.

floepe: slag in het wiel (O.-Velu-

we).

floepen: 1. ongemerkt verdwij-

nen; 2. te ruim zitten van kleding

(Oldebroek, Wezep); 3. dicht-

slaan (van een deur) (W.-Velu-

we).

floepertje: fluitje gemaakt van

een roggestengel (Putten).

floephout: vlierstruik (Putten).

flors: 1. vrouwelijk

geslachtsorgaan; 2. plens, scheut,

golf, straal water.

flokkeren: flikkeren (van een

(kaars)licht (O.-Veluwe).

flots, fluts: 1. plukje pruimtabak;

2. plens, scheut, golf, straal wa-

ter.

flotse: 1. sloddervos, slordig

gekleed persoon; 2. losse massa.

flotsig, flossig: slap (van

bloemen) (O.-Veluwe).

flubberei: zachtgekookt ei.

fluiteboom: boerenjasmijn (philadelphus coronaris).
fluithout: (hout van de) lijsterbesboom.
fluitliester: merel.
fluks: flink, stevig (W.-Veluwe).
flume: slijm.
flusjes: spoedig, weldra (W.-Veluwe).
fluts: zie flots.
fluus: zie fles(se).
fnaos, fnaozel, venaozel: vezel, draad; *fnaosderig:* rafelig, pluizig.
fniezen: niezen.
fnuus: 1. fornuis; 2. kolenkachel.
fobel, fobus: dennenappel, sparappel.
fochsia: fuchsia.
foddeken, foddelen, forreken, foegelen: onbeholpen lopen (O.-Veluwe).
foedel: verdunde of opgewarmde koffie.
foegelen: met korte pasjes lopen (Oldebroek, Wezep).
foeien op: afgeven op.
foeke: 1. vouw; 2. kreukel; 3. het mooie (de foeke is der hillemaol of).
foeks: 1 feeks; 2. schooljuffrouw (misprijzend); 3. slons, slordige vrouw (W.-Veluwe).
foeksandievie, foeksepie, foeksienstamp: stampot andijvie.

foekse: 1. sloddervos, slordig gekleed persoon; 2. stampot andijvie.
foeksen: 1. breien, naaien; 2. slordig naaien; 3. slordig werken; 4. door elkaar stampen; 5. geslachtsgemeenschap hebben; *foekserig:* 1. kreukelig, gekreukt; 2. smoezelig, smerig.
foeksia: fuchsia.
foemelen: prutsen (Oldebroek, Wezep).
foep: fut; *de foep is ter uut:* de rek is er uit (elastiek).
foepappel: galappel.
foepen: 1. brommen; 2. soppend geluid maken (W.-Veluwe).
foephout: licht ontvlambaar en snel opbrandend hout (W.-Veluwe).
foesterd: 1. koukleum; 2. scheet, wind; 3. sloddervos; 4. voetzoeker, rotje.
foesteren: 1. bibberen, beven of rillen van kou, angst of koorts; 2. een wind laten; *foesterig:* 1. nat en koud (weer); 2. kouwelijk.
foesterkonte: 1. smeerpots; 2. kouwelijk persoon.
foezel: slechte jenever.
foi: foei; *foi toch:* uitroep van vermoeidheid.
foks: fuchsia.
fokseren: forceren.
fonnis: fonds, verzekering.

fornuis, *fornuus*: zie fernuus.

forreken: zie foddeken.

fotse: 1. flinke hoeveelheid (Apeldoorn); 2. handvol, bundeltje; 3. oude lap.

fraank op z'n rug hebben: lui zijn, geen zin in werken hebben (W.-Veluwe).

fraanse wijn: sleebessen op brandewijn (W.-Veluwe).

frans snelzeikertje: klein model onderbroek.

freweel: fluweel.

friesterig: kil (weer).

frislijn: jong van het wilde zwijn.

froemelen: 1. prutsen (Oldebroek, Wezep); 2. friemelen; 3. iets wegstoppen (O.-Veluwe).

froemelig: kreukelig, gekreukt.

frommes: (< vrouwmens) (grote) vrouw.

frullie: vrouwen.

fuksandievie: stampot andijvie.

fut: sperma.

futehout: (hout van de) lijsterbes.

futselen: 1. beuzelen; 2. peuteren, wriemelen (W.-Veluwe).

futsien, **futsje**: klein beetje.

fuuksie(n)stamp: stampot andijvie.

G

gaalm: luchtstroom (W.-Veluwe).

gaarsje: geelgors (W.-Veluwe).

gaartman: kraai (O.-Veluwe).

gadde: stok, twijg (O.-Veluwe);

gaddebessem, gaddebaezem,

garebessem, garrebaezem:

bezem van (berken)twijgen.

gadden, gädden, gädderen:

verzamelen (O.-Veluwe).

gael: geel; voor samenstellinge

zie hieronder en bij *gele*.

gaele garste, gaele gaeste, gaele

gaste, gaele gos: geelgors.

gaele iris: gele lis (iris pseudacorus).

gaele zucht: geelzucht.

gaelen: citroenjenever.

gaelgaosje, gaelgors: geelgors.

gaelpoete: smeerpots (O.-Veluwe).

gaffel: 1. zie gavel; 2. grote neus.

gaffeltange: oorworm.

gage(l): 1. huid; 2. verhemelte.

gaje: zie gaoje.

galbesse, galbulte: galappel.

galderie: gaanderij, galerij.

galgen: 1. bretels; 2. draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden.

galgepinnen: worteltjes.

galpen: hard schreeuwen (N.O.-Veluwe).

gangbaar: rijklaar, rijvaardig.

gange gaon, te: aan de gang gaan, aan iets beginnen; *te gange wezen:* op weg zijn.

gangeweg: terloops (W.-Veluwe).

gang(e)s wezen: vooruit te krijgen zijn (Putten); 2. bezig wezen (N.O.-Veluwe); *niet goed gangs:* niet goed lopend, niet goed bewegend (W.-Veluwe).

gankachtig: in gebruik of te gebruiken (W.-Veluwe).

gante: ganzerik, mannetjesgans.

ganzevel: kippenvel.

ganzevoet: melganzenvoet (chenopodium album).

gaodelijk: 1. voordelig; 2. kort (van afstand); 3. gemakkelijk (W.-Veluwe).

gaoje, gaje: 1. lijzig meisje; 2. straatmeid (Oldebroek, Wezep); 3. sloom, dom, zich misdragend persoon (O.-Veluwe).

gaonde maone: afnemende maan.

gaonder: einder, horizon (Velp).

gaonderdeure: in een boerderij de grote, meestal uit meerdere delen bestaande buitendeur, die toegang bood tot de deel.

gaonderig, *gatgaond(er)ig*: (graag) uitgaand (W.-Veluwe).

gaondeweggens: gaandeweg, ondertussen.

gaondheen: gaandeweg, langzamerhand (W.-Veluwe).

gaorendiefje: grauwe vliegenvanger (*muscapa striata*) (W.-Veluwe).

gaovel: zie gavel.

gaorne: garen (O.-Veluwe).

gaostok: wandelstok.

gäöt(e): zie geut(e) (ook voor samenstellingen).

gaoren, *garen*: vergaren, verzamelen (N.O.-Veluwe).

gaperd, *gapse*: 1. mond (misprijzend bedoeld); 2. zie geups(e).

gardebezem, *gardebessem*: bezem van berkentwijgen, m.n. voor de stal.

garfkamer: consistoriekamer.

garrebessem, *garrebaezem*: zie gadde.

garst, *gast(e)*: 1. tegen elkaar geplaatste garven (korenschoven); 2. gaas.

garste: gerst.

garsterig, *garstig*, *gasterig*: 1. ranzig (spek); 2. bedorven.

gaspe(l): gesp.

gasterd: smeerlap, gemeen persoon (N.O.-Veluwe).

gasterig: 1. smoezelig, smerig, vies; 2. zie garsterig.

gat: wond, *een gat in het been, in de kop*.

gatbezen: aambeien.

gatda(a)rm: endeldarm.

gatilekker: stroopsmeerder, vleier.

gateind: 1. onder eind van een boom; 2. onder eind van een garf.

gatgaond(er)ig: zie gaonderig.

gatwis(se): 1. kleinigheid; 2. toilet papier.

gauw: hersteld, gezond; *gauw-achtig*: gauw, snel; 2. handig (W.-Veluwe).

gavel, *gaovel*, *gaffel*: 1. hooivork; 2. grote vork om vlees, spek of worsten mee uit de *wim(me) te halen; 3. gevorkte tak.

gebbelen: giebelen (O.-Veluwe).

geboer: boerderijtje (Oldebroek, Wezep).

gebrekkelijk: gebrekkig.

gebrissel, *gebrutsel*, *gebrutselte*: 1. orgaanvlees (hart, lever, longen); 2. overschot van de warme middagmaaltijd, voor het slapen gaan gegeten.

gebruuksholt, *gebruukshout*: het bruikbare gedeelte van een boomstam.

gedachte hebben op: denken aan, vermoeden (W.-Veluwe).

gedaon kriegen: ontslag krijgen.

gedoe, *gedoo*, *gedoente*: boerderijtje.

gedrank, *gedränkje*: drankje (medisch).

gedroebel: 1. tumult; 2. heen-en-weergeloop.

gee: zwad, rij afgemaaid gras (Oldebroek, Wezep).

geeho(e)nger: geeuwhonger.

geelder: geler, vergrotende trap van geel.

geelhaar: pees (in vlees) (Oldebroek, Wezep).

geeltie, *geeltje*: citroenvlinder.

geer(e): 1. boezem; 2. koeienuier (*kwaod geer*: ontstoken uier); 3. in een punt uitlopend (gerend) land, textiel etc. Ook: *geerland*, *geertippe*. Zie ook timp(e), tip(pe).

geesniet: in het geheel niet (O.-Veluwe).

geest: leven, opgewektheid (W.-Veluwe).

gehang, *geheng*: scharnier van een (boerderij)deur (verouderd).

gehengen: toestaan, toelaten, gedogen (W.-Veluwe).

geif: gaaf (Scherpenzeel).

geil: vruchtbaar; *geile gro(e)nd*: vruchtbare grond; *geil weer*: groeizaam weer.

geil gras: opschietend gras op een plek waar een koeienhoop gelegen heeft (en dat daarom niet door het vee gegeten wordt).

geitekeutel: keuterboer met één of een paar geiten (W.-Veluwe).

geitenhoorns: zwarte zondagse schoenen.

geitenmelker: nachtzwaluw.

geitvotten: ravotten (W.-Veluwe).

gek: windvanger op de schoorsteen.

geknetter: ruzie (Oldebroek, Wezep).

gekneuterd: kreukelig, gekreukt.

geknooi: slecht werk (Oldebroek, Wezep).

gel: (bij planten) geen zaad gevend (W.-Veluwe).

geldachtig: geldzuchtig.

gele gaste, *gele gis*: geelgors.

gele knolle: knolraap.

gele margriet: gele ganzenbloem (*chrysanthemum segetum*).

gele raap: knolraap.

gele zucht: geelzucht.

gele stinkbloemen: duizendknoop (*polygonaceae*) (Nunspeet).

gele vli(e)nder: citroenvlinder.

gelid: geslacht, generatie.

geling: 1. gelling, mannelijke hennepplant; 2. geelzucht (W.-Veluwe).

gelle kool: (zomer)boerenkool.

gellig: 1. te snel gegroeid; 2. opgeblazen, onnatuurlijk dik (Putten); 3. tochtig zijn van hazen of konijnen; 4. korzelig,

gemelijk; 5. ziek (vooral van schapen en geiten); 6. vaal.

gelosie: horloge.

gelp: (van planten) 1. goed, vruchtbaar; 2. hoog opgeschoten (O.-Veluwe).

gelte: onvruchtbaar gemaakt vrouwtjesvarken (O.-Veluwe).

geluuj: 1. thee die al enige malen opgeschonken is; 2. treksel (W.-Veluwe).

gemaarge: 1. goedemorgen; 2. uitroep: 't mocht wat! (W.-Veluwe).

gemach(t)(e), *gemak*: mannelijke geslachtsdelen (soms ook gebruikt voor vrouwelijke).

gemak: 1. zie gemach(t)e; 2. toilet.

gemangelde pruuk: gladgestreken haar.

gemeuj: soepel, zacht, murw (W.-Veluwe).

gemunteneerd, *niet....worden*: niet gewaardeerd worden, in de omgang gemeden worden.

genach: goedenacht.

genao: hartig hapje (Oldebroek, Wezep).

genäöl, *geneulder*, *geneuk*: gezeur.

gena(o)vend: goedenavond.

geneel: 1. garnaal; 2. kleine jongen of klein meisje.

genemuider mat: biezen mat.

geneugte: genoegen, plezier (W.-Veluwe).

geneuk, *geneulder*: zie genäöl.

gengelen: doelloos lopen, rondslenteren (Apeloorn).

genne: ginds(e) (O.-Veluwe).

genog(t): 1. genoeg; 2. overvloedig.

genott(er)en: genieten (van het niets doen), *dolce far niente* (W.-Veluwe).

genster, *ginster*: gaspeldoorn, stekelbrem (Apeldoorn).

gent(e): ganzerik, mannetjesgans.

geps(e)(l): gesp.

geraant: begroterlijk, duur (W.-Veluwe).

geragie, *gerasie*, *gerazie*: garage.

gerak: 1. portie, deel waar je recht op hebt of dat wat je nodig hebt; 2. gereedschap.

gerei: zie grei.

geren: schuin toelopen; *gere*: schuin toelopend stuk (lap, land).

gerie(j): gerij, paard en wagen.

gerizzeleveerd: (< fr. *résolvé*) 1. resoluut, vastberaden; 2. meegaand.

gerneel: garnaal.

gerolen: geruild.

gerust: echt waar, werkelijk.

gescheid: grensscheiding (W.-Veluwe).

gescheurde akker, *gescheurde grond*: ingezaaid land, weiland dat tot akker is gemaakt.

geschikt, *gesjikt*: handig.

geselen: zie gieselen.

gesem, *kesem*: 1. vale kleur op het gelaat van een zieke; 2. flauw, naar, akelig (W.-Veluwe); *gesem wezen*: geeuwhonger hebben.

gesluns: orgaanvlees (hart, lever, longen).

gespel: (kleine) gesp.

gespelen: zie gieselen.

gest, *iemand de....neerslaon*: iemand de lust ontnemen (W.-Veluwe).

gestikte deken, *gestikte daeken*: beddesprei.

gestrekte, *mit....oortjes*: dood, overleden (W.-Veluwe).

getestewier: geworstel (Apeldoorn).

getouwen: wagens, karren en werktuigen (Oldebroek, Wezep).

getrokken, *ze....kriegen*: ervan langs krijgen (W.-Veluwe).

geups(e), *göpsse, gupse, gapse*: 1. kommetje van twee handen; 2. straal of gulp water; 3. twee handen vol.

geut(e), *gäöt(e), goot(e)*: 1. een al dan niet afgescheiden ruimte, meestal op de *deel, die gebruikt werd voor boenen, schrobben en wassen, waar gekarnd werd en

waar het melkgereedschap bewaard werd; 2. goot; *geut(en)-deur(e), goot(e)deure, gäöten-deure*: 1. in boerderijen de zij- of achterdeur die toegang geeft tot de spoelkeuken, het klompenhok of de *deel, en die alleen door mensen gebruikt werd, niet voor het vee of de wagens; 2. in boerderijen de deur die vanuit het woongedeelte toegang geeft tot de *deel; *geut(en)gat, goot(en)-gat*: gat in de onderzijde van de muur waardoor het water weg kon stromen.

geut(steen)wa(o)ter, *gäöten-wa(o)ter*: slappe koffie.

gevaar, *gevaor*: (het geheel van) vaar- en voertuigen, soms inclusief paard(en).

geve: gaaf (Oldebroek, Wezep); *'t giet geve*: het gaat goed.

gevreet: 1. gezicht; 2. vraat, aantasting van vruchten.

gewachten: volbrengen, doen (W.-Veluwe).

geweld, *mit (klaor) ...*: heel erg (W.-Veluwe).

geweldig na: bijna (W.-Veluwe).

gewien, *gewijn*: 1. grondstuk met een driehoekige vorm (Ermelo); 2. wendakker, daar waar de ploeg keert (W.-Veluwe).

gewier: (feest)gedruis, rumoer (Uddel 1874); zie ook wier(e).

gewoud, *gewouw*, *bewouwsel*: kracht (in de armen, meestal met ontkenning gebruikt: *gien gewoud*, *geen bewouwsel*).

gezelsen: gezellig praten (W.-Veluwe).

gezicht: blikveld (W.-Veluwe).

gezing: rozijn (W.-Veluwe).

gezwiende pis: broek met gulp (kwam in plaats van de *klepbroek).

giebel: lachertje, geintje (Apeldoorn).

gien(de): geen; *gien (i)en(e)*: niemand.

gier: uier (N.O.-Veluwe).

gies niet: helemaal niet.

gieselen, *giespelen*, *geselen*, *gespelen*, *gijsselen*: snel lopen; *hie het er een hondje (/begijntje) zien geselen*: hij wil er niet graag komen (W.-Veluwe).

gieteling, *gietelink*: 1. merel; 2. zanglijster; 3. lijster; 4. grutto.

giezel: 1. ijzel; 2. (znw.) rijp.

gifappel: galappel.

gifpötjes: vingerhoedskruid (*digitalis*).

gijsselen, *gieselen*: 1. hard waaien (van koude wind) (W.-Veluwe); 2. zie gieselen.

ginster: zie genster.

gint(e(r)), *gintro*, *gintso* (< ginds zo, vgl. hiero, daaro): ginds(e).

girlegorl: slappe koffie.

girm: 1. ooi(lam); 2. (fig.) klein meisje, magere vrouw.

gis(je): gele gors.

glaasderig: glazig (v. aardappels).

glad: (znw.) 1. stof voor vrouwenrokken (W.-Veluwe); (bn.) 2. netjes, opgeruimd, aan kant (O.-Veluwe); *glad bovenop*, *glad op de kop*: kaal; *gladde bonen*: pronkbonen.

gladdigheid: gladheid.

gladdraod, *gladde draod*: ijzerdraad.

glaezenmäker, *glaoze(n)maker*, *glaoze(n)wasser*, *glaozesniejer*, *glazenmaker*, *glazenwasser*: libel, waterjuffer.

glaoze(n)kleed, *glazenkleed*, *glaskleed*, *glasge(r)dien*, *glazenge(r)dien*: 1. vitrage; 2. gordijn, in het bijzonder de witte, tamelijk dunne gordijnen die voor de ramen van boerderijen hingen.

gläsien: druppel aan de neus.

glasge(r)dien, *glaskleed*: zie glaoze(n)kleed.

glazerig: glazig (v. aardappels).

glee: 1. scheur; 2. nauwe doorgang in een houtwal; 3. nauwelijks zichtbaar voetpad (W.-Veluwe).

glibberei: zachtgekookt ei.

glid: smal paadje door het veld;
2. doorgang in een heg of houtwal.

glieren, *glierden*: glijden,
glierbane, *glierbaone*, *glierbäne*: glijbaan.

glieuwerd: gluiperd, gluurder
(Oldebroek, Wezep).

glismsmeer: schoensmeer.

glint: houten schutting of heining
tussen twee erven (W.-Veluwe).

glintepikkers: kapucijners.

glippe: snee.

glitsig, *glitserig*, *glisserig*: glad.

gloepen: gluren, loeren.

gloepend(s): heel erg.

gloeps: vals (O.-Veluwe).

glunig: gloeiend (O.-Veluwe).

gluppe: 1. gulp; 2. snee.

goed aardewerk: (< regout aardewerk) bepaald soort aardewerk, gebruikt voor o.a. het *kaststel.

goedkiste: kist waarin (mooie) kleren werden bewaard.

goedwies: verstand (O.-Veluwe).

goegelen: giechelen, ginnegappen.

goeie botter: roomboter.

goeie kamer: pronkkamer.

gofferd: 1. grote man; 2. dikke man.

golpe: gulp.

gom: bolletje dennenhars.

gons: vruchtbaarheid van bouwland (N.O.-Veluwe).

goor: (laaggelegen) markegrond, grond die in gemeenschappelijk bezit is.

goot(e)-: zie geut(e).

göpse: zie geups(e).

gors: gele gors.

gortpens: (iemand met een) dikke buik.

gortzak: gerecht van rijst, pruimen, gort en melk.

goudmerel: wielewaal
(W.-Veluwe).

goudmos: muurpeper (sedum acre).

gouwe: speenkruid (ranunculus ficaria).

gouwe tor: meikever.

gozekonte: slome duikelaar
(Apeldoorn).

grabbels: zie griebels.

grafbome: taxus.

grammieterig: slecht gehu-meurd.

granitto: graniet (als materiaal voor vloeren en aanrechten).

gräölen: leedvermaak hebben, met leedvermaak lachen (Apeldoorn).

gras met meizeumpjes [= made-liefjes]: stampot met witte bonen en snijbonen.

grauwe aarten, *grauwe äärfen*: kapucijners.

grauwe liester: 1. zanglijster;
2. merel.

grauwen: zie griebels.

grege, *greig*, *graeg*: graag.

grei, *gerei*: 1. kleding; 2. stof, goedje, materiaal; 3. gereedschap; 4. aantal mensen; 5. spul(len).

greis: heel erg (Putten).

gres: 1. gras; 2. oude opervlaktemaat voor weiland (ca. 300 m²).

gresnagel: wig om zeis of zicht vast te zetten (Oldebroek, Wezep).

gresnekke: 1. onvolwassen persoon (minachtend) (Oldebroek, Wezep); 2. onbeschaafd persoon, lomperik.

greujen: groeien.

greun, *gruun*: (bn.) 1. groen; 2. onrijp; (znw.) 3. knollen, veevoer.

greun wammesien, *greun wammesje*, *gruun wammesien*: primula, sleutelbloem.

greune kool, *grune kool*: 1. savooiekool; 2. spitskool.

greune melissen: snijbonen in het zout.

greunmoes: (stamp)pot) raapstelen.

greuntel: 1. grendel, het beweegbare gedeelte van een *klink; 2. de hele *klink.

greuntje: citroenjenever.

greuts: verwaand.

grezen: 1. grazen; 2. gras maaien voor koeien die op stal staan; meervoud van gres, bet. 2.

grezzelet, *griezelet*: (klein soort) anjer.

griebelen: (de neus) snuiten.

griebels, *grabbels*: in *de griebels* (of *griezels*) *gaot 'm over de grauwen* (of *grabbels*): gezegd wanneer iemand hevig rilt of beeft.

griberig: kil (weer).

griemelsnee(uw),

griewelsnee(uw): kleine sneeuwvlokjes.

grienebieter: brompot (Oldebroek, Wezep).

grienderig, *grienerig*, *grienig*, *gringderig*: 1. guur, 2. miezerig, druilerig; *grienderig* (etc.) *koud*: waterkoud, vinnig koud.

griet, *grieto*: grutto.

grietje: brandewijn.

griewelsnee(uw): zie griemel-snee(uw).

grieze stoete: tarwebrood.

griezelet: zie grezzelet.

griezels: zie griebels.

griezeltien: klein beetje.

grimmen: 1. brommen, grommen; 2. huilen (W.-Veluwe).

gringderig: zie grienderig.

grindmeel: grof meel.

grindweg: zandweg met een laagje grind en leem; *grinten*: met grind bestrooien.

gritte: grutto (Oldebroek, Wezep).

grodder: bezinksel in de koffie.

groef: groeve, graf; *te groef brengen:* begraven; *te groef komen:* op de begrafenis komen (W.-Veluwe); *groefbidden:* uitnodigen voor een begrafenis.
groendvloer: lemen vloer, vooral op de *deel.
groep: geul in de stal achter de koeien waarin de uitwerpselen terecht komen; *groepdeuren:* de kleine deurtjes in de stal waar door de mest naar buiten werd gegooid.
groepmoer: grootmoeder; *groevoar:* grootvader.
groetenis(se): groeten.
groevenmaol: broodmaaltijd of koffie na de begrafenis (O.-Veluwe).
groezel: rilling
groezelement: splinter (W.-Veluwe).
grofdaodig, groffelijk: heel erg (Putten).
groffie: grootvader (W.-Veluwe).
Grol, zo vaste as [= Groenlo, een vestingstad]: heel zeker; *grolse wanten:* bepaald soort wanten, m.n. gebruikt voor het werk.
grollen: 1. grappen; 2. grillen, vreemde manieren; 3. (ww.) klanknabootsend woord: kwaken van kikkers, schreeuwen van wilde dieren etc. (W.-Veluwe).

grolletje: lelijk oud vrouwtje (W.-Veluwe).
grom: bezinksel in de koffie.
grond: 1. vloer; 2. erf rond een boerderij.
grondel: modderkruiper, weeraal (*misgumus fossilis*).
grondslag: (hoogte)ligging.
groos, groots: 1. trots, hoogmoedig; 2. verwaand; *grootsigheid, grosigheid:* hoogmoed.
groot wezen: 1. buitengewoon bevriend zijn; 2. vaste verkering hebben (Oldebroek, Wezep).
gropmoe(r), grotmoe: grootmoeder; *gropva, grotva:* grootvader.
grös: gras (Hattem).
grot: bezinksel in de koffie.
grote bonen: tuinbonen.
grote deeldeur, grote deur(e): in een boerderij de grote, meestal uit meerdere delen bestaande buitendeur, die toegang bood tot de *deel.
grote keuken: in het woongedeelte van een boerderij de ruimte waar zich al het leven (buiten het werk) afspeelde: koken, eten, rusten, eventueel ook slapen.
grote lelie: salomonszegel (*polygonatum officinale*).
grote peerdesteert: holpijp (*equisetum fluviatile*).
grote peters: tuinbonen

grote teen hef uitgoansdag:

(uitdrukking) hij heeft een gat in een kous of sok.

grote tenen, *grote tienen*: tuinbonen.

grova: grootvader.

grove tabak: pruimtabak.

gruilen: leedvermaak hebben (Oldebroek, Wezep).

gruiebier: bier dat met mout (i.p.v. met hop) bereid is.

gruizen: gulzig eten (O.-Veluwe).

grundel: zie gruntel.

grune bonen: sperziebonen.

grunte: smeerpots.

gruntel, *grundel*: grendel.

grup(pe): 1. greppel; 2. goot in de stal waarin de uitwerpselen terecht komen; *grupdeurtjes*: de kleine deurtjes in de stal waar door de mest naar buiten werd gegooid.

grus: gras.

gruttenmeel: boekweitmeel.

gruto: grutto.

gruujen: groeien.

gruun(-): zie greun(-).

gruunmaken: bij een feest het huis of de voordeur versieren met dennengroen en papieren roosjes.

gruuntezäke hebben, *een*: zich prostitueren.

gruus: 1. bezinsel in de koffie; 2. gemalen kruidnagel; 3. grove bestanddelen van het meel;

4. grof meel met zemelen;

5. steenkolen.

gruwel: koudslachter (slachter van dode dieren), vilder (Apeldoorn).

gulderen: ergens op vlassen (Oldebroek, Wezep).

gulp: (bn.) welig, volop groeiend (houtgewas) (W.-Veluwe).

gulsebalg: iemand die veel eet, veelvraat.

gulsen: schransen.

gummegien: bolletje dennenhars.

gunder, *gunter*: ginds; *gunne*: gindse.

gunzen: begerig, afgunstig kijken naar, hunkeren naar, harts-tochtelijk verlangen.

gupse: zie geups(e).

guren: voortgeblazen worden (van sneeuwvlokjes, aren, zand).

gurg, *gurrig*: ziek, onwel, onpas-selijk; *zich gurrigies voelen*: een ziekte onder de leden hebben.

gutsem: guts (houtbewerkings-gereedschap) (W.-Veluwe).

H

haakgat, *haokgat*: uitgespaard vierkant gat in het hooi aan de buitenzijde van een hooiberg (op halve hoogte), waarheen het hooi van de wagen opgestoken wordt om het vandaar weer hogerop te steken.

haakmuts: gehaakte muts, gedragen bij het werk.

haal: toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen.

haalf: 1. (de) helft; 2. half; *haalfhonderd*: vijftig (W.-Veluwe).

haaliezer: 1. *haal; 2. het driehoekig plaatje aan de haal(ketting), waarop een pan gezet kon worden.

haalwaoter: langdradig persoon (W.-Veluwe).

haand: hand; *zwarte haand*: in het volksgeloof de brenger van onheil (W.-Veluwe).

haandhangerig: licht ziek (W.-Veluwe).

haandig: gemakkelijk, licht, eenvoudig (W.-Veluwe).

haandje, *veur het.... gaan*: gemakkelijk afgaan, geen moeite hebben met iets (W.-Veluwe).

haansen: handschoenen.

haard op de keutel wezen: hardlijvig, een moeilijke stoelgang hebben (Z.W.-Veluwe).

haardg(e)rei, *häärdgrei*: verzamelnaam voor de pook, de blaaspijp, de blaasbalg en de vuurtang.

haarg(e)rei, *haorg(e)rei*: gereedschap (haarhamer en haarspit) om een zeis te scherp

pen.

haarhamer: 1. hamer om een zeis te scherp

pen; 2. grote kromme

neus.

ha(a)rses: 1. hersenen; 2. hoofd.

haarst, *haarfst*, *haarfs*: herfst.

hachen, *hächen*: hijgen.

haeg(e): heg, haag.

haenepoten: zie hanepoten.

haerpie: hermelijn.

hak(ke): 1. hak (lichaamsdeel én gereedschap); 2. hiel; *de hakken*

anhaolen: zijn best doen

(W.-Veluwe).

hakkemakker: lastig paard

(W.-Veluwe).

hakse: schenkel, botvlees.

hal: 1. mager, vetarm; 2. niet gaar (van brood); 3. hard (van grond, ten gevolge van vorst);

4. flauw, zouteloos.

halfelfje, *halfellefie*:

koffiedrinken in de ochtend.

halfscheid: 1. helft; 2. op de helft, halverwege.

halfzeuventje: koffiedrinken in de avond.

hallozie, halosie, halozie: horloge.

halsholt: 1. dwarshout aan een disselboom; 2. onhandig persoon (Apeldoorn).

halters: draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden.

ham: 1. ham; 2. nageboorte van een paard (O.-Veluwe); *hamhaoke:* grote vork om vlees, spek of worsten mee uit de *wim(me) te halen; *hamschieve:* schenkel, botvlees.

hamerslag: kleine schapenwolken.

hampelen: strompelen (O.-Veluwe).

händig an: kalm aan (O.-Veluwe).

handjeshout: kamperfoelie (*lonicera periclymenum*) (Nijkerk).

hanebaai: haaibaai (O.-Veluwe).

hanekam: 1. toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen, doorgaans het exemplaar dat voorzien was van zaagtanden (i.p.v. een ketting); 2. cantharel.

hanekrab: een in het grasland gevonden vogelnestje (W.-Veluwe).

hanepoten, haenepoten, haonepoten: 1. zevenblad (*aegopodium podagraria*); 2. ridderzuring (*rumex obtusifolius*).

hanetred: bloedspoor in het eiwit (O.-Veluwe).

hanewaken: telkens wakker zijn, de slaap niet goed kunnen vatten.

hangd(a)eken: dak van (meestal) stro, dat gewoon naar beneden hangt, dit in tegenstelling tot een * stompe deken.

hangde zak: losse zak die onder de rok wordt gedragen.

hangershout: kleerhanger (Putten).

hangiezer, hangiesder, haoliezer, haoliesder: 1. toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen; 2. het driehoekig plaatje aan de haal(ketting), waarop een pan gezet kon worden.

hang-over-de-lippe: (spottend) zuurkool.

hansen: handschoenen.

hã(ä)ntjen-en-hennetjen: klokjesgentiaan (*gentiana pneumonanthe*).

hääbel: grote, lompe vrouw.

haok: gouden of zilveren versiering aan een meisjesmuts (W.-Veluwe); 2. *haok-*: zie *haak-*.

haol, *haolboom*: toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen.

haoldagen: dagen met veel wind in maart en april (O.-Veluwe).

haoliezer, *haoliesder*: zie hangiezer.

haom: nageboorte (van een paard).

haonekam: zevenblad (*aegopodium podagraria*).

haonepoten: zie hanepoten.

haonetree(j): korte afstand, klein eindje (W.-Veluwe).

haor(e), *hare*: (hooggelegen) bouwland.

haoren: (ww.) scherpen van de zeis.

haorneus, *haorneuze*: 1. wijsneus (Oldebroek, Wezep); 2. iemand die alles napluist (W.-Veluwe).

haormesiene: tondeuse.

haorsniejer: kapper.

haost, *hetniet*: het heeft geen haast (W.-Veluwe).

hapje, *het is gien....*: het is geen kleinigheid (W.-Veluwe).

hapsehere: pinnige, snibbige vrouw (O.-Veluwe).

hardbassen: droge witte en bruine bonen, waarvan alleen de bonen worden gegeten nadat ze rijp en gedroogd zijn (Apeldoorn, Epe).

harde harde, *harde hering*:

1. bokking; 2. stokvis.

hardewieker oengkruud, *hardewieker roet*, *hardewieker ruut*: knoopkruid (*centaurea jacea*).

hårdheurig: hardhorend.

hårdjager: wielrenner (O.-Veluwe).

hare: zie *haor(e)*.

haren: 1. draden afhaken van bonen; 2. scherpen van de zeis.

hares, *harest*, *harfs(t)*, *här(f)s*, *harst*, *harres*, *hares*, *harest*: herfst; 's *hares* in de herfst.

harfskrokus, *harfsteloos*, *harsbluumpien*: herfsttijloos (*colchium autumnale*).

harketuit: hark van een vent, stijf en houterig mens (W.-Veluwe).

harmelien(e), *harmelijn*, *harmeling*, *harmeltjen*, *harmpien*, *harpjen*: hermelijn.

haroet!: eruit! vooruit! (W.-Veluwe).

harrel: gedeelte van het mes dat in het heft zit (W.-Veluwe).

harrie: herrie; 'n *harrie heel van geweld*: een geweldige herrie (W.-Veluwe).

harsens, *hårsens*, *hasses*: 1. hersenen; 2. hoofd.

hårsien: plakje (O.-Veluwe).

harsknop, *harsknobbel*: bolletje dennenhars.

harst: zie schelhaas.

hartjes met traonen: gebroken hartjes (*dicentra spectabilis*).

hartwater: oprisping van waterig maagvocht, b.v. na het eten van sappig fruit.

haspel: sukkel (W.-Veluwe).

haspelen: 1. zeuren, tobben;

2. knoeien (W.-Veluwe).

hästig: hartstikke (O.-Veluwe).

hätter te flätter: helemaal stuk, kapot (O.-Veluwe).

haverman: beweging van de wind in een haverveld, aangezien voor een schrikfiguur uit het volksgeloof.

hazeleer onder de schoenen hebben: gauw bang zijn, wegvluchten (O.-Veluwe).

hazelwortel: mansoor (*calla palustris*).

hazenbrood: veldbies (*luzula*) (O.-Veluwe).

hazenkärvel: duizendblad (*achillea millefolium*) (O.-Veluwe).

hechen, hechten, hichten: hijgen.

hecht: gesp, haak (W.-Veluwe).

hee(d), heet: heide.

heechtem, hoechtem: uitroep van verwondering of verbazing (W.-Veluwe).

heeg(e): heg, haag.

heel: 1. nageboorte van een koe; 2. (bn.) stug, stuurs (W.-Veluwe).

heeltied, de: de hele tijd, steeds.

heen: vandaan; *heengaond:* gaandeweg, langzamerhand (W.-Veluwe).

heer: erheen, er naar toe, vandaan. (O.-Veluwe).

heer doen: 1. voorzichtig (met iemand, iets) omgaan (Oldebroek, Wezep); 2. laten zoals het is (Apeldoorn).

heerbesien: lieveheersbeestje.

heerd: 1. (vroeger) het open vuur dat diende ter verwarming en voor het bereiden van maaltijden; 2. de plaats waar het open vuur gestookt werd; 3. (kolen)kachel; 4. de grote kamer aan de voorzijde van het boerenhuis, in gebruik als pronkkamer of dagelijks verblijf (in de winter); 5. het gehele voor bewoning bestemde voorhuis van een boerderij: *op den heerd wezen; heerddeur:* in boerderijen de deur die vanuit het woongedeelte toegang geeft tot de *deel; *heerdg(e)rei:* haardstel, verzamelnaam voor de pook, de blaaspijp, de blaasbalg en de vuurtang; *heerdkeu:* zachte stoffer met een lange steel (Putten); *heerdstee:* (boeren)huis en erf.

heerkommen: tehuis, toevlucht (O.-Veluwe).

heersbesie: lieveheersbeestje.

hees: bos van laag hout, gebied met struikgewas (W.-Veluwe).

heet: zie hee(d).

hegen: het merken van bomen (met een bijl).

heggezand: fijn, wit zand, vroeger gebruikt om de vloeren mee te versieren.

heia: wieg.

heibei: haaibaai, kijfachtige, ru-ziezoekende vrouw.

heibeper: pinksterbloem (cardamine pratensis) (Heerde).

heig: heg, haag (Uddel).

heilenies, *heilever*:

pinksterbloem (cardamine pratensis).

heileuver: 1. ooievaar; 2. pinksterbloem (cardamine pratensis).

heilige dag: bijzondag: Tweede Kerstdag, Tweede Paasdag, Tweede Pinksterdag (W.-Veluwe).

heining: afrastering van prikkeldraad of schrikdraad, omheining; *heiningen*: afrasteren.

heister: 1. jonge stam; 2. heester (W.-Veluwe).

heisteren, *hiesteren*: 1. lawaai schoppen; 2. jachten, tot spoed aanzetten.

heit(e): heet.

hekke(ns)gat: toegang tot een weide of akker.

hekkepaal, *hekkeposte*: afrasteringspaal.

hekkesluter: persoon met de gave van het tweede gezicht, opende en sloot volgens het volksgeloof 's nachts de hekken van het kerkhof.

heksebessem, *heksebezem*: maretak (viscum album).

heksenhaak: toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen, doorgaans het exemplaar dat voorzien was van zaagtanden (i.p.v. een ketting).

helder op het heufd: kaal.

helderop: zonder problemen (O.-Veluwe).

heledaals, *helejaar*: helemaal.

helfster: halster (W.-Veluwe).

helig: heilig.

hellebouwen: ruzie maken (O.-Veluwe).

hellejaoger: nachtzwaluw, geitenmelker (W.-Veluwe).

hellig: boos.

helosie, *helozie*: horloge.

hemd, *hemp*: 1. hemd; 2. vel op gekookte melk; 3. vet rond nieren, reuzel; 4. middenrif van een geslachte koe of varken; *hemp-rok*: borstrok.

hemdskneupies: 1. knoopkruid (centaurea jacea) (Epe); 2. moederkruid (chrysanthemum parthenium) (O.-Veluwe).

hemelvaoren: dauwtrappen op Hemelvaartsdag (W.-Veluwe).

hempslippe: vel op gekookte melk.

hen(ne) doen: 1. kalmaan doen; 2. het ermee doen; meegaand zijn (Oldebroek); *laot 't hendoen:* wat doet het ertoe (Apeldoorn).

hengel, hengsel: 1. het scharnier van een (boerderij)deur; 2. uitsluitend het oog van dat scharnier; 3. hengsel van een mand.

hennekleed: doodskleed (O.-Veluwe).

henneman: onhandig klein ventje (O.-Veluwe);

hennemansnat: instantjus, jus uit een pakje.

heppemuts, de.... op hebben: de bokkepruik op hebben (W.-Veluwe).

herkommen (bie iemand): bij iemand langskomen, aankomen (W.-Veluwe).

hermpien: hermelijn.

herfstnagel: flox.

herik: 1. heermoes (*equisetum arvense*); 2. wilde radijs, akkeronkruid; 3. haring.

hering, herink: haring.

hers: dennenhars; *hersprop:* bolletje hars (Velp).

hervatten: (een bezoek) herhalen (W.-Veluwe).

het: hitte.

heten, (zich): (zich) noemen (W.-Veluwe).

hetsig: 1. warm; 2. hitsig; *hettig:* zeer warm, heet (W.-Veluwe).

hetten: warmte afgeven (W.-Veluwe).

heucht, heugt: zie hucht.

heuchter, heugter: schelm (W.-Veluwe).

heuf(d): hoofd; *heufdenende, heufdeneind, heuvenende:* hoofdeinde in een bed(stede).

heuj: 1. hooi; 2. groet: hoi.

heujen: 1. opjagen; 2. hoeden; 3. jachten, haasten; 4. hooien.

heujwa(o)gen: hooiwagen, langpootmug.

heuken, huken, hukken, hoeken: hurken.

heukien, hukien: 1. hoekje; 2. woonkeuken.

heul: 1. duiker in een waterkering; 2. brug.

heulie: zij (pers. vnw., meervoud).

heult: 1. verdieping boven de stal; 2. slaapplaats (voor knechten) op deze verdieping.

heumes: 1. krekkel (zie ook *plautheumes*); 2. dreumes.

heun: 1. onvriendelijk, humeurig, nors; 2. somber gestemd; 3. lusteloos, ongeïnteresseerd.

heurem, heurantie(n), heurntje(n): hoornaar (*vespa crabro*).

heurluuj: zij (pers. vnw., meervoud).

heussies: met de franse slag (Oldebroek, Wezep).

heuze: lage kant van het dak (Oldebroek, Wezep).

heuzele vetlokken: (op) kousenvoeten.

hichten: zie hechen.

hie(j): 1. hij; 2. zij (pers. vnw., enkelvoud).

hied: heide.

hiegen: hijgen.

hielegaar: helemaal.

hiemen: hijgen; *hiemig*: 1. kortademig; 2. aamborstig.

hiempien: krekkel.

hienderbeze, *hienebees*: framboos.

hiep(e): hakmes met een breed en zwaar snijvlak, kleine bijl.

hieps, *hips(e)*: 1. bovenbeen van een varkenspoot, schenkel; 2. botvlees.

hierheen: uit deze streek; *hierlaands*: inheems (W.-Veluwe); *hierlander*: iemand uit de streek (Oldebroek, Wezep).

hiesen: 1. tekeergaan; 2. opjuten; 3. snel doen.

hiesteren: zie heisteren.

hikkeltien: 1. klein gaatje; 2. stukje (Oldebroek, Wezep).

hilde, *hilt*: 1. verdieping boven de stal; 2. slaappleats (voor knechten) op deze verdieping; 't (*hilde*, *hilde* is dus een onzijdig woord (vergelijk ook **tille*); *een*

dag in de hilde: gezegd bij regenachtig weer; *hildeluuk*, *hiltluuk*: luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

hinderbees, *hinebeze*, *hinnebees*: framboos.

hinkemännetje: bus waarin het eten werd gedaan, voorloper van de brooddoos.

hinkepaden, *hinkepotten*: hinkelen (O.-Veluwe).

hips(e): zie hieps.

hodde: ratelaar (rhinantus) (O.-Veluwe).

hoddiken waggelend lopen; *hoddik*: iemand die waggelend loopt (W.-Veluwe).

hoechtem: zie heechtem.

hoed: 1. lichaam; 2. hoed; *achter de hoed zitten*: bidden.

hoek(e), *hukke*: wat voor, welke (O.-Veluwe).

hoek van het huus an gelopen wezen, *tegen de ...*: in verwachting zijn.

hoeken: zie heuken.

hoeksebollen: aar van de lisdodde.

hoen(t): welke, hoe een.

hoend: hond; *achtureshoend*, *negenureshoend*, *tienureshoend*: schrikkanjagend beest uit het volksgeloof (W.-Veluwe).

hoender(s): kippen; *hoenderrik(ke)*: 1. kippenrek, kippenstok;

2. zolderkamer in een boerderij, soms in gebruik als provisorische slaapruiimte; *hoenderen*: ongehuwd samenwonen; *hoender-voten*: melganzenvoet (*chenopodium album*) (Nunspeet).

hoendskoent: paardenbloem (*taraxacum officinale*) (Hoevelaken).

hoenene, *hoentend*: wat voor een (O.-Veluwe).

hoerenhondjes: twee, meestal wit of zwart/wit geglazuurde stenen hondjes, die als versiering in huis staan, en die soms door hun plaatsing een scabreuze bijbetekenis kunnen hebben: de bezitster gaf ermee aan dat zij herenbezoek kon ontvangen.

hoeterdekoeter: holderdebolder, halsoverkop (O.-Veluwe).

hof: tuin (vooral aan de voor- en zijkanten van een boerderij); *hofpad*: middenpad door de tuin.

hofd: hoofd; *van 't hofd af*: kinds, dement.

hofnagel: flox, herfstsering.

hofstee: (boeren)huis en erf.

hok: 1. tegen elkaar geplaatste garven (korenschoven); 2. afgesloten kerkbank voor ouderlingen of diakenen; *hokbroeder*: ouderling of diaken.

hokke(n): wat voor, welke.

hokse, *een goeie*: een goed persoon (Oldebroek, Wezep).

hol: dun, bij een gewas dat weinig (talrijk) opkomt.

hol en een sprong, *binnen komen mit een....*: binnen vallen (W.-Veluwe).

holköstig: ballorig, tegendraads (Oldebroek, Wezep).

holleblok: klomp.

hollozie: horloge.

hols: hulst.

holsteiner: grote vrouw.

holster: 1. wild, ongeremd type; 2. iemand die alles verkeerd doet (W.-Veluwe); *holsteren*: 1. wild, half struikelend komen aanrennen; 2. over iets heenrennen; 3 lawaaiig hollen in een binnenruimte.

hölten: flauw, smakeloos (O.-Veluwe).

höltenbuis: 1. magere koe; 2. stoethaspel.

holtmiete: opslagplaats van brandhout.

holtteke(n): bloedzuiger (Oldebroek, Wezep).

holzenkrabben: hulst (*ilex aquifolium*); *holzestruuk*, *holzebos*: hulststruik, hulstbos.

hommen: het brommen van een kachel bij te hard branden (W.-Veluwe).

hondebloem(e), *hondsbloem*, *hondskont*, *hondepolle*, *hondspolle*: paardenbloem (*taraxacum officinale*).

hondekruud: fluitenkruid
(*anthriscus sylvestris*).

hondescoetsen: op een
sukkeldraf lopen (O.-Veluwe).

hon(d)sheurig: smoezelig, sme-
rig, onverzorgd.

honzelig: zie onzelig.

hoog en laag: hete bliksem,
stampot van (zoete) appels en
aardappels.

hoogt: hoogte (W.-Veluwe).

hooideur: in een boerderij de
grote, meestal uit meerdere delen
bestaande buitendeur, die toe-
gang bood tot de deel; *hooi-
schure:* mond (misprijzend be-
doeld); *hooitas:* hooiberg
(W.-Veluwe); *hooivet:* feestelij-
ke traktatie als het hooi binnen is
(W.-Veluwe).

hoorknipper: kapper.

hoorn(tje): hoornaar, wesp (ves-
pa crabro).

hoos: kous (verouderd).

hopsen: geslachtsgemeenschap
hebben.

horenweust: horendol, dolheid
bij koeien.

hores: hoornaar (vespa crabro).

horesvee: vee met horens, koeien
(W.-Veluwe).

hörkenpissertjen: (grof)
1. meisje; 2. vrouw (O.-Veluwe).

horlogie, horlozie: horloge.

horrel: niet goed sluitend
(O.-Veluwe).

horren : (ww.) (grind) zeven.

horstee: (boeren)huis en erf.

hortmager: erg mager
(W.-Veluwe).

ho(r)t, hōt, hōrtien, hortje:

1. poosje; 2. eindje.

hot en haor: door elkaar (Olde-
broek, Wezep).

hotten: schiften.

hottentot: mengsel van haver,
spurrie en boekweit (als veevoer
gebruikt).

hotterig: wankelend, waggelend
(vgl. hoddik).

hout: 1. bos; 2. lengtemaat voor
geschild hout.

houtbossen: (ww.) hout uit de
houtwallen hakken (W.-Veluwe).

houten: (ww.) 1. eikschillen;
2. takkenbossen maken.

hoze: kous (verouderd); *hoze-
baand:* kousenband.

hubbel: grote man.

hubberig: 1. beverig; 2. kil
(weer).

hucht, heucht, heugt: 1. hoogte,
heuvel; 2. helling; 3. struik-
gewas.

hui: wei, vocht dat overblijft bij
het maken van kaas; *hui is kar-
nemelks borg:* (uitdrukking) de
borg stelt weinig voor.

huia: wieg.

huisterig (weer): winderig
(Oldebroek, Wezep).

huken, hukken: zie heuken.

hukien: zie heukien.

hukke: zie hoek(e).

hul: vrouwenmuts, kap.

hulebalken: huilen.

hulie, hullie: zij (pers. vnw., meervoud).

hulpstelen, hulpzelen: 1. bretels; 2. draagbanden (voor bijv. een kruiwagen).

hum, hum z'n: (bez. vnw.)
1. zijn; 2. haar.

humkessoep: soep van kleingesneden snijbonen.

humpus: sufferd (W.-Veluwe).

humse: krekkel (Nunspeet).

hund: buik, meestal buik van een paard (W.-Veluwe).

hup(pe): heup.

huphaos: sprinkhaan (W.-Veluwe).

huppeklinke: levendig kind (Oldebroek, Wezep).

hups(jes): aardig, mooi, welgevallig, plezierig; 2. tamelijk, nogal; *hups um de neuze:* bleek uitziend.

hurlozie: horloge.

hurm: paardenvlieg (*gastrophilus intestinalis*).

hurt: grindzeef; *hurten:* het zeven van grind (zie ook horren).

husie(n), huusje(n), huusken, huuksie, huukske: 1. toilet; 2. separaat bouwsel met daarin het toilet, meest bij een boerderij; *naor 't husien (etc.) gaon:* zijn

behoefte doen; *husiesputte:* beerput.

hutspot: pakketje vlees dat bij de huisslacht aan de bezoekers werd meegegeven.

huttien doen: met bikkels spelen (Oldebroek, Wezep).

huud: lichaam; *niet klaor op z'n huud wezen:* onbetrouwbaar zijn; *in z'n huud:* in de grond, in de kern (W.-Veluwe).

huuksie, huukske: zie husie(n).

huujwagen: hooiwagen (*opilio parietinus*).

huumse: 1. krekkel; 2. klein persoon (Oldebroek, Wezep).

huunderen: scharrelen (van jongens en meisjes) (O.-Veluwe).

huup: heup.

huurjager: stalhouder.

huurpenning: handgeld voor knecht of meid, ter bevestiging van een (mondelinge) afspraak.

huus: 1. huis; 2. gedeelte van een pand (bijv. boerderij) dat voor bewoning dient; 3. (uitdrukking) *'t huusjen bie 't schuurtje laoten:* de dingen in hun verband zien.

huusdag hebben: op zon- en feestdagen als enige knecht of meid op de boerderij achterblijven (W.-Veluwe).

huusje(n), huusken: zie husie(n).

huuskruud: klein kruiskruid
(senecio vulgaris).

huuswaark: het huishouden
(doen).

huuslook: sjalot.

huveren: bibberen, beven of rillen van kou, angst of koorts.

huverig: 1. beverig; 2. kil (weer).

huzeklodder: huismus.

huzen: 1. ongehuwd samenwonen; *mee kunnen huzen:* mee kunnen omgaan.

huzepiet: 1. kanarie; 2. huismus.

I

iederbod: iedere keer, telkens weer.

ieje: 1. jij; 2. achtervoegsel waarmee een lichamelijke verschijnsel in meervoudige of veelvuldige vorm kan worden aangeduid: *jeukerieje* 'jeuk op verschillende plaatsen', *zweerderieje*, *schilferieje*, *schurfterieje* 'huidplekje op meer dan één plaats', *drieterieje*, *poeperieje*, *loperieje* 'diarree, meer dan eens naar de wc moeten'.

iekel: eikel (Wapenveld).

ieken: (ww.) eikschillen.

iekertien: eekhoorn.

iel: haastig, opgewonden; *ielen:* haastig zijn, ijlen (W.-Veluwe).

iele: jullie (pers. vnw.) (Beekbergen, Brummen, Loenen).

ielgat: vliegopening in een bijenkorf (Oldebroek, Wezep).

ielie, *ielu*, *ieluden*, *ielujen*, *ieluu:* jullie (pers. vnw.).

ieme: (znw.) bij; *iemenschoer:* bijenstal; *iemker:* imker; *iemkeren:* bijen houden.

iemes: iemand (W.-Veluwe).

iempe: 1. mier (N.-Veluwe); 2. krekel (Apeldoorn).

ien(e): 1. één; 2. iemand; voor samenstellingen met *ien-* zie ook *een-*.

ienderbezen: frambozen (W.-Veluwe).

ienderhaandig: zie eenderha(o)ndig.

ienderweggens: op één plaats.

iepe: 1. hakmes, snoeimes; 2. iep (Oldebroek, Wezep).

iepereboom: iep (W.-Veluwe).

ierekerd: akelig persoon (W.-Veluwe).

iesder: 1. ijzer; 2. schaats;

3. hoefijzer; 4. strijkijzer

iesderig: ijzig, ijzingwekkend (W.-Veluwe).

iesiejas, *ieziejas:* ischias.

iespiek, *iespiepe*, *iespuup*, *iespunt(e)*, *iespiele:* ijspegel.

iesselzand: fijn, wit zand, vroeger gebruikt om de vloeren mee te versieren.

iez(el)en: huiveren, griezelen.

iez(el)ig: 1. akelig; 2. heel erg: *iezig warm*, *iezig heit*.

iezing: 1. angst, afkeer; 2. ontzag, indruk (W.-Veluwe).

illie: jullie (pers. vnw.) (Dieren, Rheden).

imboel: inboedel (W.-Veluwe).

im(me): 1. bij; 2. bijenvolk; 3. bevolkte bijenkorf; *imskurf:* bijenkorf.

inbondig: in één woord (Oldebroek, Wezep).

inbreken: africhten van paarden.

inhaolen: binnenhalen.

ink: enk, hoog bouwland (Oldebroek, Wezep).

ink(t)appel, inkballe, inktknikker: galappel, galnoot.

inmaoken: inzaaien (W.-Veluwe).

inremmelen: inrijgen (O.-Veluwe).

inschrien: sieradenvakje in een *tuugkist(e) (kledingkist).

inschrieven: in ondertrouw gaan.

inschumen, instoeken: ergens toe aanzetten, opstoken, ophitsen.

inschuven: binnengaan (W.-Veluwe).

inteuten, intuiten: inschenken.

intied: ondertussen (N.O.-Veluwe).

inverdan: in deze richting, hierheen.

iris: gele lis (*iris pseudacorus*).

iwessen, iwussen: mazelen (W.-Veluwe).

J

jachteren: opjagen, aandrijven (O.-Veluwe).

jachtgeweer: fijne kam, tegen luizen en roos; *jachtwater:* haarwater tegen ongedierte (O.-Veluwe).

jachtmaker: jager; *jachtschut:* jachtopziener.

jam-bon: in *de jam-bon is gel-dig* (uitdrukking) ongesteld wesen.

jan mit de ene ärm, jan met de enen arm, jan éénarm: waterpomp.

jan, de...uuthangen: de bloemetjes buiten zetten.

jandoedel, jan(n)ever: jenever.

jannetje éénoog: 1. toilet; 2. separaat bouwsel met daarin het toilet, meest bij een boerderij.

jan-pak-an, jan-plak-an:

1. kleeftkruid (galium aparine);
2. klit (arctium).

jantjes: vlooiën (O.-Veluwe).

jaogdeduvel: sintjanskruid.

jäöpies: besjes van de meidoorn (Apeldoorn).

jaorkool: (boeren)kool die een winter blijft overstaan om er volgend jaar zaad van te winnen.

japse: snee.

jasschort: schort met een bovenstuk.

jentig: knap netjes (Oldebroek, Wezep).

jeu: tot ziens (< adieu).

jeujen, juien: 1. op een draf rijden; 2. slepen; 3. onrustig bewegen (door een koe die moet kalven) (W.-Veluwe).

jeuken, jeukerie(je): jeuk.

jirre: uitroep van bevestiging, 'ja jirre', ja zeker (A. Alberts, De Bomen).

Job, asof ie....vermoord had: ontdaan (Apeldoorn).

jocht(e): jeuk.

jodderen: 1. iets jachtig doen; 2. lostrillen; 3. hevig door elkaar schudden (ook: *jotteren*); 4. doorwerken; 5. ongecontroleerd bewegen; 6. woelen; 7. zanken.

jodeboorn: ribes (Putten).

jodekaos, jodekees, jodekeis: kaas die bereid is zonder stremsel (W.-Veluwe).

jodeliem: spuug, speeksel.

joe: jou; *joende* (het) jouwe.

joechteren: stoeien.

joest: stomp, oplawaai (W.-Veluwe).

joets, juts: flinke regenbui (W.-Veluwe).

jök(ken), jokte, jökt(e): jeuk.

joksem, *wel te.....!*: wel verdraaid! (W.-Veluwe); *joksems*: geweldig, buitengewoon.

jokso: jij ook zo, insgelijks (W.-Veluwe).

jong: zie jonk.

jong doen, *bie het*: een kind verwekken; *met jong zitten*: in verwachting zijn.

jongertje: jonge jenever.

jonk, *jong*: in *daor bin 'k jonk ewest* daar ben ik geboren.

jonkers: paarse pronkbonen.

jotteren: zie jodderen.

jucht: jeuk; *juchtig wezen*: jeuk hebben.

juffer: 1. juffrouw; 2. vroedvrouw; 3. lange dennenstam.

jufferen: terecht komen, in orde komen (W.-Veluwe).

jufferkop: gele lis (iris pseudacorus).

juffersbloem: gele plomp (nuphar lutea).

juffrou(w): vroedvrouw.

juien: zie jeujen.

juk(ken): jeuk.

jukkerieje: 1. jeuk; 2. eczeem.

jule, *julen*, *julie*, *julle*, *jullen*: jullie (pers. vnw.).

jutescholk, *juteschulk*: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

juts: zie joets.

juucht, *juuk*: jeuk.

juul: jullie (pers. vnw.) (Hulshorst).

juultie: dotje (Oldebroek, Wezep).

juustement: juist!

K

ka, kaai: kraai.

kaaieman: lapjeskat (W.-Veluwe).

kaak: plank als steiger gebruikt aan een hooiberg (W.-Veluwe).

kaant: (bn.) 1. fors; 2. flink, degelijk, hard werkend (W.-Veluwe); (znw.) 3. kant, zijde.

kaantesniejen: 1. heg knippen; 2. (schertsend) haar knippen.

kaark: kerk; voor samenstellingen zie ook *kark-*; *de kaark in het midden laoten*: redelijk blijven.

kaarkdag: zondag.

kaarkesatie: catechisatie.

kaarkezakjen: collectezak (W.-Veluwe).

kaarkmeister: diaken (W.-Veluwe).

kaarmes, kaarmis, kaarmse, karmse: 1. kermis; 2. feest, pret in het algemeen; *ka(a)rmes-klokje*: goedkoop horloge, al dan niet gewonnen op de kermis; *kaarmiskoek*: ontbijtkoek.

kaars: toorts (plant: *verbascum thapsus*).

kaast: 1. kast; 2. woonwagen; 3. schatkist; 4. gevangenis; 5. bochel; 6. konijnenhol; 7. romp van een molen (W.-Veluwe).

kaatjen eengaal: onverschillig, lood om oud ijzer (O.-Veluwe).

kabinetwerk, kabinetswerk:

1. fijn schrijnwerk; 2. secuur werk (W.-Veluwe).

kabbes(kool): 1. witte kool; 2. stampot met witte kool; 3. savooiekool.

kaboengsen: plotseling en hard vallen (O.-Veluwe).

kaboeseekool: savooiekool.

kabof, ke(r)bof, kombof: 1. aangebouwd, soms ingebouwd tochtportaal, aan de zijkant of de voorzijde van het huis; 2. schuurtje of hokje – meestal later aan het huis vastgebouwd – waarin gekookt en allerlei ander keukenswerk verricht wordt.

kachel, dat is: dat is duidelijk (Oldebroek, Wezep).

kachelbolte: strijkijzer (werd op de kachel heet gemaakt) (O.-Veluwe).

kachelgerei, kachelstel: verzamelnaam voor de pook, de blaaspijp, de blaasbalg en de vuurtang.

kachelpook: houten schaats.

kachen, kächen: kuchen, hoesten.

kaerel: 1. kerel; 2. zie klaorkerel.

kaes, kaeze: kaas.

kaeteljach: 1. drijfjacht met gebruik van lawaai; 2. weggagen van ongewenste vrijers (O.-Veluwe).

kakdeuze: toilet.

käkel: 1. (misprijzend) mond; 2. kletskous (O.-Veluwe).

kakhuus(je): 1. toilet; 2. separaat bouwsel met daarin het toilet, meest bij een boerderij.

kakkadoris: kwakzalver.

kakkedobbesien,

kakkelobbesjen: zuigeling.

kakstaonde: (znw.) iemand die gauw op zijn teentjes is getrapt (W.-Veluwe).

kakstoel: 1. kinderstoel met een gat in de zitting, met daaronder een pot, waarin kinderen hun behoefte konden doen; 2. (uit de vorige betekenis ontwikkeld) kinderstoel in het algemeen, dus ook de hedendaagse exemplaren.

kakwangen: billen.

kalf: het bovenste, liggende gedeelte van een deurkozijn.

kalkedotter: spreekw (W.-Veluwe).

kalkpoten: meisjes met lichte kousen.

kalmus: kalmoes (*acorus calamus*).

kalotje: alpinopet.

kälte: kou.

kalven: overgeven.

kamenet, kamm(i)enet: 1. kabinet, grote kast met meestal onderin drie laden en daarboven legplanken, afgesloten door twee deuren. Vroeger in gebruik voor linnengoed en kostbaarheden, nu voor servies e.d.; 2. toilet.

kamp: weide omzoomd door houtgewas. Zie ook enk.

kanis: 1. mond (misprijzend bedoeld); 2. iets dat groot is in zijn soort.

kannebloem: dotterbloem (*caltha palustris*) (Elburg).

kannetje: vruchtje van de meidoorn.

kaogies: oogdrek, slaap in de ooghoeken.

kaoi: 1. (spek)pannenkoek; 2. ka, bazige vrouw; 3. (mv. *kaoien*) kaantjes, stukjes gebraden spek of vet (W.-Veluwe).

käöker: koker, etui (O.-Veluwe).

kaokhuus: zie bakhuus.

käöksel: braaksel.

kaol, kääł: 1. kaal; 2. helemaal (W.-Veluwe); *kaole knikker, kale knikker, käle knikker:* kaal hoofd.

kaonder: treuzelaar, sloom persoon (W.-Veluwe); *kaonderen:* 1. onrustig heen en weer lopen (Putten); 2. langzaam, waggelend lopen (W.-Veluwe).

kaort: kaart; *da's een kwaoje kaort:* dat is niet zo mooi; *de*

wieste kaort: het verstandigste dat men in dat geval kan doen (W.-Veluwe).

kap(pe): 1. overkapping bij grote boerderijdeuren die naar buiten opengingen; 2. (rieten) dak; 3. kap van een monnikspij; *de kappe op de tuun hangen*: er vandoor gaan (Apeldoorn).

kapelle: vlinder.

kapfooi: extra-beloning voor de bouwlieden bij het bereiken van het hoogste punt van het bouwwerk.

kaphokke: overdekte kerkbank (Oldebroek, Wezep).

kapkool: stampot met witte kool.

kapoentje: lieveheersbeestje.

kapottigheid: wond.

kappen: kapucijners.

kappertieskool: spitskool.

kapsienders, *kapsiender aarten*: kapucijners.

kaptaol: kapitaal.

kar(re): kar; *de kar (op)ewipt hebben*, *de karre op een wip hebben*, *de kar opgekiept hebben*, *van de karre ekiëp(t) w(a)ezen*: een miskraam gehad hebben.

karekaoi: torenkraai, kauw (W.-Veluwe).

karen: karnen; *karemelk*, *kärnemelk*: karnemelk; *karemelkse slaot*: sla met *karnemelksnat.

karjats(ig): 1. kordaat, kras;

2. kregel, driftig (O.-Veluwe).

karkbrood, *karkcent*:

pepermunt.

kärkebuul: collectezak.

karkentuug, *kärkentuug*, *karkgrei*: nette kleding.

kärkesaotie: catechisatie.

karkhofbluumpies: ouderdomsvlekken.

karkhofsplant: taxus.

karksnupien: pepermunt.

karktodden, *kaarktodden* [schertsend]: nette kleding.

karkvoer, *kärkvoer*, *kerkvoer*: pepermunt.

karluuj: zie karreman.

kärmejakken: kermen, jammeren (O.-Veluwe).

karmse: kermis.

karn(e): karnton.

karnemelksnat: jus gemaakt van karnemelk; *kärnemelkse jus*, *kärnemelkse papnat*: streekgerecht met o.a. karnemelk, rookspek en bieslook. Zie ook karen.

karreman, *kärreman*: voerman (mv. *karluuj*, *kärreluu*).

karresmeer: margarine.

karrewip: miskraam.

karrik: (< kanrik) kunnenrek.

karve, *karvel*: kervel.

karwats: zwanenbloem (*butomus umbellatus*) (W.-Veluwe).

karweg: karrenweg, zandweg door de bossen.

käsekoppien: kaal hoofd.

kaskenade: drukte (Wezep).

kassebeunen: lawaaiig, hinderlijk stoeien (O.-Veluwe).

kasseboenderen: 1. een stevige uitbrander geven; 2. weggagen; 3. douchen; 4. (af)wassen.

kasselemai: meikever (Huizen).

kassieweel: toevallig, casueel (W.-Veluwe).

kastegrei, kastentuug: nette kleding.

kastevet (Putten), *kastezet* (W.-Veluwe): “een ongetrouwde boerenknecht was meestal inwonend bij zijn baas; voor zijn kleren e.d. had hij daar een kist (vroeger) of een kast (later meestal); wanneer hij van baas ver-anderde moest de kist of kast dus naar zijn nieuwe onderdak; het was gebruik om na aankomst van kist of kast op het nieuwe adres de aanwezigen iets lekkers aan te bieden; dat feestje heette kastevet” (Putters praoten, p. 34).

kastig, kasterig: 1. vurig, wild (van een paard); 2. hitsig (W.-Veluwe).

kaststel: het geheel van siervazen en sierkommen op het kabinet.

kat-eker: eekhoorn.

kater: keuter(boer).

katerskloot: kleine blauwe pruim.

katjanties: pinda's.

katje: hazelaar.

katjesboom: wilg.

katoele, katule, katuul: 1. ransuil; 2. uil in het algemeen.

kats, käts, kots: geheel en al.

kattebanktaofel: tafel waarvan de poten schuin zijn geplaatst en die is voorzien van een *kattebank*, een plank onder het tafelblad, die aan de tafelpoten bevestigd is en dient als ligplaats voor de kat. Vergelijkbaar met de *klapta(o)fel.

kattedoorn: sleedoorn (Oldebroek, Wezep).

kattegätjen: klein stukje (O.-Veluwe).

kattenkärmse: lawaaiig gedoe (O.-Veluwe).

kattenmuisje, kattenlikkien: muizenhapje, klein beetje eten.

kattepad: smal paadje over de heide (W.-Veluwe).

katte(n)start, kattenstät: 1. heermoes (*equisetum arvense*); 2. holpijp (*equisetum fluviatile*); 3. schaafstro (*equisetum hyemale*); 4. wilgenroosje.

kattewasje: manier van wassen waarbij een natte lap (bijv. een washandje) snel langs het gezicht wordt gehaald.

katuul(e): zie katoele.

kauwer: mond (misprijzend bedoeld).

kaw, *der zit aorig in*: het is taai (Oldebroek, Wezep).

keas: kaas.

ke(r)bof: zie kabof.

kedässen: canadese populier.

kedolmen: behoefte doen.

keel: 1. kiel, linnen jas; 2. keel, *iemand de keel schrapen*:

iemand uithoren (W.-Veluwe).

keelgies: oogdrek, slaap in de ooghoeken.

keen: kiem (W.-Veluwe).

keende, *te*: kinds, dement.

keep: snee.

keerlswaark: zwaar werk.

keerlswief: grote vrouw.

keers: 1. kaars; 2. toorts (plant: verbascum thapsus).

keersen: (ww.) hard stappen, hard lopen (W.-Veluwe).

kees(e): kaas.

keesje: 1. plukje pruimtabak; 2. in het vuur verwarmde steen, die 's winters in het bed gelegd werd.

keet: 1. verdieping boven de stal; 2. slaappleats (voor knechten) op deze verdieping (W.-Veluwe, elders *hilde of *hilt).

kegel: been (O.-Veluwe).

kei(e): 1. (znw.) baksteen, *zo hard as een kei*: zeer ongevoelig; 2. (bn.) blut, platzak (W.-Veluwe).

keind: 1. kind; 2. meisje.

keis, *keize*, *kejs*: kaas; *keizemelk*, *kezemelk*: afgeroomde melk

wordt verhit tot $\pm 90^{\circ}$ C; daarbij vormt zich een witte kaasachtige substantie; die wordt er met een schuimspaan afgehaald; het vocht wordt er zo veel mogelijk uitgeperst; voor het naar bed gaan ('s zomers) wordt het gegeten met gekoelde melk (Putters praoten, p. 34)

keizer, *keizerin*: bepaald soort meikever.

keldermelk: wrongel, kwark, dikke, gestremde melk (W.-Veluwe).

keldermot(te), *keldermiete*, *kelderzoeg*, *kelderzog*, *kelderzug*: pissebed (insect).

kelderzolder: opkamer, het wat verhoogde kamertje in een boerderij (boven de (melk)kelder), soms als slaapruimte in gebruik (het woord komt voor in de Gelderse Vallei, elders is *opka(o)-mer* gebruikelijk).

kellen: tintelen.

kelte: kou; *keltehanden*, *keltevoeten*: winterhanden, wintervoeten.

kem: haarkam; *kemmen*: kammen.

kemiendekejs: komijnekaas (W.-Veluwe).

kemiesbrood: tarwebrood.

kemp: witte klaver (*trifolium repens*).

kenaoliej: kanarie (W.-Veluwe).

kennen: begrijpen.

kepelle: vlinder (O.-Veluwe).

kerel: zie klaorkerel.

keren: vegen, schrobben.

kerkspraoke: afkondiging na een kerkdienst (Oldebroek, Wezep).

kerkvoer: zie karkvoer.

kermishorloge: goedkoop horloge, al dan niet gewonnen op de kermis.

kerweg: karweg, onverharde weg (Velp)

kes: kaas.

kesem: zie gesem.

kesjet: korset.

kesjorten: consorten, soortgenoten (O.-Veluwe).

ketellapper, *drinken als een....*: stevig drinken.

ketoentje(n): katoenen pit van petroleumlamp of gaslamp.

ketten, *kettige, kettik:* ketting (*het ketten*); *op de ketten slaon:* lawaai maken.

kettingpolle: muizenoor (plant: *hieracium pilosella*) (O.-Veluwe).

keu(j), kuuj: 1. big; 2. varken; 3. stapel hooi.

keujklep: klep aan een *klepbroek.

keujen: (ww.) biggen, werpen van jonge varkens.

keujestaart: custard(poeder).

keugies: 1. oogdrek, slaap in de ooghoeken; 2. kaantjes.

keujevangers: O-benen.

keujneus: klomp zonder een leertje over de wreef.

keukelen: 1. kukelen, omvallen; 2. kopje buitelen.

keuken: in het woongedeelte van een boerderij de ruimte waar zich al het leven (buiten het werk) afspeelde: koken, eten, rusten, eventueel ook slapen.

keustel: kostbaar, duur (W.-Veluwe).

keutel: 1. keuter(boer); 2. kleuter; *keutelig:* naargeestig, bekrompen (W.-Veluwe).

kever: vlinderstrik.

kevie: kooi waarin de zeug wordt gedaan als ze moet biggen (O.-Veluwe).

kewwen: kauwen, vooral langdurig kauwen (met lange tanden eten) (Apeldoorn e.o.); *kewtabak:* pruimtabak.

keze: kaas; *kezemelk:* zie keizemelk.

kezen: 1. geslachtsgemeenschap hebben; 2. schiften.

kidde: 1. regel samengeharkt hooi of gras; 2. klein paardje.

kiddelig: kordaat, kras, parmantig (O.-Veluwe).

kiebelton(ne), *kiepeltonne*: ton voor de faecaliën.

kiedelen: kietelen (O.-Veluwe).

kiek(es), *tot/töt....*: tot ziens.

kieft(e): kievit.

kiekavond: avond voor Sinterklaas.

kieker(d): 1. oog; 2. oostganger, oud-koloniaal (Putten); 3. woonwagenbewoner (W.-Veluwe).

kiekkast(e): 1. televisietoestel; 2. woonwagen; 3. fototoestel.

kiekuuthout: talhout, geschild hout dat in bossen van 100 werd verkocht (W.-Veluwe).

kiel: 1. greppel; 2. (boeren)overhemd.

kieleken: kietelen.

kien: kiem, uitloper, spruit (O.-Veluwe).

kiend: kind; *een kiend(je) ma(o)-ken*: een kind verwekken; *te kiende*, *te kinde*: kinds, dement.

kienderboom, *kiendertjesboom*: boom waaruit volgens het volksgeloof de kinderen komen (W.-Veluwe).

kienen: 1. bevallen, een kind krijgen; 2. kiemen, uitspruiten, uitlopen van zaden en vruchten.

kienholt: kienhout, hout dat in het veen uit de grond werd gehaald, om als brandstof te dienen.

kiep: kip.

kiepekoppbotter: margarine.

kiepekontknipper: (schertsend) arbeider in de kippenindustrie (W.-Veluwe).

kiepeltonne: zie kiebelton(ne).

kiepenest: 1. ondiepe kuil in de weg (Putten); 2. boerderijtje van een boer zonder paard (W.-Veluwe).

kierekaj: torenkraai (W.-Veluwe).

kies, kies: roepwoord voor kalfjes (Apeldoorn).

kieseman, *kieskalf*, *kiessien*: vrouwelijk kalf (O.-Veluwe).

kiesje: 1. borrel; 2. plukje pruimtabak.

kieuw: onderkaak; *kieuwen*: mond (misprijzend bedoeld).

kiewi(e)t: kievit.

kikken: karnen; *kikveurst*: karnton (W.-Veluwe).

kikkerbloem: pinksterbloem (W.-Veluwe).

kikkert, *kikvors*: kikker.

kikvorsebloemetje: akkerhoornbloem (*cerastium arvense*) (W.-Veluwe).

kil: 1. kerel; 2. zie klaorkerel.

kila: gek (Apeldoorn).

killig, *killerig*: kil (weer).

kim: kaam, substantie die bovenop de ingemaakte groente kwam te staan.

kinde, *te*: kinds, dement.

kinderen: wangen.

kinderdoek: 1. doek waarin vroeger de zuigeling werd gewikkeld; 2. luier.

kinderkoetse: kinderwagen.

kinkie: kleine jongen of klein meisje.

kinnebak: 1. kin; 2. onderkaak.

kip: 1. snee; 2. kloof.

kippen: 1. krijgertje spelen; 2. vangen, pakken (W.-Veluwe).

kippenhok: dikke buik.

kippenlikeur, *kippenmelk*: ad-vocaat.

kips: (znw.) 1. zaaivat; 2. zak met pootaardappels; 3. meisjesmuts, vrouwenhoed; 4. mand, korfje; (bn.) 5. in orde.

kirre: klein paardje.

kirrelig: 1. klonterig; 2. korrelig; 3. korzelig (W.-Veluwe).

kissenttuig, *kistenttuig*, *kiste-ttuig*: nette kleding.

kit: wateremmer (W.-Veluwe).

kits: (grind)hoop (W.-Veluwe).

kitsen. 1. ketsen; 2. vuur slaan (Oldebroek, Wezep).

kizze: kaas.

klaaien, *klaaieren*: klieren, knoeien (Apeldoorn).

klabangsen: plotseling en hard vallen (O.-Veluwe).

klabasteren: 1. klimmen, klauteren; 2. met moeite lopen.

klabaters: (grote) voeten (spot-tend).

klabatteren: snel lopen (van een paard), denderen.

klad(de), *klädde*, *klarre*: 1. vlek; 2; vuil; 3. (grote) hoeveelheid; *kladderig*: 1. vuil, smerig; 2. miezerig, druilerig (weer).

klajjerig: niet gaar (O.-Veluwe).

klamp: 1. (grote) hoeveelheid; 2. vaste massa; 3. dwarslat; 4. schoorpaal, schuin paaltje ter ondersteuning van een (hoek)-paal; 5. stukje leer onder de klompen; *klampen*: klamp (bet. 5) aanbrengen.

klamppinnen: snijbonen.

klang, *klanke*: 1. knoop; 2. kronkel in een band van stro.

klaor: 1. hersteld, beter; 2. groot, hevig; zuiver, onvermengd; *niet klaor op z'n huid*: onbetrouwbaar; *klaor weer*: mooi weer.

klaore: 1. borrel zonder suiker; 2. jenever.

klaoren: schoonmaken (W.-Veluwe).

klaorkerel, *kaerel*, *kerel*, *kil*: kernhout, binnenste gedeelte van een boomstam.

klaorloeder, *klaorloeter*: geheel en al.

klaos: 1. grappenmaker; 2. suferd; *stieve klaos*: stijve hark (W.-Veluwe).

kläösien, *klaosjevaortsje*, *klaozevaortsje*: speculaas.

klapbes: kruisbes.

klapbroek: klepbroek, broek die in plaats van een gulp een klep heeft.

klapekster: vlaamse gaai (Wapenveld).

klapholt: 1. dun stuk hout; 2. magere man.

klap-ijs: bom-ijs, ijs waar het water onderuit gelopen is (Benekom).

klappe: 1. klep; 2. luik; 3. kastje met een luik.

klappersteen: klomp versteende leem (W.-Veluwe).

klapta(o)fel: tafel die na gebruik ingeklapt en terzijde gezet kan worden, vroeger algemeen in het boerenhuis.

klapzand, klepzaand: fijn, wit zand, vroeger gebruikt om de vloeren mee te versieren.

klashut: wegsplitsing.

klasjeneren: zie klesjeneren.

klaterpeppel: esp, ratelpopulier.

klatsen: (met een zweep) kletsen, knallen.

klätskop: kaal hoofd.

klauw: 1. zwaar werk; 2. hand (W.-Veluwe).

klauwe: klaver.

klauwen: 1. met moeite, met krachtsinspanning iets doen; 2. lopen; *klauwen in de nekke:* geslachtsgemeenschap hebben.

kledder: straatmeid, snol (W.-Veluwe).

kleed, kleid: 1. jurk; 2. vitrage; 3. gordijn, in het bijzonder de witte, tamelijk dunne gordijnen die voor de ramen van boerderijen hingen.

kleedwagen, kleedkaore: soort huifkar, met witte bekleding, gebruikt bij bruiloft en begrafenis (maar niet als lijkwagen).

kleer: kleding; *kleerpin:* wasknijper.

kleidaele, kleideel: lemen vloer, vooral op de *deel.

kleig: klef (brood).

kleirog, kleinkrogge: zie kleinrog.

klein jantje(n): 1. roodborstje; 2. winterkoninkje.

klein trekje doen, een.....: dutten, soezen.

kleine art: kleine jongen of klein meisje.

kleine luiers: katoenen maandverband.

kleinrog, kleirog, kleinkrogge: 1. roggebrood; 2. tarwebrood.

kleintje (botter): 1. pond; 2. kilo (boter).

kleisteren: 1. onbeheerst lopen (Wezep); 2. met moeite lopen (W.-Veluwe); 3. lopen door modder, klei of zware grond (O.-Veluwe).

klem: 1. haarspeld; 2. roofvogel.

klem, de: tetanus.

klemblaore: alpinopet.

klembonen: snijbonen.

klemmetje: oostindische kers (*tropaeolum majus*).

klender: kalender.

klep(pe): 1. mond (misprijzend bedoeld); 2. stuifheuveld, zandverstuiving.

klepbroek: broek die in plaats van een gulp een klep heeft.

kleperen, klepperen: heen en weer lopen.

klepko(e)nt, klepperd: uithuizig persoon.

klepschoe, de an hebben: weinig zitvlees hebben (Putten).

kleppermansgrei: minderwaardig gereedschap;
kleppermanswärk: slecht werk, prutswerk (O.-Veluwe).

kleps(je), klips, kneps(je): korst van een brood.

klepschute: vrouw die veel van huis is (O.-Veluwe).

klepzaand: zie klapzand.

kleraozie(j), klerazie: kleding.

klerepik: eigenaar van een kledingwinkel (W.-Veluwe).

klesjeneren, klasjeneren: kletsen (W.-Veluwe).

kletskop: hoofd met klieruitslag, hoofd met zweren.

kleuven: kloven.

kleveklassen: kleeftkruid (*galium aparine*).

klever: klaver (*trifolium*).

kliet: 1. bende, rommel, rotzooi (W.-Veluwe); 2. grote hoeveelheid (O.-Veluwe).

klier: halsboord van een hemd.

klik(ke): kliek, overschot van de warme middagmaaltijd, voor het slapengaan gegeten.

klimboon: 1. pronkboon, staakboon; 2. lang persoon (W.-Veluwe).

kling: zie klinke, bet. 1 en 2.

klingel: zwengel (W.-Veluwe).

klingelbuul: collectezak (Apeldoorn).

klinknaegel: navel.

klink(e): 1. constructie om een (boerderij)deur mee te vergrendelen, bestaand uit een beweegbaar en een vast gedeelte (ook *klinkstel*); 2. één van die delen. 3. geslachtsopening, m.n. van dieren.

klips: zie kleps(je).

klis: klit (*arctium*) (Ermelo).

klit: 1. klier; 2. loszinnige meid (W.-Veluwe); *klitsig:* (vlees) met veel klieren.

klitsje(n): klein beetje.

klitten, klittenplante: kleeftkruid (*galium aparine*).

klochte, klucht: 1. vlucht (vogels) (Oldebroek, Wezep); 2. groepje, clubje (W.-Veluwe).

klodder: (schertsend) melkboer (W.-Veluwe).

klodders: boerenmeisjes (abrikozen op brandewijn).

klodderzeep: huishoudzeep (W.-Veluwe).

kloeken: 1. klokken, hoorbaar drinken; 2. kloppen (van een zere vinger).

kloekje: restje (Putten).

kloen: kluwen (Putten).

kloentjen: klontje; *kloentjes-tang:* (suiker)klontjestang.

kloeven: kluiven; *kloever:* mond (misprijzend bedoeld).

klof(te): hoeveelheid, troep (O.-Veluwe).

klokhuus: organen, ingewanden (O.-Veluwe).

klokje, klöksien: akelei (*aquilegia vulgaris*).

klokkie, klökkien: horloge.

klokkiesgenter: klokjesgentiaan (*gentiana pneumonanthe*).

klokzeephorloge: oorspr. horloge gekregen bij (Klok)zeep, later: goedkoop horloge.

klomp(e), in *het vriest een klomp dik:* het vriest heel hard; *de klompe achteruut eschup/in de hoek ezet hebben:* dood zijn.

klompenhok: een aangebouwd, soms ingebouwd tochtportaal, aan de zijkant of de voorzijde van het huis.

klongel, klungel: iets minderwaardigs, voorwerp van weinig waarde; *klungeleulie, klöngel-äöle:* jenever met stroop.

klonje, klonnie: eau de cologne.

klopper: degene die bij het eikschillen de bast los van het hout klopt; *klopgat:* eenmansgat waar in de klopper (tot zijn knieën) staat, zodat hij (soms ook zij) niet hoeft te bukken.

kloppenbörgers: bepaald soort wanten.

kloten: gewichten van een kettinguurwerk.

klotennat: slappe koffie.

klotje: alpinopet.

klots: 1. klosje (garen); 2. zwelling; 3. hoeveelheid.

klucht: zie klochte.

klungel, klungeleulie: zie klongel.

klungels: kleren; *veur de klungels kriegen:* ziek worden (O.-Veluwe).

kluppel: knuppel.

kluten: 1. kluiten; 2. klonten.

kluun: 1. moerasveen; 2. harde, zelfgestoken turf (Apeldoorn).

kluwel: kluwen.

knaaien: kneden.

knaarp, knarep: klein kereltje.

knaarpen, knarpen: 1. kraken (van schoenen); 2. zeuren, klagen; 3. schreeuwen; 4. kreunen, kermen; *knarperig:* 1. ziekelijk; 2. klagerig.

knalgat: gat in een kous of sok.

knäöderties: kleine aardappelen die in de schil worden gebakken.

knapbes: kruisbes.

knappers: kapucijners.

knapslag: harde onweerslag.

knap(t)/knoept/knupt, *het vrös dat het... ..*: het vriest dat het kraakt.

knar(re): 1. kleine man of kleine vrouw; 2. onvolgroeide appel; 3. boomstronk; 4. hoofd.

knarpen, *knarperig*: zie knaarpen.

knaster: groot exemplaar.

knästeren: kraken (O.-Veluwe);

knästerbot, *knassebot, knasterbot, knärsebot*: kraakbeen; ***knästerd*:** oud mens (O.-Veluwe).

knasterig: wrang (Oldebroek, Wezep).

knee: knie, meervoud: *kneeën* en *knene*.

kneep: middel, taille.

knelleboom: kornoelje.

knepiesmusse: knipmuts.

kneps(je): zie kleps(je).

kneteren: bekvechten, redetwisten (O.-Veluwe).

knetterslag: harde onweerslag.

kneukels: 1. kreukels; 2. vingers; *deur het kneukelenbos gaon:* veel tegenslag hebben (O.-Veluwe).

kneupies: duizendknoop (polygonaceae); ***kneupieskruid*:** knooppkruid (centaurea jacea).

kneupkes: hoge (dames)schoenen met knopen.

kneuren: 1. kreunen, kermen; 2. loeien van koeien; 3. ijlen; 4. doorgaan; 5. mengen.

kneut: 1. knotwilg; 2. knut, klein vliegje.

kneutels, *kneuters, kneuten*: kreukels; ***kneutelig, kneuterig*:** kreukelig, gekreukt.

kneuze: klokhuis.

knie: knie, *het knie*, meervoud *knieën, knies* en *kniesjes*.

knief, *knieft(mes)*: knipmes.

knien(e), *kniend, kniende*: konijn.

kniep, *knieperd, kniepkeutel, kniepköttel, kniepkoeit*: vrek.

kniep(-of): 1. cichorei; 2. surrogatkoffie (gemaakt van cichorei).

knieploch, *kniepluchte*: zaklantarn (Oldebroek, Wezep).

knipmuts, *knipmuts*: knipmuts, neepjesmuts.

kniepta(a)ng: nijptang.

kniester: groot exemplaar, vgl. knaster.

kniesteren: zachtjes knetteren (van vuur of van statische voorwerpen).

kniesen: niezen.

knijn, *kninde, kning*: konijn.

knip(pe): 1. wasknijper; 2. portemonnee; 3. oud huis; 4. *knipgat; 5. *kniptas(se).

knipgat, *knip(pe)*: gat in een (onverharde) weg.

knipmuts: zie kniepmuts.

kniptas(se), *knipje, knip(pe)*: beugeltas, tasje dat aan een (zilveren) beugel zit die door

middel van een scharnier open- en dichtgemaakt kan worden.

knoefelen; 1. slecht werk ver- richten; 2. knuffelen.

knoefelig: stijf van de kou (Olde- broek, Wezep).

knoeisik: iemand die knoeit met eten.

knoepbe(e)s: kruisbes.

knoeper(t): 1. kruisbes; 2. harde onweerslag; 3. groot exemplaar; 4. dik mens.

knoeps: kapje (korst, kruin) van een brood.

knoepsen: knabbelend eten (W.-Veluwe).

knoept: zie knap(t).

knoerpen: dof knerpen; *knoer- perig*: knerpend, piepend (Apel- doorn).

knoertend: (bw. van graad) heel erg (O.-Veluwe).

knoes, *knoest(e)*: 1. klokhuis; 2. knoest; 3. grote hoeveelheid; 4. kromme boomstam.

knopstoel: rechte stoel die aan de bovenzijde van de rugleuning voorzien is van knoppen.

knökkerig: kreukelig, gekreukt.

knol(le): 1. gat in een kous of sok; 2. vestzakhorloge (ook: *knolschijf*).

knooien: 1. zwoegen, ploeteren; 2. geslachtsgemeenschap hebben; 3. knoeien; 4. rommelen; 5. knutselen.

knook: bot.

knörf: 1. onbehouwen persoon; 2. klein, gedrongen persoon; 3. knoest (O.-Veluwe).

knorraap: knolraap.

knot, *knoot*, *knoter*: geknotte boom, knotwilg.

knots: haarknot.

knötter, *knöttel*: kreukels; *knötterig*: kreukelig, gekreukt; *deur knöttel en bos gaon*: een harde leerschool hebben (O.-Veluwe).

knufien: korst van een brood.

knullekes: knolraap.

knup: 1. knoop in een touw; 2. haarknot; 3. knoop op een (alpino)pet; 4. vloek.

knupdoeksie, *knupdoekje*, *knup- duuk(s)ie(n)*, *knuppeldukien*: halsdoekje, onderdeel van de (mannen)klederdracht.

knupt: zie knap(t).

knutsig: knus, gezellig (W.-Veluwe).

knuter: kneu (Garderen).

knutters: kreukels; *knutterig*: kreukelig, gekreukt.

knuven, *ofknuven*: kluiven, het vlees met je tanden van het bot halen; *knufien*: botje.

ko-dokter: dierenarts (Olde- broek).

koddekop: kikkervisje.

koegank: ruimte achter de koei- en op de stal (O.-Veluwe).

koegel: 1. kogel; 2. grote hoed (W.-Veluwe).

koehelper: veeverloskundige.

koekelen: goochelen (W.-Veluwe).

koekhalzen: kokhalzen (W.-Veluwe).

koeklender, ko-klender: kalender waarop de draagtijd van een koe bijgehouden wordt.

koekoek: luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

koele: kuil.

koekoeksbloeme: orchidee (Apeldoorn).

koekoeksmuur: ridderzuring (rumex obtusifolius).

koem: zie kuum.

koenderen: langzaam, wiegend lopen (Oldebroek, Wezep).

koendert: raar persoon, domme kerel.

koent: kont, achterwerk; *'t is koenten:* het is niks gedaan (W.-Veluwe); voor samenstellingen zie ook kont-.

koeren: 1. rommelen van de maag; 2. geluid dat duiven maken.

koeriken, koerken: koeren, geluid dat duiven maken.

koestem: koest.

koete: meerkoet.

koestront: (spottend) spinazie.

koets(e): bed, bedstede.

koeze: 1. kies (N.O.-Veluwe); 2. slome man (Oldebroek, Wezep).

koffertorie: (< couverture) boekkaft.

koffiegaap: geeuwhonger.

koffiegrunte: bezinksel in de koffie.

koffielep, koffietulle: koffieleut.

kokkerd: grote neus.

ko-klender: zie koeklender

koksrouwen: braden, stoven (W.-Veluwe).

kolde: 1. koude; 2. koorts.

kolder: 1. aar van de grote lisdodde; 2. vrouwenjak.

koldfiester(d): koukleum.

koldslachter: slager van zieke of dode dieren.

kolk: 1. kolk, waterplas ontstaan na een dijkdoorbraak; 2. natuurlijke of gegraven waterplas in een weiland als drinkplaats voor het vee; 3. in samenstellingen: gat (*askolk, vuurkolk*).

kölken: boeren, oprispen.

kolle: 1. voorhoofd; 2. witte vlek op het voorhoofd.

köllen: bedriegen (Oldebroek, Wezep).

koloniehokje: verplaatsbaar zomerhokje voor het opfokken van kuikens.

kombof: zie kabof.

komeschuppen: (< koopmanschappen) 1. handeldrijven;

2. winkelen, boodschappen doen (W.-Veluwe).

kommende maone: opkomende maan.

kommies(brood): tarwebrood.

kompabel: capabel (N.O.-Veluwe).

komplementen: (znw.) groeten (O.-Veluwe).

koningskeerz(e): toorts (plant: verbascum thapsus).

konkelefoezen: smoezen, bekokstoven.

konte, koente: 1. achterwerk; 2. boomstronk, stobbe (ook *ko(e)nteind*); 3. wortel die boven de grond uitkomt; *het vaak veur de konte hebben*: ziekelijk zijn; *het an de konte kriegen*: (de wedstrijd) verliezen.

kontgat: aars.

kontroffel, konteroffel, *koentroffel*: 1. pak slaag; 2. uitbrander.

kontreinen: contreien, streek, gebied (O.-Veluwe)

kooklever: leverworst.

kooldoeve, koolduif, koolduve: houtduif.

koolraap: knolraap.

koopbrood: brood van de bakker (dus niet zelf gebakken).

koorne: koren.

koor(t)se(n): koorts; *koortswur-tel*: valeriaan, in de volksgenees-

kunde gebruikt om de koorts-werende werking.

kop: 1. hoofd; 2. bron van een spreng; *kopzeert(e)*: hoofdpijn; *kopakker, kopäkker*: wendakker, het eind van de akker waar de ploeg gekeerd wordt.

kopeind(e), kopeind(e): 1. hoofdeinde in een bed(stede); 2. *kop-akker.

kopen: opbrengen.

kopjesbak: emailen afwasbak.

kopkrone: kruin.

kopkukelen: kopjeduikelen.

kopmeeuw: kokmeeuw.

kopmus: alpinopet.

koppel volk: aantal mensen.

kopwilg: knotwilg.

koräpe: knolraap.

kordons, deur de ... moeten: door de zure appel heen moeten bijten (W.-Veluwe).

koreel: plavuis.

korenanjer: bolderik (agrostemma githago).

korendiefje, korendievien: lieveheersbeestje.

kornet: 1. vrouwenmuts; 2. knipmuts.

korselet: korset.

kört-an: 1. kortaangebonden; 2. dichtbij (O.-Veluwe).

körtbie: dichtbij (O.-Veluwe).

kortens, körtens, korts, körts: kortelings, kortgeleden.

kortko(e)ntig, *kortorig*: kort aangeboden; *kortkop*: kort-aangebonden persoon (Oldebroek, Wezep).

körtmaken: 1. klein maken; 2. wisselen (O.-Veluwe).

kösteren: 1. weinig doelmatig bezig zijn, heen en weer lopend karweitjes verrichten; 2. onge-noegen kenbaar maken.

kots: zie kats.

kotsel: braaksel.

köttel: keutel; *köttelboer*: keuter-boer; *köttelpeer*: klein soort peer; *köttelwärk*: onbeduidend werk.

kouwe: koorts.

koufiester(d): koukleum.

kousen, in *hem binnen de kousen lang nog niet kepot*: hij heeft geld genoeg (W.-Veluwe); *op (de) kousen*: op kousenvoeten.

kousevitlokken: op kousenvoeten.

kouw(e): kooi.

kovéren: zeker stellen, borg staan.

kraageind: bovenste deel van een zak.

kraam motten, in *de....*: in verwachting zijn.

kraang: zie krang(e).

krabben: 1. moeite doen; 2. verzamelen; *van de krabbe wezen*: inhalig zijn (W.-Veluwe).

krabbegies: ribbetjes.

kraft: karaf.

krage: rever(s).

kraken: barensweeën hebben.

kral(le), *kralie*: 1. kraal; 2. bes; *krallen*: ondeugend schitteren van de ogen (O.-Veluwe).

kramperen: krimpen van de pijn.

krampkeliek: 1. darmkoliek, hevige pijn in de onderbuik; 2. pijn veroorzaakt door gal- of nierstenen (W.-Veluwe).

kränebloeme: pinksterbloem (cardamine pratensis) (Heerde).

kranewaken: telkens wakker zijn, de slaap niet goed kunnen vatten.

krang(e), *kraang*: 1. binnenste-buiten; 2. verkeerd, slecht gehu-meurd; 3. niet goed in orde, slecht; *krang in het lief*: ziek; *krangkoppig*: dwars; *het zit hem kraang*: het zit hem niet lekker.

kraogen: zie krog(gen).

kräöke: achterwerk; *kräöke-vielen*: schurken van een hond, zittend op de grond (O.-Veluwe).

kraolie: kraal; *kraolietas*: beugeltas, tasje dat aan een (zilveren) beugel zit die door middel van een scharnier open-en dichtgemaakt kan worden.

kraom: 1. kraam(bed); 2. rommel, santekraam; *in de kraom motten*: in verwachting zijn.

kraomerie kommen, *in de....*: in verwachting zijn (W.-Veluwe).

kraomschudden: op kraamvisite gaan.

krap-an: krap, nauwelijks, nog maar net.

kraplap(pe): zie kroplap.

krappe: 1. sluiting van een kerkboek; 2. primitieve afsluiting; 3. haakje waarmee een deur of raam op een kier wordt gezet.

krasgat: opening in de rok waardoor de *naodzak, *zie(d)zak of *hangde zak bereikt kon worden.

krebentig: 1. kribbig; 2. niet fit (O.-Veluwe).

kreek(e), *kriek(e)*: 1. kleine pruim; 2. klein soort kers; 3. pepernoot.

kregel: 1. flink, kras (Oldebroek, Wezep); pittig, ferm (W.-Veluwe); *kregelkop*: brutale vlegel (O.-Veluwe).

krei(e): kraai.

kreienbes: lijsterbesboom.

kreiloek, *kreilook*: wilde bieslook (allium vineale).

kreinzelen: aarzelen, talmen.

krek: (< fr. correct) precies, juist; *krek wak wolle/wou*: precies wat ik wilde (populaire tekst op gevelstenen).

krem, *kremmerd*: 1. sperwer; 2. havik; 3. torenvalk; 4. roofvogel in het algemeen; 5. koekoek in de tijd dat hij niet roept.

krematiek: reumatiek (W.-Veluwe).

kremer: kramer, rondtrekkende koopman; *kremerslatijn*: 1. potjeslatijn; 2. bargoens, dieventaal.

krensen, *krenselen*: (ww.)

1. drentelen; 2. heen en weer dribbelen van een koe of paard voor een bevalling (Putten); 3. heen en weer bewegen van de wan (O.-Veluwe); *krensen*, *krinsel*: (znw.) 1. afval van graan, 2. kafdeeltjes; *krenselbak*, *krinselbak*: opvangbak voor krensen.

krenselig: humeurig, kribbig, ongedurig (O.-Veluwe).

krenten: uitslag in het gezicht; *hie het uut de krentenbak gesnoept*: hij heeft een krentenbaard.

krenteplässien, *krinteplässien*: kapje van een krentenbrood (O.-Veluwe).

kressebaeze: kruisbes.

kresset: korset.

kreuksien: crocus (Apeldoorn).

kreuntjen: korst van een brood.

kreus(e): 1. appelmoes; 2. kroos; 3. klokhuis.

kreuzebullem: kruisbes.

krib(be), *krubbe*: 1. houten bak die in een bedstede hangt, en waarin een paar kinderen slapen; 2. wieg; 3. crêpe, gekroesd weefsel; 4. voergoot in de paardenstal.

kribbebieter: 1. paard dat uit verveling op de kribbe bijt;
2. slecht gehumeurd mens, kind;
kribbekatte, kribbekoent: kort aangebonden of driftig persoon.

krieke: krekkel.

kriek(e): zie kreek(e).

kriek-ent: krik(eend), taling.

kriel: 1. kleine jongen of klein meisje; 2. onvolgroeide appels; 3. klein grut.

kriemenelig: verschrikkelijk, verbazend (W.-Veluwe).

kriesel: klein stukje, beetje (W.-Veluwe).

kriestebiezen: kruisbessen (Oldebroek, Wezep).

krieter: 1. torenvalk; 2. gierzwaluw.

krietzoer, krietzuur: heel erg zuur; *krietzolt:* heel erg zout (O.-Veluwe).

kriewelen: kriebelen, kietelen (Oldebroek, Wezep).

kriezeltien: klein stukje.

krik-änte, krik-ente, krikkelänte: 1. waterhoen; 2. meerkoet.

krimmeneel: heel bijzonder, apart.

krimmetät: (< cremor tartari) bepaald soort laxeermiddel (O.-Veluwe).

krimp: gebrek (W.-Veluwe).

krimperd, krimpkeutel: koukleum.

krinsel, krinselbak: zie krensen.

krinte: krent; *krinteplässien:* zie krenteplässien.

krissebes: kruisbes.

krits: 1. lastig, ontevreden, dwingerig kind; 2. kattig meisje; 3. kleinigheid (W.-Veluwe).

krits(ig), kritserig: 1. nors, onvriendelijk; 2. kleinzerig; 3. lastig, ontevreden (W.-Veluwe).

kroen, kroenen: zie kroon.

kroep-uu-de-pot: muurpeper (sedum acre) (Heerde).

kroes: wijd uitstaand.

kroet: 1. onvolgroeide appels; 2. wormstekige appels.

kroewagen: kruiwagen (O.-Veluwe).

krog(gen), kraogen: 1. roggebrood; 2. tarwebrood; 3. groot formaat brood.

krok: graan- of hooiafval.

krommen in de boek, krommen in het lief: buikpijn.

kroon, kronen, kroen, kroenen, kruun: 1. kruin; 2. kale plek in een rieten of strooien dak; 3. kring, vlek.

kroosjen: kleine pruim.

krombek: 1. peul; 2. snijboon (W.-Veluwe).

kroplap, kraplap(pe): halsdoek die onder het jak wordt gedragen.

kru: kruiwagen; *kruboom:* boom van een kruiwagen (W.-Veluwe).

krubbe: zie krib(be).

kruisbanden: draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden.

krujerie(je): 1. tuinkruiden;

2. soepgroenten; *krujerig:*

1. gekruid; 2. in de war

(Oldebroek, Wezep).

krukke: 1. kruk; 2. kruik.

krukkelen: sukkelen; *krukkelig:* ziekelijk.

krul an mit iemand wezen: zeer goed met iemand bevriend wezen (W.-Veluwe).

krult erom, het: het spant er om.

krumel: 1. kruimel; 2. kleine jongen of klein meisje.

krumelen: 1. licht werk doen (Oldebroek, Wezep); 2. moeizaam overeind komen of op weg gaan.

krumen: zuchten, zeuren (W.-Veluwe).

krummelen: dreutelen, met kleine pasjes lopen.

krupen: geslachtsgemeenschap hebben.

krupers: 1. sperziebonen; 2. prinsessenbonen.

kruudmoes: (karnemelkse) gortpap met rozijnen, worst, spek en kruiden.

kruudpolle: kervelplant (O.-Veluwe).

kruuj(wagen), krulewagen: kruitwagen; *kruujwagensledder:* dikke snee brood.

kruun: zie kroon.

kruupuut: gekookte worst (W.-Veluwe).

kruus: kroos.

kruus(latten): de tussenschotjes bij een raam met meerdere ruitjes.

kruusdol: stapelgek, tureluurs.

kruuskop, kruuskras: 1. kris-kras; 2. kruislings.

kruusje fiks: crucifix.

kruusweg: kruising, viersprong.

kruut: 1. kruit; 2. krijt.

kruven: (ww.) krullen; *kruvig:* krullend (haar).

kuieren: 1. wandelen; 2. praten; *kuieren in de slaap:* slaapwandelen; *kuierstok:* wandelstok.

kuiman: 1. varken; 2. biggetje (Apeldoorn).

kukelaan, kukeles aantje, kuke-lusie, kukeluusje: lieveheersbeestje.

kulefaoter: cultivator, landbouwwerktuig om de grond te egaliseren en fijn te maken.

kulen: 1. rollen (met een bal of een knikker); 2. hoepelen; 3. werpen, gooien.

kulk: 1. merg in een bot (Putten); 2. oprisping, boer (W.-Veluwe).

kulken: 1. boeren, oprispen;
2. rommelen van de maag;
3. overgeven.

kullen: voor de gek houden
(W.-Veluwe).

kulo: 1. rare vent; 2. hoepel.

kundig wezen: (ergens) bekend
mee zijn.

kuns(t)botter, *kunsjan*: margarine

kunstklapper: kunstgebit.

kunstmestzak: drollenvanger,
pofbroek.

kunstweie: akkerland dat tijde-
lijk is omgezet in weiland.

kurkezaosie: catechisatie.

kuseman(netje): stierkalf
(W.-Veluwe).

kussenslopen: grote sneeuw-
vlokken.

kussing: (znw.) kussen (Gelder-
se Vallei).

kustel: kostbaar, duur, kostelijk,
prachtig (W.-Veluwe).

kutlepskes: katoenen maandver-
band.

kuuk: 1. kuiken; 2. onnozel kind
(W.-Veluwe).

kuul(e): kuil.

kuum, *koem*: (bn.) 1. rustig, be-
deesd; 2. tam, lusteloos; (znw.)
3. duiker in een dam, waterlo-
zing.

kuuj: zie keu(j).

kuus(je): 1. kalf; 2. koe.

kuuskalf: vaarskalf.

kuut zitten, *met*: in verwach-
ting zijn.

kuutbalg: dikke buik.

kuzen: slaan, stampen, kloppen,
m.n. van hennep.

kwaalster(en): zie kwalster,
kwalsteren.

kwakkel-ante: meerkoet.

kwaksen: 1. neersmijten; 2. hard
vallen (N.O.-Veluwe).

kwalperig zoet: mierzoet
(W.-Veluwe).

kwalster, *kwaalster*: 1. slijm,
spuug, speeksel; 2. fluim; *kwal-*
steren, *kwaalsteren*: 1. eten met
veel speeksel in de mond;
2. rochelen; 3. spugen.

kwanselen: ruilen.

kwansuus: kwansuis, quasi, voor
de schijn, onbelangrijk.

kwaodzeer: 1. klieruitslag;
2. ziekelijke uitslag op hoofd of
andere lichaamsdelen (W.-Velu-
we).

kwaok: mond (misprijzend be-
doeld).

kwaolijk: zie kwellijk.

kwaozinnig: 1. dol (van een
hond; 2. krankzinnig (W.-Velu-
we).

kwast(e): knoest.

kwatta: chocoladereep (ook als
die niet van het merk Kwatta is).

kwederig: kleverig.

kwee, *kweej*, *kween*, *kwenne*:
geslachtsloos mens, dier of plant.

kweel(e): kwijl.

kwek(ke), *kwekkal*, *kwekko*,
kwekkoe: kweekgras (*elymus*
repens).

kwellijk, *kwaolijk*: (licht) misse-
lijk.

kweren: knoeien, morsen, ver-
kwisten (O.-Veluwe).

kwets: gekneusd (fruit).

kwetsplekke: blauwe plek op het
lichaam.

kwetter, *te.... vallen*: op de
grond vallen van rijp fruit.

kwiele, *kwielsel*, *kwielerster*:
1. slijm; 2. kwijl.

kwiesten: ruzie maken.

kwille: kwijl.

kwiskwas: ziekelijk.

kwispeldoor: kwispedoor,
spuugbakje voor gebruikers van
pruimtabak.

kwitsje: beetje, restje (W.-Velu-
we).

L

laaie koffie: slappe koffie.

laamp: lamp; *mien ging de laamp uut:* ik was stomverbaasd (W.-Veluwe).

laandstrieker: landloper (W.-Veluwe).

laandziekig: hangerig (W.-Veluwe).

laangheen: lang geleden (W.-Veluwe).

laangst: langs.

laanter: landheer, verpachter (W.-Veluwe).

laark: lariks.

labendig: buitengewoon, geweldig, enorm.

labes: 1. grote jongen; 2. onbe-nullig persoon.

ladder: zie ledder.

laeg: 1. laag; 2. (van kippen) leg.

laegt: laagte; *an de laegt:* op de laagte, laagvlakte (Putten).

laepeltieskruud, *laepeltjesdief:* herderstasje (capsella bursa-pastoris).

laeven: maantje van de nagel.

laezen: 1. lezen; 2. zoeken, rap-pen.

lak: 1. (bn.) flauw van smaak; *lakke botter:* boter zonder zout of licht gezouten; 2. (znw.) smet, blaam.

lakken, *lækken:* likken.

lakker: lekker.

lakkeren: verminderen van ge-wicht.

lækkerd: tong.

lamenadig, *lammenadig,* *lamme-naodig:* vervelend, ellendig.

lamenteren: klagen.

lampe: lamp; *de lampe an heb-ben:* een druppel aan de neus hebben; *de lampe is 'm uute-gaan:* hij is overleden.

lampenpoetser: aar van de lis-dodde.

lancaster: zware gordijnstof voor overgordijnen; *lancaster-gerdien:* rolgordijn.

lange botterbloeme: scherpe boterbloem (ranunculus acris).

lange leinte: lang persoon (Put-ten).

lange liere(boom): magere man.

lange luut: 1. lange jongen; 2. lang meisje.

lange mande, *de:* maag.

lange slaodood: magere man.

lange tenen: tuinbonen.

langen: aangeven, aanreiken.

langpoetspinne, *langpoot:* hooiwagen (opilio parietinus).

lank: lang; *lankhakke:* lange, magere vrouw of meisje; *lank-wagen:* verlengde wagen, ge-bruikt bij de oogst.

lankverig: lankmoedig.

lankverrek: languit.

lankveter, *iemand op de hollen:* iemand aan het lijntje houden (Oldebroek, Wezep).

lanteern an hebben, *de:* een druppel aan de neus hebben.

laodkleppe: mond (misprijzend bedoeld).

laoje rok: bepaald soort onderrok.

laok: 1. poel, plas, meer; 2. weterring; 3. grensscheiding (W.-Veluwe).

läönes: 1. lange man; 2. lange jongen; 3. slungel; 4. lang voorwerp; *läönesen:* luieren, nietsdoen.

laonhouten: balken waarop de kap van een hooiberg bevestigd is.

laorik: lariks.

lap(jes)keis: magere kaas (Nijkerk).

lapkoeke: lange dunne reep (droge) koek (Oldebroek, Wezep).

lappen: (ww). 1. stevig drinken; 2. een lap opzetten (ook: een band lappen); 3. klaarspelen.

lappen, *lapjes:* (znw.) katoenen maandverband.

lappieskerel: textielventer.

larik, *lark(e), larks, lärks(e):* lariks.

late maone: afnemende maan.

lauwlierum: niet-bevindelijk, niet-orthodox (geloof) (W.-Veluwe).

lawaaï-jus: instantjus, jus uit een pakje.

leemlappe: tong.

ledder, *lädder:* 1. ladder; 2. zijschot van een (krui)wagen; *oplädder:* schot om de wagenladders te verhogen.

lee(d): (znw.) 1. leed; 2. afgunst; 3. spijt (Oldebroek, Wezep); 4. laan (Putten, < allee); (bn) 5. boos; 6. lastig, ontevreden; 7. vervelend, onaangenaam; 8. verdrietig, spijtig; 9. vals, kwaadaardig, agressief.

leeas: iemand die leed (zie hierboven) is, dus een boos, vervelend, kwaadaardig etc. mens.

leef: 1. lichaam; 2. (dikke) buik.

leeg, *leig:* laag; *lege botterbloeme:* kruipende boterbloem (ranunculus repens).

leespoog(e): druipoog.

leer(e): 1. schoenen of laarzen (tegenover klompen); 2. ladder; 3. opstaande zijkant van een boerenwagen of kruiwagen; 4. catechisatie.

leertiesklomp: klomp met een leertje eroverheen.

leesten: liezen.

leewieken: kortwieken.

leig: zie leeg.

leinde(n), leinen: lendenen.

leint(e): lente.

lekkazie: lekkage.

lekker: likken.

lekker(e) ruuk: 1. parfum;
2. eau de cologne; 3. aftershave.

lekkertje(n): soort snoep, zuurtje.

lel: vetkwab.

lemmer: (bn.) 1. kleinzerig; 2. in slechte staat; 3. met een slechte gezondheid (W.-Veluwe).

lempe: lange vrouw of meisje.

lende: laaggelegen, vochtig weiland (Loenen).

lenden: lendenen.

lens: leeg, niets te doen hebben;
de lens op de rug kriegen:
slaperig worden (W.-Veluwe).

lepelblumpien, *lepeldief(jen)*,
lepeltesdief, *lepelteskruud*: herderstasje (capsella bursa-pastoris).

leppen, *leppen*: 1. nippen, bedachtzaam drinken; 2. met kleine hoeveelheden eten; 3. zuigen;
lepkalf, *leplam*: met de zuigfles grootgebracht dier; *lepperd*: kalf dat niet wil groeien; *lepperig*: niet goed etend.

leppien: lammetje; *lep*, *lep*, *lep*: lokroep voor lammetjes.

leren: 1. naar catechisatie gaan; 2. lezen; 3. aan de *leer* (ladder) hangen: *een varken leert na zien dood*.

leren lappe: zeemleer.

lering: catechisatie.

lerk: lariks

les, *lest*, *lessent*, *lessens*: laatst;
op het leste lopen: hoogzwanger zijn; *op het lest leggen*: het levenseinde naderen; *mit de leste uutzet gangs wezen*: aan het laatste deel van het leven begonnen zijn.

letuww: sla.

leu: (znw.) lui, aantal mensen (O.-Veluwe).

leucefar: lucifer.

leufel: luifel.

leug: leeg (Oldebroek, Wezep).

leunige, *leunink*: leuning.

leups: loops.

leus: luis.

libertystoel: comfortabele stoel.

licht: 1. (bw.) meestal; (znw.)
2. baarmoeder van een koe;
3. nageboorte.

lichte maone: volle maan.

lichtekooi, *lichtmuts*: niet al te 'zware' predikant (W.-Veluwe).

lich(t)en: 1. zie lichters; 2. in *tussen twee lichten*: in de schemering.

lichte cavalerie, *een van de*: prostituee.

lichters, *lich(t)en*: 1. bretels;
2. draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden.

lichtveerdig: 1. handig, gemakkelijk; 2. parmantig (lopen) (W.-Veluwe).

lieden, het ies kan/wil....: het ijs houdt.

lief: 1. lijf; 2. (dikke) buik; 3. baarmoeder van de koe; *liefzeert(e)*: buikpijn.

liek(e): (bn.) 1. effen, vlak, gelijk, 2. quitte, in evenwicht; 3. aan kant, opgeruimd; 4. strak (znw.) 5. lijk; *lieken*: 1. gelijk maken, effenen; 2. lijken.

liekdaorne, liekdoorn(e): likdoorn.

liekdeur(e): voordeur in een boerderij, die alleen opengaat bij een bruiloft en een begrafenis (trouwen en rouwen).

liekenen: lijken.

liekes: gelijk (spel).

liekevol, liekesvol: vol tot de rand.

liekewel(s): evenwel, evenzo.

lieks: precies, pal, direct (W.-Veluwe).

liekstae, liekstee: litteken.

liekuut: rechthoek.

liekwa(o)gen: boerenwagen waarop de overledene naar het kerkhof wordt gebracht; *liekweg*: (vaste) route waarlangs de overledene naar het kerkhof wordt gebracht.

liende, lient: 1. lijn, touw; 2. teugel.

liendeboom: linde.

lienen: lendenen.

liesiemo, lieziemo, liesjiemo: lits jumeaux.

liest(e): schouw, schoorsteenmantel.

liesten: liezen.

liester: 1. lijster; 2. merel; *liesterkrallen, lijsterkrallen*:

1. lijsterbessen; 2. lijsterbesboom.

lillijk: 1. lelijk; 2. ondeugend; 3. kwaad.

linken: zoekend kijken (W.-Veluwe).

linkerhand/linkervuust, in de: een stuk vlees (dat met de hand vastgehouden kan worden bijv. een karbonade) ‘een best stuk in de linkervuust’ (O.-Veluwe).

lippen: (ww.) 1. huilen; 2. pruielen; (znw.) *twee lippen driej poend*: gezegd van iemand met dikke lippen (W.-Veluwe).

lis: lus.

lisdodde: gele lis (iris pseudacorus).

lisse: (witte) waterlelie.

litstee: litteken.

lobben: kruipen.

lobbesje: dotje, snoes (gezegd van een kind) (W.-Veluwe).

loboor: dier met afhangende oren.

loch(t): 1. lucht; 2. geur; 3. firmament; 4. licht.

loch(t)en: weerlichten.

lochte(r): zie luchte(r).

lodderen: uitzakken van kleren (W.-Veluwe).

lodderig: 1. lui; 2. slaperig.

loddik: vel in de melk (W.-Veluwe).

lode, *te...*: rechtop, in het lood.

loechtje: waterhoen (Vaassen).

loer: zin.

loeres: lomperd.

loerlappe: oogklep in het paardentuig.

loeter: louter, zuiver.

loevie: dunne snee brood.

lof: witlof.

lofwark: versiering aan een gevel, een plafond of meubels enz. in de vorm van bladeren.

logie: horloge.

lollen: neuriën, zingen.

lommese bonen: pronkbonen.

lomp (mooi): heel (mooi) (W.-Veluwe).

longpiepe: luchtpijp.

longen hebben hangen (*naor iets*), *de*: (naar iets) verlangen (Apeldoorn).

lonken: enigszins scheel zien;

lonks: een beetje scheel (W.-Veluwe).

lont: katoenen lapje (ter bescherming van verband) om een zere vinger.

look: ui.

loop: diarree.

loopgat, *loopschuut*, *loopsjuut*: iemand die graag uithuizig is.

loopgoed, *loopgrei*, *looppak*: kleding tussen werkkleding en nette pak, die even aangetrokken werd om een boodschap te doen in het dorp.

loophkek(ke), *looprek(ke)*: (kinder)box.

loopschuut(e), *loopsjuut*: zie loopgat.

loopstok: wandelstok.

loospikken: vergeefs proberen (W.-Veluwe).

lopen (van): in verwachting zijn, *toen ik van Jantjen liepe*, *toen ik van J. in verwachting was*; *lopen as een hoend mit één nier*: scheef lopen (W.-Veluwe).

lopens: lopend.

loperie(je): diarree.

lopes: lopend.

lor(re): vod, oude of versleten lap.

lore: 1. gat in een heg; 2. tochtgat (Oldebroek, Wezep).

lork(e), *lörk(e)*: lariks.

los, **lös**: open (deur, winkel etc.), geopend (jachtseizoen).

los weer, *lös weer*: onbestendig weer.

lösse heerd: (moderne) open haard.

losse melk: melk die los (niet in een fles) door de melkboer wordt verkocht.

losse winter: zachte winter, kwakkelwinter.

lot: jonge tak, loot; *lottig:* (van bomen) grote loten hebbend (W.-Veluwe).

lotse: doekje met iets zoets, om op te zuigen.

lu(uj): (W.-Veluwe) (znw.)

1. lui, aantal mensen; (bn.) 2. lui; 3. slaperig.

lubbestok: maggiplant (lavas) (O.-Veluwe).

lucht: 1. lucht; 2. geur; 3. firmament; 4. licht.

luchte(r), lochte(r): 1. licht(je); 2. (stal)lantaarn.

lucie, lucifar: lucifer.

lui: 1. lui; 2. slaperig.

luibuis: luiwammes (W.-Veluwe).

luiewievenknoop: bepaald soort drukknoop (O.-Veluwe).

luiewievenkoffie: slappe koffie.

luiewievenzommer, luiewievenweer: oudewijvenzomer, periode van zomerse dagen in de nazomer of in de herfst.

luif: 1. (bn.) licht hellend, bijv. een stapel stro of garven; 2. (znw.) afdak; *luifd(a)eken:* (rogge)strodak, met de bovenkant van de halm naar beneden (i.t.t. een rieten dak).

luik: klep van een *klepbroek.

luire: luier.

luken: (de ogen) sluiten, dichtdoen.

lukes: onnozel, dom; *zich lukes houwen:* doen alsof men van niets weet (W.-Veluwe).

lukken, da kan....: dat is heel goed mogelijk (W.-Veluwe).

luldraod, luliezer: telefoon.

lumen: loeren, scherp kijken en opletten (W.-Veluwe); *op z'n lumen liggen:* 1. op de buik liggen (bij varkens en koeien) (Putten); 2. op de loer liggen (W.-Veluwe).

lummeljaoren: tienerjaren (Oldebroek, Wezep).

lunten: strobossen.

lupen: loeren; *luperd:* gluiperd; *luperig, luups:* gluiperig (W.-Veluwe).

lure(n): luier.

lusefar, lusevar, lusjefar, lusjevar, lussefar, lussewas: lucifer.

lussen: strikken, de veters vastmaken (W.-Veluwe).

luster: zie luuster.

luuk: (venster)luik; *een luuk an hebben:* het luik aan de zijde van het sterfhuys gesloten hebben, als teken van deelneming.

luups: zie lupen.

luus: 1. luis; 2. lies (waterplant) (Oldebroek, Wezep).

luuster, *luustre*, *luster*: (znw.)

1. lustre, zwarte, dunne, stevige, gladde en glanzende stof voor jasjes en schorten; 2. liguster; (bn.) 3. glanzend.

luusteren: luisteren; in de uitdrukking *het (weer) stiet te luusteren*: windstilte die aan weersverandering vooraf gaat.

luzebloem: fluitenkruid (*anthriscus sylvestris*).

luzeladders: bakkenbaarden.

luze(n)melde, *luzemilde*, *luzenmilde*: 1. melde; 2. melganzenvoet (*chenopodium album*); 3. gele ganzenbloem (*chrysanthemum segetum*).

luzenkam: fijne kam.

luzenpaodje(n), *luzenpaadje*: scheiding in het haar.

luzerikke: 1. zigzagnaaisteek; 2. boord van een hemd (Oldebroek, Wezep).

M

maai: made; *zo meuj as een*

maai: doodmoe (W.-Veluwe).

maal, mael: meel; *maal(der)ig, meelderig:* 1. bloemig (v. aard-appels); 2. melig; *maalmöppien:* biscuitje; *maelzak:* schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

maalschap: 1. markegrond, grond die in gemeenschappelijk bezit is; 2. de beherende organisatie daarvan.

maand: mand; *in een maandje melken:* zinloos werk doen (W.-Veluwe).

maandelijkse stonde (hebben), de.....: ongesteld (wezen).

maar: nachtelijke kwelgeest.

maarg: zie marg(e).

maargen, maarn: zie marn.

maarts viooltje: bosviooltje (*viola sylvestris*).

macht, gien hebben: geen kracht hebben (W.-Veluwe).

maegien, maekien: meisje.

maens(e): 1. mens; 2. vrouw.

maf: drukkend (van weer) (W.-Veluwe).

mage: 1. maag; 2. buik.

mager schram: magere man.

magere sliere: magere vrouw.

magescheid: boedelscheiding.

majekolf: vlaamse gaai.

maleier, drinken als een.....: stevig drinken.

mallie, mallu: mannen.

maltenterig: kleinzerig, zeurderig (O.-Veluwe).

mammes, manmins: man.

man mit het pak: ambulante koopman, marskramer.

mangel: amandel; *mangelwortel:* voederbiet.

mangs: 1. soms; 2. vast (O.-Veluwe).

manlu, manslu: mannen.

mannesen, manneste: datum (Oldebroek, Wezep).

mannetjen: stenen muurtje achter het (open) vuur.

mansdumen: tuinbonen.

mansig: over een goede smaak van kleding beschikkend.

mansjister: (broek van) manchester stof, *mansjisterse broek.*

manskaerel: grote man; *manswief:* grote vrouw.

maodjen: meisje.

maokelaor: houten spits boven aan de top van puntgevels, bijv. bij boerderijen en schuren.

maol: 1. de tijd waarop koeien gemolken worden; 2. de hoeveelheid melk die koeien of geiten in één melkbeurt geven (W.-Veluwe); 3. een koe van anderhalf tot twee jaar oud, die nog niet gekalfd heeft (O.-Veluwe); *maol-*

kalf: vrouwelijk kalf van een koe die voor de eerste keer gekalfd heeft (O.-Veluwe).

maolems: mazelen.

maolen: zeuren, zaniken (W.-Veluwe).

maolig: niet goed bij z'n hoofd, malende (W.-Veluwe).

maondstone(n) (hebben), *de maond hebben*: ongesteld (wezen); *maondlappen*, *maondlap-pies*: katoenen maandverband.

maon(e): maan.

maot: 1. laaggelegen grasland; 2. oppervlakte hooiweide die in een dag gemaaid kan worden; 3. vriend.

maratten, *meratten*: (ww.)

1. moeilijk doen; 2. bekketrekken, koddige gebaren maken (Apeldoorn); (znw.) 3. vreemde streken (O.-Veluwe).

marekolf: vlaamse gaai.

marg(e), *maarg*: 1. merg; 2. het binnenste weefsel van vlierhout.

mariahartjes: gebroken hartjes (plant: *dicentra spectabilis*).

mariënkolder, *marikaole*, *marikolver*, vlaamse gaai.

mark(e): markegrond, grond die in gemeenschappelijk bezit is.

markaole, *märkaole*, *markol(le)*, *märkolle*: vlaamse gaai.

marn, *maarn*, *margen*, *maargen*, *märgen*, *morgen*: 1. ochtend, morgen; 2. hoeveelheid land die

in één ochtend bewerkt kan worden (6/7 ha).

marnbrood, *marneten*: ontbijt.

marrekaole, *marrekol*, *marrikol(le)*, *marrikolf*: vlaamse gaai.

martelen, *märtelen*: 1. moeizaam werken; 2. tobben.

mas(t): mest.

masjes: (versterkend bw.) machtig, zeer, veel.

massepant: 1. kameraad, metgezel; 2. collega, zakenpartner (O.-Veluwe).

masselen: metselen.

mat(te): biesen zitting van een stoel; *naor z'n matjebiesen*: verprutst, verknoeid (W.-Veluwe).

matjedor, *matjedor*: 1. baas; 2. bazig persoon (W.-Veluwe).

matsjulk, *matzak(ke(n))schulk*: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

mauwerd: klagerig persoon, zeurpiet.

medene: meteen.

medepenning, *meedpenning*: zie meepenning.

meeg: dienstmeid, dienstmaagd (W.-Veluwe).

meelderig: zie maal.

meelmuus: 1. bakker; 2. mole-naar.

meelzeufje: madeliefje (*bellis perennis*) (W.-Veluwe).

meens(e): 1. mens; 2. vrouw.
meent(e): markegrond, grond die in gemeenschappelijk bezit is.
meepenning, meepennink, medepenning, meedpenning: handgeld voor nieuwe meid of knecht.
meer(e): 1. mier; 2. merrie.
meerderweggens: op meerdere plaatsen.
meerpoete: donderaaf, modderkruiper (O.-Veluwe).
meert: maart; *meertig, meerts*: krols.
meertheke: sneeuwklompje (*galanthus nivalis*) (W.-Veluwe).
meervöl: merrieveulen (O.-Veluwe).
meestied(s): meestal (O.-Veluwe).
meet: bij kinderspelen de streep waarachter je moet blijven staan.
meibloempje: madeliefje (*bellis perennis*).
meiboom(feest): feest dat gevierd wordt wanneer het hoogste punt bij de bouw bereikt wordt.
meiemokkel: dikke vrouw.
meien: maaien.
meikruud: lievevrouwebedstro (*asperula odorata*) (O.-Veluwe).
meimaandozen: madeliefje (*bellis perennis*).
meimulder: meikever.

meischeut: 1. ongecontroleerde beweging; 2. plotselinge groei van jonge kinderen (O.-Veluwe).
meissiesoge: voorjaarszonnebloem (*doronicum pardalianches*) (O.-Veluwe).
meister: 1. schoolmeester; 2. arts; *meisteren*: 1. onder doktersbehandeling zijn; 2. dokteren (Oldebroek, Wezep).
meiwörm: meikever.
meizeumpje, meizeuntie(n), meizoentje, meizuuntien, meizuuntjen: madeliefje (*bellis perennis*).
mekare: elkaar.
mel: melde (*atriplex*).
meleier, drinken als een....: stevig drinken; *dronken als een meleier*: zeer dronken.
melen: halmen van bosgras.
melk: 1. melk; *hie trekt zien melk op* hij komt zijn belofte niet na; 2. sap van de paardenbloem.
melkbluk: melkkrukje.
melkbrood, melkwit: witbrood waarbij niet water maar melk door het deeg is gemengd.
melkenstied, melkestied: melktijd.
melkersmaol: maaltijd die vóór het ontbijt genuttigd wordt (bijv. (rogge)brood).

melkhok(ke), *melkplaots(e)*, *melkbun*, *melkhek*, *melkschot*: de vaste plaats in een weiland waar men koeien bijeendrijft om ze te melken. Soms ook de bijvoederplaats.

melkies: ijs met een witte kleur.

melkmoes: (karnemelkse) gortpap met rozijnen en kruiden.

melkvet: room.

melkwit: zie melkbrood.

melle, **melte**: melde.

mem(me): 1. borst; 2. grote borst; 3. tepel; 4. speen; 5. in de uitdrukking *an de laotste/achterste memmen liggen*: tekort komen.

menare, *menander*: elkaar.

meneuvels, *meneuvers*: (< manoeuvres) 1. vreemde manieren; 2. bewegingen; 3. fratsen.

menezie, *menazie*: etenswaar, proviand, kost (Oldebroek, Wezep, Apeldoorn).

mengselvat: beslagkom.

mennegat: coupure, gat in de dijk waar paard en wagen door konden.

mennig: menig; *mennigmeer*: min of meer; *mennigsen*: de hoeveelste.

mensezelen: zie zelen.

mentig: erg veel (Oldebroek, Wezep).

merakel: wonder; *merakels*: erg, bijzonder.

meratten: zie maratten, bet. 2.

mere: merrie (O.-Veluwe).

merkert: vrek, gierigaard (W.-Veluwe).

merk: grenssteen.

merzikol: vlaamse gaai.

mesien, *mesine*, *mesjien*, *meschiene*: 1. machine; 2. (stoom-, diesel-, electrisch) gemaal; 3. petroleumstel.

mesister, *mesjester*, *mesjister*, *meschester*, *mesester*: (broek van) manchester stof, *mesisterse (etc.) broek*.

mestige: stampopot bruine bonen met aardappels.

mestdeurtjes, *mestluken*: de kleine deurtjes in de stal waardoor de mest naar buiten werd gegooid.

mestgoot, *mestpluus(e)*: mesthoop, mestbult, mestvaalt.

met: 1. vet en vlees doorgesneden; 2. gehakt; 3. stukjes vlees.

meters: (grote) voeten (spot-tend).

metrès: schooljuffrouw.

metselsteen, *metselkeie*: baksteen.

metser: metselaar (W.-Veluwe).

meu: 1. moe; 2. tante.

meubelwagen: boerenwagen met zitbankjes.

meugenst: (bw.) heel erg.

meuj, *meuje*: tante.

meujiken: zacht maken van appels door ze in het hooi te leggen; *meujk, moeik:* plekje onder wat stro, struikgewas e.d. in de vrije natuur om de appels te bewaren; *meujig, moeig:* zacht, murw (van vruchten).

meujte: moeite.

meuk: 1. grote hoeveelheid; 2. oude troep; 3. bewaarplaats voor geld.

meul, meule: molen.

meulenbloeme: grijskruid (berteroa incana) (O.-Veluwe).

meule(n)peerd: 1. grote vrouw; 2. dikke vrouw; 3. in de uitdrukking *eten als een meulepeerd* veel eten (Z.-Veluwe).

meun(e): kopvoorn (leuciscus cephalus).

meur: moer, vrouwelijk konijn.

meuten: ontmoeten, tegenkomen (W.-Veluwe).

middeboom, middelaar, middeler, midde(n)paol: paal in het midden van de grote boerderijdeur, die weggenomen kon worden als bijvoorbeeld een wagen naar binnen moest.

middelde: korset.

middeldeur(e), mildeur(e), millen(deure), meeldeur, muldeur(e): in boerderijen de deur die vanuit het woongedeelte toegang geeft tot de *deel (vnl. W.-Veluwe).

middelmuur(e), middenmuur(e): muur die het woongedeelte van een boerderij afgrenst van het bedrijfsgedeelte.

midden, in de: in het midden.

middenende: middel, taille.

midde(n)paol: zie middeboom.

middenschot: in *daor trek 'm 't middenschot* hij laat een boer.

miegempe: mier.

miegen: urineren (N.O.-Veluwe).

miemelen: 1. priegelen, ook: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt; 2. zeuren.

miemeltje: 1. preutse vrouw; 2. maskerbloem (mimilus luteus).

mien: mij; *miende, mienend:* (het) mijne; *mienden, mienten:* (de) mijnen.

mienen: rare manieren (Oldebroek, Wezep).

miererig: klein (gezegd van een kind).

miesel: mist, nevel, damp.

miete: 1. opslagplaats van brandhout; 2. mijt (insect).

mieterig: kwaad.

miezen: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt.

mik(ke): 1. brood van rogge-meel; 2. groot formaat brood; 3. krentenbrood; 4. plaats waar een stam of tak zich in tweeën splitst; 5. gevorkte tak.

milde: melde.

mildeur(e): zie middeldeer(e).

millen: 1. midden. Ook in samenstellingen: *millenvinger*; 2. zie middeldeer(e).

millesienen: medicijnen.

min: 1. erg ziek; 2. gemeen; *minne*: gemenerik; *minnigheid*: laagheid, gemeenschap.

miniseren, *minnezeren*, *minderzeren*: 1. verminderen; 2. vermageren, afvallen.

miniset: mimiset, set van (meestal drie) bijzettafeltjes.

minne: duivin, vrouwelijke duif.

minnigheid: kleinigheid (Oldebroek, Wezep).

mins(e): 1. mens; 2. vrouw; 3. vrijer.

miresienen: medicijnen.

mirreg: middag.

mirtedoorn: galel (myrica gale).

mis(se), *misje(n)*, *misser(t)*: mis-kraam.

miserabel: heel veel (ook van positieve zaken: *miserabel veel sijk* 'heel veel pret').

mispraoten, *mekoor*: met elkaar van mening verschillen (W.-Veluwe).

misstrieksel: rare snoeshaan.

mitte: mijt (insect).

mo: moeder.

modden: rooien (v. aardappelen) (Oldebroek, Wezep).

modderpoot: klein kruiskruid (senecio vulgaris).

moe, *moed*, *moeie*: moeder.

moede: mode.

moedjen: moeder (O.-Veluwe).

moedveren: sikkilveren van een haan.

moeien, *zich in*: zich ergens mee bemoeien (W.-Veluwe).

moeik: zie meujiken.

moek: 1. rommel, afval; 2. vuilnisbelt; 3. vast ineengedrongen massa.

moekbek: lelijk gezicht.

moeken: knoeien, morsen; *moekpot*: knoeipot; *moekerd*: iemand die maar wat aanrommelt (W.-Veluwe).

moekerig, *moekig (weer)*: broeierig, drukkend (weer).

moeksbenen, *moekspoten*: 1. modderige klompen of schoenen; 2. dikke benen.

moel: muil.

moembakkes, *mombakkes*: masker; *moembakkesavond*: vastenavond.

moeme: 1. moeder; 2. vrouwelijk konijn; 3. bijenkoningin.

moend: mond.

moer, *moor*: 1. bijenkoningin; 2. moederdier.

moere: (vogel)muur (*stellaria media*) (Elburg).
moerwark: baarmoeder.
moes: 1. groente; 2. (stamp)pot boerenkool; *moes deurmekare*, *moesmuis*: stamp)pot boerenkool; *moesgoed*: kervel.
moffekrupers: grote of roomse bonen (W.-Veluwe).
moffig: muf (W.-Veluwe).
mogge: mug.
moggelen: wroeten.
molle: mol; *d'r zit mien 'n molle te vruten*: ik voel aandrang om naar de wc te gaan (voor een grote boodschap).
mollebonen: klein soort tuinbonen.
molleplante: wolfsmelk.
möllenpeerd: grote vrouw.
mollenkruud: doornappel (*datura stramonium*) (O.-Veluwe).
möllenstiensbloeme: anjer (Wapenveld).
mollerit: mollengang.
mondig: volwassen.
mondklapperties: kunstgebit.
mondroze: koortsblaar (O.-Veluwe).
mondwark: mond (misprijzend bedoeld).
monsterbes(t): heel erg goed.
mooie kamer: pronkkamer.
moor: zie moer.
moorpeerd: merrie.

moppen: behoefte doen.
möppien: koekje.
morgen: zie marn.
morgenster, morgensteerntjes: gewone vogelmelk (*ornithogalum umbellatum*).
mors, mos(se): mus; *morsebekien*: muizenhapje, klein beetje eten.
morsdoekie, morsdukje, morslappe: slab.
morsebelle: smeerpoets.
mosselhout: 1. dun gekloofd wit hout; 2. takkenbos (W.-Veluwe) (vgl. de uitdr.: weten waar Abraham de mosterd [= brandhout, takkenbos] haalt).
mosterdgaar: (te) gaar gekookt.
mot(te): 1. stof, afval; 2. zeug; 3. motvlinder; 4. motregen; 5. mist, nevel, damp; 6. ruzie;
mothoek: de plaats naast de kachel waar de rommel van de vloer werd ingeveegd; *mothoop, muthoop*: 1. mesthoop, mestbult, mestvaalt; 2. vuilnisgat;
mott(er)ig: 1. mistig, nevelig, 2. miezerig, druilerig; 3. pokdalig; 4. onverzorgd.
motjong: jongste knecht (W.-Veluwe).
motorbol(le), motorbul: K.I.-inseminator, die (vroeger) op de motor naar de boerderij kwam.
mottekop: pokdalig gezicht.

motte-mit-keune: salomonszegel (*polygonatum odoratum*) (O.-Veluwe).

mouwen, op z'n: een overhemd met korte mouwen dragend (W.-Veluwe).

mu: moe.

mudde, murre: oppervlaktemaat, de hoeveelheid land die met een mud zaaigraan (rogge) ingezaaid kan worden: 0,56 ha. Een mudde of murre is 4 *sch(a)epel;

mudzak: 1. zak die een mud kan bevatten; 2. grote zak.

muie, muje: zacht, week (W.-Veluwe).

muis: 1. warme maaltijd; 2. in combinatie met groente of fruit: stampot (bijv. *appelmuis* 'hete bliksem', stampot van (zoete) appels en aardappels); *muis-deur-mekaar:* stampot; *muisje:* 1. (warm) eten; 2. prakje; *muisje schrapmaken:* warme maaltijd bereiden.

muizebekkien: muizenhapje, klein beetje eten.

muizen: 1. langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt; 2. knoeien, morsen; 3. soppen, het eten zachter laten worden door het in een vloeistof (water, jus, melk) te houden; 4. smikkelen.

muken: zachtjes snikken.

mulder: meikever.

muldeur(e): zie middeldeur(e).

mulen: (aanstellerig) huilen.

mullen: 1. woelen; 2. zich bezighouden met iets of iemand; 3. piekeren; 4. knoeien, morrelen, prutsen; 5. zeuren, zaniken.

mun: kopvoorn (*leuciscus cephalus*).

mundig, muntig: volwassen.

munstermannetjen: klein soort koe (O.-Veluwe).

murg, murrig: 1. lekker mals, goed gaar; 2. verzadigd; 3. murw, beurs; 4. (znw.) merg.

murre: zie mudde.

mussenbek vol: een heel klein beetje.

muthoop: zie mot(te).

muur(e), muurt: 1. (vogel)muur (*stellaria media*); 2. gewone vogelmelk (*ornithogalum umbellatum*).

muurbloem: teunisbloem (*oenothera*) (Elburg).

muurviooltje: bosviooltje (*viola sylvestris*).

muus achter het behang

hebben, een: zwanger zijn, eerste tekenen van zwangerschap vertonen.

N

naaksen: gappen, pakken, ontvreemden (W.-Veluwe).

naar: (bw. van graad) heel erg, *naar blie*.

naarge(n)s, naarnd, naarns: nergens.

naarm: arm.

naatjen nep: mislukt (Apeldoorn).

nach: nacht, ook in samenstellingen (hieronder steeds gespeld als *nacht*); 's *nachens*: 's nachts.

nachtgrei, nachtgoed: 1. pyjama; 2. nachtjapon.

nachtjak: nachtjapon.

nachtkuieren: slaapwandelen.

nachtmere: nachtmerrie.

nachtoele, nachtule, nachtuul, nachtuiltje: nachtvlinder.

nachtpak: pyjama.

nachtpitje, nachtpittien: nachtlampje.

nachtragen: nachtbraken.

nachtroze: teunisbloem (oenothera biennis) (Apeldoorn).

nachtschao(l): nachtschade (Putten).

naegel: nagel; *naegelholt:* bepaald soort rookvlees.

naekend: zie naked.

naeven: naast (O.-Veluwe).

naffel: navel.

nagel(struuk): sering (Putten).

nagelgruus, naegelgruus: gemalen kruidnagel; *nagelholt, nagelhout:* bepaald soort rookvlees.

najem: (<den ajem) adem, *achter de najem:* kortademig.

naked, nakend, nakendig, naekend, naoked, naokend:

naakt; *nakend eersien, naekend eersien:* sneeuwkllokje (galathus nivalis); *nakend wieffe, nakend wiefien:* 1. herfsttijloos (Ermelo, Putten); 2. sneeuwkllokje (Oldebroek, Wezep); 3. primula, sleutelbloem (Elburg, Nunspeet); *na-*

kende mannen, naokende mannen: herfsttijloos (colchium autumnale); *nakende männetjes:* gewone vogelmelk (ornithogalum umbellatum) (Apeldoorn).

nameetjes doen: kalm aan doen (W.-Veluwe).

nao: 1. na; 2. naar.

naober: buurman, buurvrouw.

naodöppen: knikkeren (O.-Veluwe).

naodsgat: opening in de rok naar de *naodzak.

naodzak: losse zak die onder de rok wordt gedragen.

naogroeve: maaltijd of koffie na de begrafenis.

naojem: (<den aojem) adem, *achter de naojem:* kortademig.

naoked, *naokend*: zie naked.

naokook: nagerecht.

näöl(der)en: zeuren.

naomaeten: overgeven.

naor, *naar*: heel, erg, buitengewoon.

naost an: juist naast.

naostebie: dichtbij; *te naostebie*: ongeveer (O.-Veluwe).

naotied: herfst (Oldebroek, Wezep).

naoven: oven

naovuul: nageboorte.

narm: (< den arm) arm.

narns: nergens.

narooier: 1. iemand die achtergelaten aardappelen van het veld haalt; 2. collectant in de kerk.

narren: sarren, treiteren.

näries: nors (O.-Veluwe).

naspul: nageboorte.

nat: jus; *natpot*: jusspannetje.

nauw in de ingewanden: bekrompen in godsdienstige zaken (W.-Veluwe).

nebbe: 1. snavel; 2. mond (misprijzend bedoeld); 3. knoest.

nebbes, *nebs*, *neppie*: liefkozen-de roepnaam voor paard of veulen (W.-Veluwe).

neerd (< den (h)eed): 1. (vroeger) het open vuur dat diende ter verwarming en voor het bereiden van maaltijden; 2. de plaats waar het open vuur gestookt werd; 3. (kolen)kachel; 4. de grote ka-

mer aan de voorzijde van het boerenhuis, in gebruik als pronk-kamer of dagelijks verblijf (in de winter); 5. het gehele voor bewoning bestemde voorhuis van een boerderij: *op de neerd wezen*.

neerken: herkauwen.

neerslaan: plaatsen (W.-Veluwe).

negel, *neigel*: 1. nagel; 2. ijzeren pin; *negelhout*: bepaald soort rookvlees.

negenoo(g): steenpuist.

negeret: pruimtabak.

nei: nee.

neien: naaien.

neigel: zie negel.

neindig, *neinig*: slecht (weer); 2. (van personen) (over)ijverig, met grote inzet; 3. flink, stevig.

negosie: handel.

nekker: boosaardige watergeest, die volgens het volksgeloof mensen en kinderen het water in trok (W.-Veluwe).

nemmer: (<den emmer) emmer.

neng: (< den eng) zie eng.

nepiesmus(se): knipmuts.

nereken, *neriken*: herkauwen.

nerig, *nerigies*: 1. ijverig, vlijtig, druk; 2. leuk bezig.

nest: 1. wolkenbank aan de horizon; 2. ligplaats van een varken in een hok; 3. hokje waar de kip haar ei legt (W.-Veluwe); 4. nest, *een nesje uuthaolen*: iemand te glad af zijn.

nestdod(de), *nesdodde*, *nestdorre*, *nesdorre*: 1. jongste vogeltje uit het nest; 2. jongste kind in een gezin.

nestje: boerderijtje, dagloners-huisje.

net: (bw.) 1. net; 2. preuts; *net en wel*: goed en wel; *net niet*: zeker niet.

netenek, *netelnek*, *netelheufd*: onaangenaam persoon (W.-Veluwe).

netenschieder, *netesjieter*: horzel.

netjester: netter (vergrotende trap van net(jes)).

netzelde: om het even (Oldebroek, Wezep).

neugen, *neujen*: (uit)nodigen; *laot je niet neujen*: tast toe.

neukvet: sperma.

neulderen: zeuren (vgl. näöl-(der)en).

neumen: noemen.

neuren: kreunen van een koe.

neusdoek: zakdoek.

neuswarmert(s)ie(n): korte pijp.

neut(e): noot.

neutel: nestel, harde uiteinde van een schoenveter (W.-Veluwe).

neuten: teelballen.

neuties, *neutjes*: soort steenkolen.

neuver(tjes): 1. strak, krap; 2. nauwelijks; 3. niet solide.

neuzelen: talmen, treuzelen, dralen (O.-Veluwe).

nevel, *nevender*: zie evenaar.

nevers: nergens.

nieds, *niedsig*: 1. snel; 2. driftig; 3. kortaf; 4. nijdig, afgunstig, jaloezers; 5. arrogant; 6. vlug, handig; 7. ijverig, ingespannen; 8. fel, uitbundig; *niedskop*: driftkop.

niefelen, *niffelen*: wegmoffelen (O.-Veluwe).

niegosie: negotie, handel.

niej(e): nieuw; *nieje doen*: benieuwen.

niejaor ofwinnen: de eerste zijn bij het nieuwjaarwensen.

niejaorschieten: nieuwjaarwensen.

niekoop: pasgekochte koe.

niemelks, *niemelkt*: (van koeien) pas gekalfd hebbende.

nie(j)moeds: volgens de laatste mode.

nieps: scheef, wiebelend (W.-Veluwe).

nierbed(de), *nierenbedde*: vet rond nieren, reuzel; *iemand in het nierbed griepen*: iem. flink aanpakken.

nierekerd: 1. vrek; 2. nurks persoon; 3. nijdigaard.

nierlijk: zeer lelijk (W.-Veluwe).

nies: nieuws.

niesten: niezen.

niet goed wezen: ongesteld (wezen).

niet mondig, *niet mundig:* minderjarig.

nievers, *nievers niet:* nergens.

niffelen: zie niefelen.

nikkoppen: 1. knikken (Oldebroek, Wezep); 2. knikkebollen; 3. knikkend groeten (Apeldoorn).

niks bie te zetten hebben: geen weerstand hebben.

niks gien: helemaal geen, helemaal niet.

nipsje: 1. korstje (aan tarwebrood); 2. veulen (W.-Veluwe).

no. 100, *nr. 100:* 1. toilet; 2. separaat bouwsel met daarin het toilet, meest bij een boerderij.

nochter: nuchter.

nodes: nodig, noodzakelijk (W.-Veluwe).

noe(n): nu.

noefelen: 1. wegstoppen; 2. onduidelijk spreken (Oldebroek, Wezep).

noefeltien: kleinigheid (Oldebroek, Wezep).

noem: oom (Oldebroek, Wezep).

noerbonk: oerbank, laag van hard zand.

noes, *noest(e):* knoest.

noete: noot.

noeve(r)dan: van nu af aan, voortaan.

noffe, *noppe:* handvol (stro of hooi) (Oldebroek, Wezep).

nöffelen: mompelen (O.-Veluwe).

nokken: de dubbelgevouwen en vervolgens samengebonden, of gedraaide bosjes stro die onder dakpannen werden gestoken.

nol: 1. gat in een kous of sok;

2. hoogte, zandheuvel, duin.

noods, *heel....:* heel veel, heel erg.

noodweer: noodweer (W.-Veluwe).

noppe: zie noffe.

nortonpomp: waterpomp.

nös: nest; *nösling:* jong vogeltje.

nost(er)en, *nösteren,* *nöttelen:*

1. mopperen (Oldebroek, Wezep); 2. aanhoudend huilen van kinderen om hun zin te krijgen;

3. in zichzelf mopperen (W.-Veluwe); *nosterig,* *nösterig,*

nöttelig: 1. humeurig (Oldebroek, Wezep); 2. dwingend;

3. knorrig, onplezierig, mopperig (W.-Veluwe).

nostet: aanstoot (W.-Veluwe).

nove, *noven,* *novend:* oven.

nuchter: 1. zeer jong; 2. nuchter.

nuka: nuchter kalf, kalf dat nog niet is gezoogd (W.-Veluwe).

nuks, *uut de:* 1. ontzet geraakt (van de sporten tussen stoelpoten); 2. uit model, ver-

fomfaaid (kleren); 3. niet goed
sluitend (ramen, deuren).

nulderen: zeuren (vgl. näöl(der)-
en).

numen: noemen.

nut, niks....wezen: onnodig zijn.

nuur: uier (W.-Veluwe).

O

odder, *in*: in orde.

oe(w): (bez. vnw.) jouw, uw (O.-Veluwe).

oefendoender, *oefeningsdoender*: godsdienstonderwijzer (Putten).

oeksefoekse, *erbij lopen as een*: (uitdr.) er onverzorgd uitzien (Hattem).

oele: 1. uil; 2. nachtvlinder; 3. laag weiland; *oelevlucht*, *oelenvloch*: avondschemering.

oelie: (pers. vnw.) jullie (Woeste Hoeve).

oelu: (pers. vnw.) jullie (Apeldoorn).

oen-: on-; voor samenstellingen zie onder on-.

oende, *oenend*, *oentend*, *oewend*: (de/het) jouwe (O.-Veluwe).

oender-: onder-; voor samenstellingen zie onder onder-.

oewes: (pers. vnw.) u.

of: 1. of; 2. af (ook in samenstellingen); 3. op, versleten: *schoon of*.

ofbleuten: bemeste bovenlaag van de akker afsteken en in de voor gooien (O.-Veluwe).

ofblieven: wegblijven van het Heilig Avondmaal.

ofblökken: afsnauwen (O.-Veluwe).

ofbluusteren: afbladderen.

ofdak: dikke buik, in de uitdrukking *goed gereedschap hangt onder een ofdak*.

ofdekken: aflossen, een flink pak slaag geven (W.-Veluwe).

ofdraoden: draden afhalen van bonen.

ofdraogen: schuin aflopen, hellen; hiervan afgeleid is het bijvoeglijk naamwoord *ofdrachtig*.

offeseren: zie affeseren.

ofgaonde maone: afnemende maan.

ofharen: draden afhalen van bonen.

ofjach(t): 1. ruwe bejegening; 2. berisping, schrobbering, standje.

ofkitsen: ervan af zien (W.-Veluwe).

ofleggen: maaien, binnenhalen (W.-Veluwe).

ofnaaksen: afhandig maken, aftroggelen (W.-Veluwe).

ofpraoten: afspreken.

ofrichelen: 1. bestraffen, beknorren (W.-Veluwe); 2. zie richelen.

ofrikken, *ofrinken*: zie richelen.

ofschonzen: afschuimen (O.-Veluwe).

ofschraolen: (van de lucht) opklaren.

ofschrijven, *iemand laoten*....: het overlijden van iemand aan-geven.

ofspeuren: ontdekken (W.-Veluwe).

oftrek hebben: gehoor vinden.

oftrekken: weggaan; *de pet of-trekken*: de pet afnemen.

oftuien, *zich*: zich met iemand of iets bezighouden (W.-Veluwe).

ofvaargen: vergen.

ofvallen: tegenvallen.

ofvoeren: voor het slapen gaan het vee nog eenmaal voeren.

ofvroch(t)en, *ofvruch(t)en*: om-heinen.

ofwiejen: kwade geesten met wijwater verjagen.

ofwinnen, *het iemand*....: het van iemand winnen.

oge: zie oog.

okkeren: woekeren (W.-Veluwe).

ojem: adem, *achter de ojem*: kortademig.

ojjeklojje, *oldeklonje*: eau de cologne.

oldemännjetjesbaord: bosrank (clematis vitalba) (Apeldoorn).

oldewievenboom: esp, ratelpo-pulier.

oldewieve(n)zom(m)er, *ouwe-wieve(n)zo(e)mer*: oude-wijvenzomer, periode van zo-

merse dagen in de nazomer of in de herfst.

oliebus: (< omnibus) 1. autobus; 2. groot rijtuig.

oliekrap: oliebol, oliekoek (W.-Veluwe).

olietuut: tuitlampje op olie, ‘snotneus’.

olifantsroepe: rups van de dag-pauwoogvlinder (Apeldoorn).

olijk: 1. klein, aardig; *d’n olijke*: de kleinste in het gezin; 2. slecht, versleten, onbeduidend.

olm: molm (in het hout, ver-molmd hout).

oma hebben: ongesteld (wezen). Zie ook opoe.

omoe: grootmoeder (Putten).

omslagdoek: doek waarin vroeger de zuigeling werd gewikkeld.

onaard: (het) slechte pad, *op den onaard raken* (Apeldoorn).

onbekwaom: dronken.

onbeziens: ongezien (O.-Veluwe).

onboch(t): slecht spul (Apel-doorn).

onder an de daele: gedeelte van de *deel bij de grote achterdeur.

onder an de luch(t): einder, ho-rizon.

onder de (n)arms: oksel.

onderdoende: intussen, terwijl.

onderduums: stiekem, in het ge-heim.

ondereind: in de groei achtergebleven varken (W.-Veluwe).

ondergrei: ondergoed (O.-Veluwe).

onderheuren: horen (o.a. preek beluisteren) van een te beroepen predikant.

onderlest, oenderlest: onlangs.

ondermeid: meid voor het ruwe werk op de boerderij.

onderschurt: schort dat tot het middel reikt, dus zonder bovenstuk.

onderweggens: onderweg (O.-Veluwe).

ondeugen, de ... kump d'r uut: gezegd als iemand jeugdpuistjes heeft.

ondocht: etter.

ongans: ziekte bij het vee, m.n. schapen.

ongemak, oengemak: onge-dierte.

onholt: ongewenste groei onder vruchtbomen (O.-Veluwe).

onjeklonje: eau de cologne.

onkerant: onaangenaam, akelig (bij personen).

onland: 1. slecht (hooi)land; 2. onbewerkte, braakliggende grond.

onmundig: 1. minderjarig; 2. buitengewoon, geweldig.

onstraant: zie astrant.

onterik: viezerd, iemand die vuile praatjes heeft (O.-Veluwe).

ontzien: ontzag (W.-Veluwe).

onwat: onbenul, dommerik (O.-Veluwe).

onweer: in de weerspreuk: *onweer in 't dorre hout* (d.w.z. herfst of winter), *maakt 't veurjaar* (of: *zomer*) *nat en koud*.

onzelig, oonzelig, honzelig: smoezelig, smerig, onverzorgd.

onzend: (het, de) onze, die van ons.

oog, oge: oog; *de ogen dicht doen/hebben, de ogen laten beskieten:* dutten, soezen; *een dun oogje hebben:* het niet vertrouwen (W.-Veluwe); *oogbraan, ogebraan:* wenkbrauwen; *oogtand:* 1. hoektand; 2. snijtand; *oogziend:* kennelijk, klaarblijkelijk (W.-Veluwe); *oge(n)klaor:* stinkende gouwe (*chelidonium majus*).

ooievaarsbloem: pinksterbloem (*cardamine pratensis*).

ooievaorsjong: kind van wie de vader onbekend is (W.-Veluwe).

oorlogsruut: 1. knoopkruid (*centaurea jacea*); 2. knopkruid (*galinsoga parviflora*), komt sinds W.O. I voor, vooral in aardappelvelden.

oost: donkere wolken in de nazomer, die geen regen geven (W.-Veluwe).

oostdakje: afdakje waaronder de paarden beslagen werden (W.-Veluwe).

oostganger: koloniaal; *erbij lopen als een oostganger*: er onverzorgd uitzien (Harderwijk).

oos(t)hout: houten balk (dwars-hout) aan de voorzijde van een wagen of werktuig, waaraan het paard trok.

oot: wilde haver (*avena futua*).

oot, ootje: grootmoeder; *ootje over hebben*: ongesteld (wezen) (zie opoe).

opbooien: laten weten, aanzeggen.

opboschuppen, opbosemen: afzeggen, uitstellen van een bezoek.

opbossen: tot bossen samenbinden.

opbroek: hoger gelegen weiland (Hattem).

opbussen: enthousiast maken (Putten).

opdoen: netjes aankleden.

opdondertje: vlinderstrik.

opdruusderig: dik, zwaar (van personen gezegd).

opdunnen: uitdunnen, verkleinen, verminderen.

op-ebakken: gebakken (v. aard-appels).

open klets: damesonderbroek die aan de achterzijde open is.

op-ens: opeens (O.-Veluwe).

opgang: stoep, bordes, verhoging voor een deur aan de straatzijde.

opgaonde maone: opkomende maan (Heerde).

opheldereren: (van de lucht) opklaren.

opheujen: aansporen, ophitsen, opdrijven.

ophokken: gemaaid koren in schoven of garven zetten.

opknapkleren, opknappers(e) goed: kleding tussen werkkleding en nette pak.

opkribben: met takken beschoeien van beken en sprengen (O.-Veluwe).

opladder: zie ledder.

opleppen: (van een dier) met melk grootbrengen.

oplopen: zwellen (W.-Veluwe).

oplopende koe: koe waarvan de buik is opgezet door gas.

oplossen: (van de lucht) opklaren.

opoe: grootmoeder; *opoe op visite hebben, opoe komt over, opoe is er*: ongesteld (wezen).

De periode werd aangegeven met een 'O' op de kalender; als kinderen naar de betekenis van de 'O' vroegen, zei men: dan komt opoe op visite.

opper: 1. hooistapel op het land; 2. grote hoeveelheid (ontlasting).
opperdan: daarginds (W.-Veluwe).

opredderen: opruimen.

opreien: zie reien.

oprukken: inrukken, ophoepelen (Putten).

oprumen: 1. slachten; 2. afmaken.

opschenken: inschenken.

opscheumen: zie scheumen.

opschieter: zie opslag.

opschik: sieraden.

opschonen: 1. zie schonen; 2. (van de lucht) opklaren.

opschot: zie opslag.

opschöttelink: adolescent.

opschrapen: rochelen.

opschumen: opstoken, ophitsen (O.-Veluwe).

opslag, opschot, opschieter: gewas dat niet geplant is, maar vanzelf opkomt.

opsmuk: sieraden.

opsnuven: rochelen.

opspreien: het bed opmaken (O.-Veluwe).

opstap: stoep, bordes, verhoging voor een deur aan de straatzijde.

opsteekluuk: luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

opsteken: een kort bezoek brengen.

opstuken: 1. ophopen, opeenstapelen (W.-Veluwe); 2. opstoken, ophitsen (O.-Veluwe).

opsukeren: oplossen van suiker in een borrel.

opteuten, optuiten: inschenken (W.-Veluwe).

optooi: sieraden.

optrekken, z'n melk: 1. geen melk geven; 2. (uitdr.) een belofte niet nakomen.

optuiten: zie opteuten.

opwarmpjes: opgewarmd eten.

opzetten: 1. op schoven zetten (van gemaaid koren); 2. aanspannen (van een paard); 3. harder beginnen te waaien; 4. bijschuiven (van kopje of bord, om nog eens gevuld te worden) (W.-Veluwe); 5. bij kinderspel: aftellen en (bij verstoppertje) gaan zoeken (O.-Veluwe).

opzied: opzij, uit de weg.

ore: ader.

örgelpiepe: holpijp (equisetum fluviatile) (Heerde).

örgenis: organist.

orre: oot, wilde haver (avena fuitua) (Oene).

osem: adem; *achter de osem:* kortademig.

ossekaarmis: feestmaaltijd ter gelegenheid van het slachten (in november) van een os (W.-Veluwe).

ossekopje: zwartkopmees
(W.-Veluwe).

ossema(a)rktbloem: herfstaster.

otema, otemoej: grootmoeder
(W.-Veluwe).

otjen: etensrest (O.-Veluwe).

otten: knoeien, morsen met eten.

ottensöppien: vies afwaswater
(O.-Veluwe).

otteren: 1. klieren; 2. tobben
(O.-Veluwe).

oudverwetst: ouderwets.

ouwe mens is over, het.....:
ongesteld (wezen) (zie opoe).

ouwe wijven: kreukels.

ouwemannendumen,
ouwemansdumen: tuinbonen.

ouwer: leeftijd (W.-Veluwe).

ouwewieventeeën,
ouwewieventenen: tuinbonen

ouwewieve(n)zo(e)mer: zie
oldewieve(n)zom(m)er.

ovend: oven.

overaarven, overaoren,
(a)overaarden: 1. erfelijk zijn;
2. op anderen overslaan (van een
besmettelijke ziekte).

overbaeteren, aoverbaeteren:
overgaan.

overdwars: naar de overkant
(W.-Veluwe).

overentie, overensie:
overtolligheid, overvloed
(W.-Veluwe).

overgift: besluit, verordening.

overhuzen, aoverhuzen: 1. ver-
huizen; 2. verweiden (van vee).

overkoot: kreupel (van een
paard).

overkruus: kruiselings.

overlaand, zo heel.....: zo nu en
dan (W.-Veluwe).

overlangs: lang geleden, heel
vroeger (W.-Veluwe).

overlopen, iemand.....: iemand
betrappen.

overluden, overlujen: het luiden
van de klok tussen overlijden en
begrafenis.

overmidden: middendoor.

overschulk: schort van (een) jute
(zak) gemaakt, dat gedragen
werd wanneer er smerig werk
gedaan moest worden.

overstaon: enige tijd blijven
staan (bijv. van een lijk, tot de
begrafenis).

overstuur, aoverstuur: 1. bedor-
ven; 2. verloren; 3. sterven van
een jong dier; 4. klonteren van de
melk in de uier bij lange tijd niet
melken.

overwinnen: 1. een partner leren
kennen, ‘aan de haak slaan’;
2. het leven schenken aan een
kind (W.-Veluwe).

ovven: oven.

ozewold: stommeling, sufferd
(Apeldoorn).

P

paeperemunt, *peperemunt*: pepermunt

paadjenpoep: strontje in het oog.

pad(de): 1. pad; 2. kleine man of kleine vrouw; 3. dikke man of dikke vrouw; 4. eigenwijs persoon.

paddebobbles: dikke, domme vrouw (W.-Veluwe).

paddekuuk: 1. dom mens; 2. kikkervisje (W.-Veluwe).

padden: (ww.) dwars zijn, nukig zijn (O.-Veluwe).

padderig: pips, bleek.

paddescheet(e), *paddenschielt(e)*, *paddenschieter(d)*, *paddendrieter*: strontje in het oog.

paddestoel: strontje in het oog.

padsering(e): flox.

paereklauw: klein hoefblad (tussilago farfara) (O.-Veluwe).

pais: zie peis.

pakdoek, *pakluier*: doek waarin vroeger de zuigeling werd gewikkeld.

pakjesdrager, *pakkedrager*, *päksiesdrager*: bagagedrager.

pakkazie: reisgoed, bagage (O.-Veluwe).

pal: verzameling, menigte (W.-Veluwe).

palm, *palmstruuk*: 1. buxus; 2. taxus.

palmetoor, *pallemetoor*: 1. omslag, kaft van een boek; 2. stok door schoolmeester gebruikt om kinderen te slaan.

palsen, *palsteren*, *paltsen*:

1. stappen; 2. moeilijk gaan.

palto, *palletto*: 1. colbertjasje; 2. korte winterjas.

pämpelen: 1. omzichtig te werk gaan; 2. zelf dokteren (O.-Veluwe); *pamperig*: ziekelijk.

pampier: papier.

panhaol: toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen.

pan-ies: bom-ijs, ijs waar het water onderuit gelopen is.

paniesder: 1. toestel waarmee men de pan boven het vuur hoger of lager kan hangen; 2. het driehoekig plaatje aan de haal(ketting), waarop een pan gezet kon worden.

panne(n)bier, *panne(n)feest*, *panne(n)vet*: het feest dat gevierd wordt wanneer het hoogste punt bij de bouw bereikt wordt.

pannekukie(n), *pannekuuksien*: primula, sleutelbloem.

panneveugel: vlinder.

panse, *pänse*: zie pens(e).

pantöffeltjen: pantoffeltje
(plant: *calceolaria scabifolia*).

panvis: overschot van de stok-
vismaaltijd, dat de volgende dag
weer op tafel komt (Heerde, Wa-
penveld).

paodjeschiet, *paojepoep(erd)*:
strontje in het oog.

paojen: 1. zeer langzaam lopen;
2. niets doen (W.-Veluwe).

paosbloem: primula, sleutel-
bloem.

pap: 1. pap; 2. vla; 3. pudding;
iemand de pap zuur ma(o)ken:
het iemand moeilijk maken; *de
pap op hebben*: het werk erop
hebben zitten; *de meeste pap wel
(g)egeten hebben*: niet lang meer
te leven hebben; *papbuik*: dikke
buik; *papklok*: klok die slaat om
negen uur 's avonds, de tijd dat
er, net voor het slapen, nog een
bord pap werd gegeten; *papnat*,
papstip: jus gemaakt van karne-
melk.

pape, *päppe*: tepel.

paperotse, *päperotse*, *päpperot-
se*, *päpekule*, *papekulle*, *papekät-
tel*, *pape(n)keutel*: dennenappel,
sparappel.

pappel, *päppel*: populier, peppel.

pappen: soppen, het eten zachter
laten worden door het in een
vloeistof (water, jus, melk) te
houden.

pappens: dikkerd (W.-Veluwe).

pardon, *perdon*, *perton*: onbe-
paalde hoeveelheid, afdeling,
groep, hoop (W.-Veluwe).

parre, *pärre*: 1. pad; 2. kleine
man of kleine vrouw; 3. dikke
man of dikke vrouw; 4. eigenwijs
persoon.

parrementao(t)sie, *pärmetaotie*:
familie, verwantschap.

parrestoel: paddenstoel.

partie, *pättie*: sommige, ver-
schillende.

partienzen, *petiens*: (< bottines)
hoge schoenen.

parzik: perzik.

passe, *te....wezen*: 1. (goed,
slecht) gehumeurd, in een be-
paalde stemming; 2. in een be-
paalde gezondheidsstoestand.

passelijk: kieskeurig (W.-Velu-
we).

pastoorshemp: vel op gekookte
melk.

pechten: 1. hijgen; 2. zuchten,
steunen.

peel: haarband.

peenwortel: penwortel, wortel
die recht naar beneden gaat.

peep: pijp.

peepmunt: pepermunt.

peerd: grote vrouw.

peerdeblei, *pereplei*: watermunt
(*mentha aquatica*) (O.-Veluwe).

peerdebrood: roggebrood.

peerdebonen: soort kleine
tuinbonen.

peerdegat, *peerdebil*: kalf met een breed achterdeel.

peerdegrei: paardentuig.

peerdehulpe: het uitlenen van een paard aan iemand die een extra paard nodig heeft (O.-Veluwe).

peerdemeister: 1. veearts; 2. bouwmeester, paardenknecht.

peerdespul: circus (O.-Veluwe).

peerdestaart, *peerdestart*, *peerdesteert*: 1. heermoes (*equisetum arvense*); 2. holpijp (*equisetum fluviatile*); 3. schaafstro (*equisetum hyemale*).

peerdestik: paardenbloem (*taraxacum officinale*).

peerdenstruuk: *taxus*.

peerdepoot, *peerdevoet*: horrelvoet.

peesderik: zie pezerik.

peewee: kleinste formaat ei (W.-Veluwe).

peg: houten wig.

peis!, *pais!*, *puis!*: (< *paix* 'vrede') (uitroep) genade!; *peizen*: om genade vragen.

pek: 1. gierige vrouw; 2. bazi-ge, lastige vrouw; *pekelhering*: 1. lastige man; 2. pinnige vrouw (W.-Veluwe).

pellega(r)ste, *pellegäste*: gort.

pellerien, *pelderien*: omslagdoek, over de mantel heen gedragen.

pemunt: pepermunt.

pennevo(e)gel: vlinder.

pennewortel: penwortel, wortel die recht naar beneden gaat.

pens(e), *pänse*, *panse*, *pins*:

1. (dikke) buik; 2. maag;

3. lichaam.

pensen: afranselen.

pensig wezen: te veel gegeten hebben.

pepmunt: pepermunt.

peppelboom: populier, peppel.

perebloem: paardenbloem (*taraxacum officinale*).

pereplei: zie peerdeblei.

perfiet: profijt (O.-Veluwe).

perikelen: zorgen, moeilijkheden.

permenteren: permitteren, toestaan (W.-Veluwe).

perzikblad: perzikkruid (*polygonum persicaria*) (Elspeet).

pe(r)seel wezen, *van*: van streek zijn; *een raor pe(r)seel*: raar persoon.

petantie, *van*: van belang.

petätter: oplawaai, oorvijg (O.-Veluwe).

petereulie, *peterolie*, *petreulie*, *petrölie*, *petrolie*: petroleum.

petiens: zie partienzen.

petroolie: ongeordende troep (O.-Veluwe).

pettezondag: bijzondag (tweede kerstdag, tweede paasdag).

peul(e(n)), *peulewe, peuleve, peuling, peulige*: peluw (1. langwerpig kussen; 2. deel van een ploeg).

peupe: pijp (Doornspijk, Nunspeet).

peuter, *niet*: 1. niet gemakkelijk; 2. niet pluis, niet fris; 3. niet zachtzinnig.

pezegruun: (< Pichegru) (znw.) eigenwijs, apart figuur (O.-Veluwe).

pezerik, *peesderik*: geslachtsdeel van een mannetjesvarken of stier, gebruikt om zaag e.d. mee in te vetten.

piekaantig: geïrriteerd, nijdig, boos (W.-Veluwe).

piel: 1. sukkel, sufferd; 2. hoop; 3. penis; 4. pijl.

pielak: naaktloper (Apeldoorn).

piele: eend.

pielebaoge, *pieleboog*: (pijl en) boog.

pielempet: alpinopet.

pielente: eend; *pielenvet*: eendenvet; *er zit pielenvet in (het eten)*: (uitdr.) er zit weinig vet in.

pielepet: alpinopet.

pielkruud: duizendknoop (polygonaceae) (Velp).

piemelen: zeuren, zaniken (O.-Veluwe).

pienekeutel, *pieneköttel*: 1. preutse man of vrouw; 2. gierigaard, vrek.

pienetentie: penitentie, straf (O.-Veluwe).

pienemuts, *pienepetje*: alpino-pet.

piengels, *bok met*: bokje springen.

pienksterbloem(e): pinksterbloem (cardamine pratensis).

Piensteren: Pinksteren (W.-Veluwe).

piepappel: 1. jonge vrucht van de aardappel; 2. valappel.

piepbroek: manchesterbroek (W.-Veluwe).

piepe, *de* *kats leeg hebben*: helemaal op zijn.

piepebroek, *naor de*: om zeep, het hoekje om (W.-Veluwe).

piepel, *pieper*: 1. aardappel; 2. fluitenkruid.

piependöppien: kleine jongen of klein meisje.

piepenscheumer: pijpenrager (O.-Veluwe).

piepies: pijpenstro (molinia caerulea) (Oene).

piepiesmutse: knipmuts.

piepjekrupen: verstoppertje spelen.

pierderig: zie pierig.

pierekenakend: spiernaakt.

pieren: zie piezeken.

piereverschrikker: borrel.

pierig, *pierderig*: 1. wormstekig; 2. bleek uitziend; 3. armetierig (bijv. een plant die niet groeit).

pierik, *pierke*: perzik.

pieriken, *pierken*: zie piezeken.

pierkruid: boerenwormkruid (tenacetum vulgare) (O.-Veluwe).

piermottig, *pierrott(er)ig*:

1. wormstekig; 2. bleek uitziend.

pierstaek, *pierstee*: wormsteek.

piespotjes: zie pispotjes.

piester: broek met gulp.

pieten: luizen; *pietenkam*: fijne kam, luizenkam.

pietereulie: petroleum.

pietse: 1. kleine zweep; 2. grote hoeveelheid; *pietsen*: afbeulen van paarden.

piezeken, *puzeken*, *pierken*, *pieriken*, *pieren*: priegelen, peuteren, ook: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt.

pik-an-de-lippe: likeur.

pik-in-de-mouwe: kracht (Apeldoorn).

pikhaontje: broodhaantje op een palmpasenstok.

pikker: vinger (W.-Veluwe).

pikkerd: kind of dier dat niet wil groeien (W.-Veluwe).

pikkruid: kleefkruid (galium aparine).

pikpoten: sterven, doodgaan van dieren (W.-Veluwe).

pil(le): 1. dikke snee brood; 2. roggebrood.

pillen: zaad van de grote weegbree (plantago major) (O.-Veluwe).

pilo(se) broek: broek van pilostof of van mollenvellen.

pilopet: alpinopet.

pin: 1. sigaar (Wageningen, sigarenmakersvaktal); 2. deel van de deurvergrendeling; 3. wagenhaak; 4. gierigaard, vrek; 5. pen; *van z'n pinnetje gaon*: flauwvallen.

pin(ne), *pinwortel*: penwortel, wortel die recht naar beneden gaat.

pindraad: prikkeldraad.

pinholt: elzenhout (daarvan werden *pinnen gemaakt).

pinksterbloem: gele lis (iris pseudacorus).

pinne: venijnige vrouw (O.-Veluwe).

pinnen: latten of stokken in de *wim(me) waaraan worsten, spek e.d. gehangen werden.

pinnenpaffer: sigarenmaker (Wageningen).

pinnesniejer: 1. pennensnijder; 2. vrek, gierigaard (W.-Veluwe).

pinneveugelsje: vlinder.

pinnig: zuinig (O.-Veluwe).

pinpollen: heggenrank (bryonica cretica).

pinomutse, *pinopet(te)*: alpino-pet.

pins: zie pens(e).

pinzweer: steenpuist.

pionkeren: klagen, zeuren (O.-Veluwe).

pipperemunt: pepermunt.

pirk(e), *pirkse*, *pirrik*: perzik.

pisdoek, *pislap*: luier.

Pisgriete: Sint-Margriet, 20 juli.

pispotjes, *pispotties*, *pispötties*, *piespotjes*: 1. akkerwinde (*convolvulus arvensis*); 2. heggen-rank (*bryonia cretica*); 3. haagwinde (*calystegia sepium*); 4. akkerhoornbloem (*cerastium arvense*).

pissebed(de), *pisseberre*: pissebed (insect).

pit(te): 1. pit; 2. het binnenste weefsel van vlierhout; 3. likdoorn.

pitjeskaas: komijnekaas.

plaatse, **plaots**: boerderij, hofstede, landgoed.

plaeters: (grote) voeten (spot-tend).

plakböllegies: kleefkruid (*galium aparine*).

plakken: heideplaggen (gebruikt als brandstof).

plakkien: snee brood.

plakkruud: 1. kleefkruid (*galium aparine*); 2. klit (*arctium*).

planken: (grote) voeten (spot-tend).

plans waezen, *van*: van plan wezen (O.-Veluwe).

plaotheumes: 1. krekkel; 2. vies, zwart persoon.

plaots: zie plaatse.

plassien: 1. snee brood; 2. bolletje.

platje, *platte*: lesbienne.

platte bonen, *platte peters*: tuinbonen

plattebuuskachel: soort kolenkachel.

plätze: iemand die veel eet, veelvraat.

plee: 1. toilet; 2. separaat bouw-sel met daarin het toilet, meest bij een boerderij.

pleeriezer: troffel.

plenteren: plenzen (O.-Veluwe).

pliet: zie plut.

pliets: dunne snee brood.

plietsen: 1. maaien met de zeis; 2. rondzwerven (W.-Veluwe).

ploegdrievertje: kwikstaart.

plokken: hoesten.

plompeblad: 1. (witte) waterlelie (*nymphaea*); 2. gele plomp (*nuphar lutea*).

plug: persoon (meestal in ongunstige betekenis) (W.-Veluwe).

pluk: hoeveelheid.

plukvet: vet rond nieren of darmen, reuzel.

plumpen: 1. plonsen; 2. plem-pen.

plut, *pliet*, *plietsje*: (stomp) mes.

pluts: plaatsje, binnentuin.

pluum: aar van de lisdodde.

pluus, *pluusjes, pluzen, pluzies:* wilgenkatjes, de vruchtpluizen van wilgen.

pluus: hoop afval, dierlijke mest, bladeren, modder (uit sloten);

pluusmest: gemengde mest, compost; *pluushoop, pluishoop:* mesthoop, mestbult, mestvaalt;

pluzen: 1. de mest vermengen; 2. de mest uitstrooien, uitrijden.

pluusterig: pluizig.

pochten: pochen.

podde: 1. dikke vrouw; 2. dikke man; 3. lichaam; 4. narigheid;

zich niet goed in de podde voelen: zich niet lekker voelen; *in de podde zitten:* niet willen groeien.

poddebas, *poddekeu, poddekuken, poddepens:* smeerpots.

podden: 1. kwijnen; 2. te dicht bij een warme kachel zitten.

podder: smeerpots.

podderig: 1. pips, bleek; 2. een ziekte onder de leden hebbend; 3. smoezelig, smerig; 4. armetierig (bijv. een plant die niet groeit); 5. nat (weer).

poel: 1. bult; 2. eend; 3. peul.

poelepetater (< fr. poule pintade) 1. parelhoen; 2. schreeuwlelijk (O.-Veluwe).

poelsering: flox.

poemel: 1. dikke vrouw; 2. dikke man.

poen: buil (op het hoofd).

poenie: pony.

poepappel: 1. galappel; 2. den-nenappel, sparappel; 3. kleine vrucht van de aardappelplant.

poepdeus, *poepdeuze:* toilet.

poepe: (< du. Bube) seizoensarbeider (grasmaaier), niet alleen uit Duitsland, maar ook uit de streek zelf die elders ging maaien.

poepelier: populier, peppel (Nunspeet).

poeperie(je): diarree.

poepie, *poepoog:* strontje in het oog.

poeplappe: luier.

poesterd: smeerlap (O.-Veluwe).

poesterig: 1. kortademig; 2. smoezelig, smerig; 3. miezerig, druilerig (weer); 4. verzadigd van eten.

poetebiebel: oude versie van de Statenvertaling, waarin 'poëten' voorkomt i.p.v. 'dichters' (Hand. 17:28).

poetelen: knoeien, plassen, bevuilen; *poetelkoent:* slordige vrouw (W.-Veluwe).

poeten: oogdrek, slaap in de ooghoeken.

poeterig: 1. humeurig; 2. vies, ongewassen (O.-Veluwe).

poeterkeie: grote veldkei (O.-Veluwe).

poetjakker: gemene kerel, deug-niet, smeerlap (O.-Veluwe).

poetzak: smeerpots (O.-Veluwe).

poezelig: niet schoon, niet fris (W.-Veluwe).

pofferd: grote meelkoek, gebakken in olie, gegeten als warme maaltijd; ook van het laatste olie-bollenmeel met Oudjaar gemaakt (Epe); *pofkoek:* koek gebakken van het laatste oliebollendeeg (Apeldoorn).

pofstrik: vlinderstrik.

pokdellig: pokdalig.

poken: 1. onrustig bezig zijn; 2. geslachtsgemeenschap hebben.

pokkel: 1. lichaam; 2. rug; 3. bult; 4. vracht; *zich niet goed in de pokkel voelen* zich niet lekker voelen; *wat in de pokkel hebben* een ziekte onder de leden hebben.

pokkelen: zwoegen (O.-Veluwe).

pol(le): 1. groep, aantal; 2. bundel planten met wortels eraan; 3. grote hoeveelheid; *pol(le) stront:* grote hoeveelheid ontlasting; *een polle doen:* behoefte doen.

polderboom: ponderboom, lange paal of balk over een wagen met hooi.

polderen: 1. lopen door klei of modder; 2. moeizaam omspitten van natte, zware grond (O.-Veluwe).

pols: polsstok.

polsklokkie, polsklökien: horloge.

polsmu: erg moe (O.-Veluwe).

polsteren: 1. met grote stappen aan komen lopen; 2. moeilijk lopen door sneeuw of modder (O.-Veluwe).

pombees: 1. kruisbes; 2. klapbes.

pompbak, pombak, pompebak: gootsteen(bak).

pompel: pompoen.

pompen: hoesten.

pompenboom, pompenslaegel: pompzwengel.

pomperd: mooie koe.

pompbokke (Doornspijk, Oldebroek, Elburg, elders *geut(e)*):

1. een al dan niet afgescheiden ruimte, meestal op de deel, die gebruikt werd voor boenen, schrobben en wassen; 2. ruimte op de deel waar gekarnd werd en waar het melkgereedschap bewaard werd.

pompkojak: water uit de pomp.

pomproze: pioenroos (Nunspeet).

pompstart: pompzwengel.

pompwortel: zomerwortel, waspeen (O.-Veluwe).

ponder: 1. weegschaal met twee ongelijke armen; 2. (doorgaans in meervoud) gewicht van een kettinguurwerk.

pongel: zak (O.-Veluwe).

pook(e): pook; *de pook hangt stief achter de kachel/ ligt hard achter de kachel:* het vriest heel hard. Zie ook poken.

pöpken: zuigeling.

poppeblad: weegbree.

poppelier: populier, peppel (Wezep).

poppelig: benauwd, kortademig (W.-Veluwe).

poppeschool: kleuterschool (W.-Veluwe).

pork, pörk(e): 1. kachelpook; 2. peuter.

porken, pörken: 1. porren; 2. peuteren.

pörkiesder: kachelpook.

porre: smeerpoets.

porren: kwijnen.

portland, potland: bepaald soort cement, bereid door het branden van een mengsel van kalk en leem, vooral gebruikt voor vloeren. Vandaar ook: *portland(er)-vloer(e):* cementen vloer.

pos, post(e): (afrasterings)paal; *postenholt:* hout voor de afrastering (O.-Veluwe).

possen, posten: dikke benen.

potaogje: voedsel.

pot-deur-mekare, pot-deur-mekäre: stampopot.

potduuster: pikdonker.

poteren: er vandoor gaan (O.-Veluwe).

pot-eten: middageten.

potheul: duiker, buis om water onder een weg door te voeren.

pothoer: prostituee (W.-Veluwe).

potje kak: strontje in het oog.

potkachel: soort kolenkachel.

potkaoker: 1. pantoffelheld; 2. liefkozend gezegd tegen kind dat wil helpen; 3. eigengereid persoon (O.-Veluwe).

potkeu: smerig varken (in een potstal) (W.-Veluwe)

potland: zie portland.

potliester: 1. vrouw die niet al te schoon is in haar werk; 2. iemand die opvalt door het gedrag; 3. smerig kind; 4. (gevangen en voor consumptie bestemde) lijster; 5. lafaard (W.-Veluwe); 6. wijs, parmantig kind; 7. huis-mus (O.-Veluwe).

potlieven: uitpuilen of verzakking van de baarmoeder bij koe of zeug; *potlievig wezen:* te veel gegeten hebben.

potlooien: 1. ongehuwd samenwonen; 2. poetsen van de kachel.

potmezel: toverkol.

potos: 1. voor eigen slacht bestemde os; 2. stille reserve, spaargeld (W.-Veluwe).

potroze: pioenroos.

potsmit: roetaanslag in de kachel.

potstampertje: kleine man of kleine vrouw.

praam: net, bijdehand (W.-Veluwe).

praaw: schram.

praekeberend, praekebuul: zedenprediker (O.-Veluwe).

prakken: prakkizeren; *prakkezaosie*: 1. gepieker, ge-tob; 2. financiële moeilijkheid.

praoter: 1. prater; 2. bezoeker (O.-Veluwe).

praoterd: mond (misprijzend bedoeld).

praothorne, praotkabel: telefoon.

praotiezer: 1. telefoon; 2. microfoon.

praots: spraakzaam, mededeelzaam (O.-Veluwe).

pratten, prätten: 1. dutten, soezen; 2. slecht gedijen; 3. mokken, tegenspreken; 4. zeuren; 5. dwingen, drenzen van kinderen; *pratstoel*: comfortabele stoel, om een middagslaapje in te doen.

prefietelijk: 1. parmantig (W.-Veluwe); 2. zuinig; 3. heel netjes, precies (O.-Veluwe).

prekenboekien: bundel preken, meestal van de oudvaders, bijv. *Smietevelt.

prengelen: pingelen, afdingen (W.-Veluwe).

present: gezond.

presenteerblad, presenteerblägien: klep van een *klepbroek.

preut: 1. bezinksel in de koffie; 2. vent, kerel.

preuts(er)ig: preuts.

preuven: 1. proeven; 2. nippen, bedachtzaam drinken.

preuver(d): dronkelap.

preuze: 1. (znw.) rommel, janboel; 2. grote hoeveelheid; (bn.) 3. veel (O.-Veluwe).

priemel: 1. klein ventje; 2. kleine hoeveelheid (O.-Veluwe).

priemelekena(o)kend, priemelekena(o)kend, priemelijk(e) nakend, priemelnaked: spiernaakt.

priemelen, prieuwelen, prievelen: priegelen, ook: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt.

priesteren: 1. op iemand neerzien; 2. heen en weer lopen, ijsberen; 3. een koe begeleiden langs de kanten van de weg, om daar te laten grazen (door vrouwen en kinderen) (W.-Veluwe).

prieuwelen, prievelen: zie priemelen.

prikhout: hulst (*ilex aquifolium*) (W.-Veluwe).

prikkel, prikker: stekel, doorn.

prikkelblad, prikkelbloem: hulst (*ilex aquifolium*).

prikkel(s): 1. kleefkruid (*galium aparine*); 2. klit (*arctium*).

prilbrem: stekelbrem (Nun-speet).

primela, primelaor: primula, sleutelbloem.

prinsessebonen: sperziebonen.

prissenteerblad: 1. presenteerb-
blad; 2. klep van een klepbroek.

proelen: pruilen (O.-Veluwe).

proeliej: koffiedik, koffieprut (W.-Veluwe).

proent: prompt, nauwkeurig (W.-Veluwe).

pronkaarte: lathyrus (O.-Veluwe).

pronkbluijers, pronkers: (witte) pronkbonen.

propellertje: vlinderstrik.

prot: koffiedik, koffieprut (Putten).

pröttel, pruttel: rommel, troep (O.-Veluwe).

protten, pröttelen: mokken, chagrijnig wezen.

provontsie: lef, durf, verbeelding (W.-Veluwe).

pruimtabak: (spottend) andijvie.

pruln: 1. (uit)puilen; 2. pruiln.

prulliej: bezinksels in de koffie.

prusische koe: geit (O.-Veluwe).

pruttel: zie pröttel.

pruum, gien.... veur een maand vol zeggen: niets (willen) zeggen.

pruumpje(n): plukje pruimta-
bak.

pruusten: 1. hoesten; 2. niezen; 3. klagen.

pruven: nippen, bedachtzaam drinken; *met de tonge pruven:* likken.

pruverd: dronkelap.

puddik, pudding: 1. pudding; 2. vla.

puin, puun: 1. kweekgras (*tritium* of *elymus repens*); 2. fijn soort muur (onkruid); 3. onkruid in het algemeen; *puinen, punen:* onkruid verwijderen.

puis: zie peis.

pullepetaot: (< fr. poule pintade) parelhoen.

puls: 1. emmer aan een touw; 2. gieremmer.

pulsterig wezen: te veel gegeten hebben.

pummeltjen: pakje, zakje (brood) (O.-Veluwe).

punden, punten: draden afhalen van bonen.

punderen: op de hand schatten van het gewicht (O.-Veluwe).

punders: gewichten van een kettinguurwerk.

punen: zie puin.

puntdraod: prikkeldraad.

puntelijk: 1. puntig, spits toelopend; 2. middelmatig; 3. secuur, precies (W.-Veluwe).

punten: zie punden.

puntkool: spitskool.

pupe, puppe: pijp.

pupe(n)kop(pe), pupekruud: vingerhoedskruid (*digitalis*).

pupesmeul: pijpenstrootje (*monarda coerulea*) (W.-Veluwe).

pupperdemint, pupperemunt: pepermunt.

purk: 1. kleine man of kleine vrouw; 2. pudding; 3. vla.

purken: peuteren.

purrik, purring: 1. pudding; 2. vla.

puttersje: distelvink (W.-Veluwe).

puun, punen: zie puin.

puup(e): pijp; *puupschoft*: rookpauze.

puus: poes (W.-Veluwe).

puusten, pusen: 1. hijgen; 2. klagen; 3. pijn doen; 4. iets met moeite doen.

puusterig: 1. pokdalig; 2. klagerig, tobberig; 3. vol van het eten.

puzeken: zie piezeken.

R

räädjén kulén: spel waarbij kindere kopjeduikelen en tegelijk elkaars enkels vasthouden.

raakkeule, raakkeule, raakkule, raakkolk: het gat in de vloer waarin (heel vroeger) het open vuur brandde.

raam: (znw.) 1. sprong (*een raam nemen*); 2. houder voor eieren; 3. (bn.). buitengewoon, verbazend (W.-Veluwe).

raamt, raomt: raam (rond Nijkerk).

raap(e), rapese knol, ra-bes(e)knol: knolraap.

raasdonders, raaslanders: kapucijners.

rabat: rebels, tegen de draad in (O.-Veluwe).

rabbelen: kletsen, druk praten (W.-Veluwe).

rabbelement: zie raplement.

rabes(e) knol: zie raap(e).

rachel: slijm.

rachelen: 1. mopperen, schelden, te keer gaan; 2. oneerlijk bij elkaar scharrelen (O.-Veluwe); 3. rochelen.

rachen: rochelen.

rad: (bn.) 1. vlug, handig; 2. lenig.

raegen: regen (O.-Veluwe); *raegentuter:* grutto.

rafelen: draden afhaken van bomen.

ragesbol: ragebol (ook in de betekenis: verwilderd haar).

rakel, räkel(iezer), raokel(iezer): kachelpook.

rakelpot: aardewerken pot in de vloer, met een tegel af te dichten, waarin 's nachts het vuur werd gedaan.

ram, rammelaar, rammelaar: mannetje van een konijn; *rammen:* paren van hazen of konijnen; *rammelig:* tochtig zijn van hazen of konijnen.

rangen: draden afhaken van bomen.

raokel(iezer): zie rakel.

raokgat, raokkolk: het gat in de vloer waarin (heel vroeger) het open vuur brandde.

raomdurpel: vensterbank.

räötel, raotel: mond (misprijzend bedoeld).

raotel(aor): esp, ratelpopulier.

raovesbol: ragebol (ook in de betekenis: verwilderd haar).

rap: gebarsten; *rapklomp(e):* klomp met een barst; *mit de rapklomp(e) lopen:* de vroedvrouw halen (O.-Veluwe).

räpe: buik.

rapese knol: zie raap(e).

raplement, *rappelement*, *rabbelement*: standje, berisping.

rappen: rammelen (van aarde-werk) (O.-Veluwe).

rapperig: verwaarloosd (O.-Veluwe).

raspel: rasp; *raspelen*: 1. raspen; 2. ergens schurend langs strijken.

raspen: rochelen.

rassel: laaggelegen, vochtig weiland.

rätel: mond (misprijzend bedoeld).

ratsen, *rotsen*: wegkapen, stil wegnemen, gappen (W.-Veluwe).

rauwelaar, *rauwleer*: brutale jongen (W.-Veluwe).

rauw stoten: zich zo stoten dat de huid beschadigd wordt (Putten).

recht, *het...alleen hebben*: het rijk alleen hebben (W.-Veluwe).

rechtevoort: 1. eigenlijk, eerlijk gezegd; 2. tegenwoordig.

recht-op-en-neertje: borrel.

rechtveerdig haar: naar voren gekamd haar (W.-Veluwe).

rechtveerdig lopen: rechtop lopen (W.-Veluwe).

rechtveerdigen, *het huuswark....*: het huis schoon houden (W.-Veluwe).

ree: 1. klaar; 2. (van een vrouw) flink, goed, handig; 3. in confec-

tie gemaakt; 4. brutaal; *reemaken*: 1. (het haar) kammen;

2. (het haar) opmaken; 3. klaar-, gereedmaken; *reeboksen*: klaar-maken.

reep(e), *reeptouw*: touw.

reeste, *de...weg*: de kortste weg.

reet: riet (ten O. van Apeldoorn).

refelen: rafelen; *refelig*: rafelig.

regenfluter: 1. wulp; 2. merel; 3. grutto.

rei, *uut de...hebben*: kwaad op elkaar zijn (W.-Veluwe).

reien (ook: *uutreien*, *eutreien*, *opreien*): 1. (het haar) kammen; 2. (het haar) opmaken; 3. gereedmaken.

reifel: 1. draad aan bonen (O.-Veluwe); 2. rafel; *reifelen*:

1. draden afhaken van bonen;

2. rafelen; 3. uithalen van een breiwerk; *reifelig*: rafelig.

reigen: regen (Doornspijk).

reikam(me): haarkam.

rejen: fabriceren (tot een eind-product).

rejen, *uut oppe....*: naar aanleiding van.

repsen: boeren, oprispen.

rek(ke): zitstok voor vogels, m.n. kippen.

rekendag: betaaldag, dag waarop openstaande rekeningen betaald werden.

rekkers: elastische kousenbanden.

rem, *remmel*: mannetjeskonijn;
remmelen, *reppelen*, *repelen*:
 paren van hazen of konijnen;
remmelig: tochtig zijn van hazen
 of konijnen.

rementen: ravotten (O.-Veluwe).

repelen, *reppelen*: 1. bespringen
 van koeien als ze tochtig zijn;
 2. stoeien (O.-Veluwe).

reppel: repel, stalpaal (O.-Veluwe).

rettelen: 1. ratelen, babbelen,
 kletsen; 2. rammelen (W.-Veluwe).

reufien: roofje, dun korstje op
 een wond.

reukelen: een wind laten.

reukensgoed, *reukerieje*: rook-
 waren.

reuk(ie), *reukwater*, *reukwark*:
 1. parfum; 2. eau de cologne.

reupel: repel, stalpaal (W.-Veluwe).

reup(el)en: 1. geslachtsgemeen-
 schap hebben (van dieren); 2. be-
 springen van koeien als ze toch-
 tig zijn.

reuperd: 1. iemand die alles van
 pas komt; 2. vrouwenjager
 (O.-Veluwe).

reuren: (om)roeren.

reurige winter: zachte winter,
 kwakkelwinter.

neur-um: dikke pannenkoek.

reusteren: 1. roosteren; 2. krij-
 gen, voordeel behalen (W.-Velu-
 we).

reut(e): menigte (W.-Veluwe).

reutel: mond (misprijzend be-
 doeld); *reutelen*: mopperen,
 brommen.

reuven: knolraap.

reuzewaoterplant: groot spring-
 zaad, (reuzen)balsemien (impa-
 tiens noli-tangere).

reven: draden afhalen van bonen.

ribbekast(e): 1. (deel van het)
 geraamte; 2. lichaam; *ribben-
 smear*: pak slaag.

ribbel: vetkwab.

ribben: balken aan het plafond.

ribbezakken: 1. hinderlijk luid-
 ruchtig bezig zijn; 2. bekvechten,
 schelden; 3. zeuren; 4. stoeien.

rich(t): kort, *richtste weg*: kortste
 weg.

richelen, *africhelen*, *ofrichelen*,
rikken, *afrikken*, *ofrikken*,
ofrinken: afrasteren.

ridderpolle, *ridderstronken*,
ridders: 1. ridderzuring (*rumex
 obtusifolius*); 2. ridderspoor
 (*consolida regalis* of *delphinium
 consolida*).

riebel: in orde (O.-Veluwe).

riebelen: bibberen, beven of
 rillen van kou, angst of koorts;
riebelig: beverig.

riebels: koorts.

rief, *rijf*: 1. hooihark; 2. rasp.

riefelen: draden afhalen van bonen.

riegelen: doorlaten van stof, zand e.d. tussen de hand of door een kier (O.-Veluwe).

rieglief: korset.

rieje: 1. rij; 2. meetlat, in de bouw gebruikt; *het mit mekare in de rieje houwen:* het goed met elkaar kunnen vinden (O.-Veluwe).

riem, riep: rijp aan bomen en struiken.

riemgat: sleutelgat.

riep(e): geslachtsrijp; *prume bint eerder riepe as wottels:* meisjes zijn eerder geslachtsrijp dan jongens.

riepe: rups.

ries, rize: 1. boomtak, twijg; 2. collectief: rijshout, dunne takken; *riezebos:* takkenbos, bos rijzen; *rieze(n)miet(e):* 1. stapel takkenbossen; 2. opslagplaats van brandhout.

riest: reeks of rij van gelijksoortige voorwerpen of personen (W.-Veluwe).

riestklever: steenklaver.

rietkiep: waterhoen (Bunschooten-Spakenburg).

rietvinkje: kleine karekiet (*acrophalus scirpaceus*) (W.-Veluwe).

rieven: raspen.

rijf: zie rief.

rik(ke), rikkige, rikkinge: 1. rek; 2. zitstok voor vogels, m.n. kippen; 3. afrastering; *rikkedraad:* rasterdraad; *rikkeposte:* omheiningspaal.

rikken: (znw.) 1. sporten, de dwarse verbindingen tussen de stoelpoten; (ww.) 2. afrastering; 3. op stok gaan. 4. afrasteren. Zie ook richelen.

rikraojen: 1. overleggen, na-gaan; 2. schatten.

rilderig, rillerig: kil (weer).

ril(le): (znw.) 1. groeve, vore; 2. verhoging, plooi; (bn.) 3. onhandelbaar, wild (van paarden); 4. wild, lichtzinnig.

rillen: vetkwab.

rim: plank waar iets op gezet wordt, bijvoorbeeld de aanrecht-plank.

rimmetiek: reumatiek.

ringelwik: vogelwikke (*vicia cracca*) (W.-Veluwe).

rink: ring. Ook in samenstellingen: *rinkvinger*.

rits: perzikkruid (*polygonum persicaria*) (W.-Veluwe).

rispel: berisping (O.-Veluwe).

rispen: rochelen.

risseplis, niet volgens de....: niet zoals het hoort (O.-Veluwe).

rit: 1. mollengang, muizengang; 2. pad dat door een haas gevolgd wordt.

rit, de op: de hort op (Putten).

ritsen: vluchten, weglopen (W.-Veluwe).

rizzo: perzikkruid (polygonum persicaria) (O.-Veluwe).

robijntje: kneu (Barneveld).

rodolm: ijzerhoudend water.

roe(i), roede: 1. lengtemaat (3,77 meter) of oppervlaktemaat (vierkante roe, ruim 14 m² tot 16 m²); 2. paal van een hooiberg; 3. twijg.

roe in de kleren: slordig gekleed; *roebokke*, *roebuis*: sloddervos, slordig gekleed persoon.

roebol: heermoes, paardenstaart (equisetum arvense).

roef: kap van een klomp.

roegebolle: ragebol (ook in de betekenis: verwilderd haar).

roe-iezal, roe-issel, roewiezel: rijm, rijp.

roekoeren: koeren, geluid dat duiven maken.

roendummer, rondumme: 1. hele snee brood; 2. dikke snee brood.

roeniken: zie runniken.

roepe: rups.

roeperd: mond (misprijzend bedoeld).

roer: 1. steel van een pijp; 2. geweer (vooral in samenstellingen).

roeseltjen: ruche.

roesterig: roestig.

roet: onkruid.

roets, de op: de hort op

(W.-Veluwe).

roew: ruw; *roewe grond*: onbewerkte, braakliggende grond (Loenen); *het roewste*: het belangrijkste, de hoofdzaken.

roewiezel, roewgiezel: ijzel, rijm, rijp; *roewiezen*: rijpvormig opvriezen.

roezen: 1. (van de wind) loeien, te keer gaan; 2. schatten; *in de roeze*: bij schatting.

rog: rogge.

roggebloeme: korenbloem (centaurea cyanus).

roggebreudjen: veldbies (luzula) (O.-Veluwe).

roggemeu: kinderschrik uit het volksgeloof (W.-Veluwe).

roggemik: brood van tarwebloem en roggemeel.

roggen(s): 1. bruinbrood (geen roggebrood) van roggemeel; 2. tarwebrood.

roggeprume: klein soort pruim die tegelijk met de rogge rijp is (O.-Veluwe).

roggeteunis: roggebrood.

roggewinde: zwaluwtong (polygonum convolvulus) (Wapenveld).

rok: (znw.) 1. rok; 2. speling in een wiel; (bn.) 3. bot.

roken: verwaaien van zand of stuifmeel (W.-Veluwe).

rokerieje: rookwaren.

rokje: gordijntje onder de schoorsteenlijst (W.-Veluwe).
rolvuur: dwaallicht, uit het volksgeloof (W.-Veluwe).
romeslaper: meikever (Elspeet).
rond-eten: het recht overal te mogen aanschuiven (voor herders en (ongetrouwde) schooljuffrouwen, de laatsten bij de gezinnen van hun leerlingen) (W.-Veluwe).
rondumme: zie roendummer.
ronselen: 1. scharrelen, handelen; 2. verkwanselen.
roobol: heermoes (equisetum arvense).
rooie: rode; *de rooie(n) (hebben)*, *de rooie loop (hebben)*, *de rooie vlag uut hebben hangen*, *de rooie waeke (hebben)*: ongesteld (wezen).
rooi-eerde: poetsmiddel voor gebruineerd koper, gemaakt van rood poeder vermengd met water.
rooie koorts: roodvonk.
rooie steen: baksteen.
rookverdriever: zwarte ijzeren kast boven het haardvuur (onder de schoorsteen).
room: 1. room; 2. (verouderd) melk.
roomse weit: mais (W.-Veluwe).
roos(e): 1. zware verkoudheid; 2. ontsteking (in de mond).

roppen: rukken, trekken.
ropnaegel: ingescheurde nagel.
rot(te): rat.
rots(e): zie dennerots(e).
rotsen: 1. mengen; 2. hardhandig wassen (Putten); 3. zie ratsen.
roumaker: 1. wagenmaker; 2. doodskistmaker (Putten).
roven: uiteenwaaien (W.-Veluwe).
rozig: 1. ontstoken (van een wond); 2. koortsig, vurig.
rug, *het aan de.... hebben*: kuren hebben, uit zijn humeur zijn; *de rug er tegenan zetten*: flink doorwerken (W.-Veluwe).
ruge grond: onbewerkte, braakliggende grond (Lunteren).
rugelen: morsen van graan, korels, zand e.d. door kieren of reten (O.-Veluwe).
ruggesop: achteruit, ruggelings.
ruggesuut: terug (W.-Veluwe).
ruggestrank: ruggenwervel; *ruggenstreng*: ruggengraat (O.-Veluwe).
rumen, *sloten rumen*: sloot schoonmaken.
rumpel: 1. rimpel; 2. plooi.
runnen: rennen (W.-Veluwe).
runnig, *runs*: teeldriftig (bij koeien, schapen en geiten).
runniken, *roeniken*: 1. hinniken; 2. balken (van een ezel) (W.-Veluwe).

rusen: 1. druk praten; 2. bij elkaar komen om gezellig te praten (W.-Veluwe).

rutetikker: vrouw (in ongunstige betekenis) (W.-Veluwe).

ruug: ruig, wild, onbesuisd; *ruug in de buul:* royaal, gul (W.-Veluwe).

ruugje: pluusje (W.-Veluwe).

ruugt: 1. onkruid; 2. kreupelhout; *ruugte:* 1. plaats met veel onkruid, ruigte; 2. vuil, rotzooi (W.-Veluwe).

ruuj land: weiland met veel onkruid (Hoevelaken).

ruuk, ruukspul, ruukwater, ru-kertjen: 1. parfum; 2. eau de cologne.

ruimte in z'n sok hebben: (uitdr.) een gat in een kous of sok hebben.

ruus: 1. roes; 2. schatting; *ruzen:* 1. schatten; 2. kopen en verkopen van dieren zonder ze te wegen.

ruusterig (weer): winderig, bewolkt weer in de zomer, vaak als voorbode van onweer.

ruut: 1. onkruid; 2. schurft; 3. groenvoer (klaver, gras) dat gekweekt werd als veevoer; *ruutrog:* rogge verbouwd voor veevoer; *ruterig:* vol onkruid.

ruzen: zie ruus.

ruzelen: ruisen, suizelen; *ruus-peppel:* esp, ratelpopulier.

S

saalverig: zie zaalverig.

saarfs: in de herfst.

sabben: sabbelen, zuigen.

sabelen: met veel armzwaaien en grote passen lopen (O.-Veluwe).

salamander: 1. soort kolenkachel; 2. (< allemachtig) bastaardvloek (Ede).

salmenak: salmiak.

sam: onsmakelijk, zuur, bedorven (W.-Veluwe).

sammee: goedendag samen.

sanderen: 1. heen en weer drentelen; 2. neergooien; 3. (door)gaan.

sark: zie zardoek.

sas, sjas, sjars: vaart; *de s(j)as erin zetten*.

saus: jus.

sausage mangel: (< Curaçaose amandel) pinda.

schaamachtig: preuts.

schaar: stuk grasland benodigd voor een vaars, koe, paard of twee kalveren.

schaarp: heel zuinig, schriel.

schaarpe, scherpe: prikkeldraad (W.-Veluwe).

schaarp zaand: fijn, wit zand, vroeger gebruikt om de vloeren mee te versieren.

schaarwei: weide die in gemeenschappelijk bezit is.

schabberig: 1. smoezelig, smerig, onverzorgd; 2. armoedig.

schadden, scharren: heideplaggen (gebruikt als brandstof); *de scharren dreuge hebben:* de schaapjes op het droge hebben; *de scharren op het dreuge kriegen:* verkering hebben (O.-Veluwe).

schadelijk: met leedvermaak.

schaele pos, schaele postert: pos (gymnocephalus cernua).

schaepel, schepel: 1. inhoudsmaat (33 liter, d.i. 1/3 mud aardappelen (17,5 kg)); 2. oppervlaktemaat, t.w. de hoeveelheid land die met een schepel zaaigraan ingezaaid kan worden: ongeveer 1400 m²; *schaepelsbenne, schepel(s)ma(a)nde:* mand met een inhoud van 1 schepel (zie bet. 1).

schaier: schooier (O.-Veluwe).

schallebieter: 1. soort lange smalle kever; 2. kribbig persoon (Putten).

schalteren: schallen, helder weerklinken (O.-Veluwe).

schambul: rakker, deugniet (W.-Veluwe).

schameleus: platboomd vaartuig voor het vervoer van turf (W.-Veluwe).

schamerig: preuts.

schamiel, *sjamiel*, *sjemiel*: schlemiel, sufferd, stommeling.

schampen: beschimpen, spotten.

schamper: schram (W.-Veluwe).

schamperan: zie amperan.

schamperd: ongelijk afgesneden stuk brood, hout etc. (O.-Veluwe).

schanesen: scharrelen, zoeken (O.-Veluwe).

schaomachtig, *schaomelijk*:

1. preuts; 2. verlegen; 3. bedeesd.

schaop: schaap; *noe he 'j de*

schaopen an 't drieten: nu heb je de poppen aan 't dansen

(O.-Veluwe); *schaopekaarmis*:

1. schaapscheetersfeest;

2. schapenmarkt; *schaopewas*: plaats waar schapen gewassen worden.

schaopekop: stapelwolk.

schaopskop: hortensia (*hydrangea opuloides*) (O.-Veluwe).

schaots(e), *schaats(e)*, *schäätse*: schaats; *schaotsen etc. rieden*: (ww.) schaatsen.

schappaol: paal in het land waartegen het vee kan schurken.

schaor, *schaord*, *sjaord*: scherf; *schaordjen*: scherfje gebruikt als hinkelblokje bij het hinkelen.

schaore, *schaorpaol*, *schaorpos(te)*: zie schoor(e).

schaorewaark,

scheur(d)(e)wärk, *scharegoed*:

serviesgoed; *schaorewinkel*:

winkel in serviesgoed; *schaor-denkast*: servieskast, ingebouwde kast in de woonkamer.

schap: plank waar iets op gezet of gelegd wordt, bijvoorbeeld de aanrechtplank.

schärpdraod: prikkeldraad (Heerde).

scharpe bast: pronkbonen.

scharren: zie schadden.

schavalie, *schavalje*: min, ruw volk (O.-Veluwe).

scheer: schaar.

scheerbaas: barbier.

scheermes: gele lis (iris pseudacorus).

scheermesjeshorloge: oorspr. horloge gekregen bij scheermesjes, later: goedkoop horloge.

scheermessen: 1. pronkbonen;

2. (oude, harde) snijbonen.

scheerpaol: steunpaal.

scheet: strontje in het oog.

scheetskar: sjees, tweewielig rijtuig (W.-Veluwe).

schef: chef.

scheffen: 1. keffen; 2. schelden (O.-Veluwe).

schei(e): 1. scheiding; 2. schede; 3. dwarshout; 4. peul.

scheid(s)vore, *scheidvoorde*, *scheivoor(e)*, *scheid(s)wal*:

akkerberm, de smalle, onbewerkte, vaak met gras begroeide strook die om een stuk bouwland ligt.

scheif: schaaf (Scherpenzeel).

scheigedienen, *scheikleed*: damesonderbroek die aan de achterzijde open is.

scheivoor(e): zie scheid(s)vore.

schel(le): (znw.) 1. schil; 2. bast, boomschors; (bn.) 3. scheef, uit de haak; *schellen*: (ww.) 1. schillen; 2. ondiep ploegen; *schelholt*: schilhout, (eiken)hout dat van de bast ontdaan is (O.-Veluwe).

schele pos: pos (gymnocephalus cernua).

schelhaas, *schelharst*, *schelhasse*, *harst*: gebraden ribbetjes of lendestuk.

schelm(s): niet helemaal eerlijk; *schelm gaon*: vals spelen.

schem: jam.

schen(ne)(piepe): scheen(been).

schenke: ham.

schep: vlonder, bij huizen of boerderijen die aan het water liggen het plankier dat zich bij het water bevindt, of het bruggetje dat naar de tuin leidt (Oldebroek, Wezep, Heerde); *het schep*.

schepel: zie schaepel.

schere: schaar.

scheren: 1. scheren; 2. sporen nalaten; 3. overal iets laten vallen (W.-Veluwe).

scherpe: zie schaarpe.

scheuken, *scheukebuizen*, *scheukebuzen*: zich schurken (O.-Veluwe).

scheumen: 1. schuimen, stiekem ergens rondneuzen; 2. verwijderen van bovenste laag grond, waarin het onkruid groeit; 3. sloot schoonmaken (ook *opscheumen*); 4. vegen; 5. schoonmaken; 6. alles overhoop halen; 7. schoorsteenvegen.

scheuren: grasland omploegen om er akkerland van te maken; *scheurla(a)nd*, *scheurgrond*: ingezaaid land, weiland dat tot akker is gemaakt, of juist akkerland dat tot weiland is gemaakt.

scheurwärk, *scheurewärk*, *scheurdewärk*: zie schaorewark.

scheurwortel: klein hoefblad (tussilago farfara) (O.-Veluwe).

scheut: 1. windvlaag; 2. opbrengst van een gewas; *op scheut wezen*, *op scheut helpen*: op weg zijn, helpen.

scheutel: schieter, platte schep waarmee de bakker het brood in en uit de oven schuift.

scheutig: 1. snel, vlug, gauw; 2. gul; 3. uit de kracht gegroeid (kinderen); 4. goed uitgegroeid (bomen, planten) (W.-Veluwe).

schevierig: vervelend (W.-Veluwe).

schichten stof: stofwolken (W.-Veluwe).

schiefelen: stiekem verplaatsen, ongezien weggaan (O.-Veluwe).

schielappen, *schieuwlappen*, *schuwlappen*: ooglappen van een paard.

schienbien: scheen(been).

schier: 1. wild, onbesuisd, haastig; 2. rank en slank; 3. vuil, bedorven (v.e. ei); 4. lichtgrijs (W.-Veluwe); 5. weinig vruchtbaar (O.-Veluwe); 6. netjes.

schieren: controleren van eieren of zaad om te zien of ze bevrucht zijn resp. kiemkracht heeft (O.-Veluwe).

schierling: fluitenkruid (*anthriscus sylvestris*).

schiersje: klein meisje.

schiet-in-het-vuur, *sjiet-in-het-vuur*: 1. zang van de koolmees; 2. koolmees.

schietmot: zilvervisje.

schieuw, *schuw*: vogelverschriker, doorgaans in samenstelling: *artenschieuw*, *aarteschuw*, *hennepschieuw*.

schiffen: schiften.

schijt: diarree.

schijthak: bang persoon.

schijthok(ke), *schijthuus*: 1. toilet; 2. separaat bouwsel met daar-in het toilet, meest bij een boerderij.

schijtliester: 1. merel; 2. bangerik.

schijtpolle: opschietend gras op een plek waar een koeienhoop

gelegen heeft (en dat daarom niet door het vee gegeten wordt).

schik, *sjik*: plezier.

schilderie(je): 1. schilderij; 2. al het andere wat ter decoratie aan de muur hangt: borduurwerk, belijdenisplaat, diploma, letterdoek; 3. zwaar opgemaakte vrouw.

schildersverdriet: ridderspoor (*delphinium*) (O.-Veluwe).

schilferieje: schurft.

schilletje(n): 1. citroenbrandewijn; 2. citroenjenever.

schillig: scheef (W.-Veluwe).

schimkam: fijne kam, tegen luizen en roos.

schimmel: 1. schimmel; 2. kaam, substantie die bovenop de ingemaakte groente kwam te staan; 3. balk onder de bodem van een boerenwagen.

schinke: ham.

schippersmuts(e): 1. monnikskap (*aconitum napellus*); 2. ridderspoor (*consolida regalis* of *delphinium consolida*).

schirm: (tocht)scherf.

schobbelen: aaïen, zacht aanhalen (O.-Veluwe).

schobberig: smoezelig, smerig, onverzorgd.

schoddeken: schurken; *schoddekpaal*: paal in het land waartegen het vee kan schurken.

schoe, *sjoe*: schoen.

schoechel, *sjoechel*: vreemde man (W.-Veluwe).

schoefelen: schommelend lopen (O.-Veluwe).

schoefwagen: kruiwagen (O.-Veluwe).

schoek, *sjoek*: jeuk (zuidelijke Zuiderzeekust).

schoekerd: schooier, bedelaar (W.-Veluwe).

schoelappertjen: atalanta (vlin- der) (O.-Veluwe).

schoele: schoot.

schoemakertie, *schoemakertjen*, *schoemäkertien*, *schoenmäker- tien*, *schoemäkertien*: 1. schrijver- tje (gyrinus natans); 2. schaatsen- rijder (gerris lacustris); 3. schoenmaker(tje): *een schoen- makertien in de kop hebben*: een kater hebben.

schoepen: scheppen; *schoep(e)*, *sjoep*: (platte) schop, schep.

schoer(e), *sjoer*, *schoere*:

1. schouder; 2. overkapping bij grote boerderijdeuren die naar buiten opengingen; 3. onweers- bui, onweerswolken; *schoer an de luch*: onweer; 4. zwerm (bijv. bijen).

schoeren: (ww.) 1. schuren, schurken; 2. onweren, *het schoert*: het onweert.

schoetsen: op een sukkeldrafje lopen (O.-Veluwe).

schoeve, *schuve*: 1. schuif; 2. grote hoeveelheid (O.-Velu- we); *schoeven*, *schuven*: 1. schui- ven; 2. schoorsteenvegen (O.-Veluwe).

schof, *schoft*, *sjoft*: 1. poos; 2. (schaf)pauze; 3. derde of vierde deel van de dag; *schoften*, *sjoften*: schaften, lunchpauze houden.

schokkerties: kapucijners.

schokliester: grote lijster (Put- ten).

scholderdoek: omslagdoek.

scholdoek: (< schorteldoek) schort.

schol-ies: bom-ijs, ijs waar het water onderuit gelopen is.

scholk, *schölk*, *skolk*, *schollek*, *schul(le)k*, *sjulk*: (< schorteldoek) schort; *dichte scholk*, *scholk met 'n hätte*, *sjullek met een stukkie*: schort met een bovenstuk; *iets achter de schulk hebben*: in ver- wachting zijn; *dikke sjulk*: zwan- gere buik.

schommelen: stiekem snuffelen (O.-Veluwe).

schommelgeld: wisselgeld (O.-Veluwe).

schone: borrel zonder suiker.

schonen, *opschonen*: 1. sloot schoonmaken; 2. onkruid verwij- deren.

schons: smeerpoots; *schonzen*:

1. bedelen; 2. stiekem snuffelen (O.-Veluwe).

schoor(e), *schoorpaol*, *schoorpost*: schoor(paal), een schuin paaltje ter ondersteuning van een (hoek)paal.

schoorsteenscheumen, *schoorsteenschumen*, *schoorsteenschuven*: schoorsteenvegen (O.-Veluwe).

schootgaffel, *schootgavel*: (hooi)vork met lange steel, om hooi omhoog te steken (schoten).

schoren: 1. voorover, in gebogen houding, lopen; 2. scheuren; 3. hout sprokkelen (W.-Veluwe).

schörkebuizen: schurken, scheuken (O.-Veluwe).

schort(e)banden: de twee banden van het schort die om het middel vastgeknoopt worden.

schorteldoek: schort.

schot: 1. koe die voor de eerste keer gekalfd heeft (soms ook: voor de tweede keer); 2. hok voor (kleine) dieren.

schoten: hooi opsteken vanuit de wagen in de hooiberg.

schothout: limoenkruid, geneesmiddel voor koeien.

schotsje: 1. plotselinge zijwaartse beweging van een paard; 2. sukkeldrafje (W.-Veluwe).

schottel, *schöttel*: 1. schotel; 2. sierbord op de schoorsteenmantel; *schötteldoek*: theedoek.

schouderbanden: draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden.

schouderdoek: omslagdoek.

schraai, *schraal*, *schrao*, *schraoj*, *sjraoj*, *schraol*, *schroo(i)*: mager, vetarm, schraal; *schraole grond*, *schraoje grond*: onvruchtbare grond; *schrao weer*: koud en droog, guur (O.-Veluwe).

schrabben: schrapen.

schram, *sjram*: gecastreerd varken.

schrang, *schrank*, *sjrang*, *sjrank*: 1. uit het lood, niet haaks; 2. uit het evenwicht (W.-Veluwe).

schrao(j), *schraol*: zie schraai.

schraotjämmer: magere man.

schrap, *sjrap*: klaar, gereed; *zich schrap maken*: zich omkleden (W.-Veluwe).

schreiwen, *sjreiwen*: schreeuwen (W.-Veluwe).

schrekeltjen: stekelbaars.

schremmen: schroeien, verbranden (bijv. van dood gras in bermen); *schrem*: oogwenk, flits (nl. de tijd waarin het dorre gras brandt).

schreng: sering (Hattem).

schriepe, *sjriepe*, *schripse*: 1. mager; 2. mager meisje.

schriks, *sjriks*: scheef, schuin.

schrok: 1. (bn.) (van hooi) droog en daardoor moeilijk te bewer-

ken; 2. (znw.) hooi- of graanafval.

schronselen: oppervlakkig verwonden (O.-Veluwe).

schroo(i): zie schraai.

schrouwen: schreeuwend huilen (W.-Veluwe).

schruwentjen: zuigeling.

schudbed, *schudbaede*, *schudberre*: 1. met veren gevulde zak waaronder geslapen werd (de voorloper van het huidige dekbed); 2. een enkele maal ook de met stro gevulde zak waarop geslapen werd (de voorloper van de huidige matras).

schuddekoppen: nee schudden.

schuddeltje: schoteltje (Scherpenzeel).

schudden, *zich kunnen*....: zich goed kunnen redden (O.-Veluwe).

schul(le)k, *sjulk*: zie scholk.

schunnig: armoedig, slordig, haveloos (W.-Veluwe).

schup(pe), *sjup*: schop; *an de schuppe staon*: spitten; *de duvel (/doodgraover) van de schuppe esprungen*: ternauwernood aan de dood ontsnapt (O.-Veluwe).

schuppendaghuurder: dagloner.

schurf(t)erieje: schurft.

schurren, *sjurren*: 1. hout sprokelen; 2. gras of planten plukken (W.-Veluwe).

schut: jachtopziener.

schutepap, *sjutepap*: beschuitpap.

schutter, *schuttik*: schutting.

schuuns: schuin.

schuurba(a)rg: hooiberg met daaronder een schuur.

schuut, **sjuut**: beschuit.

schuve(n): zie schoeve.

schuvers: (grote) voeten (spot-tend).

schuw: 1. zie schieuw; 2. (bn.) verschrikkelijk.

schuwlappen: zie schielappen.

secreet: wc.

sege: geit (O.-Veluwe).

seibel: (bn.) 1. ziekelijk, ziek (gezegd van kippen); 2. verachtelijk; 3. inferieur; (znw.) 4. zieke kip.

seibelen, *seivelen*, *seifel*, *seivel*: zie zeiver(d).

selia, *sielie*: chilisalpeter(zuur), kunstmest.

selve, *selver*, *zelve*: salie (*salvia officinalis*).

seringnaegels: sering.

seukela(o): chocolade.

severe, *sieweer*: chiffonière, hoge ladenkast waarbij de vier zijstijlen als poten doorlopen tot de grond.

sidar!: (tussenwerpsel) alsje-blijft! (O.-Veluwe).

sigaar, *sigaar*: aar van de lis-dodde.

sielie: zie selia.

siemezet, *siemezetje*, *simmesetje*:

1. (< fr. chemisette) frontje, bef;
2. slab.

siensappel: sinaasappel.

sienterklaos: 1. sinterklaas;
2. speculaas.

siep, *siepel*: ui; *siepeltje*: sjalot.

siepoog(e): 1. strontje in het oog;
2. lodderoog, betraand oog.

sierbonen: pronkbonen.

sierling: fluitenkruid (*anthriscus sylvestris*).

siertelder: sierbord op de schoorsteenmantel.

siester(d): rotje (vuurwerk).

sieuwelen: priegelen, ook: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt.

sieweer: zie severe.

siezen stippen: sijzen vangen met lijmstokken (Putten).

sikkelaot: chocolade.

sik(ke)reet: 1. toilet; 2. separaat bouwsel met daarin het toilet, meest bij een boerderij.

simmesetje: zie siemezet.

sinamat: vloermat gemaakt van fijne biezen of rijststro.

singel: houtwal, met struiken of bomen begroeide strook die om een stuk bouwland of weiland ligt. Soms ook gebruikt ter aan-

duiding van het met die houtwal omringde land.

singelet, *singenet*: versiersel aan een horlogeketting in de vorm van een zegelstempeltje.

sinkeseer: 1. kleinzerig; 2. precies (W.-Veluwe).

Sintpetersdag, *Sinte-Pieter*, *Sunte-Pieter*: 22 februari, dag waarop de pacht betaald moest worden.

sinneballe, *sinnesappel*, *sisasappel*: sinaasappel.

sinterklaosje: speculaas.

sj-: voor woorden met sj- zie ook onder sch-.

sjääks: netjes gekleed.

sjaalkräge: rever(s).

sjaggelen: sjacheren.

sjanken: huilen; *sjankerd*: huilebalk (O.-Veluwe).

sjats: vaart, gang (O.-Veluwe).

sjeu, de: het mooie.

sjoegel: pap van karnemelk, uien, (spek) en aardappels (in de oorlogsjaren) (O.-Veluwe).

sjoekse: (znw.) 1. sloddervos, slordig gekleed persoon; 2. gang, vaart; (bn.) 3. heel veel.

sjoeksen, *sjoksen*: sjokken.

sjokse: goedge vent of vrouw (O.-Veluwe).

sjoosvel: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

sjotelig: slordig gekleed.

Skokkeland moeten, naor....: in verwachting zijn (Urk).

sla(o)bonen: sperziebonen.

slaapmutsen: grote sneeuwvlokken.

slaap duur je leef [lijf, lichaam]

laoten goon, de: dutten, soezen.

slaap in het hout: sponsachtig hout (Putten).

slaat: sla.

slaeger, slaegel, slaege, slager, släger: pompzwengel.

slag: duiventil

slag over slag: herhaaldelijk, meer dan eens.

slagturf: turf die uit laagveen gebaggerd wordt.

slagzwaard: soort snijboon.

slak: zie slap.

slamiere, slemiere: magere vrouw.

slampe, slämpe: 1. slappe koffie; 2. oude koffie.

slange slaon: lui zijn (W.-Veluwe).

slao(j), slaot: sla.

slaodood, slaodubbel: lange man.

slaopbolle: papaver (papaver somniferum) (O.-Veluwe).

slaopmannetje: mager, in groei achtergebleven varken (W.-Veluwe).

slaopmutsien: slaapmutsje (plant: eschscholzia californica) (O.-Veluwe).

slap, slak: lenig.

slaper, slapper: oogdrek, slaap in de ooghoeken.

slappe sjoekse: slappe koffie.

slaterbokse: sloddervos, slordig gekleed persoon.

slateren: 1. knoeien, morsen; 2. langzaamaan doen; *slaterig:*

1. slordig; 2. vergeetachtig.

slerberig: 1. klef, waterig;

2. verlept.

slech vel steken, in een ...: een ziekte onder de leden hebben.

slecht op de lappen: ziek.

slechte grond, slichte grond: onvruchtbare grond.

sledderig: 1. verlept; 2. glibberig; 3. (vlees) van slechte kwaliteit.

sleebezen: sleedoorn.

sleef, slief: soeplepel, opscheplepel (O.-Veluwe).

sleg(ge): houten hamer.

slei: jam.

slientes: in de lente.

slek(ke): slak.

slekken: snoepen.

slemiere: zie slamiere.

slempe: 1. slappe koffie; 2. knoeier; *slempen:* knoeien, morsen.

sleppen, sleupen: 1. slepen; 2. met moeite lopen; *sleuper:*

1. expediteur; 2. werkzaam mens; 3. sloper; 4. nachtzwaluw.
sleuperig, *sleuverig*: moeizaam, hard (O.-Veluwe).

sleurig: slordig (W.-Veluwe).

slich(t): slecht (Doornspijk); *slichte grond*, *slich laand*: onvruchtbaar land.

sliedoorne: sleedoorn.

slijf: zie sleef.

sliemhoest: kinkhoest.

slipestärten, *sloepstärten*: heimelijk of beschaamd zich terugtrekken.

slieren: glijden; *slierbane*: glijbaan.

sliet(e): lange dunne tak of balk, gebruikt op de stalzolder.

slietage an 't benul: verstandelijke achteruigang.

slieter: iemand die langs de huizen gaat met manufacturen (Putten).

slieterig: sluik (haar).

slievertje: klein stukje (W.-Veluwe).

slikk(er)en: 1. likken; 2. snoepen.

slim: 1. ernstig, erg, *slim ziek* ernstig ziek; 2. moeilijk; *een slimmen*: een onbetrouwbaar persoon.

slingerschijt: diarree.

slinger-um-de-smoel, *slinger-um-de-snute*, *slinger-um-de-snoet*: (spottend) 1. zuurkool; 2. postelein.

slobber: varkensvoer, bestaande uit vloeistof (melk) en vast voer (meel, aardappels e.d.).

slobberei: zachtgekookt ei.

slobberig: 1. (van kleding) ruimvallend; 2. smoezelig, smerig, onverzorgd; 3. klef, waterig.

slodderfodse, *slodderfoekse*, *slodderfokse*, *slodderhokse*: sloddervos, slordig gekleed persoon.

slodderig: 1. zacht, mals (W.-Veluwe); slordig (O.-Veluwe).

sloe, *zich...voelen*: zich niet lekker voelen.

sloederig: zie sloeterig.

sloek, *gien ... op krieges*: niet lekker vinden.

sloeke: 1. keel; 2. huid; 3. slokdarm.

sloeken, *slokken*: 1. smakken; 2. klokken, hoorbaar drinken; 3. schrokken, gulzig eten; 4. slurpen; 5. (door)slikken; 6. sloffend lopen.

sloekerd, *slokkerd*, *sloekhals*: 1. keel; 2. gulzigaard.

sloeksen: sloffen.

sloeperig: (van kleding) ruimvallend.

sloepstärten: zie slipestärten.

sloeren: (ww.) 1. knoeien, morsen; 2. bij het oogsten halmen laten vallen of laten liggen;

3. (znw.) resten halmen, stro e.d.

sloer(der)ig: 1. ziek; 2. slap; 3. naar, vervelend; *zich sloer-(der)ig voelen*, *sloerig in de huid wezen*: zich niet lekker voelen; *sloerigheid*: ziekte.

sloeteren: knoeien, morsen.

sloeterig, *sloederig*: klef, waterig; *sloeterkoffie*: slappe koffie; *sloeterthee*: slappe thee.

sloffen: 1. luieren; 2. uitstellen, dralen, treuzelen (W.-Veluwe).

slofhakke: 1. slofhak (*anthoxanthum aristatum*); 2. iemand die sloft; 3. laks persoon (O.-Veluwe).

slok/slop (in het kruus, in het lief): 1. lenig; 2. zwak; *gien slok op kriegten*: geen beginnen aan.

slokken: zie sloeken; *slokkerd*: zie sloekerd.

slomp(e): grote hoeveelheid.

slonde, *slont(e)*: schort, m.n. voor het vuile werk.

slons(e): 1. sloddervos, slordig gekleed persoon; 2. schort.

sloof: schort dat tot het middel reikt, dus zonder bovenstuk.

slootmus: rietgors (W.-Veluwe).

slop: zie slok.

sloproer: pijp met een slap “roer” (steel).

slor, *de komt er in*: de klad komt er in.

slorhak: 1. sloddervos, slordig gekleed persoon; 2. lui lak, nietsnut.

slot of val hebben, *gien*: er is geen touw aan vast te knopen.

slubberei: zachtgekookt ei.

sluns: sloddervos, slordig gekleed persoon (O.-Veluwe).

sluutslot: (hang)slot.

sluutspelde: veiligheidsspel.

smacht: 1. gevlochten mat aan een hooiberg; 2. van stro gevlochten inlegzool in een klomp; 3. pluk haar.

smadde, *smarre*: grote hoeveelheid (O.-Veluwe).

smaggelen: smikkelen (W.-Veluwe).

smakker(d): smeerlap, deugniet, onbenul.

smaksen: smakken; *smakser*: mond (misprijzend bedoeld).

smakvoeten: (grote) voeten (spottend).

smakwammes: deugniet (W.-Veluwe).

smalt: smout, uitgebakken vet.

smao: lenig.

smarre: zie smadde.

smarte: pijn (verouderd).

smeerpinne: smeewortel.

smeertoeke, *smeertorre*: viespeuk (O.-Veluwe).

smeichelen: 1. vleien, flik-flooien; 2. besmuikt lachen.

smekken: smakken.

smele: pijpenstro (molinia caerulea).

smelen: smalen, minachtend spreken (W.-Veluwe).

smet: 1. vuile plek; 2. hars(plek) (W.-Veluwe).

smetpoeier: talk.

smeu: lenig.

smeuken: roken.

smeuksien: anekdote, mopje (O.-Veluwe).

smeul: 1. gedroogd lang gras; 2. lange ronde grashalm; 3. sme-le, gras dat gebruikt werd als pijpenstrootje.

smiegel: smiecht, smeerlap (O.-Veluwe).

smiekerd: 1. vleier; 2. deugniet.

smiespelen: 1. fluisteren; 2. roddelen (O.-Veluwe).

Smietevelt: Smijtegelt, een van de oudvaders, piëtistische schrijver uit de Nadere Reformatie.

smij: lenig.

smikkel(d)erieje: snoepgoed.

smirken: 1. lurken, hoorbaar zuigen aan een pijp; 2. braden; 3. sissen van water onder een ketel die op een warmtebron wordt gezet; 4. hard rijden.

smodde: kort pijpje.

smoedelig: smoezelig, smerig.

smoekse: sloddervos, slordig gekleed persoon.

smoeksen: 1. smakken; 2. onbeholpen lopen.

smoesterig: smoezelig, smerig.

smok: 1. sieraden; 2. (klap)zoen, kus.

smoken: roken.

smokkel: (klap)zoen, kus.

smokkelbroek: drollenvanger, pofbroek.

smoksen: moeizaam lopen door de sneeuw; 2. kussen; *smokse:* sloffend persoon.

smolt: smout, uitgebakken vet.

smoordadig: smoorheet.

smotsig: smoezelig, onverzorgd (O.-Veluwe).

smouten: smelten; *smoutig:* 1. smaakvol; 2. smeug (W.-Veluwe).

smuk: sieraden.

smul: kort pijpje.

smullig: smerig, vuil (W.-Veluwe).

smurk: tabakssap.

smurrelen: lurken, hoorbaar zuigen aan een pijp.

snaaien: snoepen.

snadde, snarre: snibbig, kattig meisje (O.-Veluwe).

snakken: smakken.

snaor: 1. (znw.) schoonzuster; 2. (bn.) knap van uiterlijk (W.-Veluwe).

snaorg: flink, doortastend (van vrouwen gezegd) (W.-Veluwe).

snappen: 1. babbelen, praten; 2. treffen: *dat snap je net!* (W.-Veluwe).

snarre: zie *snadde*.

snars: 1. slok, teug; 2. oogwenk (W.-Veluwe).

snavel: grote kromme neus.

sneb(be): 1. snavel; 2. mond (misprijzend bedoeld).

snee, sneej: 1. snee; 2. sneeuw.

snee in 't/z'n oor(e), een.....hebben: dronken zijn.
snee veur één hand, snee veur twee haande: dunne snee brood.

sneeg: 1. flink; 2. vlot; 3. gewiekst, schrande.

snekke: slak (O.-Veluwe).

snelbinders: bretels.

snelle pis: broek met gulp (kwam in plaats van de *klepbroek).

snep(pe): 1. snavel; 2. mond (misprijzend bedoeld); 3. kijfachtige vrouw.

sneujen: snoeien (W.-Veluwe).

sniebonen: pronkbonen.

sniefelen: zich stiekem uit de voeten maken (O.-Veluwe).

sniejen: 1. (haar)knippen; 2. snijden; 3. castreren; 4. vechten met messen; 5. sneeuwen; *sniejer:* 1. kapper; 2. kleermaker; 3. castrerder.

sniejsel: gehakt stro of gras, haksel; *sniejkiste:* kist om haksel

in op te slaan; *poten as 'n sniejkiste:* O-benen (O.-Veluwe).

sniesterd: 1. uitbrander; 2. sisser; 3. sterretjes (vuurwerk); 4. korte, felle bui (O.-Veluwe).

sniesteren: 1. de neus snuiten door die (vaak één neusgat) met twee vingers, of tussen duim en wijsvinger, dicht te knijpen, en dan te snuiven; 2. urineren; 3. spatten in een pan; 4. hard voorbijstuiven.

snik: hik.

snippe: katekop, snibbig meisje.

snipperbonen, snippers: snijbonen (W.-Veluwe).

snipsnaaiderieje: snoepgoed.

snisteren: ontbranden van strovuur (W.-Veluwe).

snodelijk: erg, zeer.

snoeken: snikkend huilen;
snoekend leed: leed waarbij gesnikt wordt.

snoeven: (de neus) snuiten.

snof: tabakssnuif.

snörkiezer: rijwiel met hulpmotor.

snorrebot, snurrebot: 1. modderkruiper, weeraal (misgumus fossilis); 2. kinderspeelgoed, bestaande uit een botje (later knoop) dat aan een touwtje op hoge snelheid rondgedraaid wordt en dan een zoemend geluid voortbrengt.

snorvis: meerval (siluris glanus).

snot: 1. snot; 2. slijm; *tot snot (g)ekookt*, *snotgaar*: (te) gaar gekookt.

snotdoek, *snotduuksken*: zakdoek.

snotkääker: 1. neus; 2. kind.

snotlap(pe): zakdoek.

snotpsalmen zingen: huilen.

snotten: 1. de neus snuiten door die (vaak één neusgat) met twee vingers, of tussen duim en wijsvinger, dicht te knijpen, en dan te snuiven; 2. huilen, schreien.

snotter: snot; *snotteren*: (de neus) snuiten; *snotterbel(le)*:

1. druppel aan de neus; 2. katje van els, berk of hazelaar; 3. slordige vrouw; *snotterdoek*, *snotterlappe*: zakdoek; *snotterpiele*: druppel aan de neus.

snotterd, *snotterkuken*: ondeugend kind (O.-Veluwe).

snurrebot: zie snorrobot.

snutenspek: zoen (O.-Veluwe).

snuven: 1. (de neus) snuiten; 2. snel voortgaan, zich snel voortbewegen.

soe: schommel (W.-Veluwe).

soederieje: kaam, substantie die bovenop de ingemaakte groente kwam te staan.

soeja: wieg.

soemers: 's zomers.

soerense daggelder: reiger (W.-Veluwe).

soeter: tabakssap.

soeze: (znw.) 1. sufferd; (bnw.) 2. aan één stuk door (O.-Veluwe).

soezebarcha: slome, sufferd (O.-Veluwe).

soezen: 1. dutten, soezen; 2. sufferd; 3. suizen, razen.

sokken, op (de/je): op kousenvoeten.

sol: gat waarin water staat (W.-Veluwe).

soldaotje: oostindische kers (*tro-paeolum majus*).

solveren: beloven, verzekeren (O.-Veluwe).

somtieds: soms.

sondekläösien: speculaas.

soortig: voldoende aan de eisen van de fokkerij (O.-Veluwe).

soppe: mengsel van voederbieten, water en stro als voer voor de koeien; *sopton*: ton waarin soppe of *slobber klaargemaakt wordt.

soppegaar: (te) gaar gekookt.

sopperig, *soppig*: klef, waterig.

sopton: zie soppe.

spaarbekken: (ww.) 1. te kort komen, te weinig hebben; 2. spaarzaam, zuinig zijn met eten (W.-Veluwe).

spalsteren: bij het lopen de benen hoog optrekken (O.-Veluwe).

span: 1. paar (schoenen); 2. groep, gezelschap.

spannevoegel, *spannevogel*,
spännevogel: vlinder.

spanséren: flaneren, opzichtig wandelen.

spaontje: staaltje (van manufacturen) (W.-Veluwe).

sparreklos: sparappel.

sparrelen: moeizaam lopen.

spatsieren: (< du. spazieren) wandelen.

specht, *spicht*: mager, schraal persoon.

spee: verlegen, bang, bescheiden (O.-Veluwe).

speek(e), *speik*: 1. (znw.) spaak; (bn.) 2. rechtop lopend; 3. steil.

speen(e): tepel.

speende: zie spind(e).

spiegel: spiegel (Elburg, Nun-speet).

spekbonen: pronkbonen.

spekbukkem: spekbokking, langdurig gerookte haring.

spekhok: ruimte in het rookkanaal waar het vlees gerookt kon worden.

spekkist(e): kist om spek, worst e.d in te bewaren.

speksniejer: opschepper, bluffer.

speulen: 1. spelen; 2. spoelen.

speun: speen.

speuten: spatten (W.-Veluwe).

spicht: zie specht.

spiegen, *spiejen*, *spi-jen*: 1. spugen; 2. overgeven; *spiej(e)*,

spi-je: 1. spuug, speeksel;

2. kwijl; 3. braaksel; *spiejsel*: braaksel.

spieker: 1. spijker; 2. korenschuur; 3. geld (O.-Veluwe); *een spieker in de kop hebben*: een kater hebben.

spiekervet: mager.

spiel: spijl, m.n. de spijlen waaraan spek, worst en haring gehangen worden.

spind(e), *spient*: 1. zie spind(e); 2. inhoudsmaat voor graan; 3. oppervlakte land die met een spient graan bezaaid kan worden (Putten) zie spit.

spier: 1. hoeveelheid; 2. gras-halm; *gien spier*: helemaal niets.

spierbokse, *spierbroek*: spijkerbroek.

spiereke naakt, *spierkend naakt*, *spierle naakt*: spiernaakt.

spiertien: plukje pruimtabak.

spie(r)tsen: spugen (van pruimtabak).

spi-je, *spi-jen*: zie spiegten.

spijgen: spugen (verl. tijd: *speeg*, *gespegen*); *spijg*: spuug, speeksel (Z.W.-Veluwe).

spijnd: zie spind(e).

spikken: mengen (van mest);

spikmist: vette mest; *spikhoop*: mesthoop, mestbult, mestvaalt.

spilk, *spillig*: tochtig.

spind(e), *spinkt*, *spind(e)*, *speende*, *spijnd*: (houten) kast, soms in de wand ingebouwd,

waarin het brood, maar ook wel andere etenswaren, bewaard werd.

spinhökkien: zolderkamer in een boerderij, soms in gebruik als provisorische slaapruijnte (vgl. spinnen, bet. 2).

spinkt: zie spind(e).

spinnekop: spin; *spinnekopnes*: spinnenweb.

spinnen: 1. op visite gaan (afgeleid van het gebruik om de tijd van de visite nuttig te besteden, namelijk door te spinnen); 2. logeren.

spint, *spient*: spinthout, hout dat onder de schors ligt.

spirrie: zuring.

spit, *spient*: oppervlaktemaat voor bouwland (ca 200 m²).

spitkool: spitskool.

spiwen: spugen.

spocht: klamme nattigheid; *spochterig*: klammig nat (O.-Veluwe).

spochten: pochen, zwetsen; *spochten op iets*: ergens hoog van opgeven.

spoek: spook; *spoekbloem*: fluitenkruid (*anthriscus sylvestris*).

spoens: 1. spons; 2. pokdalig mens (W.-Veluwe).

spoer: spoor (verouderd); *spoeren*: 1. speuren; 2. een spoor volgen; 3. een spoor achterlaten; 4. sporen (O.-Veluwe).

spooie: spreekw.

spoorma(a)nd: hoog boodschappenmandje, door boerenvrouwen gedragen.

spoortelg: gewas dat niet geplant is, maar vanzelf opkomt.

sporkelholt: zie sprekelhout.

sporthemd: overhemd.

sportriem: brede blauwe riem met een dubbele sluiting, die veel door jongens werd gedragen.

spot: sperma.

spotboeverieje: gekheid, scherts (Apeldoorn).

sprank: twijgje.

sprao(je): spreekw.

sprei: uitgespreide laag; *spreien*: (bed) opmaken (O.-Veluwe).

sprekelhout, *sporkelholt*: 1. kleine takjes; 2. (hout van de) vuilboom (*rhamnus frangula*).

spreng: bron, bovenloop van een beekje; *sprengkop*, *sprengenkop*: gat uitgegraven boven een spreng.

sprengel: opspattende druppel (W.-Veluwe).

spreu: schraal, droog (van lippen); *spreuhanden*, *spreuvoeten*: winterhanden, wintervoeten.

spreuten: sproeten.

sprietsen: spugen (van pruimtabak).

sprik(ke): 1. dunne tak; 2. dode tak; 3. magere vrouw; *sprikken*: lange, dunne benen.

sprikjes, *sprikkies*, *sprikkelholt*:

1. houtje, droog takje; 2. takkenbossen in het bakhuus; 3. dunne takjes om haardvuur mee aan te steken.

springbalsemien, *springbloem*, *springementjes*, *springplaante*: groot springzaad, (reuzen)balsemien (*impatiens noli-tangere*).

springer: bosmuis.

sprintel: splinter (Putten).

sproetels: sproeten.

sprok: afgevalen tak, dood hout.

sprokkeleemt, *sprokkelempe*, *sprokempe*, *sprokkippe*: bosmier (*formica rufa*).

sprokkelhout: 1. vuilboom (*frangulus alnus*), vuilbomenhout; 2. gesprokkelde stukjes hout ter reparatie van gaten in de heg.

spruten: sproeten.

spruutkool: spruitjes.

spugen: 1. spugen; 2. overgeven.

spul: 1. spektakel, toestand; 2. bezit; 3. ruzie, onenigheid (O.-Veluwe).

sputen: 1. spuiten; 2. spatteren.

spuug, *spuugsel*: braaksel.

spuugdeuksken, *spuugdoekjen*: slab.

staar: grote melktobbe, roomvat (W.-Veluwe).

staark: borrel (W.-Veluwe).

staart: penis.

stadskind: iemand die onder curatele van de (stedelijke) overheid is gesteld.

stae: plek; *zere stae*: pijnlijke plek.

staekel: stekel, doorn; *staekelbaeze*: 1. klapbes; 2. kruisbes; *staekelvarken*, *staekelvärken*, *staekelverken*: egel; *staekeltjen*: stekelbaarsje; *staekelbrem*: heidebrem (*genista anglica*).

staeks: geïrriteerd, oneens, tegen de draad in (O.-Veluwe).

stael: steel.

staeren: ster.

stalbenen, *stalpoten*: dikke benen.

staldeer(e): in een boerderij de grote, meestal uit meerdere delen bestaande buitendeur, die toegang bood tot de *deel; *de staldeure los hebben*: de gulp open hebben.

stallichters: stalraampjes.

stalluchter: stallantaarn.

stalluken: de kleine deurtjes in de stal waardoor de mest naar buiten werd gegooid.

stameren: stamelen, stotteren (W.-Veluwe).

stamholt: het bruikbare gedeelte van een boomstam.

stammetje: klein, stevig mannetje (W.-Veluwe); *stammig*: stevig, kort gebouwd, gedrongen (O.-Veluwe).

stamp: stamppot; *stampie*, *stampiefoeksie*, *stampmuis*: stamppot andijvie; *stamppot mit blote kientertjes*: stamppot met witte bonen en snijbonen; *stampstamp*: stamppot andijvie.

stand: standplaats van de koeien in de stal.

ständig-an: gestadig, voortdurend (O.-Veluwe).

stange: 1. stang; 2. paardenbit; 3. gevlochten stuk pruimtabak (O.-Veluwe).

stäög, stäödig: gestaag (O.-Veluwe).

staokbonen: pronkbonen.

staokgat: het gat in de vloer waarin (heel vroeger) het open vuur brandde.

staol: 1. voorbeeld, toonbeeld; 2. onstuimigheid, gevoelsuitbarsting (W.-Veluwe).

staondebeens: staande.

staonde waogen, mit.....: gehaast.

staonder: 1. paal in het midden van de grote boerderijdeur, die weggenomen kon worden als bijvoorbeeld een wagen naar binnen moest; 2. hond die het wild bij de jagers moet brengen.

staopelierend gek: knettergek.

stap(pe): val voor bunzingen, vossen etc.

star(re): ster.

stareke: borrel.

starn, stärn: stern.

start: 1. penis; 2. staart; *in de start knuppen*: met schade weer van de hand doen; *het vaarken de start uuttrekken*: de dienst voor afloop van de huurtijd verlaten (W.-Veluwe); 3. pompzwengel.

stätterig: 1. dwarsliggend; 2. plukkerig (haar) (O.-Veluwe).

startpan: steelpan.

stee: 1. boerderij; 2. plek, plaats; *zere stee*: pijnlijke plek; *in stee van*: in plaats van.

steeg(e): 1. (onverharde) landweg; 2. achterpad.

steekbrem: stekelbrem.

steekneusie: prikneus (plant: silene of lychnis coronaria).

steekplaggen: heideplaggen (gebruikt als brandstof).

steeks: (van paarden) koppig (W.-Veluwe).

steelmoes: (stamppot) raapstelen.

steen, steentje, steentien, stientien: 1. steen; 2. tegeltje achter de haard; 3. lengtemaat ter grootte van een steen (11-13 cm): *steentjedik*; *een steentien spek*, *steentjesspek*: spek ter dikte van een steen.

steenmot: pissebed (W.-Veluwe).

steense kars, steense kårs: oost-indische kers (tropaeolum majus).

steern(e): 1. ster; 2. kruin;
steernhelder, *steerneklaor*:
sterhelder, zeer helder (vries)-
weer.

steevast staon: doodstil staan
(van paarden) (W.-Veluwe).

steg: (bn.) 1. (van een paard of
ezel) niet verder willend; 2. (van
een meisje) eigennuttig
(W.-Veluwe).

stegt: 1. vonder, smal bruggetje;
2. doorwaadbare plaats in een
beek (W.-Veluwe).

steig, *iets wezen*: iets zat, beu
wezen.

steil: (bw. v. graad) heel erg, to-
taal, finaal.

steiloor: 1. koppige ezel; 2. kop-
pig persoon (W.-Veluwe).

stekbes, *stekebes*, *stekelbes*:
kruisbes.

stekel: doorn; *stekelvarken*: egel;
stekeltje(n): stekelbaars.

steken: tintelen.

stekkel: stekel, doorn (ook in
samenstellingen): *stekke(l)bes*:
kruisbes; *stekkelkje*, *stekkel-
vissien*: stekelbaars; *stekkel-
varken*: egel.

stekken: zie stikken.

stel(le): steel, stengel.

stelemoes: gekookte raapstelen
(W.-Veluwe).

stemmigjes: stemmig (W.-Velu-
we).

stender: grote vrouw.

stengels: raapstelen; *stengel-
moes*: (stampot) raapstelen.

sterk: ranzig (spek).

sterretje: grootbloemmuur (*stel-
laria holostea*).

steug, *steurig*: gestadig.

steugien: poosje (O.-Veluwe).

steul: steel, stengel.

stief: sluik (haar).

stief op de mest: hardlijvig, een
moeilijke stoelgang hebbend
(Z.W.-Veluwe).

stiefboordig: recalcitrant, weer-
spannig.

stiefel: laars.

stiefselavond: uitgaansavond (de
avond dat de gesteven knipmuts
gedragen werd) (O.-Veluwe).

stiek(e): elastiek; *stieken*: elas-
tische kousenbanden.

stiekelen: prikken (O.-Veluwe).

stiekemvot: heimelijk,
onopgemerkt (*Apeldoorn*).

stiel: paal in het midden van de
grote boerderijdeur, die wegge-
nomen kon worden als bijvoor-
beeld een wagen naar binnen
moest.

stien: 1. steen; 2. pit van pruim
of perzik.

stiense kars: oostindische kers
(*tropaeolum majus*).

stientien: zie steen.

stieperen: lopen met kleine,
vlugge pasjes (W.-Veluwe).

stiepers: halfhoge mannenschoenen (Putten).

stiesel, stissel: stijfsel.

stieve pap: pudding.

stik: (bn.) 1. steil (stikke trap); 2. scherp (stikke bocht); 3. totaal, geheel en al; *stikbie:* dichtbij.

stik-ei: fop-ei.

stikbes, stikkebes, stikkebaeze: kruisbes.

stikkelvarken: egel.

stikken, stekken: 1. sporten, de dwarse verbindingen tussen de stoelpoten; 2. de tussenschotjes bij een raam met meerdere ruitjes; *het uut de stikken kriegen:* ruzie krijgen (O.-Veluwe); (ww.) 3. redetwisten, bekvechten.

stikkezak: katoenen broodzakje.

stikoor: varken met opstaande oren.

stimpstamp, stimstamp: stampot andijvie.

stinkbeer: 1. varken waarvan de testikels niet ingedaald zijn; 2. dier dat in de ouderwetse potstal vies geworden was; 3. smeerpots (W.-Veluwe).

stinkbloem(e): stinkende gouwe (chelidonium majus).

stinkerd: deugniet; *stinkerend aop van een jong:* snootap, kwa-jongen (W.-Veluwe).

stinkroze: pioenroos.

stinse kars, stinse kars: oost-indische kers (tropaecolum majus).

stip: 1. jus; 2. stip; *op stip en sprong:* op stel en sprong (O.-Veluwe); *stippen:* soppen, het eten zachter laten worden door het in een vloeistof (jus, melk, water) te houden.

stiphoed: strohoed (W.-Veluwe).

stissel: zie stiesel.

stob(be): 1. boomstronk; 2. kleine en dikke man of kleine vrouw.

stobberig, stobbig: 1. houtachtig, droog, vezelachtig; 2. nors, onplezierig, onhandelbaar (W.-Veluwe).

stoeken: blijven steken.

stoelmat(te): biezen zitting van een stoel.

stoep(e): 1. tuinpad; 2. terras.

stoep, stoepstaart: schrikfiguur in het volksgeloof (springt op de rug van een wandelaar).

stoepertsjen: klein, dik mensje.

stoet(e): 1. brood; 2. groot formaat brood; *stoeten:* billen.

stofraegen, stofregen: motregen.

stofvarken, stofvärken, stofkeu: stoffer.

stokebrand: brandstof.

stokge(r)dienen: gordijnen met een stok onderin, om ze mooi te laten hangen.

stokvismaol: feestmaal of maaltijd bij de kermis (waarvan stokvis een vast onderdeel was).

stolpen: proppen, met druk iets vol maken (O.-Veluwe).

stommelen: 1. te keer gaan, loeien; 2. voorzichtig afdalen; *erin stommelen:* erin trappen.

stomp(e): boomstronk.

stompe deken, stöppeld(a)eken, stoppeld(a)eken: strodak met de bovenkant van de halm naar beneden.

stonde (hebben): ongesteld (wezen).

stookgat: het gat in de vloer waarin (heel vroeger) het open vuur brandde.

stoom: werkplaats met een door stoom of andere kracht aangedreven machine.

stoombukkem: stoombokking, in korte tijd droog en gaar ge-rookte haring.

stoomfietse: motorfiets.

stop hollen: rust houden, pauzeren (O.-Veluwe).

stöppelhanen: 1. hanen die zich na de oogst tegoed doen aan wat op het veld achterbleef; 2. oogstfeest.

stöppelkatte: kat die in de herfst geboren is.

stöppelkuken: kuiken dat na de langste dag geboren is.

stor: 1. (< balastore) opvouwbaar zonwering aan de binnenzijde van een raam; 2. winderig; 3. guur, koud.

stork: ooievaar (O.-Veluwe).

störmpien: poosje, tijdje (O.-Veluwe).

störriig: ruw (weer).

stortkar(re): eenassige wipkar.

stovers: stoofperen.

stovven: stuiven (W.-Veluwe).

straaf: sterk, stevig, straf, heftig.

strabant: (bn.) 1. resoluut, kordaat; 2. brutaal, lastig; 3. streng; 4. (bw.) heel erg.

strag(g)e: strak.

stramp: streng (kijken) (O.-Veluwe).

strampelen: strompelen, moeilijk lopen.

strank: 1. ruw stuk hout; 2. kwa-jongen (O.-Veluwe).

straothandjes: (grote) voeten (spottend).

straotweg: 1. straatweg, verharde weg, straat; 2. autoweg.

streeksel: latje dat gebruikt wordt om een zeis scherp te maken.

streekselen: 1. plagen; 2. vervelend doen (van kinderen) (W.-Veluwe).

streien: (ww.) 1. strooien; (znw.) 2. slootafval (Putten).

strek, strekjes: 1. strak; 2. ernstig; 3. orthodox, recht in de leer.

stremmen: samentrekken van de mond bij zure of bittere etenswaren of dranken (Putten).

strep(p)el: grondstuk met lange en smalle vorm.

streujen: strooien.

streumelen; 1. doelloos rondlopen; 2. strompelen, moeilijk lopen; *ouwe streumel*: oude man of vrouw die nog maar moeilijk kan lopen (W.-Veluwe).

streupen: 1. stropen; 2. vorm van knikkeren; *streupbroek*: directoire; *streupertje*: klein model onderbroek.

streups (O.-Veluwe), *tegen de streup op* (W.-Veluwe): tegen de draad in, eigenwijs.

striejen: redetwisten, tegenspreken.

strieken: 1. scherpen, wetten van een zeis; 2. er flink de pas in hebben.

strieker(d): 1. lucifer; 2. magnetiseur.

striekholt, *striekstöksien*: lucifer.

striekiesder: strijkijzer.

striekwafel, *striekwefel*, *striekwezel*, *striekzwa(e)vel*, *striekzweifel*: lucifer.

striem: ader op een uier.

striepsen: 1. een koe of paard met zweepslagen aanzetten tot lopen; 2. aftrekken, stropen (W.-Veluwe).

strieps kriegien, *strips kriegien*, *strups kriegien*: een pak slaag krijgen.

strik(ke): stropdas.

strikba(a)nden: de twee banden van het schort die om het middel vastgeknoopt worden.

stroet(t): moerasachtig land.

stroent: stront; voor samenstellingen met stroent- zie stront-.

ströllen, *ströl*: zie strullen.

stronkebraojer: dondersteen van een jongen (O.-Veluwe).

strontdeurtjes: de kleine deurtjes in de stal waardoor de mest naar buiten werd gegooid.

strontdoek: luier.

stronten, *stroenten*: gieren, met vloeibare mest werken of deze uitrijden.

stronthane: hop (upupa epops).

strontpol(le), *strontplek*, *strontgres*: opschietend gras op een plek waar een koeienhoop gelegen heeft (en dat daarom niet door het vee gegeten wordt).

strontvlieg: paardenvlieg (*gastrophilus intestinalis*).

strooi: stro; *strooien dak*: 1. dakbedekking van riet; 2. dakbedekking van (rogge)stro.

strookte mus: klederdrachtmuts met strookjes aan de voorkant.

strot(te): keel.

strug: redelijk gezond (W.-Veluwe).

strujen: (znw.) dennennaalden die als bodembedekking in een stal gebruikt worden.

strullen, ströllen: urineren (O.-Veluwe); *ströl:* zeurpiet.

strumpelen: 1. schudden; 2. strompelen; *heen en weer strumpelen:* schommelen (W.-Veluwe).

struns: humeurig, lastig persoon; *strunselig:* humeurig, lastig (O.-Veluwe).

struun: droog gras (W.-Veluwe).

stuk: 1. sandwich, dubbele boterham; 2. boterham met snee roggebrood; 3. plak koek of cake.

stukkend: kapot.

stuken: 1. spelen met knikkers; 2. vallen; 3. blijven steken (O.-Veluwe).

stult: aanduiding van persoon of zaak met een ongunstige bijklank (W.-Veluwe).

stulp: potdeksel (W.-Veluwe).

stumper: borrel zonder suiker.

stunderen: 1. onnodig lawaai maken (W.-Veluwe); 2. vitten, berispen (O.-Veluwe).

stur: zie stor bet. 2 en 3.

sturten: ondiep ploegen.

stuthout: paal in het midden van de grote boerderijdeur, die weggenomen kon worden als bijvoorbeeld een wagen naar binnen moest.

stutvaar: geldschietter (O.-Veluwe).

stuuk: groepje tegen elkaar aan staande (koren)schoven.

stuur hebben: gelijk hebben, het juist hebben; *gien stuur hebben:* niet weten wat te doen.

stuven: 1. stuiven; 2. er vrolijk aan toe gaan; *d'r op stuven:* hard werken.

suikela: chocolade.

suja: wieg.

sukela, sukelao, sukelaot: chocolade; *sukelapoeier:* cacao (poeder).

sukerbonen: sperziebonen.

sukerd: besuikerd.

sukerei(n): 1. cichorei; 2. surrogaatkoffie (gemaakt van cichorei).

sukerjannegies, sukerjennigen: 1. (bloempjes van de) kamperfoelie (*Ionicera periclymenum*); 2. gele morgenster (*tragoponum pratensis*).

sukerklöntjen, sukerknölletjen: liefkozende benaming.

sukerkool: spitskool (Klarenbeek.).

sukerpotstoel: een stoel van gelakt hout met matten zitting, waarvan de rugleuning is voorzien van snijwerk in de vorm van een suikerpot of enig ander figuur.

sukerwortel: suikerbiet.

sukkel, *an de wezen*:

ziekelyk, kwakkelend zijn.

sukkela, *sukkelao, sukkelaot*,

sukla(o), sukola: chocolade.

sund: jammer, spijtig, zonde.

Sunderklaos: Sinterklaas.

sundes, *sunnes*: zie zunda(a)gs.

sunne: zon

sunterkläösien: speculaas.

sujen: zie zuja.

T

taainagel: vergroeiing bij een vingernagel.

taandzeerte, tandzeerte: kiespijn.

taarnen, tärnen: tornen.

tabaksdeuze: teelballen.

tachentig: tachtig.

taddik: smeerpoets.

taemen: zeuren, lijsig praten.

taemse: melkzeef.

tafelbreur: stiefbroer.

tak van (een) bereurte(n): beroerte.

talhout, talholt: geschild hout dat in een bepaalde hoeveelheid (gewoonlijk 100 stuks) verkocht werd en vooral diende voor het aanmaken van vuur.

talosie: horloge.

talter: schommel.

tamee: zie temee(j).

tamme taaie, tamme taojen, tamme tukkel: vrucht van de tamme kastanje.

tamper: zachtzuur (van appels) (O.-Veluwe).

tandentärgerieje: (tantalus)-kwelling.

tante: koe die haar melk aan een vreemd kalf geeft (W.-Veluwe).

tao: taai; *taobassen, taobasten:* snijbonen.

taolen: goed kunnen praten, onderhoudend zijn (W.-Veluwe).

taos: spijker (W.-Veluwe).

taoter(s): 1. druppel aan de neus; 2. oogdrek, slaap in de ooghoeken; 3. klein meisje; 4. slecht exemplaar (bijv. van een konijn); 5. rafel; 6. vel op gekookte melk; *taoteren:* afraffelen.

täöteren: 1. voortbrengen van geluid door baby's; 2. kwetteren van vogels; 3. kletsen; *täöterd:* praatjesmaker; *täötgat:* vrouw die veel kletst (O.-Veluwe).

taptemelk: melk die los (niet in een fles) door de melkboer wordt verkocht.

tas: 1. afgescheiden (berg)ruimte in een schuur; 2. tros; 3. hoop, stapel; *de tas an de rug hangen:* weggaan.

tater: mond (misprijzend bedoeld).

taters: (grote) voeten (spottend).

tar: teer; *tarren:* het bestrijken van varkensstaarten met teer, om bijten te voorkomen (W.-Veluwe).

tazelen: talmen (O.-Veluwe).

tee(j): teen.

teek: 1. teek; 2. tik; *iemand een teek uuttrekken:* hatelijk doen tegen iemand.

teems, *temes*, *temis*: melkzeef.

teen is uut, *de*: (uitdr.) hij heeft een gat in een kous of sok (zie ook: grote teen....).

teernegel: kieskauwer (W.-Veluwe).

teffens: eveneens (O.-Veluwe).

teffes: tegelijk, ineens (W.-Veluwe).

tegen-: tegemoet; *tegengaon*: (iemand) tegemoet gaan (W.-Veluwe); *tegenzien*: zien aankomen (W.-Veluwe).

tegenstaon: tegenwerken.

tekkel: teek.

teksen: veel en vlug praten, kwebbelen (W.-Veluwe).

telder: 1. (houten) bord; 2. sierbord op de schoorsteenmantel.

tellen: (znw.) tellen; *'t is mā tien tellens*: het duurt maar even.

teloos: narcis.

temee(j), *temeetjes*, *temet*, *tamée*: straks, over enige tijd.

temes, *temis*: zie teems.

tempelen: naar de kerk gaan (W.-Veluwe).

tempelier, *drinken als een*....: stevig drinken.

temper: pannenkoekenbeslag.

tengeltjes: de tussenschotjes bij een raam met meerdere ruitjes.

tent(e): (vaak als verkleinwoord gebruikt) tuinhuisje waarin tbc-patiënten kunnen revalideren.

tenten: (ww.) schommelen.

tereeste: oppervlakkig, vluchtig (W.-Veluwe).

tering, *terige*: 1. tbc; 2. kanker.

terugslaon: terugtrekken (van wild).

teruguut, *truggesuut*, *truggesop*: achteruit.

terugzetten: achteruit doen gaan (van een paard en wagen etc.) (W.-Veluwe).

tes(t), *teste*: 1. hoofd; 2. bakje voor het vuur in een stoof.

tesse: broekzak.

tessel: kieskeurig; *tetsel*: kieskauwer (W.-Veluwe).

teters, *tieters*: oogdrek, slaap in de ooghoeken.

tetterig: 1. ontevreden; 2. lastig, ongedurig; 3. nauwgezet.

teumig, *tumig*: 1. bedaard; 2. nietsdoend; 3. eenvoudig, sober; 4. zuinig, bedremmeld.

teut: grondstuk met een driehoekige vorm.

teutelen: toveren, heksen (W.-Veluwe).

teuten: nippen, bedachtzaam drinken.

teuter: mond (misprijzend bedoeld).

thuuskommen: (znw.) onderkomen, woonstee.

tichel: baksteen.

tie(je): 1. teen; 2. (uitsl. als meervoud) tuinbonen.

tied: tijd; *nao tied:* na afloop (Oldebroek, Wezep); *heur tied (hebben):* ongesteld (wezen).

tiejens: tijdens, gedurende.

tielk: teek.

tielk(t): tijk, kussenovertrek.

tielgat: vlieggat in een bijenkorf (O.-Veluwe).

tieloos, tieloze: narcis.

tieng: tijding, bericht.

tientelen: tintelen.

tieretijn: tjiſtjaf (W.-Veluwe).

tiet(e): 1. borst, bij dieren (neutraal) en mensen (platvloers); 2. tepel; 3. penis; 4. portefeuille; *tietehouwer, tietenrek, tietjak:* beha.

tietertje: winterkoninkje (W.-Veluwe).

tieters: zie teters.

tiezen: langdurig bezig zijn met eten op het bord, voordat je het in je mond stopt.

tik-ei: ei met een barst.

til: tilbury, licht tweewielig rijtuig.

tille: (< 't (h)ilde; *hilde is dus een onzijdig woord) 1. verdieping boven de stal; 2. slaappleats (voor knechten) op deze verdieping.

timmerholt, timmerhout: het bruikbare gedeelte van een boomstam.

timp(e), tip(pe): 1. punt, uiteinde; 2. grondstuk met een drie-

hoekige vorm; *tips:* op een punt uitlopend.

tintelhout: tondeldoos.

tipmutse: muts met geplooid lange achterkant, vroeger dagelijkse dracht.

tít(te): 1. borst, bij dieren (neutraal) en mensen (platvloers); 2. tepel; *títtebuul, títtehouwer, títtenkooi, títtentuig, títtentuug:* beha; *títtekind:* zuigeling; *títten:* sabbelen, zuigen.

titteren: nippen, bedachtzaam drinken.

tjoekend vol: tjokvol (W.-Veluwe).

tnegentig: negentig.

tobberaasie: ziekte, verdriet, armoede.

tocht: troep.

tod(de), torre: 1. vod, oude of versleten lap; 2. rafel; 3. zakdoek; 4. kleding; 5. kleine jongen of klein meisje; 6. smeerpots.

toddebuus: 1. smeerpots; 2. haveloos persoon; 3. breimandje (W.-Veluwe).

todde(n)moes: stampot met witte kool of zuurkool.

todden: (weg)trekken, (weg)slepen, aandragen, zeulen.

todderig: 1. (van kleding) wijd, ruimvallend; 2. rafelig; 3. smoezelig, smerig; 4. slordig, haveloos; 5. bleek uitziend; 6. miezerig, druilerig (weer).

toddewever: haveloos gekleed persoon (W.-Veluwe).

toddiken: prutsen.

toe: 1. toen; 2. gesloten (*toeë deur*); *mit toeë beurs*: zonder bijbetaling.

toebeuren: bijbetaald krijgen.

toebule: gesloten beurs, *mit 'n toebule betalen*.

toedelen: 1. in het wilde weg praten; 2. liegen (W.-Veluwe).

toef, toeve: kuif.

toefie, toefte: haarknot.

toeholden: overspel plegen.

toeken, toeksen: slecht of slordig naaien; *toeke*: 1. slordige kleermaker of naaister; 2. plek in kleding die slecht hersteld is; 3. oude vrouw (O.-Veluwe).

toelangen: aangeven, aanreiken.

toemaken, iemand.....: iemand toetakelen (W.-Veluwe).

toen: omheining.

toeng: tong.

toepad: toegangsweg (niet publiekelijk toegankelijk).

toepit: mager, schriel meisje (W.-Veluwe).

toesjoer: altijd.

toestellen: (ww.) zichzelf verschaffen, aanschaffen, kopen (W.-Veluwe).

toet: haarknot.

toet maem: (< fr. tout même) aan één stuk door.

toete: mond (misprijzend bedoeld).

toetebloazer: konijn.

toeten: 1. toeteren, claxonneren; 2. tuiten; 3. blazen op een muziekinstrument (O.-Veluwe).

toeter: zwangere buik.

toethoorn: trompet (W.-Veluwe).

toeve: zie toef.

toevedan, toeverdan: 1. vervolgens, van toen af, voortaan; 2. van lieverlede; 3. straks, dadelijk.

ton(ne): toilet (oorspronkelijk de ton waarvan de inhoud wekelijks werd uitgereden over het land); *tonneur*: (schertsend) iemand die 's nachts de beertonnen ophaalde.

tong(e): tong; *over de tong gaan/gaon/poepen/kakken*: overgeven; *mit de tonge op 't darde knoopsgat lopen*: erg moe zijn; *tongeblaore*: mond- en klauwzeer (O.-Veluwe).

toog: oog.

tonniken: 1. slordig naaien; 2. klosjebreien, punniken (O.-Veluwe).

toon: teen; *toon hef uutgaonsdag*: een gat in een kous of sok.

toor: oor.

toorne: toren; *toornelujer*: klokkenluider.

torgel, *törgel*: 1. orgel; 2. harmonium.

torre: zie tod(de).

torrewever, *törrewever*: meikever.

tors(e), *turs*, *tosse*: 1. (heide- of gras-)zode; 2. kluitje aarde; 3. graspol; 4. laagje.

törven: (ww.) brandstof inslaan voor de winter.

toppe: struik groente (O.-Veluwe).

tos: sloddervos, slordig gekleed persoon.

tottelen: 1. babbelen; 2. slecht, onduidelijk spreken; 3. stotteren; *tottel*, *tortel*: slechte prater, stotteraar (W.-Veluwe).

touw: touw, getouw; *dee holt mit 't vriejen de touwtjes an de klompen* gezegd wanneer iemand heel preuts is (een paar nieuwe klompen zat met touwtjes aan elkaar); *an touw hebben*: kennis aan een vrouw hebben.

tra: 1. brandgang; 2. plaats waar vee geweid mag worden.

trääd: stap.

trammelant in de huid hebben: een ziekte onder de leden hebben.

tramp: trap, schop; *trampen*: trappelen, trappen, stampen, schoppen.

traonende hartjes, *traonende hartsjes*: gebroken hartjes (dicentra spectabilis).

träöntjen koffie: kopje koffie (Apeldoorn).

träöteren: 1. op een blaasinstrument spelen; 2. toeteren, claxonneren; 3. een wind laten; *träöter*: 1. blaasinstrument; 2. bespeler van een blaasinstrument.

trap, *onder de zitten*: in de gevangenis zitten (W.-Veluwe).

trappëren: betrappen.

tras: geteerde onderrand van een (stal)muur.

treef(t): 1. rooster (boven een vuur); 2. het driehoekig plaatje aan de haal(ketting), waarop een pan gezet kon worden.

trees: kartonnen eierhouder (W.-Veluwe).

treffelijk, *dat is....*: dat komt goed uit.

trekdeuze, *trekkaste*: accordeon.

trekkebekken: sleedoorn (*prunus spinosa*); *trekkebaezen*: sleedoornpruimen.

trekkeblad: 1. weegbree; 2. stinkende gouwe (*chelidonium majus*).

trekmuts: vrouwenmuts met banden die aangetrokken kunnen worden.

trendel: deksel van een karnton.

trip(klomp(e)): klomp met een leertje eroverheen.
troebel: troep, menigte (W.-Veluwe).
troelamusse, troeliemuts: katoenen muts met gesteven afstaande strookjes.
troefel: troffel.
troet: pap.
trom: dikke buik.
tros haar: sliert haar (W.-Veluwe).
trot: eigenwijs persoon (m.n. vrouw) (W.-Veluwe).
trots: tros.
trotsebezen, trotsjebezen: witte en rode (aal)bessen.
trotten: sabbelen, zuigen (vooral bij kinderen en jonge dieren); *trotje*: lapje, doekje van kinderen, knuffel.
truffel: troffel.
truggesop, truggesuut: zie teruguut.
trulen: rollen (W.-Veluwe).
trunselen: wegnemen, afnemen (W.-Veluwe).
trutlappen: katoenen maandverband.
truus: vaatwasmachine.
tudelen, tutelen: wankelen; *tudel, tutel, tuitel*: 1. iemand die onvast op de benen staat; 2. iemand die of iets dat hoog of rank is; *tudelig, tutelig, tuitelig, tumelig*: duizelig, wankel, onvast.

tuf(fe): spuug, speeksel; *tuffen*: spugen.
tufie(n): korst van een brood.
tuier: 1. rafel; 2. vod, oude of versleten lap.
tuieren: knoeien, morsen.
tuisen: dobbelen, spelen (W.-Veluwe).
tuitel, tuitelig: zie tudelen.
tuiten: (in)schenken, (in)gieten (W.-Veluwe).
tuitensoep: kippensoep (zie ook tuut(e) bet. 5).
tuizen: 1. van bloemen etc.: blad laten vallen; 2. afval, hooi laten vallen, strooien; 3. hard regenen; 4. lekken (W.-Veluwe).
tukkel: vrucht van de tamme kastanje.
tukken: 1. sabbelen, zuigen; 2. talmen, dralen, wachten.
tukker: 1. putter; 2. kneu; 3. meisje.
tulen, iemand laten....: iemand zijn zin geven; *iemand zijn tuul laoten uuttulen*: iemand stilletjes zijn gang laten gaan (W.-Veluwe).
tuloos, tuloze: narcis.
tumel: soort mandje.
tumelig: zie tudelen.
tumig: zie teumig.
tump: tip, punt, uitsteeksel;
tumpien: korst van een brood;
tumpjen: kleine afstand.

tunekruper, *tunekrupertje(n)*:

1. winterkoninkje; 2. kleine man of kleine vrouw.

tung: rommel (W.-Veluwe).

tureluur: grutto.

turen: vee (in de berm) vastzetten aan een *tuur.

turfslag: het steken van turf.

turren: 1. ergens langs jagen of vliegen; 2. laten vliegen (van meikevers) (W.-Veluwe).

turrewever: meikever (W.-Veluwe).

turftrappers: (grote) voeten (spottend).

turs: zie tors(e).

tusel: baby (W.-Veluwe).

tussebaie pak: kleding die men draagt op zaterdag of als men een avond uit gaat (Z.W.-Veluwe).

tusse(n) twee lichte(n) (in): schemering.

tussendeure: in boerderijen de deur die vanuit het woongedeelte toegang geeft tot de *deel.

tussenpozende koorts: derde-daags koorts, gevaarlijke koorts die om de drie dagen de kop op steekt.

tutel, *tutelen*, *tutelig*: zie tudelen.

tuteman: zuigeling.

tuten: 1. nippen, bedachtzaam drinken; 2. zoenen.

tuter: grutto.

tutjes: kamperfoelie (*Ionicera periclymenum*).

tuttien: dutje.

tuuf: kuif.

tuug: kleding; *tuugkist(e)*: kist waarin (mooie) kleren werden bewaard, later ook wel dekens (dekenkist).

tuun: 1. tuin; 2. omheining;

tuunpaol: grenspaal van een wei;

tunen: omheining maken, vlechten.

tuunha(o)mer, *tuurha(o)mer*:

zware, houten hamer; *een kop as een tuunhamer/tuurhamer*: een lelijk gezicht.

tuur: (ijzeren of houten) pin, soms ook de ketting, in de berm, waaraan vee wordt vastgezet om te grazen.

tuut(e): 1. (vrouwen)borst; 2. papieren zakje; 3. mond; 4. kus; 5. kip; *tuutei*: kippenei.

tuutholt: bitterzoet (plant: *solanum dulcamara*) (O.-Veluwe).

tuutjen: meisje.

twaaflponder: roggebrood van twaalf pond.

twalf ogen daartien: lood om oud ijzer, niets uitmakend.

twee lippe drie poend: wordt gezegd van iemand met brede, dikke lippen.

tweebak: beschuit.

tweederweggens: op twee plaatsen tegelijk (O.-Veluwe).

tweedonker((e)n), *tweeduuster(n)*: schemering.

tweën evallen w(a)ezen, in:
een kind gekregen hebben.

tweehandse snee: dunne snee
brood.

tweelich, tweelicht, tweelichte,
tweelichten, tweelochten:
(ochtend)schemering.

tweepeerdsboer: boer die twee
paarden heeft, of met twee
paarden werkt; *tweepeerdplaats:*
boerderij met twee paarden.

twiedonker, twieduuster: sche-
mering.

twieg(e): 1. twijg; 2. waterwilg;
3. rijshout; *zo slop as een*
twieg(e): zeer lenig.

twiendraad: dubbele
(getwijnde) draad.

twi-jdonker: schemering.

U

uiestengels, *ujegras*: bieslook.

ujer uier; *het ujer* (W.-Veluwe).

ujerats: hachee.

ukkien: zuigeling.

ule, *ulie*: jullie (pers. vnw.).

ulekiekerig lich: slecht licht (O.-Veluwe).

ulevloch: schemering.

ulk: 1. etter, *gisteren is de ulk ter uut ekommen* gisteren is de zweer doorgestaan; 2. bunzing; 3. domoor.

ulle: jullie (pers. vnw.).

ulleger: 1. orgel; 2. harmonium.

um doen, *d'r....*: bedriegen, beetnemen (W.-Veluwe).

um toch!: daarom!

umblekken: ondiep spitten.

umdoek: omslagdoek.

umhaolen: ophalen (bijv. van een koe, voor het melken).

umleggen, *zich*: zich om-draaien (in bed).

umloper: koe die niet drachtig is na gedekt te zijn (W.-Veluwe).

ummaoken, *ummemaken*: omploegen, omspitten.

ummeneer, *umneer*: naar beneden, omlaag.

ummeploegen: (diep)ploegen.

ummetrekken, *umtrekken*: omkleden, zich verkleden.

umredenswil: omdat (W.-Veluwe).

umpot: (sier)bloempot.

umsgeliek(s), *umslieks*: 1. gewoonlijk, doorgaans; 2. ongeveer; 3. meteen; 4. spoedig; 5. allicht.

umslag: drukte, toestand (O.-Veluwe).

umshalleve: omdat, daarom (W.-Veluwe).

umsjoepen: ondiep spitten.

umslagdoek, *umslagluier*: doek waarin vroeger de zuigeling werd gewikkeld.

umtrent: bijna, nagenoeg.

unzelig: vies (O.-Veluwe).

upper: grote hoeveelheid (ontlastig).

uterborst: uit volle borst (W.-Veluwe).

uteren: (zich) uiten (O.-Veluwe).

utermacht: uit alle macht (W.-Veluwe).

uu(j): ui

uulk: (volks)geloof geest, schim, kabouter (W.-Veluwe).

uultje(n): nachtvlinder.

uurlingkant: machinaal vervaardigde, goedkope kant (W.-Veluwe).

uut de tied (raken): dood (gaan).

uut en ternao: precies, uitvoerig.

uutba(a)nderen, uutboesteren, uutboezeroenen: uitkafferen, razen, uitmaken voor alles wat mooi en lelijk is.

uut-de-kiek: heel goed, uitstekend (O.-Veluwe).

uutdoen: 1. geld op de bank zetten; 2. verkopen, wegdoen (van vee).

uutdraojen: draden afhalen van bonen.

uutdutton: uitdeuken (O.-Veluwe).

uutduutsen: duidelijk maken (O.-Veluwe).

uuteind, op het: uiteindelijk.

uutfineren: uitdenken, uitzoeken.

uutgang: 1. uitstapje; 2. verplichte bijdrage (bijv. aan kerken) (W.-Veluwe).

uuthaolen: 1. te keer gaan, razen; 2. schoonmaken.

uuthäölen: uithollen (O.-Veluwe).

uutka(a)nten: met een mes (*uutka(a)nter*) de scherpe binnenranden van een klompopening afsnijden.

uutkaren, uutkuren: uitvoeren, uitspoken (W.-Veluwe).

uutkeren: uitvegen, uitbezemen.

uutkeveren: afblaffen, uitschelden (O.-Veluwe).

uutmodderen: uit de modder trekken.

uutmuzen: 1. uitzoeken; 2. uithalen (W.-Veluwe).

uutprulen: uitpuilen.

uutreien: zie reien.

uutschampen, uutsjampen: wegspringen, uitschieten.

uutschellen, uutsjellen: uitschelden.

uutschieten, uutsjieten: uitzoeken, met name van wat afgekeurd is (W.-Veluwe).

uutschonen: (het huis) schoonmaken.

uutschudden: verversen van stro in de bedstede (eenmaal per jaar).

uutsnoeven, uutsnotteren: (de neus) snuiten.

uutsodden: vuile was met soda uitweken.

uutsteken: uithalen, uitspoken.

uutstukken: 1. uithalen, uitspoken (O.-Veluwe); 2. herstellen, stukken zetten in kleding (W.-Veluwe).

uutstoelen: woekeren (van onkruid, plantjes).

uutstunderen: uitspreken, over de lippen krijgen (O.-Veluwe).

uuttrekken: uitkleden.

uutvaegen: uitschelden; *iemand de kaste uutvaegen:* iemand de mantel uitvegen.

uutvensteren: uitschelden
(O.-Veluwe).

uutvigelieren, vigelieren:
uitdenken, uitzoeken.

uutweg: overpad, pad over het
erf van de buren naar de
openbare weg.

uutwegen: (ww.) uitkomen (van
een weg).

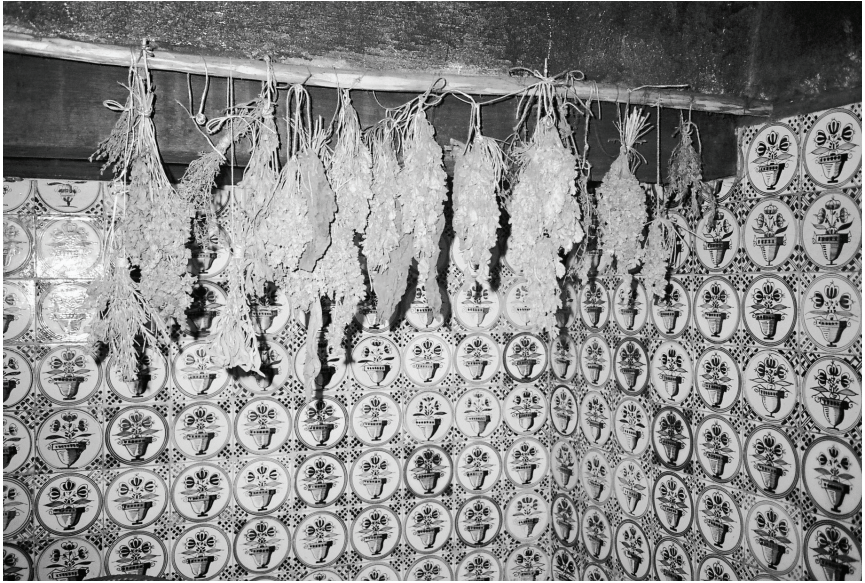
uutwienen: (van gras) langer
worden.

uutzetten: het vee van de stal
naar de wei brengen (W.-Velu-
we).

uutzicht: aanblik, uiterlijk.

uutzied: opzij, uit de weg
(O.-Veluwe).

uvee: de letter 'v' (W.-Veluwe).

V

vaak: misschien.

vaargat, vaorgat: toegang tot een weide of akker.

vacht: rieten dakbedekking.

vaeltjen: schijfje, partje (O.-Veluwe).

vaen(e): 1. veen(grond); 2. ader.

vaenpluus: zie veenpluus.

vaerig: zie veerdig.

vaete: haarlok; *vaeterig:* sluik (haar).

vaezel: rafel; *vaezelen:* rafelen.

vafferietjes: bakkebaarden (W.-Veluwe).

valiejen: rond (laten) slingeren.

vals gras: kweekgras (elymus repens).

valse plooien, valse vollen, valse vouwen: kreukels.

van: achternaam.

vandage an de dag: tegenwoordig.

vandattem (hebben): ongesteld (wezen).

vanderha(a)nds: aan de rechterzijde lopend (van een paard in een tweespan).

vaneigens: vanzelf (O.-Veluwe).

vangertjen: tikkertje.

vaning: stuipen (bij kinderen).

vanniejs: van voren af aan (O.-Veluwe).

vanzels: vanzelf.

vaoderman: (liefkozend) kleine jongen (W.-Veluwe).

vaog: teelaarde, humus (W.-Veluwe).

vaojem: knieholte.

vaojer: vader (Uddel 1874).

vaoltgat: kolk, kom of vijver op de brink of achter de boerderijen gelegen plek waar de goten op uitkomen (W.-Veluwe).

vaotwa(o)ter: slappe koffie.

vaor: 1. stier; 2. mannelijk volwassen dier in het algemeen.

vaorem: varen (plant, W.-Veluwe).

vaoren, varen: (ww.) 1. gaan, bewegen; 2. rijden (met paard en wagen); (znw.) 3. verzamelnaam voor reumatiek, jicht, etc.

(W.-Veluwe); *vaorgat:* zie vaargat.

vaoteldoek, vaotslet: vaatdoek.

vaozel: uitwendig geslachtsdeel van een koe (W.-Veluwe).

vaozelvet: schraal gevoerd, van fokvee.

varen: zie vaoren.

varkenvangers: O-benen.

vebie: voorbij.

vedan: zie verdan.

veender: bewoner van het veengebied.

veenpluus, *vaenpluus*: wollegras (eriphorum polystachum of angustifolium).

veer, *vere*: ver; *niet van vere staan*: behulpzaam zijn.

veerdig, *verig*, *vaerig*: 1. klaar; 2. vlot.

veile: zie feil(e).

vel: 1. slordige vrouw; 2. vel, huid, *an 't vel leggen* een kind de borst geven, zogen.

veldeester: kwikstaartje (W.-Veluwe).

veldkiep: veldhoen, patrijs (W.-Veluwe).

vellig: schuldig.

veluwse ka(a)nt: fluitenkruid (anthriscus sylvestris) (W.-Veluwe).

venien(d), *verniend*: vergif; *venienboom*: taxus (zeer giftige plant).

venaam: zie benaam(p).

venaazel: zie fnaos.

venne: zie vinne.

vente: kinderen, dus jongens én meisjes.

verachten: ondergaan (van de maan).

verakkederen: zie akkederen.

veralteraosie, *veraltereerd*: zie alteraosie.

verarremoeien: achteruitgaan.

verbeteren: repareren.

verbeurten: elkaar aflossen (W.-Veluwe).

verboend: afspraak (W.-Veluwe).

verboksen: verkleden.

verdand, *vedan*: verder, voort.

verdeed!, *verdold!*: verdomd!

verdeijen, *verdiemen*, *verdreien*: vertikken te doen.

verdodden: verdorren (Hattem, Epe).

vereis: uitslag, afloop, uitsluitel.

verel: zie vierel en vuuf.

verfoemeld: verkreukt.

vergaets: vergeetachtig (O.-Veluwe).

vergang, *vergank*: 1. stroomsnelheid van water; 2. doorstroming; *vergang in het lief*: diarree; *gin vergank*: constipatie (O.-Veluwe).

vergange(n) (maondag): afgelopen, vorige, verleden (maandag).

vergevend, *vergevens*: (< god-vergeven = God vergeef me) verbazend, heel erg.

verhenneklejen, *veurhenklejen*: iemand het doodshemd aantrekken (O.-Veluwe).

verhenneweren: zie verrinneweren.

verhoren: horen, beluisteren van een te beroepen predikant.

verig: zie veerdig.

verkampen: verweiden.

verkeerd: boos, kwaad; *in een verkeerd vel zitten*: een ziekte onder de leden hebben.

verkeerde waeke zitten, *in de*: ongesteld (wezen).

verkeindst: kinds, dement.

verkeld: verkleumd.

verken: varken.

verklommerd: verkleumd (O.-Veluwe).

verkneukeld, *verkneurd*, *verknötterd*, *verkneuterd*: kreukelig, gekreukt.

verknoefelen: knuffelen (W.-Veluwe).

verknuppen: vertikken, weigeren (O.-Veluwe).

verkoken: aanbranden (van bijv. aardappels); *verkookt*: (te) gaar gekookt.

verkomenschuipen: (<verkoopmanschappen) met verlies of onder de prijs verkopen (W.-Veluwe).

verkommen: verkommeren (O.-Veluwe).

verkouwendigheid: verkoudheid.

verleend: (lang) geleden.

verleje(n) (maondag): afgelopen (maondag).

verlet van iets hebben: behoefte aan iets hebben, gebrek aan iets hebben.

verloren: tevergeefs, voor niets.

vermallen: opzettelijk verkwissen.

vermoeken: verknoeien, vernielen.

vermoffelen: van uiterlijk doen veranderen.

vernebben: bijkomen, opfleuren (W.-Veluwe).

vernemstig: vernuftig, schran-
der, intelligent, verstandig.

vernien: 1. vernieuwen; 2. be-
nieuwen (O.-Veluwe).

verniekst: heel erg.

verniend: zie venien(d).

verpensen, *verpenzen*: schran-
sen; *verpanst*, *verpenst*: te veel
gegeten hebben.

verpiëren: door verwaarlozing
minder waard worden; *verpierd*:
1. wormstekig; 2. beurs, verrot.

verpleegstersschort: schort met
een bovenstuk.

verpodden: 1. ziek worden;
2. kwijnen, niet willen groeien;
3. vervuilen.

verrabbezakken: 1. vernielen;
2. verwaarlozen (O.-Veluwe).

verrinneweren, *verrinnewieren*,
verrenneweren, *verrennewieren*,
verhenneweren: stukmaken
(O.-Veluwe).

verreppelen: vernielen, vertrap-
pen (O.-Veluwe).

verroppen: vernielen (O.-Velu-
we).

verschandaliseren: beschadigen
(O.-Veluwe).

verschelen, *verschaelen*: sche-
len, verschillen.

verschene(n) (maondag): afgelopen (maandag).

verschimmeld: beschimmeld.

verschot, *in*....: in voorraad.

verschrokken: 1. bang; 2. verbouwereerd (W.-Veluwe).

versiet: zie verziет.

versiezen: doen, voor elkaar krijgen; 2. doorstaan.

verslaon: vervliegen, verschalen.

verslateren: verknoeien, verwaarlozen; *verslaterd*: vervuild, verwaarloosd (O.-Veluwe).

verslieren, *zich*: zich vergooien.

verslikkerd zijn (op iets): verlekkerd zijn (op iets).

versloeken, *verslokken*: verslikken.

verslorren: verwaarlozen.

versmoksen: (niet moedwillig) vertrappen, kapotlopen.

versperen: tegenwerken (W.-Veluwe).

verspiekeren: 1. verbouwen; 2. geld erdoor jagen.

verspiet: oponthoud tijdens het werk.

verspikken, *zich argens op*....: zich ergens op verheugen (O.-Veluwe).

versta(a)rf, *verstärf*: 1. nalaten-schap; 2. erfdeel.

verstoepen: verstuiken.

vertesteweren, *vertestewieren*: vernielen, ruïneren.

vertodden: verslepen (O.-Veluwe).

vervatten: (een bezoek) herhalen.

vervliemd: krachtterm, vloekt! (W.-Veluwe).

verwegen: bij toeval tegenkomen (W.-Veluwe).

verwierd: in de war.

verwulft: gewelf.

verzaleven: verwelken; *verzaalverd*: verlept.

verzet, **bie**....: om de beurt (O.-Veluwe).

verzien: voorzien.

verziет, *versiet*, *vesiet(e)*: visite; *vesietebrögge*: boterham met bruine suiker en daarop een beschuit (Nunspeet).

verzinnen: nadenken (W.-Veluwe).

vespermaoltied: kleine maaltijd in de namiddag, tussen middagen en avondeten.

vet: 1. vet; 2. room; 3. jus; 4. in samenstellingen: feestmaal, gelegenhedsmaal.

veter: penis; *iemand bie z'n veter hebben*: iemand te pakken hebben (W.-Veluwe).

vetkont: iemand die het smerige werk doet.

vetpot: meidoorn (W.-Veluwe).

vetpriezen: bewonderen en vieren van de (huis)slacht.

vettigheid: verzamelterm voor vlees en worst (Zuiderzeekust).

veugeltjen-op-de-krukke: helmbloem (*corydalis solida*) (O.-Veluwe).

veulderweggens: op veel plaatsen, overal (O.-Veluwe).

veur an 't huus, *veurende*, *veurhuus*: gedeelte van een pand (bijv. boerderij) dat voor bewoning dient. Soms ook een gedeelte daarvan: de grote kamer die diende als pronkkamer, en waar men in de winter wel verbleef.

veur-de-dag: voor dagelijks gebruik (bijv. kleding).

veurbenen, *veursloffen*: bijhouden, bijbenen (W.-Veluwe).

veurbeurten: om de beurt.

veurdan, *vurdan*: verder, voort.

veurdeur(e): 1. voordeur (algemeen); 2. voordeur in een boerderij, die alleen opengaat bij een bruiloft en een begrafenis (trouwen en rouwen).

veureind: wendakker, het eind van de akker waar de ploeg gekeerd wordt.

veurgevel: grote neus.

veurgezicht, *veurschiensel*: (in het volksgeloof) het tweede gezicht, vermogen om toekomstige gebeurtenissen te zien.

veurgoed: vast en zeker, zonder twijfel (W.-Veluwe).

veurhenklejen: zie verhenneklejen.

veurheug: wendakker, het eind van de akker waar de ploeg gekeerd wordt (Velp).

veurka(o)mer: 1. voorkamer; 2. pronkkamer.

veurki(e)nd, *veurdeern*, *veurjong*: voorkind, kind dat voorafgaand aan het huwelijk geboren wordt of uit een eerder huwelijk is.

veurschiensel: zie veurgezicht.

veurschoot: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

veursloffen: zie veurbenen.

veurslop: voorste bovengedeelte van een boerderij (O.-Veluwe).

veurspoeksel, *veurspooksel*: voorverschijning, voorteken in het volksgeloof.

veurten, *in het.....*: vooraf, van te voren; *van veurten*: van voren; *in het veurst*: in het begin.

veurtemee, *veurtjes*: straks, zometeen.

vibus: kwibus, zonderling (O.-Veluwe).

vichteren: 1. veranderen van werkgever door een boerenknecht of meid; 2. vakantie hebben (W.-Veluwe).

viddeldäns, *viedeldans*, *vieteldans*: sint-vitusdans (zenuw-ziekte).

vief (minuten) pakken: dutten, soezen.

viefures: 1. broodeten met koffie of thee om vijf uur; 2. oude koffie (W.-Veluwe).

viagedale: dadel.

viegenmatte: grote strooien hoed (O.-Veluwe).

vienster: venster; *de vienster sluten*: dutten, soezen.

vierel, *verel*: 1. een-vierde deel, kwart; 2. speen van een koeien-uier; *geviereld*: gevierendeeld, in stukken. Zie ook *vuuf*.

viervenveertig: pruimtabak (oorspr. een merknaam: 44).

vierkante kampje, *naor het*: naar bed (gaan).

vigelieren: zie uutvigelieren.

vim(me): 1. bos riet, rijshout, stro, van honderd of iets meer; 2. honderd of iets meer graan-schoven; 3. zie wim(me).

vinaigre: aftershave (vroeger in de kapsalon).

vingerha(a)nsen, *vingerhand-sen*, *vingerwa(a)nten*: handschoenen.

vingerhoedjes: klokjesgentiaan (*gentiana pneumonanthe*) (Garderen).

vinne, *venne*, *wenne*: puist, zweer, verstopte huidklier.

vinnig: 1. boos, kwaad; 2. fel, agressief; 3. kortaf, snibbig; 4. bijna; 5. bijdehand, verstandig, pittig; *vinnig waarm*: bloedheet.

visite hebben: ongesteld wezen.

visjager: bepaald soort zweep.

vitelo: margarine (uit de merknaam Vitelo).

vitlokken: op kousenvoeten.

vitrazie: vitrage.

vits, *fits*: 1. bundeltje draden; 2. kleinigheidje, een beetje.

itterig: schoon, helder.

vlaggen, *vlaggetjes*: katoenen maandverband; *de vlagge hank uut*: ongesteld (wezen).

vlak liggen mit iets: het ergens mee eens zijn (W.-Veluwe).

vlak-of: 1. heel erg, zeer; 2. stellig.

vlak-uut: 1. noodzakelijk; 2. volstrekt.

vlambloem: flox.

vlapap: vla.

vlechten: hard lopen (W.-Veluwe).

vlee: verleden; *vleejaor*: vorig jaar (W.-Veluwe).

vleeg(e), *fleeg*: 1. lenig; 2. dun en licht, rank, slank; 3. vlot; 4. handig; 5. kweik.

vlei: vel op gekookte melk.

vleis: vlees; *vleisgavel*: grote vork om vlees, spek of worsten mee uit de *wim(me) te halen; *vleisnat*: jus.

vleisbloem(e): koekoeksbloem (silene dioica of lychnis flosculi).

vleiszak: (spottend) hemd.

vleuk, *vluuk*: 1. knoop in een touw; 2. knoop op het midden van de pet; 3. steeltje van een alpinopet.

vleut(e): ondiepe tobbe, bijvoorbeeld om melk af te romen; *vleute(r)melk*: afgeroomde melk.

vliegden(ne): den die vanzelf ergens gegroeid is, zonder geplant te zijn.

vliegende tering: kanker.

vliegenkast(e): kist met gaas in de zijwanden om levensmiddelen in te bewaren.

vliegevangertje: zonnedauw (drosera).

vliem: scherp mesje, als chirurgisch instrument gebruikt.

vlienderboom: esdoorn.

vlij: 1. vouw, plooi; 2. haarsliert (W.-Veluwe).

vlindertien, *vlindertje*: vlinderstrik.

vloch: zwerm.

vlog, *vlug*: gezond; *zich niet zo vlog voelen*: zich niet zo lekker voelen; *zich vlogger voelen*, *zich vlugger voelen*: zich beter voelen.

vlonder: kabinetsopstand, verhoging waarop het kabinet geplaatst is.

vlooienkam: fijne kam.

vlooienkruud, *vlooiehout*: gagel (myrica gale; werd in bedsteden gelegd of onder petten gedragen ter bestrijding van vlooiën).

vlooienpaegies: bakkenbaarden.

vlootbouwen: ondiep ploegen (O.-Veluwe).

vlug(ge): 1. lenig; 2. zie vlog.

vluuk: zie vleuk.

vluus: 1. (geboorte)vlies; 2. schapenvacht; 3. vel (op de melk); 4. drassige plek; 5. moeras.

vodden: beuzelen, prutsen, knoeien (W.-Veluwe).

vodlap, *vodse*: vod, oude of versleten lap.

vodse: 1. zie vodlap; 2. bundeltje; 3. prop.

voegel: vogel; *een voegel an de staort kommen*: een vogel neerschieten (W.-Veluwe).

voegelgres: hanenpoot, kweek.

voegelkarse: zie vogelkars.

voegelliem, *vogelliem*: maretak (viscum album).

voel: geboortevlies.

voer: (wagen)vracht hooi.

voerenstied: voedertijd.

voerkiste: kist op de wagen die als zitplaats voor de voerman dient, met daarin haver en gereedschappen.

voerschort: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

voertuug: voerlieden (W.-Veluwe).

voesha(a)nsen, voesthandschoenen: wanten

vogelkars, voegelkarse, vogelkes, vogelpes: vogelkers, prunus.

vogelliem: zie voegelliem.

volde, volle, völle: vouw.

volk: 1. aantal mensen, maar soms ook één: *vollek!* uitroep die men gebruikt wanneer men via achterdeur of zijdeur, dus zonder aan te bellen, andermans woning betreedt; 2. bijenzwerm; 3. visite; 4. dienstpersoneel; 5. de ouders; *volk in het veurhuus hebben:* in verwachting zijn.

volsten, te...: ten volle, volledig (O.-Veluwe).

vondel, vonder, vonger, vlonder: vlonder, bij huizen of boerderijen die aan het water liggen het plankier dat zich bij het water bevindt, of het bruggetje dat naar de tuin leidt.

vooreinde(e), voorend(e): wendakker, het eind van de akker waar de ploeg gekeerd wordt.

voorgevel: grote neus.

voort, voortemee: straks, dadelijk

voos: loom, vadsig (W.-Veluwe).

vörmknoop: benen knoop (O.-Veluwe).

vörre/vurre voete, op....: op kousenvoeten.

vort, vurt: 1. weg; 2. overleden; 3. kreet ter aansporing: vooruit; *vortgaon, vurtgaon:* weggaan.

vortaoren: besmetten, aansteken.

vöste: vast.

vot: weg; *votbonsjoeren:* wegjagen; *votbrengen:* begraven; *votmaken:* zoekmaken (O.-Veluwe).

vracht(en): zie vroch(t).

vraetende borrel: zie vreetborrel.

vraeterd: dronkelap.

vrak: ziekelijk (van vee); *vrak schouwen:* wantrouwen (in de veehandel).

vrange: (bn.) 1. wrang, zuur; (znw.) 2. lange pen om koe met een koliek te steken, zodat de gassen kunnen ontsnappen (O.-Veluwe); *vrangewortel:* wrangwortel (*helleborus viridus*), gebruikt als vee-geneesmiddel.

vrat(te): wrat.

vree: 1.(znw.) wreef; 2. afrastering; *vreepaol, vreepost:* afrasteringspaal; *vrejen, vree zetten:* afrasteren.

vreed: akelig, naar, wreed.
vrees: (in samenstellingen) stof, weefsel; *beddevrees:* weefsels gebruikt voor overtrekken van beddegoed; *schulkevrees:* weefsel (van zwaar katoen) waar schorten van gemaakt worden.
vreetborrel, *vraetborrel*, *vraetende borrel:* advocaat met slagroom.

vreetkleppe: mond (misprijzend bedoeld).

vreid: wreed, ranzig (spek).

vrejen: zie vree.

vremde: (znw.) vreemde, rare, zonderling; *op den vreemde:* in den vreemde (W.-Veluwe).

vreulie: vrouwen.

vrie, *vrieje(r)*, *vri-je*, *vrief*, *vrieve:* (znw.) wreef.

vriegezellenstrik: vlinderstrik.

vrinden: familieleden, bloedverwanten (W.-Veluwe).

vring: afrastering; *vringen:* afrasteren.

vroch(t), *vracht*, *vruch:* afrastering; *vroch(t)en*, *afvrochten*, *vruchten*, *vrachten:* afrasteren.

vroedjuf(fer), *vroedwief*, *vroemoer:* vroedvrouw.

vroegblujer: maretak (*viscum album*).

vrogge: vroeg; *vrogger:* vroeger; *van vrogger uut:* van vroeger.

vrommes, (< vrouwmens)

vrouwe: vrouw; *de vrouwe in*

bedde hebben: een kind gekregen hebben.

vronge: wrongel, gestremde melk (bij kaasproductie).

vrouwentonge: 1. esp, ratelpopulier; 2. trilgras (bruna).

vrouwentranen: gebroken hartjes (*dicentra spectabilis*).

vrouwleu, *vrouwlu:* vrouwen.

vrouwmense, *vrouwmins:* vrouw.

vruch(ten): zie vroch(t).

vruilu, *vruilie*, *vruluie:* vrouwen.

vruten: 1. wroeten; 2. hard werken (O.-Veluwe).

vuil: 1. geboortevlies; 2. onkruid.

vulig: (bn.) 1. schrand, intelligent; 2. sluw; 3. (znw.) schrandere, slimme jongen of meisje (W.-Veluwe).

vulkachel: soort kolenkachel.

vul(le) (mv. *vullens*), *vulling:* veulen; *vulmaere:* merrie, moederpaard.

vullis: vuilnis.

vunger: vonder, bruggetje over bijv. een beek of sloot.

vor: voor (ook in samenstellingen; zie ook onder *voor-* en *veur-*).

vor deur: (ruimte) voor het huis.

virigheid: huiduitslag.

voruk: vork.

voruka(o)mer: 1. voorkamer; 2. pronkkamer.

vurre: zie vörre

vurt: zie vort.

vuuf: vijf; *de weg op vuuf vierel/verel* [kwart] *nemen*: een omweg maken.

vuul: (znw.) 1. geboortevlies; 2. onkruid; 3. boosheid, irritatie; 4. vuilstort; (bnw.) 5. boos, kwaad; 6. schrander, intelligent; 7. listig, doortrapt; 8. vuil; 9. onbebroed; 10. besmettelijk.

vuur: het open vuur, dat vroeger ter verwarming diende en waarop gekookt werd.

vuurduveltje, *vuurduveltsie*: kookfornuis in schuur of achterhuis.

vuurg(e)rei, *vuurstel*: verzamelnaam voor de pook, de blaaspijp, de blaasbalg en de vuurtang.

vuurkolk: het gat in de vloer waarin (heel vroeger) het open vuur brandde.

vuurman: schrikfiguur in het volksgeloof (W.-Veluwe).

vuurpiele: 1. toorts (plant: *verbascum thapsus*); 2. raket (plant: *sisymbrium officinale*).

vuurstel: zie vuurg(e)rei.

vuurtje: dwaallicht (in het volksgeloof).

vuusten, *vuuswanten*: 1. wanten; 2. gebreide wanten zonder vingers of met halve vingers.

W

waai: 1. kolk of plas door dijk-doorbraak ontstaan; 2. kuil door zandafgraving ontstaan; 3. knieholte (W.-Veluwe); 4. wind (Hattem).

waaidenne: zie waejden(ne).

waarf: 1. werf; 2. boom van een korte zeis; 3. (water)wilg (*salix caprea*); 4. wervel, draaihoutje waarmee een deur gesloten wordt (W.-Veluwe).

waarken: 1. uitlopen, uitbotten, uitkomen van bladeren na de winter; 2. werken; *waarks:* actief, werklustig.

wach(t)en: tijd voor iets hebben (O.-Veluwe).

wacholder: jeneverbes(struik).

wachtel: kwartel.

waegbree, waegebree, waege(n)blad: weegbree.

waejen: waaien.

waejdenne, waaidenne, weidenne: den die vanzelf ergens gegroeid is, zonder geplant te zijn.

waeke(r): woerd, mannetjes-eend.

waeke (hebben), de: ongesteld (wezen).

waeteren, waeterkalf: zie weten.

waffer: wat?, wat voor (een)?

wagen, waoge: knieholte.

wagenkussen: deel van het paardentuig dat op de rug van het paard ligt.

wagensmeer: margarine.

waif: vrouw (vaak negatief bedoeld).

wakel: jeneverbes(struik).

wakker: 1. schrander; 2. *den slaop wakker hebben:* wakker zijn; 3. heel erg (W.-Veluwe).

wal: 1. (hout)wal; 2. door slaan of stoten opgezet lichaamsdeel.

wanneer: laatst, onlangs.

waogenaor: vrachtrijder.

waoj, waojem: knieholte

wa(o)ren, zich: zich hoeden, zich in acht nemen, ervoor zorgen.

waoterfox: vlijtig liesje (*impatiens walleriana*).

waotergat: laaggelegen, vochtig weiland.

waoterkiep, waoterkippe:

1. waterhoen; 2. meerkoet.

waoterknien: muskusrat.

waoterkoent: 1. waardeloos, mager beest; 2. verachtelijk persoon.

waoterkoffie, waterkoffie: slappe koffie.

waoterplantje, waoterplaante, waoterplant, waterplante,

waterpläntie, waterplantien:

vlijtig liesje (impatiens walleriana).

waoterpof: oprisping van waterig maagvocht, bijv. na het eten van sappig fruit.

waoterruut: soort uitslag (W.-Veluwe).

warendig, werentig: waarachtig, warempel.

wärkerig: bedrijvig (O.-Veluwe).

warkschulk: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

warrel: knoest, kwast.

warrenest: verwarde, samenklevende haren (W.-Veluwe).

wart (Gelderse Vallei), *warteling:* wrat.

warteplantje: stinkende gouwe (chelidonium majus).

warve, warvel: grendel, het beweegbare gedeelte van een *klink.

was: 1. plaats waar schapen gewassen worden; 2. waskaars.

washok: 1. ruimte waar de melkimmers gewassen worden; 2. ruimte waar de was gedaan wordt.

waspinne: wasknijper.

wasseldoek: vaatdoek.

wat: sommigen, enkelen (O.-Veluwe).

waterbleusies: waterpokken.

waterbotterbloem: dotterbloem (caltha palustris).

waterkip(pe): waterhoen.

waterjuffer: vlijtig liesje (impatiens walleriana).

waterknolle: kleine knolraap.

waterkoffie: zie waoterkoffie

waterloper: schrijvertje (gyrinus natans).

waterplante, waterpläntie, waterplantien: zie waoterplantje.

watervliege: schaatsenrijder (gerris lacustris).

watersjoekse: waterig eten.

watterweggens, watweggens: ergens, op sommige plaatsen (O.-Veluwe).

webs: web.

wedu(w)man, wedu(w)vrouw(e): weduwnaar, weduwe.

weef: vrouw (vaak negatief bedoeld).

weegluis: wandluis (W.-Veluwe).

weegaor, weergao: 1. weerga, gelijke, evenbeeld; 2. pendant, tegenhanger; **weegaors:** warempel!, bliksem! (W.-Veluwe).

weelander, weelicht: 1. weerlicht; 2. schelm; *weelanders:* (bn.) bliksems! (W.-Veluwe).

week (hebben), de....: ongesteld (wezen); *weekdoekies:* katoenen maandverband.

weel: wie.

ween, wene: (onderhuids) gezwel door een verstopte talgklier.

weer in de handen: kloven in de handen.

weeran: aan een stuk door, zonder ophouden (W.-Veluwe).

weerbaor: afwijzend (W.-Veluwe).

weerd: waard, door sloten omgeven land.

weerde: erf rond een boerderij.

weergao: zie weegaor.

weerglas, weerklokke,

weermeter: 1. barometer, 2. thermometer.

weerstubbe: weerbarstige pluk haar.

weerzen: schiften.

wees: gang of loopruimte in een koestal, tussen *groep en buitenmuur (W.-Veluwe).

weesboom, wezeboom: lange paal of balk over een wagen met hooi.

weesje(n), wesien: 1. tuinhuisje, prieeltje; 2. verhoging in de kelder voor berging van een en ander.

weet doen, de: laten weten (W.-Veluwe).

weg: overleden, dood.

weg ende weer: hier en daar, af en toe.

wegbree, wegeblad, wegebree: weegbree.

wegbussen: wegjagen (O.-Veluwe).

wegfoefelen: wegmoffelen, wegwerken (O.-Veluwe).

wegge: 1. groot formaat brood; 2. krentenbrood; **weggens:** eigengebakken tarwebrood.

wegkom(m)en: (ergens) vandaan komen (O.-Veluwe).

wegkrupertsje speulen: verstoppertje spelen (W.-Veluwe).

wei springen, uut de: een onecht kind krijgen.

weien: waaien; **weidenne:** zie waejden(ne).

weiepost(e): afrasteringspaal.

weiken: weken.

weilappen: wapperen (van vlaggen) (W.-Veluwe).

weit(e): tarwe; **weitebrood, weite(n)stoete:** tarwebrood.

weke: woerd, mannetjeseend.

weke (hebben), de: ongesteld (wezen).

welken(d): welke.

welle: 1. bron; 2. put; 3. waterspiegel van bron of put; **welput:** waterput met bronwater.

welstaon, veur het: voor het fatsoen, fatsoenshalve, voor het oog van de wereld (O.-Veluwe).

welteren: rollen, wentelen (O.-Veluwe).

wendezule: "De woonruimte die soms met estrikken geplaveid

werd, heeft middenin een rond gat omgeven met steentjes. In het gat werd een vuur brandend gehouden, gestookt met heideplaggen, hout of turf. Tegen de voorwand is de grote ‘wendezule’ aangebracht. Dit is een zware rechtopstaande stijl met een dwarsbalk, de haal, waaraan de haalketting hangt. Aan deze paal hangt de ketelhaak met een grote ketel. Doordat deze haalketting versteld kan worden, kan de ketel korter bij of verder weg van het vuur worden gebracht. De wendezule is draaibaar, waardoor de ketel boven het vuur weggedraaid kan worden. Hierdoor hoeft men zich niet te branden als het vuur fel brandt. Een wendezule is dus een zuil die men wenden (draaien) kan.”

(E. Boeve en T. Sleurink (m.m.v. G.J. ten Napel), “Boerderijen van vroeger...en nu”. *Uth het Oulde-Bruck* [Oldebroek] 23-2 (april 2003, p. 15-26), in casu p. 15-16).

wene: zie ween.

wenne: zie vinne.

wepedoorn: zie wiepedoorn.

wepen: met takken beschoeien van beken en sprengen (O.-Veluwe).

weps(e): wesp.

wer, in de: in/door de war.

weren, zich: druk bezig zijn.

werentig: zie warendig.

werig vleis: vet vlees.

werik: wederik (lysimachia).

weteren, waeteren: 1. laten drinken van vee; 2. vetmesten; *waeterkalf:* kalf dat nog vloeibaar eten krijgt.

weujend: 1. woedend; 2. geweldig (W.-Veluwe).

weust: woest; *weusten:* wild te keer gaan (W.-Veluwe).

wever: meikever.

wezeboom: zie weesboom.

wezenlanden: grond in bezit van een weeshuis.

wehem(e): 1. boerderij in bezit van de kerk; 2. pastorie; 3. predikantsplaats; 4. inkomsten van de predikantsplaats.

wicht: 1. meisje; 2. kleine koe; 3. gewicht.

wichtentien, wichterijen: kleine blauwe pruim, kroospruim (*prunus insititia*).

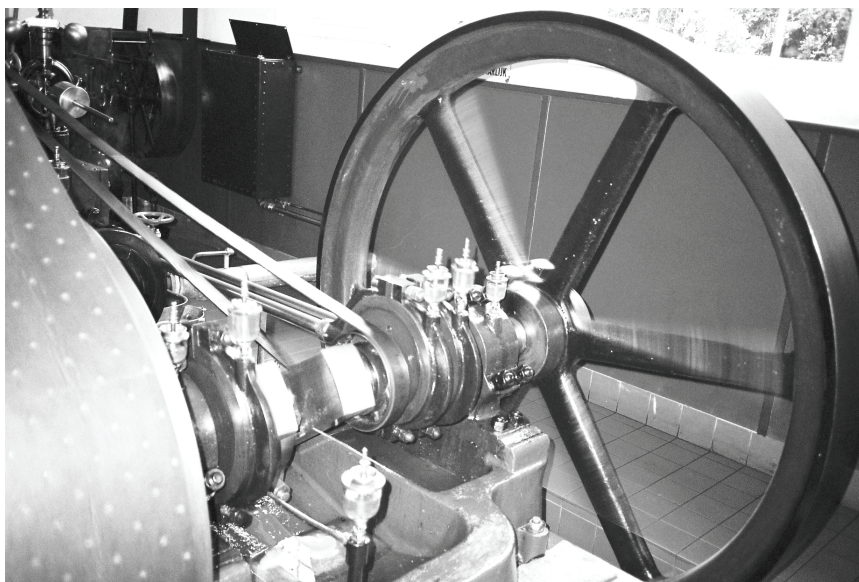
wie(j): (pers.vnw.) wij.

wied: 1. wijd; 2. ver (O.-Veluwe).

wiedewaogen, wiedwagen (*open, los*): wagenwijd (open).

wiend: wind; *dun wiendjen:* zachte wind.

wief: vrouw (vaak negatief bedoeld); *een wief wat zich liggend probeert staonde te houwen:* prostituee.

wiefschaoj hebben: (net) z'n vrouw verloren hebben (W.-Veluwe).

wiekelen: stilstaan van valken in de lucht (bidden).

wiele, wieleu, wielie: (pers.vnw.) wij.

wiem(e): zie wim(me).

wiemelen: wemelen, warrelen (W.-Veluwe).

wiendbragen: wenkbrauwen.

wiender: 1. winnaar; 2. woerd.

wiendhorrel: verandering van windrichting.

wiendkaanter: door de wind gladgeslepen steen.

wiends: 1. gedraaid; 2. scheef, kromgetrokken (W.-Veluwe).

wienen: zie winnen.

wienkbrauwen: wenkbrauwen.

wienter: winter.

wiep: reep van stro (bijv. onderaan het dak).

wiepedoorn, wepedoorn:

1. wilde roos; 2. niet geënte tak van de wilde roos.

wieps, van de.... krieg: ervan langs krijgen (W.-Veluwe).

wierbusser: weerbarstige pluk haar.

wieren: woelen; *in de wier(e):* in/door de war; *wierig:* (van vee) in beweging, levendig.

wierig: tierig, welig (groeien).

wiesder: klokkenwijzer.

wiesneuzenzaod: dooddoener (O.-Veluwe).

wieter: verder; *wieterweggens:* op plaatsen verder weg (O.-Veluwe).

wietje: kuiken (W.-Veluwe).

wietweut, wietwuit: 1. flapuit; 2. losbandig meisje (W.-Veluwe).

wieze: 1. betweter; 2. opschepper; 3. iemand met een vergroeiende rug (die daardoor meer kon dan anderen).

wieze der vrouwen gaon, naor de....: ongesteld (wezen).

wi-j: (pers.vnw.) wij.

wijer(t): kolk, vijver, opslag van beekwater bij een watermolen.

wijnden: 1. binnenstebuiten keren van kleren; 2. draaien; 3. keren bij het ploegen; *wijn-akker:* kopakker, vooreind, daar waar de ploeg keert.

wikkeldoek: doek waarin vroeger de zuigeling werd gewikkeld.

wil, mit....: met opzet.

wild varken: wild zwijn.

wilde boekweite: zwaluwtong (*polygonum convolvulus*) (O.-Veluwe).

wilde karsen: vogelkers, prunus.

wilde riest: perzikkruid (*polygonum persicaria*) (Ermelo).

wilde spörrie: heidespurrie (*spargula vernalis*) (O.-Veluwe).

wilhelmientje: pepermunt.

wille: plezier (O.-Veluwe).
willig (van geit) tochtig.
wim(me), *wiem(e)*, *wimmel*, *vim(me)*: vroeger (meest in boerderijen) de plaats aan het plafond, tussen de balken, waar het spek, de worsten e.d. hingen;
wimmegavel: grote vork om vlees, spek of worsten mee uit de wimme te halen.
wimbrauwen: wenkbrauwen.
windaore: dwarrelwind, windhoos.
winder: woerd, mannetjeseend.
windvanger: lange herenonderbroek.
winkbragen: wenkbrauwen.
winnen, *wienen*: oogst binnenhalen.
wippe: 1. verdieping boven de stal; 2. slaappleats (voor knechten) op deze verdieping.
wipperen: 1. wippen; 2. wapperen.
wippertje: made (op spek, vlees of kaas).
wips: wesp (W.-Veluwe).
wipse: klein, tener meisje, spring-in-het-veld (O.-Veluwe).
wipstart: (witte) kwikstaart.
wirf: het beweegbare gedeelte van een *klink.
wis(se): (znw.) 1. plukje pruimtabak; 2. dubbelgevouwen en vervolgens samengebonden, of

gedraaid bosje stro dat onder dakpannen werd gestoken;
 3. doekje om mee af te vegen (vgl. *gatwis(se)*: toiletpapier);
 4. twijg; (bn.) 5. zeker, waar;
wissigheid: zekerheid.
wit: wit overhemd; *het wit veur hebben*: een kantoorbaan hebben.
witlok: geit.
woenseldag: (verouderd) woensdag.
woeste gro(e)nd: onbewerkte, braakliggende grond.
wolfebundel, *wollefenbundel*: (< (de dikke hertog van) Wolfenbüttel) dikke man.
wollegres: veenpluis (*eriophorum angustifolium*).
wollen lapjen, *wollen lappe*: prikneus (plant: *silene* of *lychnis coronaria*).
wonderbes(t): heel goed (O.-Veluwe).
wonderen, *een...*: een vreemde vogel.
woonhuus: gedeelte van een pand (bijv. boerderij) dat voor bewoning dient. Soms ook een gedeelte daarvan: de grote kamer die diende als pronkkamer, en waar men in de winter verbleef.
woonkeuken: in het woongedeelte van een boerderij de ruimte waar zich al het leven (buiten het werk) afspeelde:

koken, eten, rusten, eventueel ook slapen.

wormig: wormstekig.

worstgavel, *worstvurk*, *worst-vörke*: grote vork om vlees, spek of worsten mee uit de *wim(me) te halen.

wortelkule: prostituee.

wrang(e): mollengang.

wrange wottel, *wrange wurtel*: 1. kerstroos; 2. smeerwortel.

wratte: galappel.

wratteplant, *wrattekruud*: stinkende gouwe (*chelidonium majus*).

wrechten: afrasteren (zie ook vrochten).

wreed: 1. ranzig (spek); 2. hard (van groenten); 3. sterk van lichaam.

wuit: dikke onderkin.

wulie, *wule*, *wulle*, *wullen*, *wul-lie*, *wulu*: (pers.vnw.) wij.

wupsje, *wuupsje*: een bij de geboorte bijzonder klein kind (W.-Veluwe).

wuulsnee(uw): stuifsneeuw.

Z

zaailing: zie zeiling.

zaagholt: het bruikbare gedeelte van een boomstam.

zaalverig, *saalverig, zäälderig:* verlept.

zaantuter: wulp (W.-Veluwe).

zaark: (graf)zerk.

zabben: sabbelen, zuigen.

zacheusbord: sierbord op de schoorsteenmantel.

zachtbassen: zachte witte en bruine bonen.

zaelen: zie zelen.

zaft: zacht (W.-Veluwe).

zaften: aanlengen.

zagemael, *zagemeel:* zaagsel.

zaken/zäken (hebben), *de*: ongesteld (wezen).

zakkedonker: pikdonker (Erme-lo).

zakkende maone: afnemende maan.

zakkende wezen: in gezondheid achteruitgaan.

zak(ken)schort: schort van (een) jute (zak) gemaakt, dat gedragen werd wanneer er smerig werk gedaan moest worden.

zakkig: miezerig, druilerig (weer).

zakluchter: zaklantaarn.

zakwater: bronwater, kwelwater.

zalm: psalm; *zalmpje:* psalm-versje (W.-Veluwe).

zamelen: verzamelen.

zandtrappers: (grote) voeten (spottend).

zaod: 1. zaad; 2. inzet bij een spel; *zaodbärk:* ruwe berk (betula pendula) (O.-Veluwe).

zaol: zadel.

zaoterdag houwen: opruimen van huis en erf voor de zondag (W.-Veluwe).

zardoek, *zarroek, zark, sark:* zakdoek.

zat: 1. verzadigd; 2. moe; 3. genoeg; 4. dronken; 5. gemakkelijk, ruim.

zebedeüs: bedeesde, verlegen of preutse man.

zeeka(a)nt: de kust van de voormalige Zuiderzee.

zeem: vloeibare honing (W.-Veluwe); *zemen:* honing persen.

zeenachtig: zenuwachtig.

zeert(e): pijn.

zeezwa(o)luw: stern.

zegels (hebben), *de*: ongesteld (wezen).

zeikeemt(e), *zeikempe, zeik-kiepe:* 1. mier (*lasius niger*); 2. bosmier (*formica rufa*).

zeikkreukels: diepe kreukels.

zeiling, *zaailing*, *zeidenne*: den die vanzelf ergens gegroeid is, zonder geplant te zijn.

zeisem: zeis.

zeiver(d), *zeivel*, *seivel*, *seifel*, *zeibel*, *zever*, *ziever*: 1. kwijl; 2. tabakssap; 3. zeurpiet; *zeiveren*, *zeivelen*, *seivelen*, *seibelen*, *zeveren*, *zieveren*: 1. kwijlen; 2. zeuren; *zeiverduuksien*, *zeiverläppien*: morsdoekje.

zeldzaam: buitengewoon.

zele: (pers. vnw.) zij.

zelen, *zaelen*, *mensezelen*: 1. bretels; 2. draagbanden van een (hoog) schort die over de schouder gedragen worden; 3. draagbanden waaraan de kruiwagen getild wordt.

zellevers, *zels*: zelfs.

zelte: zeelt (tinca tinca).

zemen: zie zeem.

zening: zenuw.

zelve: zie selve.

zepenbakkie(n), *zepenbäksien*, *zepenbakjen*: zeepbakje.

zere stae, *zere stee*: pijnlijke plek.

zesponder: roggebrood van zes pond.

zet: tijd, poos; *zetje*: ogenblikje; *mit een zet*, *in een zet*: in een ommezien.

zeuken: zoeken; *zeukstier*: gecastreerde stier die nog wel tochtige koeien kan aanwijken.

zeum: zoom.

zeuning: trog, voederbak.

zeupen, *zeupgat*: zie zupen.

zeut: zoet; *zeutigheid*:

snoepgoed; *zeutlip*: zoetekauw.

zeuven: zeven; *d'r effen zeuven nemen*: dutten, soezen; *veur een en veur zeuven*: steeds, almaar.

zeuvenknobbel: gember.

zeuvensteerne: Pleiaden (sterrenbeeld).

zeuvenstuverhorloge: goedkoop horloge.

zevenoog: steenpuist.

zever, *zeveren*: zie zeiver(d); *zeverzok*: 1. iemand die (veel) kwijlt; 2. slijmjurk.

zich, *zicht*, *zichte*: korte zeis, om koren of plaggen mee te maaien.

ziedeur(e): in boerderijen de zij- of achterdeur die toegang geeft tot de spoelkeuken, het klompenhok of de deel, en die alleen door mensen gebruikt werd, niet voor het vee of de wagens.

ziedeurtjes: de kleine deurtjes in de stal waardoor de mest naar buiten werd gegooid.

ziedslop: het geheel van balken opzij boven de deel (O.-Veluwe).

ziedzak: losse zak die onder de rok wordt gedragen.

zieje: 1. zeef; 2. zijde.

zien: (bez. vnw.) 1. zijn; 2. haar.

ziende, *te...*: te zien, *der is niks te ziende* (O.-Veluwe).

ziever, *zieveren*: zie zeiver(d).

ziesak: losse zak die onder de rok wordt gedragen.

zift, *zijg*, *zuft*: (koren)zeef, vergiet (W.-Veluwe); *ziftrijdst*: in het volksgeloof een heks die zich op een zeef verplaatst.

zilverbld: zilverschoon (potentilla anserina).

zilverzand: fijn, wit zand, vroeger gebruikt om de vloeren mee te versieren.

zimme!: nou en of, vast en zeker!

zinkens: dikke ogen, trillingen op de ogen (O.-Veluwe).

zinker, *zinking*: pijnscheut.

zinnelijk: (van een kind) zinde-lijk.

zinnig: 1. zachtzinnig, goedaardig; 2. mak; *zinnigheid*: plezier, aardigheid.

zodde: 1. zode; 2. bezinsel in de koffie, koffiedik.

zodden: (ww.) (te lang) koken;

zöddetjen: aangebrand stukje (bijv. in een melkpan) (O.-Veluwe).

zodderen: sudderen, langzaam braden (O.-Veluwe).

zodderig: 1. drassig, vochtig; 2. (van koffie) veel koffiedik bevattend (O.-Veluwe).

zods: grote hoeveelheid (W.-Veluwe).

zoeg: 1. zeug; 2. zog, moeder-melk (W.-Veluwe).

zoel: 1. zwoel (weer); 2. bleek, vaal (gelaatskleur, van vermoeidheid).

zoemer: zomer.

zoentje: lieveheersbeestje (Ermelo).

zoepen, *zoepgat*, *zoeptodde*, *zoeporre*: zie zupen.

zoerblad: zuring.

zoerde: zwoerd.

zoere rullegies: spekszwoerdjes, die men met vlees vult, daarna kookt en in het zuur zet.

zoere stip: streekgerecht met o.a. karnemelk, rookspek en bieslook.

zoering, *zoerstengel*: zuring.

zoerkoolkeie: zie zuurkoolsteen

zog: zeug (ook van het wilde zwijn).

zogedistel: melkdistel (*sonchus oleraceus*) (O.-Veluwe).

zok(ke): 1. sok; 2. pantoffelheld; 3. zulk(e).

zolder: 1. zolder; 2. plafond; 3. kruis in de broek; *zolderhuuk*: 1. zolderluik; 2. luik boven de grote boerderijdeuren, waardoor het hooi naar binnen ging.

zolter: jong slachtvarken (O.-Veluwe).

zommer: zomer.

zommig: aantal.

zomp(e): 1. laaggelegen, vochtig weiland; 2. drinkplaats, drinkkuil of drinkbak; 3. voerbak (voor

varkens); *zompig*: 1. moerassig; 2. modderig; 3. miezerig, druilerig (weer).

zonda(a)gse ka(o)mer: pronkkamer.

zonten: zo een, zulk(e) (O.-Veluwe).

zood: zaad (Elspeet).

zooien: heideplaggen (gebruikt als brandstof).

zoor: 1. (znw.) (verouderd) vast kastje, om eten te bewaren, met een schuin oplopend deurtje; 2. (bn.) verdord, dood; *zore grond*: onbewerkte, braakliggende grond (Apeldoorn); *zoor hout*, *zoor holt*: dor hout.

zoorde: zwoerd.

zorg(e), *zörg(e)*, *zurg(e)*: comfortabele stoel, voorzien van armleuningen, vaak van riet gemaakt.

zorig: verwelkt (O.-Veluwe).

zotemee: zometeen.

zouter: mestvarken (W.-Veluwe).

zovoort: dadelijk, meteen (O.-Veluwe).

zowat: zo ongeveer, enig, iets; *zowatheen*: zo iets dergelijks.

zucht: ziekte; *zuchtig*: ziekelijk.

zudde: bezinsel in de koffie.

zudden: heideplaggen (gebruikt als brandstof).

zuft: zie zift.

zuger: wervelwind op zee.

zuja: wieg; *zujen*, *suje*: (in slaap) wiegen.

zuken: 1. zogen; 2. zuigen (W.-Veluwe).

zul(le): 1. drempel; 2. voergeul voor koeien; 3. houten balk waarin de repels (stalpalen) zitten.

zule: (pers. vnw.) zij.

zult: zeelt (tinca tinca).

zulver: zilver.

zumen: 1. verzuimen; 2. dralen, talmen (W.-Veluwe).

zunda(a)gs, *zundes*, *zunnnes*, *sundes*, *sunnes*: 1. zondags; 2. net (van kleding); *zunda(a)gse kamer*, *zunnese kamer*: pronkkamer.

zunig: (bn.) 1. slecht; 2. doodziek; 3. (znw.) trog (Uddel 1874).

zunne: zon.

zunnepitte: zonnebloem (*helianthus annuus*) (O.-Veluwe).

zupen, **zoepen**: 1. zuipen; 2. drinken door vee; *zoepgat*, *zuupgat*, *zuupkolk*: natuurlijke of gegraven waterplas in een weiland als drinkplaats voor het vee; *zuupschute*, *zoeptodde*, *zoeptorre*, *zuuptodde*, *zuuptorre*: zuiplap; *zuupcent*, *zuupstuver*: fooi.

zure kool: zuurkool.

zurg(e): 1. zie zorg(e); 2. zorgzaam meisje.

zurige: zuring.

zute bonen: sperziebonen.

zuugpeerd: (schertsend)

stofzuiger.

zuugpiepie: oostindische kers

(*tropaeolum majus*).

zuurblaadjes: zuring.

zuurkoolsteen, zoerkoolkeie:

1. steen die bovenop een vat met zuurkool gelegd wordt; 2. *beddesteen, verwarmde steen die in het bed gelegd wordt (als een kruik).

zuuthals: zoetekauw.

zuuthöldertjen: borrel met

suiker (O.-Veluwe).

zuutig(h)eid: snoepgoed.

zuver: 1. zuiver (in de leer);

2. gelijk; 3. in orde.

zwaalve: zwaluw.

zwaard: zwoerd.

zwaart(e): in samenstellingen zie zwart(e).

zwaartbont: (bn.) onbegrijpelijk, ongeloofwaardig (W.-Veluwe).

zwad, zwäd: hoeveelheid gras of hooi die met één beweging van de zeis afgemaaid werd.

zwaewel: 1. zwavel; 2. lucifer.

zwak (in de botten): lenig.

zwalm: walm.

zwaluwekalk: klei, leem (W.-Veluwe).

zwalve, zwälver: zwaluw;

zwälverstättien, zwälvertien:

vlinderstrik.

zwaor lopen: in verwachting zijn.

zwaord, zwaore: zwoerd.

zwaovelstokje: lucifer.

zwärfbloeme: akelei (*aquilegia vulgaris*).

zwartbrood: roggebrood.

zwarte bes: aalbes.

zwarte liester, zwarte lijster: merel.

zwartgat: spook, schrikfiguur (W.-Veluwe).

zwartmoes: boerenkool.

zwart-wit: salmiak.

zwavelstoksie: lucifer.

zwechtel: zwachtel.

zweerd: zwoerd.

zweerderieje: huiduitslag, zweren; *zweerderig:* pokdalig.

zweiten: zweten.

zwel: eelt.

zweppe: zweep (O.-Veluwe).

zwerfvalk: grote slechtvalk (*falco peregrinus*).

zweurd, zweurte: zwoerd.

zwevelholtje, zwevelstokje: lucifer.

zwiebelen, zwiemelen: 1. balanceren, in wankel evenwicht verkeren; 2. wankelen; *zwiebelig, zwiemelig:* 1. in wankel evenwicht, onvast; 2. duizelig.

zwieg: twijg, dunne tak; *zwiegel-tje*: dunne tak om honden of paarden te slaan (W.-Veluwe).

zwiej(e): opschik, vertoon; *zwiet*: kouwe drukte (W.-Veluwe).

zwiemelen, *zwiemelig*: zie zwiebelen; *zwiemel*: ziekte bij katten, gekenmerkt door wankelen en vallen (W.-Veluwe).

zwil(le): 1. eelt; 2. zwoerd, pees, zeen.

zwilt: eelt.

zwoeng: vaart, snelheid, gang (O.-Veluwe).

zwonk: ogenblik, oogwenk (W.-Veluwe).

zwoord(e), *zwörd*, *zwore*, *zwurte*, *zwuurte*: zwoerd.